

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim

Innozenz <III., Papst>

Parisiis, 1682

Liber Dvodecimvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-20020

EPISTOLARVM
SIVE
REGESTORVM
INNOCENTII III.
ROMANI PONTIFICIS
LIBER DVODECIMVS.

ABBATI SANCTI THEODORICI REMENSIS
diocesis, & Decano & Cantori majoris Ecclesie Remensis.

Epist. 1.
De collatione
Ecclesie & libo-
ratione.

CVM olim nostris fuisset au-
ribus intimatum quòd Ab-
bas & conventus sancti Ni-
colai de Pratis Laudunensis
diocesis præbendas quæ in
Ecclesia sancti Germani de
Ribodimonte fuerant institutæ ad ipsorum
donationem spectantes, canonicis institu-
tis ibidem sublatis de medio, propriis usi-
bus applicarant, propter quod eadem Ec-
clesia consueto defraudabatur officio, &
in populo fuerat scandalum non modi-
cum generatum, dilecto filio H. de Co-
ciaco Canonico sancti Quintini & conju-
dicibus ejus per litteras nostras dedimus in
mandatis ut inquisita super iis plenius ve-
ritate, quod canonicum esset appellatione
remota statuerent & facerent quod decer-
nerent per censuram ecclesiasticam firmi-
ter observari. Postmodum autem Abbas
& conventus prædicti sua nobis conquesti-
one monstrarunt quòd cum super ipsius

Ecclesie prioratu, quem per annos qua-
draginta & amplius possederant sine lite,
à prædictis iudicibus traherentur in cau-
sam, nemine comparente qui vellet agere
contra eos nisi duntaxat illis qui esse mo-
liebantur & iudices & actores, ipsi se vi-
dentes tam contra jus commune quàm
contra privilegia sedis apostolicæ aggra-
vari, sedem apostolicam appellarunt. Vn-
de nos causam super iis venerabili fratri
nostro Remensi Archiepiscopo & conju-
dicibus ejus sub certa forma commisimus
terminandam. Interim autem præmemo-
rati iudices per suas nobis litteras intima-
runt quòd auctoritate primæ commissio-
nis vocatis quos noverant evocandos, tes-
tes receperant & examinaverant diligen-
ter, quorum depositionibus in scriptis fi-
deliter jam redactis, Abbas & Prior ejus-
dem loci commissionis litteras intuentes,
asseruerunt se ipsas propter lituram modi-
cam & rasuram quæ apparebant in ipsis

Tom. II.

Pp

habere de falsitate suspectas, & ne ulterius illarum auctoritate procederent, pro se papter & conventu ad nostram audientiam appellarunt, octavas Pentecostes proximò tunc futuras appellationi suæ terminum præfigendo. Ceterum cum per depositiones hujusmodi videretur ostensum quosdam Canonicos seculares dudum in Ecclesia ipsa fuisse, ac demum eis defunctis per Abbatem & conventum prædictos quosdam extitisse monachos substitutos, & nobis suggereretur quòd iidem Abbas & conventus diutius expectati appellationem suam prosequi non curarant, nos depositiones ipsas sub bulla nostra iudicibus aliis destinantes, per apostolica eis scripta mandavimus ut nisi Abbas & conventus præfati aliquid rationabile ostenderent & probarent per quod licuisset eisdem in prædicta Ecclesia monachos Canonicis substituere, ipsam in statum pristinum appellatione postposita reducens, facerent memoratas præbendas per eosdem Abbatem & conventum personis idoneis assignari; quòd si forsitan illi hoc efficere recularent, iidem iudices auctoritate nostra suffulti sublato cujuscumque contradictionis & appellationis obstaculo id exequi non differrent. Nuper autem dilectus filius B. monachus procurator dictorum Abbatis & conventus cum litteris prædicti Archiepiscopi & collegarum suorum processum continentibus eorundem ad præsentiam nostram accedens, per dilectum filium Petrum tituli sancti Marcelli Presbyterum Cardinalem, per quem fecimus eundem examinari processum, rescriptum authentici instrumenti Bartholomæi quondam Episcopi Laudunensis diocæsani loci sub sigillo venerabilis fratris nostri successoris ejusdem, ac privilegium felicis recordationis Innocentij Papæ prædecessoris nostri nobis protulit intuenta; per quæ comperimus Abbati & conventui memoratis extitisse concessum, ut decentibus Clericis qui tunc in Ecclesia ipsa erant, non Clerici, sed monachi de ipsorum cœnobio substituerentur ibidem. Cum igitur hoc pateat Abbatem & conventum eosdem prædictos instituere monachos in eadem Ecclesia licitè potuisse, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eisdem iudicibus auctoritate apostolica inhibere curetis ne in negotio ipso procedant litterarum prætextu per quas eis conditionaliter injunximus procedendum, videlicet nisi Abbas & conventus rationabile aliquid obicerent & probarent per quod eis

monachos Canonicis substituere licuisset, qui si forsitan occasione ipsarum aliquid immutarunt, sublato cujuscumque contradictionis & appellationis obstaculo illud in statum pristinum revocetis, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compecentes, ita quòd eidem Ecclesie faciatis per monachos congruè deserviri. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani 1 v. Kal. Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

*PATRIARCHÆ AQUILEGENSEI
& Episcopo Paduano.*

Angit nos cura sollicitudinis pastoralis ut dilectos filios Ducem ac populum Venetorum ab iis quæ famam offuscant & salutem impediunt sollicitè revocemus. Quantum enim dudum offenderint abducendo peregrinos damnabiliter & damnosè à subsidio terræ sanctæ, non est, sicut credimus, vobis incognitum, cum toti penè sit Ecclesie manifestum. Unde cum sperassemus quòd præterita penitentes offensæ, sic eam penitendo diluerent quòd nequaquam ultra similem attemptarent, non possumus non dolere quòd, sicut nostris est auribus intimatum, quidam eorum in contrarium spei nostræ nullos peregrinos ad terram properantes eandem in suis navibus receptantes, eos à propria intentione frustratos deduxerunt, non solum in Græciam, sed in Cretam; qui tandem corde sicut & itinere deviantes, propositum quod contra crucis offensam conceperant, in fervorem crucis oppressionem convertunt, Christianos partium adjacentium ad ducum suorum offendendo suasum, qui eandem indulgentiam mentiuntur à nobis taliter procedentibus esse concessam quæ concessa est illis qui ad defensionem terræ sanctæ procedunt. Cum igitur hoc in ejusdem terræ dispendium, opprobrium nostrum, & peccatum redundet illorum, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dictos Ducem & populum moneatis prudenter & efficaciter inducatis ut de cetero ab hujusmodi abstinentes, nec Deum provocantes ulterius, quem ex præteritis provocasse graviter dinoscuntur, quin immo retroactam offensam per satisfactionem expiantes sequentem, peregrinos qui terram sanctam visitare disponunt à suo itinere nec in Cretam nec in alias partes distorquere præsumant, sub divini iudicij nihilominus &

Epist. a
De libris
regratione
ad loca
Vide
I. noc. 111
cap. 4. Abba

Ph
De m
genc

Epist
De m
Cret
Indi
ita H

excommunicationis interminatione vetantes ne huiusmodi peregrini opus itineris salutatis mutantes, in vā damnabile, quod ingredienti terram duabus viis sapiens imprecatur, Christianos qui sunt in Creta seu etiam ubicunque locorum audeant impugnare, sed votum suum contra inimicos crucis cum puritate debita prosequantur. Duci quoque ac populo supradictis simili modo inhibere curetis ne contra inhibitionem præscriptam aut culpabiliter ipsi veniant, aut peregrinos iamdictos dampnabiliter venire compellant. Quod si non omnes &c. alter vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Laterani **1111**. Kalend. Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLERICIS ET LAICIS
peregrinis in Candida civitate Cretæ morantibus.

Angit nos cura sollicitudinis pastoralis &c. *ut in alia usque* in contrarium spei nostræ, vos & nonnullos alios peregrinos &c. *ut supra usque* peccatum redundet illorum, venerabilibus fratribus nostris Patriarchæ Aquilegenſi & Episcopo Paduano dedimus in præceptis ut dictos Ducem & populum efficaciter moneant & inducant ut de cetero ab huiusmodi abstinentes &c. *ut in alia usque* venire compellant. Quocirca univertatē vestram monemus attentius & hortamur, sub eadem vobis interminatione mandantes quatinus & vos quæ superius sunt expressa quantum in vobis fuerit efficaciter observetis, & denuntietis aliis peregrinis inviolabiliter observanda. Datum Laterani **1111**. Kalend. Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

NOBILI VIRO HENRICO
Comiti Malte.

Litteras quas nobis tua devotio destinavit ea qua decuit benignitate recepimus, & earum tenore perspicaciter intellecto, prudentiam tuam in Domino commendamus, quod & ad succursum terræ sanctæ ferventer aspiras, & ad honorem apostolicæ sedis diligenter intendis, devotum in utraque respectum habens ad Deum, pro cuius reverentia huiusmodi propositum concepisti, à quo, si voluntatem ad actum perduxeris, mercedem, non solum æternam, sed temporalem etiam consequeris, cum secundum Apostolum pietas promissionem habeat vitæ quæ nunc est pariter & futuræ. Sanè pensatis omni-

Tom. II.

bus circumstantiis rerum & personarum, temporum & locorum, vix aliquid aliud etiam secundum seculi statum de negotio Cretæ potuisti prudentius meditari quam quod per dilectum filium magistrum Petrum Acconensem nuntium tuum, virum utique providum & fidelem, nostro apostolatusi suggestisti. Quia verò in litteris per eundem directis non expressè vidimus contineri ut ea quæ super eodem negotio idem nuntius nobis ex tua parte proponeret crederemus, quantumcunque te in Domino diligamus & ad tuum velimus intendere commodum & honorem, habito super hoc consilio diligenti, ad præsens non vidimus aliud respondendum nisi quod intellectis quæ idem nuntius à nobis audita tuæ discretioni retulerit, & dilectus filius noster Petrus tituli sancti Marcelli Presbyter Cardinalis per suas tibi litteras plenius intimabit, super iis omnibus per litteras & nuntios nobis tuam intimare studeas expressis voluntatem, ut ita demum plenius & certius procedere valeamus. Quid autem pro tuo jam emolumento scribamus, litteræ nostræ, cum sint patentēs, te poterunt edocere. In quo considerare te volumus nostri circa te cordis affectum. Ad hæc, devotionem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes, & in remissionem peccaminum injungentes, quatinus ad subventionem & defensionem terræ sanctæ diligens studium & operam efficacem impendas, ut ille dirigat vias tuas à quo gressus hominis diriguntur. Datum Laterani **vi**. Kal. Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

NOBILI VIRO RICARDO
germano nostro, Sorano Comiti.

Cum castrum Vallis Montonis pro multa & magna pecuniæ quantitate sub gravibus esset pignoratū usuris, ita ut de alienatione ipsius multiformiter ageretur, nos præcavere volentes ne ad illos forsitan perveniret per quos tam apostolica sedes quam Lateranensis Ecclesia necnon & tota vicinā grande ac grave incurreret detrimentum, cogitavimus emere idem castrum. Sed cognoscentes quod Lateranensi Ecclesiæ dispendium generaretur si castrum ipsum immediatè ad sedem apostolicam perveniret, sicut etiam Prior & Canonici ejusdem Ecclesiæ à nobis consulti sunt multotiens protestati, nos habita deliberatione prudenti, ex omni parte providere volentes, castrum ipsum de illorum fecimus emi consensu, partim

P p ij

Epist. 1.
De libri
republicæ
ad locum
Vide
Innoc. III.
cap. 1. ubi

Epist. 1.
De eodem ar.
generum.

Epist. 4.
De negotio
Cretæ, & de
liberis ejus-
dem Henrici.

Epist. 5.
Ei confirmat
castrum Soranum.

de bonis tuis, & partim de nostris, ad opus utique tuum, sub nomine nostro, ne venditionem ipsam fortè contingeret ab æmulis impediri, qui de tuis successibus typo invidiæ contabescunt. Quia verò per Dei gratiam omnia fuerunt sine turbatione completa, nos castrum ipsum cum omnibus pertinentiis suis, salvo jure Lateranensis Ecclesiæ, tibi ad opus & utilitatem tuam & heredum tuorum concessimus, assignavimus, & tradidimus, tali quidem tenore ut pro pecunia quam nos ad emptionem ipsius castri contulimus, tu & heredes tui de castro ipso interposito juramento pacem & guerram ad mandatum Romani Pontificis contra quoslibet homines faciatis. Tu verò in præsentia nostra & fratrum nostrorum super hoc juramentum corporaliter præstitisti. Et ut devotionem quam ad Romanam habes Ecclesiam plenius demonstrares, de aliis quoque terris quæ ad te proprietario jure pertinent exhibuisti simile juramentum, sicut per publicum instrumentum apparet quod Iohannes de sancto Laurentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarius de nostro ac fratrum nostrorum mandato conscripsit. Quia verò tu, qui germanus noster existis, apud Lateranensem Ecclesiam, cui nos multa & magna bona contulimus, inferioris conditionis esse non debes quàm illi fuerunt quibus diversis temporibus de mandato & assensu prædecessorum nostrorum eadem Lateranensis Ecclesia castrum ipsum sub certa forma locavit, jussimus & statuimus ut cum finita fuerit illa locatio, secundum eandem formam tibi & heredibus tuis Lateranensis Ecclesia relocet castrum ipsum, nisi forsan in aliam formam super ipsa locatione concordare possitis. Ne igitur in tuum & heredum tuorum dispendium valeat redundare quod non solum ad vestrum commodum, verum etiam tam apostolicæ sedis quàm Lateranensis Ecclesiæ ac totius vicinæ noscitur procuratum, nos & ea quæ præscripta sunt auctoritate apostolica confirmamus & præsentis statuto decernimus ut contra ea nullo unquam tempore quisquam venire præsumat, ita ut sit irritum & inane quicquid de ipso castro contra præscriptam formam foret à quolibet attentatum. Si ergo Prior & Canonici Lateranensis Ecclesiæ contra statutum apostolicum venientes locatione finita nolent præfatum castrum tibi vel tuis heredibus relocare, vos nihilominus illud ex hac concessione apostolica teneatis, ne pretium multum quidem & mag-

num, quod propter utilitatem communem pro emptione ipsius castri partim à nobis & partim à te datum est, amittatur. Ita tamen ut parati sitis locationem recipere secundum præcedentium locationum tenorem, & faciatis illi persolvi annuam pensionem. Prælibati verò instrumenti tenorem ad majorem cautelam huic paginæ fecimus annotari. Quod quidem est tale. **I N N O M I N E** Domini. Anno incarnationis dominicæ millesimo ducentesimo octavo, pontificatus verò Domini Innocentij tertij Papæ anno undecimo, Indictione undecima, mense Octob. die vi. Acta publica si litterarum memoriæ tradita fuerint, nube oblivionis remota, perpetua inspectione clarescunt. Quapropter ego Iohannes de sancto Laurentio S. R. E. scriniarius mandato & præcepto Domni Innocentij III. Papæ juramentum præstitum eidem Domino Papæ successoribusque suis & Ecclesiæ Romanæ in palatio Episcopi Ferentini à Comite Ricardo, sicut vidi, audivi, & interfui, publicis litteris scribere curavi. Comes Ricardus de Sora juravit fidelitatem & fecit ligium homagium Domino Papæ Innocentio successoribusque suis & Ecclesiæ Romanæ in præsentia Dominorum Iohannis Albanensis, Iohannis Sabinensis, Nicolai Tusculanensis, Hugolini Hostiensis Episcoporum, Cynthij tituli sancti Laurentij in Lucina, Cynthij tituli sanctorum Iohannis & Pauli, Benedicti tituli sanctæ Susannæ, Rogerij tituli sanctæ Anastasiæ, Petri tituli sanctæ Pudencianæ Presbyterorum Cardinalium, & Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin S. R. E. Cancellarij, Iohannis sanctæ Mariæ in via lata, Pelagij sanctæ Lucie in septem foliis Diaconorum Cardinalium, Rainaldi Domini Papæ Acolythi, & laicorum subscriptorum. Pro Polo & alia terra quæ olim fuit Oddonis de Polo, quam ipse tenet, eo salvo quòd si aliqua persona pro dicta terra præfato Comiti movere voluerit questionem, ipse Comes teneatur ei in curia Ecclesiæ Romanæ justiciæ plenitudinem exhibere. Ceterum de castro Vallis Montonis, de Sacco, de Plumbinaria, juravit facere guerram & pacem contra omnes homines ad mandatum eorum, & ad hoc heredes & successores suos in perpetuum obligavit. De comitatu verò Sorano juravit similiter facere guerram & pacem ad mandatum ipsorum. Salva fidelitate & salvo mandato Regis Siciliæ. Et idem Dominus Papa investivit dictum Comitem per cupam ar-

genteam deauratam, presentibus & consentientibus & approbantibus omnibus prescriptis Episcopis, Presbyteris, Diaconibus Cardinalibus, & injungentibus mihi scriniario ut hujusmodi juramentum publicis litteris exararem. Hi interfuerunt in palatio Ferentini coram Domino Papa, Episcopis, Presbyteris, Diaconibus Cardinalibus. Dominus Lotharius, Dominus Stephanus Theobaldi, Dominus Romanus de Baroncho, nobiles cives Romani; Dominus Lando de Montelongo, Dominus Lando de Colle de medio, Dominus Guido de Colle de Medio, Benedictus de Averfa, & alij. Et ego Iohannes de sancto Laurentio S. R. E. Scrinarius, sicut vidi, audiui, & interfui, scripsi, complevi, & absolvi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis, constitutionis, concessionis, & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Laterani v. 1. Kal. Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

ARCHIEPISCOPO, ET ABBATI
sancti Stephani, & Priori sancti
Theodori Ianuensis.

lib. 6.
Scribitur eis
pro Beata S.
Mare de Cal-
tano.

Significaverunt nobis dilecti filij G. Præpositus & fratres Ecclesie sancte Marie de Castello Ianuensi quod cum olim inter ipsos ex parte una & Clericos sancti Damiani & sancti Nazarij ex altera super eo quod prædicti Clerici contra decretum bonæ memoriæ Cyri Archiepiscopi Ianuensis in Ecclesiis suis in honore beate virginis altaria construere presumpserunt, coram bonæ memoriæ Hugone Archiepiscopo Ianuensi & G. Abbate Civitatis auctoritate piæ recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri quæstio vertetur, iidem cognitis causæ meritis pro eis diffinitivam sententiam protulerunt, sicut in authentico exinde confecto evidenter apparet. Piæ quoque recordationis Urbanus Papa prædecessor noster præfatam confirmans sententiam, cum inter Præpositum & fratres ex parte una & Clericos sancti Georgij Ianuensis ex altera super eodem coram ipso quæstio verteretur, pro eis sententiam promulgavit, decernens in altari quod iidem Clerici in honore beate virginis per Bruniacensem Episcopum fecerant consecrari, licet idem ob reverentiam sacramenti remanserit con-

secratum, officium celebrari divinum de cetero non debere. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus præfatas sententias exigente justitia promulgatas faciatis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo firmiter observari. Nullis litteris veritati &c. Quod si non omnes iis exequendis &c. tu ea, frater Archiepiscopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani 11. Kal. Martij, anno duodecimo.

FERRARIENSI EPISCOPO.

In quadam nostra epistola decretali asseris te legisse illud esse nefarium opinari quod quidam dicere presumpserunt, in sacramento videlicet eucharistiæ aquam in flegma converti. Nam de latere Christi, non aquam, sed humorem aquaticum mentiuntur existisse. Licet autem hoc magnos & authenticos viros sensisse recenseas, quorum opinionem dictis & scriptis hæcenus es secutus, ex quo tamen in contrarium nos sentimus, nostræ compelleris sententiæ consentire. Sed verbum Iohannis Apostoli te multum movere fateris dicentis: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt.* quamvis hoc ultimum in plerisque codicibus minimè habeatur, quod dicis ab omnibus sic exponi, illos videlicet esse unum, id est, de una & eadem re, scilicet de humanitate Christi, testari. Porro si vera fuit aqua quæ fluxit de latere Christi, & non humani corporis humor, qualiter per illam probetur quod Christus sit homo, non vides. Glosa namque super illum locum sic habet: *Spiritus, id est, humana anima, quam emisit in passione, aqua & sanguis quæ fluxerunt de latere Christi, quod fieri non posset si non haberet veram carnis naturam.* Sic ergo tam ex textu quam ex glosa proponis per illam aquam probari quod Christus sit verus homo. Et ideo si dicatur quod illa non extitit vera aqua, sed aquaticus humani corporis humor, tam expositoris quam Apostoli verba intelligibilia tibi esse videntur. Sed dicto quod fuerit vera aqua, sicut nos credimus & fatemur, nec ista nec illa sufficienter intelligis. Vnde nobis humiliter supplicasti quatinus ad generalem utilitatem legentium & nebulam de tuo corde tollendam sufficienter & evidenter hoc exponere dignaremur. Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiam respondemus quod quidam dixerunt, sed errave-

Epist. 7.
Respondet ad
ejus consulta.
Cap. In quadam.
De celebr. Miss.

* In tert. collect.
additur, verus.
Sed tamen vox
illa non extitit in
codice Anag-
vensi.

runt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptivum, ut miseri Arriani. Alij verò Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, ut impij Manichæi. Adversus has hæreses Iohannes Apostolus in epistola sua loquitur dicens: *Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater, verbum, & spiritus sanctus; & hi tres unum sunt.* per hoc intendens ostendere quòd Christus sit verus Deus. *Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis.* per hoc intendens ostendere quòd Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus & anima, ex quorum conjunctione verus homo subsistit. Per hoc autem quòd in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamaverat, *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum,* manifestè probatur quòd ipse spiritum habebat, non solum vitalem flatum, sed animam quoque rationalem, de qua prædixerat: *Tristis est anima mea usque ad mortem. & : Potestatem habeo ponendi animam meam & iterum sumendi eam.* Per hoc autem quòd unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua, probatur apertè quòd Christus verum corpus habebat. Nam de phantastico corpore nec sanguis nec aqua potuisset exire. Vnde ille qui vidit, testimonium quidem perhibuit, & testimonium ejus est verum, quòd tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, quòd videlicet Christus sit verus homo ex anima rationali subsistens. quod probatur ex eo quòd * talem spiritum emisit ex vero corpore. quod inde probatur, quoniam ex eo sanguis exivit & aqua. Rationalis quippe anima non posset vivificare nisi corpus humanum, ex quibus verus homo consistit. Ceterum sicut verus fuit spiritus & verus sanguis, ita procul dubio vera aqua, cum Christus sit veritas, & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena. Nam si non fuisset aqua sed flegma quod de latere salvatoris exivit, ille qui vidit & testimonium

* In tert. collect. vitalem

* Hac vox desit in tert. collect.

* Hac item vox desit in tert. collect. Habetur tamen in cod. Anteg.

* verum perhibuit, profectò non aquam sed flegma dixisset. Nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per sacramentum baptismi non regeneremur in flegmate, sed in aqua. Neque per hoc * vero posset argumento probari quòd in sacramento eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua sed flegma cum sanguine profuisset. Sed nec vera fuisset figura quæ

super hac re præcessit in veteri testamento, quando videlicet Moyses virga percussit silecem, & ex ea quidem non flegma sed aqua manavit. Restat igitur ut qualiscunque fuerit illa aqua, sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo divina virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, procul dubio vera fuerit, cum naturaliter possit & compositum in componentia & elementatum in elementa resolvi; quemadmodum verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis quatuor elementa concurrant, videlicet terra & aqua, aer & ignis, & ad vegetationem ejusdem corporis quatuor humores similes illis conveniant, videlicet sanguis & cholera, flegma & melancholia, ut veritatem humani corporis expressius demonstraret, unum ex illis & unum ex istis Iohannes expressit, illaque potius ex illis & istis, quæ magis mysterio congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem, in quibus duobus duo maxima sacramenta, redemptionis videlicet & regenerationis, eluecent. Datum Laterani 111. Non. Martij, anno duodecimo.

PATRIARCHÆ IEROSOLYMITANO apostolicæ sedis Legato.

Gratum gerimus & acceptum & tuam prudentiam dignis in Domino laudibus commendamus quòd inter imminencia circumquaque discrimina, circa ea quæ tuæ sollicitudini sunt commissa ita te fortiter & prudenter exeres ut ex magna parte tuæ possimus operæ imputare si quid nunc orientali provinciæ vel de persecutione subtrahitur vel ad requiem procuratur. Attendentes igitur quòd ad utrumque poterit proficere postulatio quam dilecti filij Canonici Antiocheni de venerabili fratre nostro Yporienti Episcopo tuo * studio mediante fecerunt, de consilio fratrum nostrorum illam duximus approbandam, sperantes quòd cum ipse sit simplex, rectus, ac timens Deum, & in ejus lege probatus, non solum Ecclesiæ quæ vocavit eundem utiliter præsidebit, verum etiam eo tibi reque illi ad mutuum solatium assistente, per unanimes caritatem duorum generalis terræ sanctæ profectus poterit efficacius promoveri. Quapropter ipsum per litteras apostolicas exhortati ut onus illud cum humilitate prompta suscipiat, per præsentem nuntium, in cuius recessu nondum poterat ad nos ejusdem Episcopi recurrere ref-

Epist. 1. De translat. ne Episcopi Yporientis ad patriarchatum Antiochenum vide infra epist. 38. 39.

* Vide supra lib. 11. epist. 110.

ponsum, fraternitati tuæ super hoc ad præcens aliud non duximus respondendum nisi quòd eum, quem firmiter credimus super hoc nostro mandato & consilio pariturum, celerius quàm poterimus ad te simul & Antiochenam Ecclesiam transmittemus, non solum patriarchalia sibi conferentes insignia quæ conferri decebit à nobis, verum etiam in necessariis hilariter providentes, in quibus possit commodè pertransire. Tu ergo, sicut expedire cognoveris, provideas interim diligenter universa quæ negotium hoc contingunt. Ceterum super iis quæ de discordia inter illustrem Regem Armeniæ ac dilectos filios fratres militiae Templi, necnon & inter Comitem Tripolitanum ac Regem eundem pro nepote suo nostro apostolatu suggestisti, hoc providimus expedire, ut cum, donec fidelium cervicibus imminet gladius paganorum, ij quos illis concorditer oportet opponi sine periculo gravi nequeant ad invicem discordare, adhuc opportunè importunè prudenter studeas & diligenter insistas ad treugas invicem ineundas, si fortè dissensionum causas nequiveris inter eos judiciali calculo terminare, excommunicationis sententiam pro Templariis rationabiliter promulgatam usque ad satisfactionem condignam faciens inviolabiliter observari. Regi quoque prædicto suadeas diligenter ut ea quæ præfatis Templariis ablata detinet minus justè restituat, & alia nec auferre nec detinere præsumat injustè, ex parte tam nostra quàm tua sibi fortiter comminando & interminando prudenter quod cum abstulerit illis ea per quæ repugnare possent perfidiæ paganorum, verendum proculdubio sibi erit ne, nonobstante quòd Christianos non impugnare noverunt, armentur in ipsum, qui sic eos debilitando videtur paganos contra ipsos armare, maximè dum propter hoc est à communionem fidelium segregatus. Cum autem de terræ sanctæ necessitatibus, quantum in ea potest ab homine procurari, in tuam specialiter inter homines fiduciam respiremus, rogamus & obsecramus in Domino Iesu Christo quatinus etsi peccata populi tanta sint quòd nedum vetus flagellum avertere mereantur, verum etiam novum excipere digni essent, quia tamen Deus infinite misericordiæ iniquitates singulas non observat, nec sperantium in se afflictionibus delectatur, tribulationem pauperum pronunties ante ipsum, & in conspectu ejus tuam orationem effundas, ut & culpam diluat & poenam avertat, cum ip-

fius adjutorio præbens operam, prout poteris, efficacem ad terram ipsam inter circumstantes angustias conservandam. Nos enim, qui pro suis doloribus mœrore afficimur tota die, nec cessavimus hætenus nec cessamus, in quantum vires Dominus administrat, opportunum sibi procurare succursum. Et cum jam Philippo quondam Duce Sueviæ interempto, ac carissimo in Christo filio nostro illustri Rege Ottone in Romanorum Imperatorem electo totum Imperium obtinente, ipsius discordia sit sedata, quæ succursum ejusdem terræ multipliciter impedivit, insistimus incessanter ut ei plenius & fortius succurratur. Præterea non te lateat quòd in proximo quandam pecuniam non modicam disponimus destinare, assignandam tibi & Templariis ac fratribus Hospitalis, & in utilitates ejusdem terræ, prout expedire videbitur, exponendam. Datum Laterani 111. Non. Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

CISTERCIENSI, DE FIRMITATE, de Pontiniaco, de Claravalle, de Montemundo, & universis Cisterciensis ordinis Abbatibus.

EXpositis nobis iis quæ ad petitionem vestram super interdicti negotio in regnum Angliæ promulgati nos inductura putastis, intelleximus ea maximè circa quatuor comprehendi. Primò, quòd privilegium speciale per antiquam nec aliquando, sicut dicitis, violatam consuetudinem approbatum, cum nihil demerueritis circa ipsum, conservari vobis humiliter flagitatis. Secundò, quòd cum extra communes situs positi mansiones, tanto sine scandalo quanto sine consortio celebrare poteritis aliorum. Tertio, quòd ex consuetudine celebrandi gravis in religione jactura & in ordine dissolutio secutura timeretur. Quarto, quia per immolationem hostiæ salutaris Deus, in cujus manu cor Regis est, & quocumque voluerit vertet illud, citius super hoc speraretur esse placandus, ut ipsum à sua duritia revocaret. Habito itaque cum fratribus nostris diligenti tractatu, & iis quæ pro petitione prædicta cum illis quæ contra ipsam facere videbantur mutua compensatione collatis, causas causas invenimus repugnare. Licet enim nobis ab initio placuisset ut circa vos juxta privilegij vestri tenorem ejusdem interdicti fuisset sententia temperata, quia tamen hi qui tulerant eandem auctoritatem apostolicam habuerunt, nihil in

Epist. 9. De nepotio interdicti Anglicani.

Vide supra lib. 11. epist. 259. 260.

ipsius privilegij præjudicium factum esse videtur, quod salva semper auctoritate prædicta noscitur esse concessum. Propter quod ipsi quoque consuetudini, quæ nimirum & ex ipso & cum ipso processit, non est præjudicialiter derogatum, pro qua in hoc præsertim articulo conservanda rogare serò videmini recordati; quandoquidem super hoc postquam interdictum cœpistis, nec privilegio nec consuetudine vos tuendo, servare, præposteris ad nos precibus recurristis, non attendentes forsitan quòd res ipsa multipliciter est ex multis circumstantiis aggravata, propter quas difficile jam est vestris precibus condescendi, quibus fortè facile potuisset in principio provideri: Sanè si Rex, cum quo remisit non est in hac pugna luctandum, ex quacunque parte lentescere nos sentiret, de nostra fortasse sumeret debilitate vigorem, & suspicatus ex pusillanimitate nos facere quod ex providentia faceremus, prævalendi fiducia tanto contra manus ardentis eum pertinaciùs se opponeret quanto lentius eas suo conamini restituisse putaret. Præterea visum est quòd non solum Clerici seculares, sed & alij quoque religiosi, si petitio vestra consequeretur effectum, ad grave possent scandalum commoveri, cum isti religionem vestram quodammodo, ex eo quòd decimas ipsorum percipitis, æmulentur, ac solatium reputantes socios habere pœnarum, gravius torquerentur ex eo, si tacentibus ipsis vos intermissa viderent officia resumpsisse quàm si nunquam ab initio cessassetis, quos potius suis vellent moribus conformari, ut sicut gaudetis cum gaudentibus, ita etiam cum lugentibus lugeretis, & illi qui, quantum ad hoc, vobiscum gaudent quasi similibus privilegiis, gratiam vobis factam suam injuriam reputarent, nisi permitteretur eisdem saltem clausis januis & non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis & interdictis, secundum sua privilegia celebrare, quia quamquam ista non sint in privilegiis vestris expressa, utraque tamen privilegia, vestra videlicet & illorum, quantum in hoc, ad eundem tendere videntur effectum, eò quòd illa quæ in iis exprimi familiaris hominum monuit habitatio, taceri suasit in vestris remotior solitudo. Alioquin in hujusmodi casu tam accusabiliter excommunicatis vel interdictis accedentibus & præsentibus cantaretur à vobis quàm excusabiliter ipsis recedentibus & absentibus celebraretur ab illis. Aliud quoque petitioni vestræ videbatur

obstare, confusio scilicet executorum notrorum; qui cum in hoc zelum secundum scientiam procul dubio habuisse noscantur, immo cum pro causa præsentis nec iram Principis nec exilium declinarint, sed usque ad mortem obedire parati, quod injunctum est eis laudabiliter & constanter sint hæctenus executi, profectò indignissimum reputamus ut quasi quod ab eis bene actum est reprobandò, non solum confusionem inducamus in ipsos, verum etiam totum quod in eis ex magna parte consistit negotium enervemus. Illud autem quod de dissolutione ordinis, quæ timeatur ex celebrandi dissuetudine provenitura, non est visum se usquequaque cum alio periculo compensare; quia cum in hac lucta pro universalis pugnetur Ecclesie libertate, periculosius universi quam partis pro universo commoditas læderetur, quamquam & aliter valeatis cum Domini adjutorio à dissolutione vos hujusmodi præservare. Ceterum licet satis religiosè credatur quòd salutaris hostie immolatio finem optatum huic negotio citius impetraret, speratur tamen quòd si pœnam hanc indebitam pertuleritis patienter, spiritus qui pro vobis inenarrabilibus gemitibus interpellat, felicem exitum super hoc celementer obtinebit ab illo qui per pœnæ debitæ patientiam, quæ non rapuit exsolvendo, redemit nos Dominus Iesus Christus. Quapropter rogamus & obsecramus vos, filij dilectissimi, quatinus attendentes quòd jam quasi negotium est in fine, illud inturbare nolitis, sed pensatis omnibus quæ superius sunt expressa propter Deum & nos, qui ferventissima caritate zelamur vos & ordinem vestrum, immo etiam veneramur, hoc in patientia substinentes, insistatis orationibus apud Deum ut actorem culpæ sic molliat quòd pœnæ latores absolvat, pro certo sperantes quòd propter indignam pœnam, non solum à Deo, verum etiam & à nobis digna vobis retributio reservatur. Datum Laterani 11. Non. Martij, anno duodecimo.

LONDONIENSI, ELIENSI,
& Wigorniensis Episcopis.

Cum Cisterciensis ordinis fratres sincerissimo diligamus affectu, fraternitatem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta mandantes attentè quatinus interdicti rigorem, de quo nobis extitisset acceptum si secundum privilegia sua fuisset ab initio temperatum, circa illos temperare curetis, quantum

quantum fieri poterit, sine gravi scandalo aliorum, ita quod non rumpatur nervus ecclesiasticæ disciplinæ; quæ nervo propterea comparatur, ut dissolvi non debeat, sed possit inflecti cum necessitas postularit. in quo quanto benignius nos vobis defertimus, tanto vos illis benignius defertis, quorum providentiæ cuncta quæ ad hunc spectant articulum ab initio commissimus moderanda. Quod si non omnes in exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea &c. Datum ut in alia per totum.

ROFFRIDO TITVLI
sanctorum Marcellini & Petri Presbytero
Cardinali Casinensi Abbati, & magistro
Roberto de Alberto.

Cum causam quæ inter monasterium Casemarij & Ecclesiam Marsicanam, super eo quod quædam permutatio de Ecclesiis de Pertuso & sancti Nicolai de Capellis facta in ejusdem monasterij præjudicium dicebatur, dilectis filiis Priori de Furca & Vicedomino Verulano duxerimus committendam, ipsi testes utrinque productos recipere curaverunt. Verum attestationibus publicatis, ceperunt prædicti testes constanter asserere se nequaquam ut scriptum fuerat deposuisse. quod parati erant interposito juramento firmare. Vnus quoque judicum prædictorum per suas nobis litteras intimavit dicta ipsorum testium per scriptoris incuriam vel malitiam aliter quam testes deposuerint conscripta fuisse. Propter quod ex parte monasterij fuit nobis humiliter supplicatum ut eidem in tanto gravamine succurrentes, interrogari prædictos testes iterum faceremus. Sed ad hoc fuit ex adverso propositum quod cum publicatis attestationibus dicta testium partes didicerint, dicti testes interrogari super veteri articulo secundum juris ordinem non debebant, eò quod possent de facili subornari; maximè cum eorum dictum super hujusmodi articulo esset inutile, quod forent in singulis assertionibus singulares. Sed nec judici esset in hac parte credendum, cum id quod præmissum est absque collegæ sui conniventia scripserit, & suam videatur turpitudinem allegare. Nos ergo in hoc æquitatem sequi volentes, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si personæ testium tales sunt de quibus ne pejerare velint meritò præsumatur, & prædicti iudices vel alter eorum, saltem reliquo nequaquam contradicente, de veritate di-

Tom. II.

cenda qualiter testes deposuerint supradicti præstare voluerint juramentum, vos eorum juramento recepto, ea quæ ipsi vel supradicti testes super illo articulo dixerint fideliter conscribatis, sub sigillis vestris eadem ad nostram præsentiam remittentes, ita videlicet ut nullum ex hoc alterutri parti præjudicium generetur. Nos etenim postquam eorum dicta inspexerimus diligenter, in eodem negotio, prout expedire viderimus, procedemus. Datum Laterani x v. Kal. Aprilis, an. duodecimo.

NICOLAO ALEXANDRINO
Patriarche.

Fraternitatem tuam in Domino commendamus quod in medio pravæ ac perversæ positus nationis, quasi lilium inter spinas devotionis odorem emittis, & ab uberibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris tuæ te ac eos qui pro Christi nomine captivi tenentur nihilominus servitute postulas consolari, quorum te angit angustia & scandalum sæpe urit. Deus autem patientiæ ac solatiij te ac illos consolari dignetur, & omni gaudio & pace repleat in credendo, ut in spe ac virtute sancti spiritus abundetis ad æternæ satietatis gaudia perventuri. Licet igitur ipsi variis tribulationibus affligantur, tu tamen, tamquam pius pater & pastor, eosdem ad patientiam non desinas exhortari, ne in tribulationibus ipsis deficiant: quia id quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis ipsorum, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operabitur in eisdem. Non enim sunt condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, juxta quod Apostolus protestatur. Hi sanè qui tribulationes pro Christi nomine patiuntur, procul dubio conregnabunt, si tamen fiduciam & gloriam spei usque ad finem contineant inconcussam. Virtutum enim tribulatio est adjutrix, & auditui dat vexatio intellectum. Æternitatis namque præmia præstolantes, ex adversitatibus sumunt vires; quia crescente pugna, sibi manere victoriam non ambigunt gloriosam. Sic equidem desideria electorum ex adversitate proficiunt dum præmuntur, sicut ignis flatu premitur ut excrescat, & ex eo quod extingui cernitur roboratur. Tu ergo, venerabilis frater, omne gaudium æstimato cum in varias tentationes incideris, sciens quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Fidelis autem

Epist. 12.
Littera consolatoria scribitur.

Q9

Deus, qui te non patietur tentari supra id quod potes, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut valeas sustinere. Itaque confortare in Domino & in potentia virtutis ipsius, qui etsi te ad modicum dereliquit, educet tamen quasi lumen justitiam tuam & iudicium tuum tamquam meridiem, cum venerit cum senatoribus terræ, & impij tunc in tenebris conticefcent. Nos enim, qui secundum Apostolum cum infirmantibus infirmamur & cum scandalizatis exurimur, tibi & ipsis, quantum paraclitus concesserit spiritus, consolationis suffragia, curabimus impertiri, sperantes in eo qui diebus istis novissimis antiqua cepit miracula innovare quod circa vos mirabiliter & misericorditer operabitur ad laudem & gloriam nominis sui, quod est benedictum in secula seculorum. Datum Laterani x. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno duodecimo.

EPISCOPO PATAVIENSI,
& Abbati de Bovinrgardenberg
Pataviensis diocesis.

Epist. 13.
De eo qui monachus factus est consentu uxoris
Cap. Veniens.
De convet. conjugator.

Veniens ad presentiam nostram dilectus filius L. lator presentium nobis humiliter intimavit quod cum olim intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus, Militibus, & alijs bonis viris presentibus apud uxorem suam precibus institit ut super hoc suum impertiretur assensum, eisdem Presbyteris primitus exoratis ne prefata mulieri exponerent quod & ipsam oporteret derelinquere seculum si viro suo daret licentiam ad monasterium convolandi. Cumque ipsam mulier ne ab ea discederet vice mutua precaretur, ipse asserens quod nisi ab ea possit super hoc obtinere licentiam, non solum ei se inutilem redderet, sed etiam toti mundo, illa deinde tam ipsius quam multorum astantium precibusque devicta, caput ejus altari supposuit manu sua, qui ea presente tonsoratus ibidem monasterium adiit, & finito probationis tempore professionem fecit solemniter monachalem, illa vero in seculo remanens, inhonestos amatores admisit. Unde idem L. metuens ne suæ continentia illius incontinentia imputetur, an in monasterio perseverare debeat à nobis consilium postulavit. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, predictum L. in monasterio quod intravit absque inquietatione cujusquam perseverare liberè permittatis. Licet enim videatur in hoc non modicum deliquisse

quod captiosè asseruit quia nisi sibi eadem mulier consentiret, tam sibi quam toti mundo se inutilem redderet, & cum Presbyteros exoravit ne predictæ mulieri exponerent quod eandem relinquere seculum oporteret si fortè licentiam daret viro, ex quo tamen eadem mulier caput viri altari sponte supposuit, & postmodum, sicut asseritur, vixit incontinenter, super revocatione ipsius non esset aliquatenus audienda, cum ejus intentio, si eundem fortè repeteret, exceptione possit commissæ fornicationis elidi, maximè cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum. Datum Laterani 11. Non. Aprilis, anno duodecimo.

HUGBALDO ARCHIEPISCOPO
Ravennati.

Correctione monasterij sancti Adelberti supra Padum in Ravennatenfidiocesi, sicut asseris, constituti tibi tunc Faventino Episcopo & venerabili fratri nostro Episcopo Lucensi & dilecto filio Abbati sancti Iohannis Evangelistæ Ravennat. dudum auctoritate nostra commissæ, cum ad idem monasterium venissetis, invenistis illud graviter collapsum in temporalibus & in spiritualibus deformatum. Unde cum non esset ibidem qui faceret bonum usque unum, paucissimos monachos in eodem inventos & viventes in multorum scandalum dissolutè juxta mandati nostri tenorem exinde depulistis, cui nequivistis postmodum in rectore idoneo providere, quolibet curam ejusdem monasterij recusante. Cum autem nuper ad sedem apostolicam veniens proposueris coram nobis Ravennatem Ecclesiam olim dictum monasterium tenuisse, quod etiam per privilegium felices recordationis Innocentij Papæ prædecessoris nostri ei extitit confirmatum, illud tibi restitui petisti. Quia verò de jure ipsius Ecclesie nobis plenè liquere non potuit, volentes tibi gratiam facere specialem, de fratrum nostrorum consilio ex benigna providentia tibi personaliter duximus supradictum monasterium committendum, ut liberam provisionem atque correctionem auctoritate nostra obtineas in eodem. Tu ergo, sicut vir providus & discretus, gratiam tibi factam attendens, per diligentiam sollicitam & sollicitudinem diligentem illud studeas taliter in spiritualibus & temporalibus reformare ut circa idem factum plenior apostolicæ sedis gratiam merearis. Datum Laterani 11. Non. Aprilis &c. ut supra.

Epist. 14.
De correctione monasterij Adelberti.

ARBATI DE TILieto.

NOvariensis Ecclesie nova necessitas novum onus & à nobis imponi & à te suscipi persuadet, quæ pastoris regimine destituta, cum in quemquam de suis concordare nequisset, in te demum unanimi voto convenit, valde quidem & ad promovendum bonum sui regiminis necessarium, & ad removendum malum schismatis opportunum. Proinde licet sedeas ad pedes Domini cum Maria circa unum necessarium meditante, Marthæ tamen erga plurima fatagentis non debes ministerium aspernari, quia Dominus & Mariam diligebat & Martham, nec illas duas tantum sorores amabat, sed & Lazarum fratrem earum quatruiduanum mortuum & scetidum in monumento jacentem, qui nisi peccatores amasset, de cælis ad terras minimè descendisset. Non enim venit vocare justos, sed peccatores, ut quæreret quod perierat & salvaret. Cujus utique si te verum discipulum confiteris, & sicut ille dilexit diligere didicisti, non refugies pro fraternæ utilitatis amore ad exterius atrium de cubiculo interiori procedere, quandoquidem illum nosti propter nimiam caritatem quæ dilexit nos de secreto patris ad publicam humanæ conditionis exisse, cum subtrahere tibi de caritate non modicum videreris, si monachum episcopare non valeat quæ Deum potuit humanare. Inter duarum ergo sororum constitutus amplexus, utraq; sibi te vindicare volente, subtiliter intueri quod licet Rachel pulchrior esset facie, Lia tamen fecundior erat prole: quoniam etsi contemplativa sit vita suavior, tamquam magis quieta, vita tamen activa est fructuosior, tamquam amplius opportuna. Nam ubi gravior est conflictus, gloriosior est triumphus, Apostolo attestante quod non coronabitur quis nisi legitimè certaverit. Unde Christus secundum carnem non de Rachele natus est, sed de Lia; nec Maria, sed Martha, ipsum in domum suam legitur recepisse. Cum autem dona gratiæ quibus præmines non pro te tantummodo sed pro aliis accepisse credaris, non te decet ita solius contemplationis studiis inardescere quò minus ubi necesse fuerit utilitatibus proximorum studeas imminere, ne si per speculationis secessum quietem tuam saluti præteraleris aliorum, reus judiceris ex tantis quantis potuisses ad publicum veniendo prodesse. Quapropter etsi præteritorem oblitus, & ad anteriora cum Aposto-

Tom. II.

lo te extendens, retrocedere non disponas, attendere tamen debes quod sanctis animabus præcurrere non valebis, de quibus cum Propheta dixisset quod ibant & non revertebantur, quoniam ad virtutes ibant & non revertebantur ad vitia, protinus quod ibant & revertebantur adjunxit, quoniam ad contemplationem ibant & revertebantur ad actionem; quemadmodum Moyles ibat in montem ut loqueretur cum Domino, & confestim revertebatur ad castra ut intenderet necessitatibus populorum. Christus quoque cum ascendisset in montem solus orare, descendit ilico ad discipulos periclitantes in mari. Hæc autem, fili carissime, tibi proponimus, ut electionem Ecclesie memoratæ canonice de te factam devotè recipias, qui tamquam Aaron vocaris à Domino; ne forsitan jugum Domini subterfugiens illud alleges quod nemo mittens manum & respiciens retro, aptus est regno Dei, cum uxor Lorth retro respiciens in salis statuum sit conversa, quodque sponsa dicit in canticis, *Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos*, cum ille qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, & mundus est totus. Quantumlibet enim anima tua contemplandi dulcedine delectata inter amœna Domini suavi somno soporata quiescat & quies ejus suscitatore non debeat importuno turbari, velle tamen debet evigilare cum expedit, quoniam sponsus qui dicit, *Adjuro vos filie Jerusalem per capreos cervosque camporum ne suscitatis nec evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit*, non ut penitus non excitetur adjurat, sed cum adjumento, videlicet *donec velit*. Et utique velle debet, cum paucis interpositis idem addat: *Surge amica mea, sponsa mea, & veni*. Et illa inquit: *Surrexi ut aperirem dilecto meo, manus mee distillerunt in myrrham, digiti mei probatissima myrrha pleni*. Ad quod signandum cum Dominus dixisset Apostolis, *Dormite jam & requiescite, in continenti, surgite, inquit, eamus*. Dicente itaque tibi Domino, surge de somno intermittendæ quietis, & eamus in exercitium necessariæ actionis, quid tibi, quid est aliud faciendum nisi hoc quod animæ tuæ dicitur: *Surge, propera amica mea, & veni*. Nec tantum surge dicitur, sed *propera*, ut sit obedientia sine mora. Post testimonia quoque proponimus & exempla, ut ad majorem firmitatem basis sit sub columna. Beatus quippe Gregorius de monasterio fuit ad apostolatam assumptus, & sanctus Martinus de monachatu ad præsulatum vocatus, cujus

Q q ij

verbum te volumus prudenter advertere. Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. imitatus Apostolum, qui dicebat: *Cupio dissolvi & esse cum Christo. Necessariam autem est propter vos in carne manere.* Sed dices: Impar sum illis meritis. Monachus enim, non prædicatoris officio meingere, sed me ac mundum lugendo adventum Domini debeo pavidus expectare. Sciens enim imbecillitatem meam & fragile vas quod porto, vereor offendere, ne impingens corruam & confringar. Castigator mei sum, ita ut etiam quæ tuta sunt pertimescam. Expertus naufragium, ad pelagus redire paveo. In eremi pace sedeo, quia mundi bella formido. Secessum appeto solitudinis, quia tumultum vereor civitatis. Odorem celestis patriæ concupisco, quia fetorem abominor hujus mundi. Quod si responderimus tibi, hoc non est pugnare sed fugere. Sta in acie, adversariis armatus oblitte, ut postquam viceris coroneris, fortasse subjunges, Fateor, inquit, debilitatem meam. Nolo spe pugnare victoriæ, ne victoriam aliquando pugnans perdam. Si fugero, devitavi periculum; si stetero, aut vincendum mihi est aut cadendum. qui pugnat, & superari potest & vincere, sed ego cum fugero, non vincor in eo quod fugio, sed ideo fugio ut non vincar. Non est enim securum vicino serpente dormire; quoniam etsi possit contingere ut non moriar, potest tamen ut aliquando mordeat evenire. Ceterum si propterea pugnam vitas quoniam utrum superaturus sis vel superandus ignoras, quomodo speras quod in eremo vincere tantum valeas & non vinci, cum certum sit non leviora, licet occultiora, frequenter ibi bella moveri. Nam & Lucifer cecidit ab empyreo, Adam exulavit à paradiso, Loth etiam in monte peccavit, & Christus tentatus est in deserto, non tamen victus, sed vincens, ut post multa perditionis exempla ipse unicum nobis fieret liberationis exemplar. Vnde cum utrobique magna sit pugna, sed incerta victoria, cur non potius illud eligis unde, si viceris, gloriosior est corona? Sed & coluber juxta foramen suum existentem hominem saepe pertransivit intactum, qui tamen alium suo quandoque thalamo venenavit inclusum. Quocirca discretionem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, ac in remissionem peccaminum injungentes, quatinus cum communis utilitas sit præponenda

privata, tuum jactans in Domino cogitatum, ad regimen Ecclesiæ supradictæ promptus accedas; ut cum beatus sit qui seminat super aquas, & maledictus qui frumentum abscondit in populo, talentum tibi à Deo creditum nec in sudario liges nec in terra suffodias, sed nummularis tribuas ad usuram, pro temporalibus recepturus æterna, diligenter attendens quod nemo accendit lucernam & ponit eam sub modio, sed super candellabrum, ut luceat cunctis qui sunt in domo. Cum autem secundum leges humanas ad suscipienda publica munera quidam sint compellendi, cur non magis secundum leges divinas cogendi sint aliqui ad ecclesiastica officia exequenda, dicente scriptura: *Compelle illos intrare.* Tu ergo coactionem nequaquam expectes, sed sponte offeras voluntatem; quoniam & excusatio quam hactenus prædidisti approbari potest ejus exemplo qui dicit, *Ha, ha, ha! Domine Deus, nescio loqui, quoniam puer ego sum,* & obedientia commendari valebit ad infatigari ejus qui dixit: *Ecce, Domine, mitte me.* Illam enim excusationem non credimus admittendam quod ideo nolis de monachatu ad pontificatum transire quia non vis de quiete regredi ad laborem, prætendendo forte verbum psalmistæ dicentis: *Quis dabit mihi pennas sicut columbe & volabo & requiescam; ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine, expectavi qui me salvum faceret à pulillo animo & tempestate.* Absit ut illi te non solum præferre sed conferre præsumas qui protinus post baptismum ductus est à spiritu in desertum, & cum quadraginta diebus & quadraginta noctibus jejunasset, mox ad dispensationem sibi creditam exequendam exivit, factus obediens Deo patri usque ad mortem crucis. Et tu cave prudenter ne circa bonum obedientiæ, quæ victimis antefertur, inobediens offeraris, ariolis & idolatris comparandus; præsertim cum non sic semper evocaris ad publicum ut deseras omnino secretum, quin potius quod in otio contemplationis didiceris in exercitio doceas actionis. Nam & unigenitum patris verbum non sic à patre descendit ut non remaneret cum patre, ipso testante: *Nemo ascendit in caelum nisi qui de caelo descendit filius hominis qui est in caelo.* Flumina quoque non sic egrediuntur de mari ut non revertantur ad mare; quia, juxta sententiam Salomonis, ad locum unde flumina exeunt revertuntur; & tu sic frequenter impendes te aliis quod te nonnunquam

Hieronym. in
epist. ad Rustic.

Ex eadem
epistola.

restitues ipse tibi. Datum Laterani anno duodecimo.

EPISCOPO ET ARCHIDIACONO
Cumani.

Preces dilecti filij nobilis viri A. Cumani civis nobis accepimus supplicantis ut cum M. mulier Cumana, cum qua matrimonialiter per viginti annos & ultra permansit, consanguinea sua sit, & non solum ipsa Cathara sit effecta, verum etiam ad corrupendum eum & familiam suam pariter & vicinos die noctuque laborans, quandam sororem suam ad haeresim provocarit, quin immo ipsi viro suo carnali debito denegato recesserit ab eodem, ac venire ad iudicium citata contemnat, eos iudicio faceremus Ecclesiae ab invicem separari. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, & consanguinitas inter eos legitime coram vobis accusata fuerit & probata, sublato ejuslibet contradictionis & appellationis obstaculo inter ipsos divortij sententiam promulgetis. Si vero praefata mulier citata legitime praesentiam vestram adire vel iudicio vestro parere contempserit, cum excommunicationem non timere dicatur, vos nihilominus testes adversus eam a praedicto viro productos recipere procuretis. Datum Laterani 111. Non. Aprilis, anno duodecimo.

ARCHIEPISCOPO SANCTAE
R. E. Cardinali & Capitulo
Mediolanensi.

EX tuarum, frater Archiepiscopo, tenore accepimus litterarum quod cum dilectus filius Durandus de Osca & quidam alij socij ejus, qui pauperes catholici nuncupantur, ad te cum nostris litteris accessissent, eos benignitate debita suscepisti, & quod pro illis tuae fraternitati mandavimus satagens pro viribus adimplere, quosdam de societate ipsorum in Italia commorantes, juxta formam qua idem Durandus reconciliatus fuerat coram nobis, reconciliasti ecclesiasticae unitati. Idem quoque Durandus & socij ejus suis nobis litteris intimarunt quod reconciliatis Ecclesiae per te dictis fratribus eorundem, quidam alij ferè centum reconciliari volebant, dummodo quoddam pratum quod commune Mediolanense ipsis olim concesserat, in quo sua schola constructa consueverant convenire ac exhortari fratres adinvicem & amicos, quam bonae memoriae praedecessor tuus destrui fecerat dum

essent excommunicationis vinculo innodati, & nunc iterum est erecta, ipsis concedere velles, ut ad exhortationem tuam faciendam fratribus & amicis liberè valeant convenire. Vnde nobis humiliter supplicarunt ut pratum praedictum eisdem faceremus concedi ad proponendum in schola praefata more solito verbum Dei. Cum igitur non propter rem temporalem, sed propter aeternam mercedem, reconciliari debeant ecclesiasticae unitati, cum nullus salvari valeat extra arcam, petitionem hujusmodi non duximus approbandam, cum in reconciliatione ipsorum conditio non debeat hujusmodi adhiberi. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si propriae salutis intuitu Deo & Ecclesiae reconciliari voluerint, eos juxta formam qua reconciliatus in praesentia nostra Durandus extitit supradictus, & quam tibi, frater Archiepiscopo, per alias litteras nostras expressimus, ipsos in Ecclesiae gremium recipere mansuetudine debita satagatis, & si denum, secundum datam vobis a Deo prudentiam tam ecclesiasticae honestati quam eorum saluti videritis expedire, pratum praedictum seu alium locum idoneum, in quo ad exhortandum se ipsos & amicos eorum cum timore Domini valeant convenire, concedatis eisdem sine gravi scandalo aliorum, quoniam aliter est cum conversis quam cum perversis agendum. Datum Laterani 111. Non. Aprilis, anno duodecimo.

PETRO COMPOSTELLANO
Archiepiscopo.

EX tuarum tenore litterarum accepimus quod cum fuerit in concessione pallei tibi dictum ut ipso infra tuam Ecclesiam uteretur, & tibi tam de mandato regio quam etiam pro Ecclesiae tuae negotiis procurandis frequenter extra tuam provinciam commoranti verecundum sit absque palleo ministrare, cum consuetudo sit, sicut asseris, in Hispania generalis quod Archiepiscopi extra suas provincias palleo indifferenter utantur, ut extra tuam provinciam uti palleo valeas indulgeri tibi a sede apostolica postulasti. Licet autem usus hujusmodi sit abusus, & consuetudo talis dicenda sit potius corruptela, & ij graviter offendere dinoscantur qui utuntur palleis extra suas provincias absque licentia sedis apostolicae speciali, nos tamen in hac parte volentes fraternitati tuae facere gratiam specialem, auctoritate

Epist. 18.
Conceditur ei ut pallio uti possit extra provinciam.
Cap. Ex litterat. De auctor. & usu pall.

tibi presentium indulgemus ut si quando necessitate aliqua praeceptus ad Ecclesiam tibi subjectam accedere forte nequiveris pro consecrandis suffraganeis tuis vel Clericis ordinandis, & ad Ecclesiam alienam propter hoc te contigerit declinare, dummodo is ad quem eadem Ecclesia pertinet id permittat, utendi palleo in jamdictis casibus liberam habeas facultatem. Datum Laterani 14. Non. Aprilis, anno duodecimo.

FRISIENSI EPISCOPO, ET
Præposito & Decano Mosburgensi
Frisiensis diocesis.

Epist. 19.
De homicidio
casuali.

Veniens ad presentiam nostram dilectus filius A. humiliter proposuit coram nobis quod cum apud Bononiam causa studij commorans, repetendæ lectionis occasione ad hospitium H. quondam sui socij accessisset, dum ambo in solarium domus starent, & verbis jocosis præmissis idem H. manibus collum ejus complexus eum deicere conaretur, & ipse dicto H. resistendo caput suum de illius manibus abstraxisset, eodem H. in domus parietem corruente ac ad terram cadente, cum ipso ejus tibia fracta fuit, qui postmodum alia superveniente infirmitate, per incuriam medicorum in die quarta decima expiravit. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, eidem A. ad cautelam in juncta poenitentia competenti, ipsum & sua beneficia retinere & ad ordines superiores ascendere absque contradictione consensu permittatis. Quod si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani Non. Aprilis, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLAROMONTENSI EPISCOPO.

Epist. 10.
Vtrum liceat
bona sua dare
Ecclesie pro
beneficio ob-
tendo.

Cum pro beneficiorum ad donationem tuam spectantium paucitate paucissimos possis Clericos, velut asseris, ordinare, a nobis sollicitè requisisti utrum aliqui possint de bonis suis in aliquibus Ecclesiis mittere in communi, ut ex hoc beneficiis institutis, tam ipsi quam eorum perpetui successores ad eorum titulum valeant canonicè promoveri. Super quo tibi duximus respondendum quod quamquam si hujusmodi bona oblata fuerint cum conditione vel pacto, ut videlicet is qui obtulerit ea, illa postmodum pro præbenda retineat, & ad sacros ordines ad titulum promoveatur eorum, talis oblatio seu etiam ordinatio fieri non possit absque vi-

Vide supra lib.
10. epist. 169.

tio simoniæ, cum in talibus omnis pactio ac conventio cessare debeat juxta canonicas sanctiones, si tamen purè ac sine pacto & conditione qualibet quisquam offerat aliqua bona sua rogans humiliter ut ea retinere sibi liceat pro præbenda & ad titulum ordinetur ipsius, proculdubio id fieri poterit absque vitio simoniæ pravitate. Datum Laterani 111. Non. Aprilis &c. ut supra.

HVGONI ABBATI ECCLESIE
sancta Mariae de Teddevrde ejusque fratribus tam presentibus quam futuris canonicam vitam professis in perpetuum.

Quotiens a nobis petitur quod religioni & honestati convenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere & potentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam beatæ Mariæ, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis prædecessorum nostrorum Eugenij, Adriani, Alexandri, & Lucij Romanorum Pontificum sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut Ecclesia vestra honore ac dignitate abbatiæ juxta institutionem bonæ memoriæ Herberti quondam Glasguensis Episcopi & concessionem successorum ejus perpetuis temporibus potiatur & ordo canonicus, qui secundum Deum & beati Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dinoscitur, perpetuò ibi inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quascunque bona eadem Ecclesia in decimis, redditibus, aquis, pascuis, silvis, terris cultis & incultis, vel aliis rebus in presentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitate Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Ecclesiam ipsam cum decimis utriusque Gedevrde & Langeton & Nesebith &c. usque sicut chartæ eorum donatorum testantur. Sanè novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullas a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Luceat quoque vobis Clericos & laicos &c. usque retinere. Cum autem generale inter-

Epist. 11.
De constitu-
tione primo
genum.

dictum terræ fuerit &c. usque celebrare. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vel-
trorum post factam in eodem loco pro-
fessionem fas sit sine Abbatis sui licentia,
nisi arctioris religionis obtentu, de clau-
stro recedere. Discedentem verò absque
communium litterarum cautione nullus
audeat retinere. In parrochialibus quoque
Ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdo-
tes eligere & diocesano Episcopo præsi-
tare, quibus, si idonei fuerint, Episcopus
curam animarum committat, ut ei de spi-
ritualibus, vobis verò de temporalibus de-
beant respondere. Pro chrismate verò,
oleo sancto, consecrationibus Ecclesia-
rum, ordinationibus Clericorum qui ad
sacros ordines fuerint promovendi, sive
pro benedicendo Abbate aut deducen-
do ad sedem, vel quibuslibet aliis eccle-
siasticis sacramentis, nullus à vobis sub
obtentu consuetudinis aut alio quolibet
modo quicquam audeat postulare. Sepul-
turam præterea ipsius loci &c. usque nul-
lus obstitat, salva tamen iustitia illarum
Ecclesiarum à quibus mortuorum corpo-
ra assumuntur. Interdicimus etiam ne quis
in vos vel monasterium vestrum excom-
municationis, suspensionis, aut interdicti
sententias sine manifesta & rationabili
causa audeat promulgare. Novas quo-
que & indebitas exactiones seu consue-
tudines Ecclesiis aut Capellis vestris nul-
lus imponat. Nulli omnino ecclesiasti-
cæ secularive personæ liceat infra termi-
nos parrochiarum vestrarum monasterium
vel canonicam absque diocesani Episcopi
& vestro consensu quomodolibet institue-
re, seu eremum inclusorum vobis recla-
mantibus in vestris cimiteriis ordinare.
Obente verò te nunc ejusdem loci Abba-
te vel tuorum quolibet successorum, nul-
lus ibi qualibet subreptionis astutia seu vio-
lencia præponatur nisi quem fratres com-
muni consensu vel fratrum pars consilij
sanioris secundum Dei timorem & beati
Augustini regulam providerint eligendum.
Decernimus ergo ut nulli omnino homi-
num liceat præfatam Ecclesiam temerè
perturbare &c. usque profutura. Salva fe-
dis apostolicæ auctoritate & diocesani Episcopi
canonica iustitia. Ad iudicium autem
hujus à Romana Ecclesia perceptæ
protectionis, marbotinum unum & can-
vetum singulis annis nobis nostrisque suc-
cessoribus, sicut constitutum est, persol-
vetis. Si qua igitur in futurum &c. usque
districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem
eodem loco &c. usque præmia aternæ pa-

trorum inveniunt. Datum Laterani per ma-
num Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin
Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij II.
Idus Aprilis, Indictione XII. incarnatio-
nis dominicæ anno MCCIX. pontificatus
verò Domini Innocentij Papæ III. anno
duodecimo.

IOHANNI DE DOMINICO
iudici Sabinensi.

Significavit nobis dilectus filius B. Pres-
byter sancti Nicolai diocesis Sabinen-
sis quòd fundatores ejusdem Ecclesiæ li-
beram eam esse volentes, foundationis tem-
pore se in ea nihil juris penitus retinere di-
xerunt. Vnde timens ne processu temporis
probationis copia valeat deperire, provi-
deri sibi super hoc idem Presbyter postu-
lavit. Quocirca præsentium tibi auctori-
tate mandamus quatenus testes idoneos,
quos dictus Presbyter super hoc tibi duxe-
rit præsentandos, examines diligenter, &
eorum dicta in publica reduci facias muni-
menta, denunciando fundatoribus ante-
dictis vel eorum heredibus ut receptioni
testium, si velint, intersint, & super de-
nuntiatione sic facta confici facias publi-
cum instrumentum. Datum Laterani Idi-
bus Aprilis, anno duodecimo.

ASCVLANO, RAPOLLANO,
& Lavellino Episcopis.

Cum P. & I. Presbyteri super intru-
sione, dilapidatione, simonia, & in-
sufficiencia detulissent olim Episcopum Po-
tentinum, & super iis venerabiles fratres
nostri Acherontinus Archiepiscopus &
Episcopus Venusinus primò de dilecti filij
nostri Gregorij sancti Theodori Cardina-
lis A. S. L. & postea de nostro mandato
testes receperint ab utraque parte produ-
ctos, depositiones eorum demum ad no-
stram præsentiam transmiserunt. Nos au-
tem easdem, nondum coram partibus pu-
blicas, in secreto perlegi facientes, in-
venimus testes ipsos de causis & circum-
stantiis ad negotium facientibus nullate-
nus interrogatos fuisse, cujus videlicet
conditionis, opinionis, atque fortunæ de-
nuntiatores existant, & an criminosi, vel
Episcopi inimici, utrum etiam bono zelo
vel odio, & an canonica commotione
præmissa fuerit ad hujusmodi denuntiatio-
nem processum. Item utrum ante denun-
tiationem talis opinionis extiterit Episco-
pus memoratus. Rursus de personis, cau-
sis, loco, tempore, auditu, visu, fama,
& certitudine; de quibus interrogari pru-

Epist. 22.
Ut testes exa-
minet in qua-
dam causa.
Cap. Significa-
vit. De testib.

Epist. 23.
De accusatio-
ne adversus E-
piscopum Po-
tentinum.

denter & sollicitè debuerunt juxta legitimas & canonicas sanctiones. Volentes igitur ut quod semiplenè factum est, per vestram diligentiam suppleatur, attestationes ipsas sub bulla nostra vobis transmittentes inclusas, presentium auctoritate mandamus quatinus eosdem testes jam pridem ab utraque parte productos vestro faciatis conspectui presentari, ad hoc eos, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam compellendo; quibus sub debito prestiti juramenti & excommunicationis pena firmiter injungatis ut plenam & meram dicant de omnibus veritatem super quibus à vobis fuerint requisiti, vosque tam super circumstantiis prenotatis quam aliis negotium contingentibus inquirentes diligentissimè veritatem, universa studiose conscripta sub sigillis vestris nobis fideliter transmittatis, partibus injungendo ut ad presentiam nostram per se vel procuratores idoneos veniant sic instructi ut attestationibus publicatis sententiam à nobis Domino auctore reportent. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani xii. Kal. Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

RATISPONENSI EPISCOPO.

*Epist. 24.
De reformationis
abusibus in
clero.*

CVra te pastoralis officij exhortatur ut circa commissum tibi gregem ita diligenter invigiles quòd non possis de negligentia reprehendi. Sanè ad nostram noveris audientiam pervenisse quod Plebani de rure tuæ diocesis & quidam eorum Decani, qui eos deberent corrigere & ad penitentiam revocare, cohabitationibus manifestis polluti, cum ad generalem synodum singulis annis accedunt, excessus suos nequiter occultantes, & se invicem confoventes, nihil inter se denuntiant, & sic in detrimentum animarum suarum & scandalum plebis in suo peccato permanent pertinaces. Præterea Milites quidam, qui se asserunt de suis excessibus non debere sacerdotum judicio subiacere, adulteria, incestus, & alia peccata committunt impune, nec etiam corriguntur. Plurimi etiam virorum, mulierum, ac puerorum, qui pro sacramento confirmationis percipiendo ad episcopalem sedem non consueverunt accedere, indifferenter decedunt sine susceptione hujusmodi sacramenti. Cum igitur eorum diocesanus existas, & ex injuncto tibi officio tuam debeas parochiam visitare, ac tamquam proprius medicus unde illis infirmitates eveniant cognoscere tenearis, fraternitati tuæ per

apostolica scripta mandamus quatenus per te ipsum ad inquisitionem infirmitatum hujusmodi & curationem ipsarum sollicitudine diligenti procedas; quia si putredinem vulneris apertione non cicis, sana caro nequaquam in loco putredinis coalescet. Ceterum cum nemo teneatur suis stipendiis militare, nec bovi os claudi debeat trituranti, presentium tibi auctoritate concedimus quatinus cum propter hoc tuam duxeris dioecesim visitandam, liceat tibi moderatam procuracionem percipere; ita quidem quòd ex hoc Ecclesiæ non graventur, sed potius per adventum tuum suscepisse se gaudeant tam in spiritualibus quam in temporalibus incrementa. Datum Laterani xi. v. Kalen. Maij, anno duodecimo.

E I D E M.

EX parte tua fuit propositum coram nobis quòd Ratiponensis Ecclesiæ ac aliorum episcopatum Canonici, qui nolunt in parochiis suis, quas habent in tua dioecesi, residentiam facere, ut tenentur, vicarios instituunt in eisdem; qui cum nec ad Archidiaconum vel Decanum respectum habeant, correctionem nolunt aliquam pro suis excessibus sustinere. Quare nobis humiliter supplicasti quòd, ne ipsæ Ecclesiæ debito servitio defraudentur, tibi licentiam concedere dignemur ut auctoritate nostra fraternitati tuæ liceret perpetuos instituire vicarios in eisdem. Cum igitur honori sit onus annexum, & exequi debeat officium qui beneficium est sortitus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus Canonicos ipsos ad debitam in eisdem parochiis residentiam faciendam, vel saltem idoneos vicarios instituendos in illis, per quos dictis parochiis debita servitia impendantur, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. Datum ut in alia.

*ABBATI ET CONVENTUI
sancti Medardi Sueffionensis.*

CVM ad supplicis petitionis instantiam Mariæ pauperis mulieris dadum vobis direxerimus scripta nostra ut . . . puero nato ejus victum & vestitum liberaliter ministrantes, erudiri faceretis eundem in scientia litterali, vos, sicut præfata mulier iterata nobis supplicatione monstravit, mandatum apostolicum circa puerum memoratum juxta pium ejus desiderium non impletis. Nolentes igitur hoc pietatis opus

*Epist. 24.
De Circa
non infirmo
luc.*

*Epist. De
circa
luc.*

*Epist. 24.
De puerum
quodam ad
monasterium
admittentem.*

*Epist. De
circa
luc.*

opus relinquere imperfectum, per iterata vobis scripta mandamus & districtè præcipimus quatinus dictum puerum apud monasterium vestrum in literali pariter & morali scientia prompta facientes instrui caritate, ac interim in victu & vestitu providentes eidem, cum ad quintumdecimum annum pervenerit, ipsum in fratrem & monachum admittatis. Alioquin, ne vel ejus vel prædictæ suæ matris anima in dubium suspendatur, quæ gravis infirmitatis incommodo fatigata, circa provisionem ejusdem pueri minus commode potest maternæ sedulitatis officium exhibere, venerabili fratri nostro Archiepiscopo Remensi & dilectis filiis Abbati Longipontis Suesionensis diocesis & Cantori Remensi dedimus in præceptis ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Datum Laterani xi. Kal. Maij, anno duodecimo.

Scriptum est illis super hoc.

ILLVSTRI REGI FRANCIE.

Illud quod quidam ad injuriam tuam referunt & incommodum tigni tui, ad utriusque procul dubio redundat gloriam & profectum, cum videlicet ingens laus & grandis honor tibi simul & regno ipsi provenerit ex eo quod inter alios mundi Reges & regna pro communibus necessitatibus & utilitatibus universalis Ecclesiæ seu etiam populi Christiani & recursum ad te specialiter sit ac illud, & potenter eis sit ab utroque succursum. Propter quod, ut recentia ponamus exempla, gloriam tuam & potentiam regni tui titulis hoc illustret insignibus quod per Constantinopolitani acquisitionem & detentionem imperij ac subsidia & præsidia terræ sanctæ necnon adjumenta fidei orthodoxæ magnanimitate tuorum fortium procurante, ipsos quasi præcipuos visa est iis temporibus Latinitas habuisse quos adversus Græciam insolentem opponeret aut gentem incredulam seu etiam hæresim sævientem; ut jam penè de omni quæ sub cælo est natione non desit qui victricem manum tuam fortiumque tuorum vel non laudet in aliis, vel non formidet expertus. Sed & nunc cælesti consilio, sicut creditur, est provisorum quod cetero terrarum orbe postposito, de tuo specialiter regno, quasi de publico virorum thesauro, vir quaeritur qui Ierosolymitani regni gubernaculo præferatur, dilecto filio nobili viro Iohanne Brenensi Comite ad dilectæ in Christo filie [Mariæ] ipsius regni Domine conjuga-

Tom. II.

gium evocato; quasi te simul & regnum tuum specialiter in hoc velit Rex altissimus honorare, ut is qui subditus tuus erat, regnum suæ peculiaris hereditatis accipiat, & orientali provinciæ in urgente necessitate succurrat. Quapropter nos pro nihilo reputato quod dicimur à quibusdam regnum tuum prædictorum prætextu viris & viribus destituere ac ope simul & opibus vacuare, serenitatem regiam ad promotionem hujus negotij securè duximus exhortandam, cum ex hoc potior tibi salus & regno ipsi major speretur prosperitas proventura. Quod profectò cum inter cetera regna mundi à temporibus quorum non extat memoria pro catholicissimorum progenitorum tuorum meritis multa sit rerum ac temporum fecunditate gavisum, sub tuo demum felici regimine directus est Dei munere mundi cursus prosperus circa ipsum, ut inter ceteros mundi Reges pro tuis magnificis gestis præfulgeas gloriosus, sola denique, quod tristes referimus, causa conjugij maculam in gloria tua posuit, quam utinam fatagas abolere, ut totus omnino ab omni macula sis immunis. Rogamus ergo regalem mansuetudinem & exhortamur attentius, in remissionem tibi pecaminum injungentes, quatinus urgentissima terræ sanctæ necessitate prospecta, injuriosum vel damnosum non reputans quod proculdubio tibi est honorabile ac perutile regno tuo, præfato Comiti ad procedendum in hoc non solum impendas auxilium per te ipsum, sed per tuos facias exhiberi. Nos enim, ut quod super ipso negotio maxime pro terræ sanctæ subventionem aliis suademus, ipsi quoque in affectu gerere comprobemur, præter alia quæ quantum desuper nobis datur eidem terræ multifariè multisque modis auxilia procuramus, summam mille quadringentarum marcharum, in quibus nobis Comes ipse tenetur, in utilitatem prædictæ terræ ita providimus largiendam ut persoluta ea fratribus Templi & Hospitalis ab ipso, per eos deferatur ad illam, & tandem in utilitatem prædictam cum consilio venerabilis fratris nostri Patriarchæ Ierosolymitani necnon magistrorum Hospitalis & Templi & ipsius Comitis expendatur. Ad hæc, cum, sicut pro certo comperimus, litteræ nostræ tibi sæpe minus fideliter exponantur, in hoc esse te volumus de cetero cautiorem, cum vitiosus interpres aliquando minus, interdum plus, nonnunquam verò aliud & aliter quam in ipsis contineatur exponat, culpabiliter te decipiens,

R r

cujus intelligentiam fascinat, & damnabiliter nos offendens, quorum intentionem depravat. Ceterum lator presentium G. Prior de Gaia, vir utique providus & fidelis, quæ super quibusdam aliis à nobis accepit tibi referet viva voce. Datum Laterani 1x. Kal. Maij, anno duodecimo.

*PATRIARCHÆ IEROSOLYMITANO
& magistris Hospitalis ac Templi.*

*Epist. 28.
Mittitur eis
pecunia.*

ECce mittimus vobis per dilectum filium Iohannem de Sambuco fratrem Hospitalis Ierosolymitani hospitalis sancti Basilij bis mille ac ducentos & sex obolos & dimidium inter novos, veteres, atque duplices, novem scifatos, septem marbutinos, & præterea in scifatis & auro fracto ad pondus Romanum uncias octoginta; quæ videlicet omnia summam octingentorum quinquaginta librarum Proveniensium senatus attingunt, discretioni vestra per apostolica scripta mandantes quantum ea in necessitatibus terræ sanctæ, prout melius expedire videritis, expendatis, habentes prædictum fratrem in Domino commendatum, & eum ad domum suam, cui satis esse noscitur necessarius, quantocius potueritis remittentes. Tandem etiam assignari fecimus magistro & fratribus Aventini, qui per nuntium suum debent illud vobis similiter destinare. Missimus quoque vobis anno præterito per Templarios summam auri mille librarum Proveniensium monetæ valentem, de qua nullum adhuc habuimus responsum à vobis. Disponimus etiam mittere vobis per Hospitalarios & Templarios mille quadringentas marcas argenti, cum consilio vestro & nobilis viri Iohannis Brenen. Comitum, cum ad vos Deo duce pervenerit, expendendas. Sed & electo Antiocheno proposuimus pro necessitatibus suis pecuniam mutuare, quam ipse demum reddet pro necessitatibus terræ sanctæ. Datum Laterani anno duodecimo.

*IOHANNI ABBATI
sancti Bertini ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.*

*Epist. 29.
De confirmatione privilegiorum.
Hæc epistola pertinet ad librum secundum.*

IN eminenti sedis apostolicæ specula disponente Domino constituti, sicut imitari prædecessores nostros in bonis debemus operibus, sic etiam summam curam adhibere nos convenit ne quod ab eis pia fuerit provisione statutum nobis, quod avertat Dominus, negligentibus quorumlibet valeat impulsione turbari. Eapropter,

dilecti in Domino filij, decisionem controversiæ quæ inter monasterium vestrum & bonæ memoriæ Petrum Cluniacensem Abbatem pro subjectione quam idem Abbas sibi in vestro monasterio vendicabat, quemadmodum à felicis memoriæ prædecessore nostro Papa Innocentio fratribus suis presentibus & collaudantibus facta est & scripti sui munimine roborata, imitates piæ recordationis prædecessorum nostrorum Eugenij, Alexandri, Lucij, Clementis, & Celestini Pontificum Romanorum vestigia, auctoritate apostolica confirmamus & ratam permanere censemus. Privilegiis itaque Cluniacensibus quæ super hoc se habere ab apostolica sede dicebant, ab eodem Innocentio iustitia dictante cassatis, ad exemplar prædictorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum tam vos quam successores vestros necnon & ipsum monasterium sancti Bertini ab hujusmodi lite & Cluniacensium subjectione absolvimus; idemque cœnobium libertati propriæ restitutum, salvo jure Tervanensis Ecclesiæ vel Episcopi, sub solius Romanæ Ecclesiæ ditione vel tutela perpetuo permanere decernimus. Ad indicium autem hujus perceptæ à Romana Ecclesia libertatis unam auri unciam annis singulis nobis nostrisque successoribus persolveretis, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum juxta castrum sancti Audomari in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, silvam de Wlverdinghe, quam inclitus quondam Flandriæ & Viromanniæ Comes Philippus vobis in elemosynam dedit & scripto suo confirmavit, & quod à Gileberto de Avesgerca prope eandem silvam elemosyna, emptione, vel concambio acquisistis, & residuam partem ejusdem silvæ quæ extenditur usque ad nemus quod Theodoricus Comes Ecclesiæ Watinensium in elemosynam dedit, sicut in scripto Balduini Flandriæ & Hannoniæ Comitum & Margaritæ uxoris ejus continetur. Decimam etiam de Kelmis, quam tu, Iohannes Abbas, de manu Balduini laici redemisti, & decimam de Acquin, quam simi-

liter de manibus Manasse & Rainaldi laicorum, & altare de Lichtervelde cum decima & pertinentis suis, quæ de manu Geraldi Militis acquisistis. Terram quoque quam Wervalus Monkel in parrochia de Wluringhem, partim propter concambium, partim propter pecuniam à vobis acceptam, monasterio vestro dedit, & terram de Stapelued dictam, quam à Guidone de Wisseke per concambium acquisistis, data ei à vobis quadam terra quam prope domum ejusdem W. habebatis, & totum quod de feudo Castellani Bergensis, & quicquid alicubi de possessionibus feudatorum sive censuariorum vestrorum acquisistis, & in villa de Balsvarnestun totum quod de feudo Balduini de Commines acquisitum habetis. Medietatem etiam villæ Kalmont cum pertinentiis suis sub annuo censu duodecim librarum Flandrensis monetæ à Præposito & Ecclesia sancti Audomari perpetuò habendam, sicut charta sigillis eorum signata testatur, vobis confirmamus. Præterea feudum sexaginta solidorum Gualteri de Staphes, quod cum Ida soror ejus emisset, vobis in elemosynam dedit. Et comitatum de Wal & de Busco, quem Willhelmus de Arfedinghe vobis in elemosynam concessit, sicut charta Comitis de Warenghe Domini sui testatur. Et comitatum in villa de Acquin, quem Simon de Val per manum Domini sui Gualteri Boteri in elemosynam vobis dedit. Et terram in parrochia sanctæ Margaritæ infra burgum sancti Audomari jacentem, quam Iohannes de Sinninghem vobis in elemosynam dedit. Terram quoque cum comitatu quam Vilelmus Castellanus sancti Audomari inter vetus monasterium & Watenes vobis in elemosynam dedit, & quicquid de feudo ejusdem Castellani ab hominibus ejus quolibet tempore acquisistis, & per authenticas chartas Castellanos confirmatum habetis, auctoritate apostolica confirmamus. Compositionem præterea inter vos & Abbatissam de Brobug super terminis parrochiæ vestræ de assensu partium factam, sicut hinc inde recepta est & in scripto authentico bonæ memoriæ Desiderij quondam Morinensis Episcopi continetur, ratam habemus, & eam auctoritate apostolica confirmamus. Quod autem de Capella & cimiterio leproforum de Brobug à bonæ memoriæ Milone Morinensi Episcopo rationabiliter statutum est & scripto suo firmatum confirmamus & ratum manere censemus; ita videlicet ut in eadem Capella le-

Tom. II.

profis tantum & sibi Servientibus divinum celebretur officium, atque in eorum cimiterio nulli nisi leprosi & eorum familie tumultentur. In monasterio quoque sancti Silvini apud Achiacum Abbas vester qui pro tempore fuerit, tamquam in speciali filia, secundum Dei timorem & beati Benedicti regulam corrigendi quæ corrigenda sunt cum religiosorum virorum consilio plenam, sicut hæcenus, habeat facultatem. Statuimus etiam ut infra terminos parrochiarum vestrarum nullus Ecclesiam vel oratorium absque vestro consensu ædificare præsumat. Salvis tamen privilegiis Romanorum Pontificum. Stationes autem publicas ab Episcopo in monasterio vestro, seu Episcopum illuc accedere nisi ab Abbate & fratribus fuerit evocatus, omnino fieri prohibemus. Possessiones præterea & decimas quas monasterium vestrum à quadraginta annis inconcusè possedit, & in præsentiarum sine controversia possideris, vobis & per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus. Sanè novallium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullas à vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis Clericos vel laicos è seculo fugientes liberos & absolutos &c. usque retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem fas sit absque Abbatis sui licentia de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu, discedere. Discedentem verò &c. usque retinere. Religiosas sanè consuetudines à prædecessoribus vestris & à vobis hæcenus observatas aliqua levitate mutari seu etiam possessiones alienari Ecclesiæ, nisi de Abbatis providentia fiat cum consensu Capituli vel majoris & sanioris partis, auctoritate apostolica prohibemus. Præterea libertates & immunitates monasterio vestro collatas, sicut hæcenus observatæ sunt, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Auctoritate quoque apostolica nihilominus duximus prohibendum ne ullus Advocatus aut minister ejus locum ipsum vel quæ ad eum pertinent gravare seu quibuslibet exactionibus fatigare præsumat, sed iis quæ antiquitus concessa sunt & ad ejus justitiam pertinent contentus existat. Decimas quoque ad jus Ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ à laicis detinentur, redimendi & liberandi de manibus eorum & ad Ecclesias quas pertinent revocandi liberam vobis & ea-

R r ij

rundem Ecclesiarum ministris de auctoritate nostra concedimus facultatem. Prohibemus insuper ne aliquos interdicto vel excommunicationi à vobis iustè subiectos ad officium aut communionem ecclesiasticam quisquam recipere sine congrua satisfactione præsumat, nisi fortè periculum mortis immineat; ut dum præsentiam vestram habere nequiverint, per alium secundum formam Ecclesiæ, satisfactione præmissa, oporteat ligatum absolvi. Cum autem generale interdictum terræ fuerit &c. usque celebrare. In parochialibus siquidem Ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere & diocesano Episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, Episcopus curam animarum committat; ita quidem quòd ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Chrisma verò, oleum sanctum &c. usque voluerit exhibere. Alioquin ad quemcunque malueritis catholicum antistitem recurratis, qui nostra fretus auctoritate quod postulat indulgeat. Si quem verò Episcopum Romanæ sedis communionem habentem, & de quo plenam habeatis notitiam, per vos transire contigerit, ab illo benedictiones vasorum & vestium, consecrationes altarium, & ordinationes monachorum auctoritate sedis apostolicæ recipere valeatis. Præterea licitum sit vobis in causis vestris civilibus fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, sicut rectum fuerit, & propulsare injuriam & justitiam vindicare. Ad hæc adicimus ne aliqui monachi vel conversi sub professione domus vestræ affecti sine assensu Abbatis & majoris partis Capituli vestri pro aliquo fidejubeant vel ab aliquo pecuniam mutuò accipiant &c. usque respondere. Ob evitandas verò secularium frequentationes liberum sit vobis, salvo jure diocesani Episcopi & Ecclesiæ parochialis, oratoria in grangiis vestris construere & in ipsis, cum necesse fuerit, vobis & familiæ vestræ divina officia celebrare. Paci quoque & tranquillitati vestræ &c. usque audeat exercere. Constituimus insuper ut Abbas qui pro tempore fuerit ad nullius Archiepiscopi vel Episcopi synodum seu conventum, nisi tantum Romani Pontificis vel ejus Legati, accedere compellatur. Sepulturam quoque ipsius loci &c. usque assumuntur. Obeunte verò &c. usque beati Benedicti regulam providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium &c. usque usibus omnimodis

profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate & in prædictis Capellis diocesanorum Episcoporum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, secundò tertiove commonita nisi reatum suum digna satisfactione correxerit &c. usque subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Datum Laterani per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij Cancellarij vicem agentis v. Idus Aprilis, Indictione secunda, incarnationis dominicæ anno M C X C I X. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno secundo.

MILONI SVBDIACONO.

IN iniquitatibus cum Propheta conceptus non erubuiſti nobis exponere quomodo in delictis te peperit mater tua; gratiaque redimendo naturam, ad submovendum impedimentum casualis originis, apostolicæ imploraſti beneficium pietatis. Nos igitur attendentes ingenuos mores ingenuis natalibus antecellere, natæque conditionis fortunæ virtutis factæ gloriæ antecellere, intellecto tam ex compatriotarum tuorum laudabili testimonio quàm eorum qui apud sedem apostolicam ex conversatione diutina te novere quòd fortuitum nativitatibus defectum per industriam bonitatis redimis supplementum, de misericordia quæ superexaltat judicio, auctoritate tibi præsentium indulgemus quatinus, dummodo aliud non obviet de canonicis institutis, hoc quod pater tuus in diaconatu de simplici te genuit concubina non officiat tibi meritis sic adjuto quò minus ecclesiasticum beneficium, cui cura non sit animarum annexa, valeas obtinere canonicè ac obtentum liberè retinere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere &c. Si quis autem &c. Datum Laterani XI II. Kal. Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

HYGONI DE SADYRANO
Rectori Ecclesiæ de Volobrica.

Sacroſancta Romana Ecclesia devotos & humiles filios &c. usque confortare. Eapropter, dilecte in Domino filii, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quàm mundanis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis præ-

Epist. in
Dispensat
cum eo
defectu
litem.

Epist. in
Sacerdotio
protegitur
postulacione

tante Domino poteris adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, specialiter autem Ecclesiam de Volobrica cum appendiciis ejus Ecclesie de Masleiano & de Confolenz, ac omnibus aliis pertinentiis suis, sicut ea ex collatione sanctae recordationis Petri de Castronovo apostolicae sedis Legati ac assignatione bonae memoriae E. Vicensis Episcopi iuste possides & quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostrae protectionis & confirmationis infringere &c. usque incursum. Datum Laterani x. Kal. Maij, anno duodecimo.

ARCHIEPISCOPO ET
Capitulo Strigoniensi.

In authentico scripto carissimi in Christo filij nostri Andreae illustris Regis Vngariae nobis ostenso perspeximus contineri quod ipse miserationum Domini recordatus, quibus post tribulationes multas & malas recognoscebat se in patrum suorum folio residere, in suae coronationis memoriam, quam per manum tuam, frater Archiepiscopo, desursum se recepisse fatetur, Ecclesiae vestrae beati Adelberti martyris religiosa devotione concessit ut annuatim in festo ipsius martyris Canonici servientibus in eadem centum argenti marcae contradictione sublata de regali aario persolvantur. Nos igitur vestris precibus inclinati concessionem ipsam, sicut pie ac providè facta est, & in praelibato authentico continetur, quod de verbo ad verbum praesenti paginae duximus inferendum, auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus; cujus tenor est talis. **I**N NOMINE sanctae Trinitatis & individuae unitatis. **A**NDREAS Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Choroaciae, Ramae, Serviae, Galliciae, Lodomeriaeque Rex, in perpetuum. Cum ex regiae dignitatis officio quibuslibet Deo dicatis domibus teneamur manum pietatis clementer porrigere & earum utilitati modis omnibus intendere, cupientes tamen aliquid in gazophylacium cum pau-percula mittere, veteris instar testamenti, quo mellis, inter cetera, primitiae poni videbantur in sacrificio, benigniores regiae serenitatis oculos illis accommodavimus quas à primis credulitatis nostrae cunabulis & ampliori dignitate praeminere & ardentiori orationum affectione pro salute nostra cognovimus assurgere. Sanè miserationum Domini, quibus post tribulationes

multas & malas in folio patrum nostrorum sedimus, recordantes, Ecclesiae beati Adelberti martyris, quam matrem regni esse & metropolim quamque patribus & praedecessoribus nostris cum insignibus fidei sacramenta regalibus administralle constat, in nostrae coronationis memoriam, quam desursum capiti nostro per manum venerabilis patris Iohannis Archiepiscopi Strigoniensis Deus imponere est dignatus, has donorum nostrorum primitias, licet exiguum munus, attribuimus, ut annuatim in supradicti martyris Christi festivitate Canonici Deo illic deservientibus centum marcae argenti contradictione confusa de regali offerantur aario. Quod ut ratum & stabile perseveret in posterum, praesentem paginam in argumentum nostri muneris annotatam sigilli nostri roboravimus impressione. Datum per manus Gothfridi Orodienensis Praepositi Aulae regiae Cancellarij anno dominicae incarnationis MCCVI. venerabili Iohanne Strigoniensi Archiepiscopo existente, Calano Quinqueecclesiensis, Boleslao Vacienis, Petro Geurienis Episcopis, Mochone Palatino & Comite Bichorienis, Chepano filio Muabano, Benedicto Vayavoda, Chepano Comite Baciensis, Smaragdo Zonukiensis & Comite Curiae, Gula Comite Budrugienis, Marcello Suprunienis, Tiburcio Albenis, Poth. Musunienis Comite.] Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit &c. usque incursum. Datum Laterani xii. Kal. Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

ABBATI ET CONVENTUI
sancti Bertini.

I Abbate sancti Silvini Alciacensis olim viae universae carnis ingresso, cum ejusdem loci monachi elegissent quandam de ipsius gremio in Abbatem, & ejusdem confirmationem electionis à bonae memoriae Morinensi Episcopo nequivissent aliquatenus obtinere, per procuratorem suum confirmationem ipsam à sede apostolica petierunt. Ceterum procurator vester proposuit ex adverso quod cum secundum approbatam consuetudinem & privilegia Pontificum Romanorum Abbates Alciacenses debeant de monasterio vestro semper assumi, hujusmodi electio erat non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam & privilegia sedis apostolicae attentata, & Alcia-

R r iij

Vide lib 14
epist. 156

Epist. 33.
De electione
Abbatis Alciacensis.
Cap. Abbate.
De verbis. sig-
nific.

censes monachi debebant de jure compelli ut de monasterio vestro personam idoneam sibi eligerent in Abbatem. Cūque super hoc iis & aliis coram dilecto filio Guala sanctæ Mariæ in Porticu Diacono Cardinali, quem procuratoribus ipsis auditorem concessimus, allegatis nobis nequiverit fieri plena fides, dilectis filiis de Balantiis, de Longovillari, & sancti Iohannis Abbatibus Ambianensis & Morinensis diocesum dedimus in mandatis ut auditis quæ utraque pars duceret proponenda, causam ipsam cum quibusdam de antiquioribus privilegiis, à quibus alia originem traherent, ad examen nostrum remitterent sufficienter instructam, assignato licet termino competenti quo nostro se conspectui præfarent sententiam recepturæ. Qui juxta mandati nostri continentiam in negotio procedentes, receperunt testes ab utraque parte productos, & attestationibus publicatis, demum eandem causam instructam ad nostram præsentiam remiserunt. Nos verò depositionibus testium diligenter inspectis, invenimus sufficienter esse probatum quòd à sexaginta annis & infra monachi Alciacenses Abbatem sibi de vestro monasterio elegerunt, ita quòd infra præscripti temporis spatium de vestro cenobio septem fuerunt in Alciacenses Abbates assumpti. Vnde cū juxta legitimas sanctiones leges ipsas consuetudo antiquitus approbata tenaciter imiteretur, & quod collegiis præstitum fuisse cognoscitur perpetuæ legis vicem debeat obtinere, secundum præcedentem usum in Alciacensi cenobio erat electio celebranda, maximè cū consuetudo hujusmodi diuturno tempore introducta videatur quodam modo contradicte judicio approbata; quia cū quadam vice Guarinum Alciacensem monachum elegerint, ejus electio robur habere non potuit donec apud monasterium vestrum professione facta post aliquantum temporis, quando scilicet Abbati & conventui monasterij vestri placuit, in Alciacensem extitit Abbatem assumptus. Ex privilegiis quoque Romanorum Pontificum monasterio vestro concessis argui poterat evidenter Alciacensem Abbatem fore de vestro collegio eligendum. Nimirum privilegio felicis recordationis Paschalis Papæ prædecessoris nostri hujusmodi capitulum apparet insertum: *Subrogationem Abbatis penes monasterium sancti Silvini apud Alciacum juxta præteriti temporis morem in vestra semper concedimus dispositione persistere.* Cujus verbis bonæ memoriæ Innocentius

Papæ prædecessor noster prorsus inhæsit. In privilegio quoque Calixti secundi Papæ capitulum hujusmodi invenitur: *Porrò juxta Domini prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Paschalis Papæ decretum Abbatis subrogationem penes Alciacum non aliunde quam de vestro monasterio fieri apostolica auctoritate decernimus.* Ad hæc autem pars adversa respondit quòd etsi evidenter per depositiones testium probaretur quòd infra prædicti temporis spatium de monasterio vestro semper fuerit Abbas Alciacensis assumptus, ex hoc tamen nullum Alciacensibus monachis præjudicium probabatur, cū hoc non ex necessitate aliqua factum fuerit, sed ex libera voluntate. Præterea licet consuetudinis ususque longævi non sit vilis auctoritas, non est tamen usque adeo sui valitura momento ut rationem vincat aut legem. Vnde cū lege canonica caveatur, quæ probabilem in se continet rationem, ut Abbate defuncto non assumatur extraneus in Abbatem, sed de congregatione ipsa, quem propria voluntate concors fratrum societas duxerit eligendum, quòd si aptum inter se invenire nequiverint, solerter sibi de aliis monasteriis eligant ordinandum, per usum hujusmodi nequit sacris canonibus derogari. Sed nec dici poterat quòd ex eo consuetudo aliqua quasi contradicte judicio fuerit introducta quòd prædicto modo extitit in memorati Guarini electione processum, cū illud pro bono pacis factum extra judicium dinoscatur. Sed ad hæc vestra pars replicavit ex hoc colligi evidenter quòd in electione ipsius Guarini, non pro bono pacis, sed ex debito potius fuerat sic processum, quia plures alios postmodum de vestro monasterio Alciacenses monachi elegerunt, cūque filia matri adeo sit conjuncta ut aliena vel extranea non intelligatur ab illa, & Ecclesia vestra sit mater Alciacensis Ecclesiæ spiritualis, profectò Alciacensis conventus non intelligitur extraneum vel alienum eligere cū de vestro collegio sibi assumit Abbatem. Fuit insuper ex parte Alciacensium allegatum, quòd cū Paschalis Papa subrogationem Abbatis sancti Silvini monasterio vestro juxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec de præteriti temporis more seu consuetudine fiat fides, per ejus privilegium & similia nullum super hoc Alciacensi monasterio poterat præjudicium generari. Contra quos fuit ex parte vestra responsum quòd hæc determinatio secundum præteriti temporis morem, & causa-

lis & conditionalis potest intelligi, & tam ad personale quàm impersonale verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet, conditionaliter intelligitur, & talis est sensus. Concedimus subrogationem Abbatis sancti Silvini apud Alciacum in vestra semper dispositione consistere secundum præteriti temporis morem, id est, si mos præteriti temporis talis fuit. Si verò verbum determinet personale, causaliter debet intelligi, ut sit sensus. Concedimus secundum præteriti temporis morem, id est, quia mos præteriti temporis obtinuit, subrogationem Abbatis sancti Silvini apud Alciacum in vestra semper dispositione consistere. Hic autem sensus rectior esse videtur: quia cum privilegium sit lex privata, & lex non debeat esse obscura vel captiosa, sed certa & manifesta, nec esset privata nisi aliquid specialiter indulgeret, profectò sic intelligenda sunt illa verba ut res de qua agitur valere possit potius quàm perire; maximè cum prædictus Calixtus Papa, qui eidem Paschali è vicino successit, verbis æquioribus usus, determinationem illam prorsus amoverit ut ambiguitas tolleretur, & quod dicebatur in concessione Paschalis, ut videlicet subrogatio Abbatis sancti Silvini apud Alciacum in dispositione vestra semper existeret, ipse mutaverit, decernens subrogationem illius Abbatis non aliunde quàm de vestro monasterio faciendam, ut electio ad jus commune posset ex parte reduci. Eadem quoque verba sic esse interpretanda subsequens consuetudo declarat, quæ perhibetur esse optima legum interpret. His igitur & aliis ad eandem causam spectantibus diligenter auditis & perspicaciter intellectis, de consilio fratrum nostrorum monasterio vestro adjudicavimus hujusmodi dignitatem, ut quotienscunque in Alciacensi monasterio Abbatis electio imminet faciendâ, Alciacenses monachi de cœnobio vestro personam idoneam sibi eligant in Abbatem, ita videlicet quòd tandem monasterium vestrum hac honoris debeat prærogativa gaudere donec in eo viguerit observantia regularis, ut idoneæ personæ inveniantur in ipso quæ possint in Abbates assumi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Kal. Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est Episcopo & Cantori Atrebatensibus & Abbati de Monte sancti Eligij Atrebatensis diocesis in modum executionis usque

assumi. Quocirca electionem à præfatis Alciacensibus monachis temerè attentatam omnino cassantes, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus quòd à nobis est sententialiter definitum faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescentes. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum ut in alia per totum.

EPISCOPO SANCTI ANDREÆ.

PER tuas nobis litteras intimasti quòd cum D. laicus tuæ diocesis S. mulierem trina denuntiatione præmissa juxta consuetudinem Ecclesiæ Scoticanæ duxerit solemniter in uxorem, postmodum E. mulier in tua comparens præsentia constanter asseruit quòd prædictus D. prius dederat ei fidem de ipsa ducenda, & postea carnaliter fuerat commixtus eidem, suscepta ex ea prole quàm sibi prædictam S. publicè copulasset, & licèt idem D. fuerit de plano confessus se prius illam carnaliter cognovisse ac suscepisse sobolem ex eadem, nihilominus tamen quòd fidem ei dederit omnino negavit. Verùm cum ad hoc probandum prædicta E. tres testes induxerit, idem proposuit ex adverso quòd cum præsentibus extiterint iidem testes quando denuntiatio facta fuit & matrimonium cum prædicta S. publicè celebratum, cum etiam convivio interfuerint nuptiarum, nunc, tamquam suspecti, utpote qui multo tempore tacuerunt, erant non immeritò repellendi. Vnum quoque ipsorum testium, qui ejusdem D. germanus existit, idem D. repellere nitentur tamquam adversarium manifestum, pro eo quòd ad exheredationem ipsius modis omnibus intendebat. Præterea fratrem ejusdem D. fuisse confessum in pleno Capitulo se perjurum & in fratris sui odium falsum perhibuisse testimonium adjecisti, & quòd licèt E. primitus fuerit in jure confessa se adversus prædictum D. quæstionem malitiosè movisse, postea tamen hujusmodi se dixisse proposuit pecuniæ promissione decepta, quòdque sibi constat legitimè dictos testes tam denuntiationis tempore quàm cum etiam idem D. matrimonium cum prædicta S. contraxisset dinoscitur fuisse præsentibus. Licèt autem confessio fratris prædicti D. qui post depositionem suam propriam turpitudinem allegando asseruit se perjurum & falsum perhibuisse testimonium in odium fratris

*Epist. 34.
De testibus admittendis in accusatione matrimonij.*

fui, sit penitus respuenda, cum hoc modo quilibet possit suum testimonium infirmare, ac mulier confessionem in iure factam eo pretextu revocare non possit quod se fatetur corruptam promissione pecunie hoc dixisse, quia tamen an supradicti testes sint contra matrimonium admittendi, apostolicæ sedis oraculo postulas edoceri, fraternitati tuæ insinuatione præsentium innotescat quod felicitis recordationis Alexander Papa prædecessor noster consultus utrum si de propinquitate illorum qui sunt matrimonio copulandi aliqua fiat mentio, & Presbyteri per Ecclesias publicè dicant ut qui novit aliquid infra terminum qui præfigitur exeat & proponat, an illi qui posterius veniunt, ad accusationem debeant vel testificationem admitti, taliter legitur respondisse, quod si suspicione carent posterius venientes, ab accusatione vel testificatione repelli non debent, ceterum si commoniti à Presbyteris tacent, & postmodum accusare vel testificari voluerint, tamquam suspecti merito repellentur. Datum Laterani 111. Non. Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

NOBILI VIRO E. COMITI
Irsuto.

EX sincero devotionis affectu quem ad beati Petri Apostolorum principis sedem habere dinoscis, villam quæ Sulcem nuncupatur Romanæ Ecclesiæ liberaliter contulisti, unum aureum apostolicæ sedi annuatim ex ipsa solvendo. Nos igitur donationem ipsam tam gratam quam ratam habentes, ut ejusdem apostolicæ sedis præsidium tibi sentias non deesse, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis dante Domino poteris adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei &c. usque in finem. Datum ut in alia per totum.

MELDENSI EPISCOPO
& Archidiacono Parisensi.

CVM olim venerabilis frater noster Episcopus Carnotensis dilectum filium Radulphum quondam Camerarium suum Decano, Cantori, Subdecano, & Succentori Carnotensis Ecclesiæ ad quandam præbendam in ipsa vacantem præsentasset ex more, idem Decanus offerens se legitime probaturum quod publica quo-

rundam criminum laboraret infamia, ipsum admittere recusavit. Cùmque dilecti filij P. Præpositus, S. G. & H. & quidam alij Canonici Carnotenses super hoc inquisitionem fieri petiissent, Abbas de Sar-naio & conjudices ejus, quibus idem negotium delegavimus, quia dictum Camerarium, sicut ex literis eorum accepimus, non solum publica laborantem infamia, verum etiam illis irretitum criminibus invenerunt, silentium imposuerunt eidem super memorata præbenda, ipsum ab omni officio & beneficio ecclesiastico suspendentes, & retinentes in manibus nostris ecclesiastica beneficia quæ habebat ad restitutionem eorum quos variis rapinis, videlicet usuris, matrimoniorum venditione, ac ruptione testamentorum asserbatur nequiter spoliassè. Qui licet ad præsentiam nostram accedens provideri sibi super sententia præfatorum judicum postulasset, quia tamen nondum ad nos pervenerat relatio judicum eorundem, nihil à nobis tunc potuit obtinere. Sed tandem eorum relatione recepta, quod factum per ipsos fuerat approbavimus, dantes vobis per nostras litteras in præceptis ut illud per censuram ecclesiasticam faceretis appellatione remota firmiter observari. Nuper autem litteras multorum accepimus cum ipso supplicantium & pro ipso ut cùm occasione inquisitionis prædictæ, quam fieri non tam caritatis zelo quam invidiæ typo aliqui procurassè dicuntur, graves incurrerit in persona labores & difficiles in rebus expensas, sed quasi mutatus in virum alrerum, per cor contritum & humiliatum se se venia dignum reddat, super beneficiis suis eum respicere misericorditer dignemur, maxime cùm illis pro quorum restitutione in nostris manibus sunt retenta & jam satisfecerit juxta posse, & adhuc sit cuilibet conquerenti paratus satisfactionem debitam exhibere. Nos igitur de consueta sedis apostolicæ pietate & misericordiam in judicio facere cum ipso volentes, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus considerato per contritionem & conversationem ipsius utrum ei vexatio jam tribuerit intellectum, ut appareat emendatus, ad satisfaciendum illis pro quorum restitutione sua beneficia sunt retenta inducat is eundem, & cùm eis competenter fuerit satisfactum, beneficia ipsa pariter & officium sibi restituere non tardetis, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Datum Laterani 111.
Idus

Cap. Ad hęc.
Qui matrimon.
accus. possint.
in 1. Collect.

Epist. 35.
Suscipitur sub
protectione
apostolicæ se-
dis.

Epist. 36.
Eis committitur
causa Carno-
tensis.

Idus Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

IGNIACENSI ET VALLIS clare Abbatibus Cisterciensis ordinis, Remensis & Laudanensis dioecesis, & Decano Remensi.

DECANO ET MAGISTRIS R. & P. Canonicis Antiochenis, & universis Clericis in castro Cusarij commorantibus.

Plæ matris officium, quæ non potest propriæ sobolis oblivisci, apostolica sedes adimplens, sic interdum suæ consolationis uberibus inediam relevat merentium filiorum ut imminente necessitatis articulo eorum commoda propriis communitatibus anteponat, in eo sibi aliquid accrescere reputans in quo sibi quicquam ex circumspectione provida subtrahendo profectus considerat subditorum. Hinc est siquidem quòd cum Antiochena Ecclesia proprio viduata pastore venerabilem fratrem nostrum Petrum nunc Patriarcham Antiochenum, tunc Yporiensem Episcopum, postulaverit in pastorem, te, fili Decane, cum quibusdam aliis tunc absentibus per litteras tuas venerabili fratri nostro Ierosolymitano Patriarchæ A. S. L. directas præsentibus eidem postulationi consensum, quamquam à principio durum nobis non immeritò videretur tam fructiferam plantam in partibus Italicis transplantare ac illum ad remotas transmittere regiones qui, ut veræ religionis cultor, potens in opere & sermone, vita, scientia, & fama præclarus, & in partem nostræ sollicitudinis specialiter evocatus, inunctum sibi visitationis officium in tota provincia Lombardiæ laudabiliter adimplebar, contritioni tamen & angustiis Ecclesiæ supradictæ, quam inter ceteras patriarchales sedes sinceræ caritatis brachiis amplexamur, paterno condescendentes affectu, nutantem quodammodo statum ejus solida volentes columna fulcire, postulationem prædictam ex benignitate apostolica duximus admittendam, quin immo eum Ecclesiæ memoratæ concessimus ex plenitudine apostolicæ potestatis cujus operam diligentem & diligentiam operosam, non solum Ecclesiæ Antiochenæ, verum etiam universæ orientali provincie Domino disponente speramus firmiter fructuosam, per quam tam in spiritualibus quam etiam temporalibus grata utrique provenient incrementa. Cum igitur Patriarcha præfatus cum palleo, insigni videlicet plenitudinis pontificalis officij, de beati Petri corpore sumpto & gratiæ nostræ favore ad Ecclesiam Antiochenam accedat, devotionem vestram rogamus attentius & monemus, per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes quatenus ipsum congruo suscipientes honore, ac eidem,

Epist. 18. Ut Patriarchæ suum suscipiant reverenter. Vide supra epist. 8 & lib. 11. epist. 106.

Epist. 17. Alio modo in casu comminationes.

Cum simus secundum Apostolum & majoribus & minoribus ex susceptæ servitutis officio debitores, providere tenemur ne contra doctrinam ipsius cujus imitatores debemus exiliter personas accipere videamur, & nimium deferendo prælatis, indebitè gravare subjectos. Sanè dilecti filij Presbyteri Suesionensis episcopatus nostris auribus intimarunt quòd Episcopus & Archidiaconi eorundem nunquam eis exactiones indebitas imponentes, subito contra juris ordinem, non solummodo per seipsos, verum etiam per suos officiales, eos & eorum Ecclesias irrationabili excommunicationis & interdicti promulgatione fatigant. Vnde suppliciter petierunt ut tam super iis quam aliis gravaminibus paterna sollicitudine consuleremus eisdem, auctoritate apostolica prohibendo ut nullus in aliquem eorum absque manifesta & rationabili causa sententiam excommunicationis vel interdicti proferre seu quicquam pro restitutione officij à quolibet eorundem exigere, aut eos procuracionibus, talliis, & aliis exactionibus contra justitiam aggravare præsumat, vel invadere bona cujuslibet qui decederet intestatus quæ intuitu Ecclesiæ acquisisset, aut temerè impedire quò minus ea in utilitatem Ecclesiæ convertantur cui præfuisse defunctus, per tres ex ipsis quos ad hoc providè duxerint deputandos. Quocirca discretionem vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum à Presbyteris memoratis vel eorum aliquo super quolibet præmissorum fueritis requisiti, vocatis qui fuerint evocandi, & inquisita & cognita veritate, quod canonicum fuerit statuatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari, excommunicationis, suspensionis, aut interdicti sententiam, si quam inveneritis promulgatam injustè, canonicè revocando, contradictores &c. Testes &c. Nullis litteris &c. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani 11. Idus Maij, anno duodecimo.

utpote Patriarchæ Antiocheno, debitam obedientiam & reverentiam exhibentes, ejus salubribus monitis & mandatis intendatis humiliter & devotè, castro Cursarij cum pertinentiis suis & rebus mobilibus & immobilibus eundem contingentibus Patriarcham sine difficultate qualibet restitutus, juramento aliquo non obstante si quod forsitan alicui super hoc minùs providè præstitistis. Alioquin sententiam quam Patriarcha prædictus propter hoc rationabiliter tulerit in rebelles ratam habentes, eandem præcipimus inviolabiliter observari. Datum Viterbij v 11. Kal. Junij, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem modum scriptum est Episcopis, Abbatibus, Prioribus & universo clero Antiochene diocesis.

In eundem modum scriptum est Militibus, burgensibus, servientibus, Sirianis, Armenis, & aliis ligis hominibus Ecclesie Antiochene in castro Cursarij commorantibus.

**NOBILI VIRO COMITI
Tripolitano.**

*Epist. 39.
Vt Patriarcha
Antiochenum
habeat com-
mendatum.
Vide epist. su-
perioris.*

CApit Ecclesie Iesus Christus, qui se honorari faterur in membris & etiam molestari, tunc feliciter dirigit acutus tuos cum piis locis & viris ecclesiasticis, qui ejus sunt obsequio specialiter deputati, tuum exhibueris auxilium & favorem. Sic utique Regi Regum, qui dominatur à mari usque ad mare & à flumine usque ad terminos orbis terræ, gratum te ac devotum ostendis, si ad nominis ejus gloriam & utilitatem Ecclesie sponsæ suæ commissa tibi usus fueris potestate. Si enim gloriam tuam quæris & finem tui laboris ponis commodum temporale, formidare non immeritò poteris ne, quod absit, is te reddat inglorium qui te fecit successibus temporalibus gloriosum. Tu ergo, fili, quanto majori præmines dignitate, tanto potius in conspectu altissimi te humilem exhibeas & devotum, Ecclesiam catholicam matrem tuam potentie tuæ brachio defendendo. Porrò inter ceteras Ecclesias quas fovere te convenit, Antiochenam Ecclesiam tanto te decet gratia specialiori diligere quanto eam, utpote devotissimam, inter alias parrochiales Ecclesias apostolica sedes sinceræ caritatis brachiis amplexatur. Quocirca nobilitatè tuam rogamus attentius & monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus tam Ecclesiam quam venerabilem fratrem nostrum Petrum Patriarcham Antiochenum ad ipsam cum gratianostre plenitu-

dine accedentem habens propensius commendatum, eidem ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram ad castrum Cursarium, possessiones & jurisdictiones Antiochene Ecclesie obtinendas, auxilium tribuas opportunum, ab ipsius & hominum & rerum ejusdem Ecclesie per te ac tuos omnimoda molestatione desistens. Alioquin sententiam quam Patriarcha præfatus in molestatores hujusmodi vel ecclesiasticarum rerum illicitos detentores rationabiliter duxerit proferendam ratam habentes, eandem præcipimus inviolabiliter observari. Datum ut in prima.

**DECANO ET CAPITULO
Bituricensi.**

AVdito processu quem circa electionem venerabilis fratris nostri Guilelmi Archiepiscopi vestri vos habuisse scripsistis, & intellecto quòd ipse pro reverentia dilecti filij nostri Gualæ sanctæ Mariæ in Porticu Diaconi Cardinalis apostolicæ sedis Legati, qui volebat ut ab eo prius confirmatio peteretur, oblata sibi regalia recipere noluit ad nostram præsentiam accessurus, cum dilecti filij P. Cancellarius & M. fratres & concanonici vestri, quos pro ipso & cum ipso ad sedem apostolicam direxistis, nobis humiliter supplicassent ut ei munus consecrationis & donum pallei concedere dignaremur, nos secundum morem canonicum in Romana Ecclesia observatum per quosdam ex fratribus nostris factum electionis & meritum electi examinaris fecimus diligenter: qui cum electionis formam canonicam & electi personam idoneam reperissent, sicut nobis fideliter retulerunt, habito tandem tam cum ipsis quam cum aliis fratribus nostris diligenti tractatu, electionem ipsam auctoritate curavimus apostolica confirmare, ac deinde celebrato scrutinio ipsum electum consecravimus in Pontificem, eique palleum de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officij, fecimus assignari. Cum igitur eundem Archiepiscopum ad gerendam Ecclesie suæ curam cum gratiæ nostræ favore sui que officij plenitudine remittamus, devotionem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus obedientiam & reverentiam ei debitam impendatis, ipsius salubribus monitis & præceptis humiliter intendentes, ita quòd per ejus sollicitudinem circumspectam Bituricensis Ecclesia favente Domino & spiritualibus proficiat

*Epist. 41.
De electione
Archiepiscopi
Bituricensis.*

*Epist. 42.
De electione
Archiepiscopi
Fuldensis.*

instituti & temporalibus amplifictur augmentis. Datum Viterbij v 11. Kal. Iunij, anno duodecimo.

ARCHIPRESBYTERO ET
Capitulo Garaganice Ecclesie.

Dilectus filius D. basilicæ principis Apostolorum Canonicus præbendam quam olim in Ecclesia vestra tenuerat sponte in nostris manibus resignavit; quam nos dilecto filio Bartholomæo clerico & familiari nostro, quem suæ probitatis obteutu nos & fratres nostri carum habemus admodum & acceptum, de benignitate sedis apostolicæ duximus conferendam, & eum de ipsa cum pertinentiis suis manibus propriis curavimus investire. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Bartholomæum in fratrem vestrum & Canonicum admitrentes, & eum stallum in Choro & locum in Capitulo assignantes, præbendam ipsam cum integritate omnimoda ipsius nuntio sublato cujuscumque contradictionis & appellationis obstaculo assignetis, mandatum apostolicum taliter impleturi quod idem Bartholomæus, qui vobis & Ecclesie vestræ poterit existere fructuosus, teneatur apud nos de cetero vestra negotia promovere, ac nos devotionem vestram debeamus merito commendare. Datum Laterani 11. Idus Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

IOHANNI STRIGONIENSI
Archiepiscopo & successoribus ejus canonicè
substituendis in perpetuum.

Illis petentium precibus dignum est facilem nos præbere assensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant effeclur prosequente complere. Cum ergo, venerabilis in Christo frater, postulasles à nobis ut jus coronandi Vngaricos Reges, quod ad te ac successores tuos asseris pertinere, tibi & illis apostolico dignaremur privilegio confirmare, nos inspecto regefto felicitis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri, in eo perspeximus contineri quod cum Principes & Barones Vngarici regni ab eodem prædecessore nostro cum multa precum instantia postularint ut si bonæ memoriæ Laurentius prædecessor tuus juxta mandatum ipsius inclitæ recordationis Belam tunc in Regem Vngarorum electum contradiceret coronare, ipsi per alium imponi regni faceret diadema, ne regno & Ecclesie Vngariæ gravia possent pericula provenire si dictus

Bela eceleriter unctionem non reciperet & coronam, idem prædecessor noster præfato prædecessori tuo per apostolica scripta mandavit & in obedientiæ virtute præcepit ut supradictum electum in Regem omni dilatione, contradictione, & appellatione postpositis coronaret, aut si per seipsum eum fortè pro debilitate corporis coronare non posset, bonæ memoriæ Colocensi Archiepiscopo intimaret ut eum absque præjudicio honoris & dignitatis ipsius ac Strigoniensis Ecclesie, congregatis Episcopis regni in loco ubi Reges coronari consueverunt, in Regem inungeret, & sibi coronam imponere non differret, recepto prius ab eodem electo in Regem scripto de consilio & assensu ipsorum & Principum regni apertè suo sigillo bullato quod ex hoc nullum ei vel Strigoniensi Ecclesie præjudicium fieret quod minus Vngarici Reges ab Archiepiscopis ejusdem Ecclesie semper debeant coronari, præfato Colocensi dans nihilominus in præceptis ut si sæpedictus prædecessor tuus coronare nollet eundem nec in hac parte ipsi committere vices suas, idem auctoritate apostolica fretus, contradictione ac appellatione postpositis, absque præjudicio illius & Strigoniensis Ecclesie non postponeret coronare, ita quidem quod idem electus in Regem ante coronationem suam Ecclesie sæpefata scriptum faceret supradictum, quod idem ipsi fecit postmodum in hæc verba. *Ego Bela Dei gratia Vngarie, Dalmatiæ, Croatia, Rameque Rex divina disponente clementia suscipio coronam de manu Colocensis Archiepiscopi, sed non in præjudicium Strigoniensis Ecclesie quod minus Vngarici Reges ab ejusdem Ecclesie Archiepiscopis semper debeant in posterum coronari.* Felicitis quoque recordationis Clemens & Celestinus ad instar præfati prædecessoris nostri dignitatem coronationis Regum Vngarorum decessoribus tuis & Ecclesie tibi commissæ auctoritate apostolica confirmarunt. Nos igitur eorundem prædecessorum nostrorum velligiis inhærentes, præfatum jus, ut videlicet Vngarici Reges ab Archiepiscopis Strigoniensibus semper debeant coronari, tibi & successoribus tuis auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti privilegio communimus. Salva semper apostolicæ sedis auctoritate, à qua Vngarici regni corona processit. Dcernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præ-

Epist. 47.
V. Bartholomæo
recepto in
Capitulo

Epist. 48.
De confirmatione
privilegii
capituli

Epist. 49.
De confirmatione
privilegii
P. 11. lib. 12.
fol. 156.

sumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Cunctis autem vobis jus idem servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Colmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij, Indictione xii. Idibus Maij, incarnationis dominicæ anno M C C I X. pontificatus vero Domni Innocentij Papæ I I I. anno duodecimo.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO Strigoniensi.

Epist. 43. De eadem re.

Sollicitudinis nostræ debitum exigit ut cum ad universalis Ecclesiæ regimen sumus Domino disponente vocati, sua jura servemus quibuslibet illibata, illos apostolico patrocinio munientes, ne super eis perpeti valeant calumnias malignorum. Inde est, venerabilis frater Archiepiscopo, quod olim tuis precibus annuentes, jus quod à bonæ memoriæ Alexandro Papa prædecessore nostro & inclitæ recordationis Bela Vngarorum Rege ac Ecclesia Colocensi, videlicet ut Vngarici Reges ab Archiepiscopis Strigoniensibus semper debeant coronari, Strigoniensi metropoli fuit manifestè recognitum, sicut in eorum authenticis continetur, & felicis recordationis Clemens & Celestinus prædecessores nostri suis litteris confirmarunt, jus quoque quod habes in conferendis ecclesiasticis sacramentis Regibus & Reginis Vngariæ ac heredibus eorundem, & jurisdictionem ecclesiasticam quam in Præpositos & officiales Regiæ domus habes, quam idem prædecessor noster Celestinus Ecclesiam Strigoniensem habere decrevit, jurisdictionem etiam quam obtines in præposituris & abbatibus regalibus Ecclesiæ Strigoniensi per Vngariam ubicunque subjectis, decimas insuper, primitias, & incensum quæ de camera Regis Ecclesiæ memoratæ debentur, sicut omnia de ratione vel consuetudine ad Ecclesiam tuam pertinere noscuntur, tibi tuisque successoribus auctoritate curavimus apostolica confirmare. Volentes igitur ea quæ per nos & prædecessores nostros vestræ sunt Ecclesiæ confirmata eidem in perpetuum illibata servari, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne vos vel ipsam Ecclesiam super eis præsumat quisquam temerè molestare. Nulli ergo omnino hominum

Vide Baron. ad an 1169. §. 52.

liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit &c. usque incursum. Datum Laterani vii. Idus Maij, pontificatus nostri anno duodecimo.

EPISCOPO ET MAGISTRIS P. Circatori majoris Ecclesiæ & .. Canonico sancti Salvatoris Metensis.

Constitutus in præsentia nostra Hysembardo monacho & procuratore Abbatis sancti Vincentij Merensis dilectum filium A. Subdiaconum & Capellanum nostrum concessimus auditorem. Coram quo monachus proposuit memoratus quod cum olim infra annos existens in monasterio Belliprati Cisterciensis ordinis monachalem habitum suscepisset, & fuisset ibidem aliquandiu conversatus, tandem per Abbatem loci ejusdem ab observantia ordinis absolutus, & à parentibus traditus litteralibus disciplinis, postmodum fuit ad servitium Metensis Cancellarij evocatus, Tandem verò ad apostolicam sedem accedens, de mandato nostro à præfato Abbate receptus exiit in monachum & in fratrem, & ipso & conventu consententibus præposituram & administrationem, duobus monachis amotis ex ea, fuit regulariter affectus. Cujus promotioni dicti monachi plurimum invidentes, quadam nocte cum complicibus suis irruentes in eum, ipsum nequiter verberarunt, & plagis impostis abierunt semivivo relicto. Cumque super hoc per Abbatem prædictum suam non posset assequi rationem, tandem querela deposita coram venerabili fratre nostro Archiepiscopo Treverensi, ab ipso & iudicibus assignatis ab eo ad nostram fuit audientiam appellatum, quare à Metensi monasterio violenter ejectus, ab ipsis fuit nequiter verberatus, & arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, dictus Abbas de consilio monachorum ipsorum positus eidem insidiis ipsum capi fecit & rebus omnibus spoliatum carceri mancipari, à cuius manibus, prout Domino placuit, liberatus, iter quod inceperat consummavit, & in nostra præsentia constitutus super prædictis & aliis multis excessibus contra præfatum Abbatem litteris ad quosdam iudices impetratis à nobis, ad propria est reversus. Cumque fecisset citari Abbatem, idem ira commotus intempestivè noctis silentio ad domum in qua manebat destinata multitudo armatorum ostia frangi fecit, nec mortis evasisset periculum, nisi

Epist. 44. De eadem re.

submissus per rectum clanculo recessisset. Ceterum idem Abbas per alias litteras iterato citatus ab eis, ipsas projecit in lumen. Propter quod & alia multa dicti iudices ipsum excommunicationis sententia innodarunt. Cum ergo dictus monachus vagus iret & profugus super terram, Abbas Mediani ejus mendicitati compatiens, de consensu Capituli sui eundem in monachum recepit & fratrem, donec cum Abbatibus prefati gratia posset ad suum monasterium remeare. quo manente ibidem, dictus Abbas sibi promisit quod si absolutionis litteras ab Abbate Belliprati obtentas ipsi ostenderet, prebendam & locum sibi restitueret sine mora. quod visis litteris noluit adimplere, sumens contra ipsum occasionem ex eo quod volebat eidem in hæreseos crimine consentire. Tandem vero dictus monachus à quibusdam iudicibus quos pars adversa contra eum obtinuerat evocatus, ad locum sibi præfixum accessit, uno tantum ibidem invento recedens, & adversarii ejus ad duos reliquos alibi accesserunt, & obtinuerunt ab eis in absentia sua iniquam proferri sententiam contra ipsum. Postmodum autem per alias litteras ipsum iterum citari fecerunt, quas cum haberet de falsitate suspectas, & iudices, utpote adversæ parti favorabiles & benigni, nolent ejus legitimas exceptiones admittere nec ad probandas causas suspitionis arbitros sibi dare, idem ad nostram audientiam appellavit, festum omnium sanctorum proximo præteritum terminum suæ appellationi præfigens, & sic lite minimè contestata, nec super principali habita mentione, recessit à præsentia eorundem, nobis humiliter supplicans ut parcentes ejus laboribus & expensis, ipsum recipi faceremus in pace, ad correctionem Abbatis & monachorum ipsorum manus nostras nihilominus apponentes. Ceterum procurator prædictus proposuit ex adverso quod cum idem monachus in duobus monasteriis Cisterciensis ordinis facta professione, in uno illorum monachalem habitum suscepisset, tandem apostatate non metuens, ad præfatum Abbatem, hoc tacito, super receptione sua nostras litteras impetravit; à quo fuit cum summa devotione receptus. Sed cum postmodum contempserit eundem Cisterciensis ordinis habitum suscepisse, de consilio fratrum eidem injunxit ut rediret ad claustrum & ibidem viveret juxta Cisterciensis ordinis instituta. Idem ergo à monasterio Metensi recedens, boves ejus subripuit fraudulenter,

quibus ab ejus manibus postmodum liberatis, cum idem nollet à præfati monasterij vexatione cessare, sæpèfatus Abbas ad dilectum filium Vilarientem Abbatem & conjudices suos contra eum obtinuit scripta nostra; ut videlicet si constaret eidem dictum I. fuisse monachum ordinis supradicti, auctoritate nostra sibi sub anathematis pœna injungerent quod ad monasterium rediens derelictum, Abbatem non præsumeret ulterius infestare. Qui cum vellent procedere juxta traditam sibi formam, dictus I. ad præsentiam nostram accedens, ad venerabilem fratrem nostrum Tullensem Episcopum & conjudices suos nostras litteras impetravit, nullam facientes de aliis mentionem. Quod Abbas attendens, ipsis fecit per suos iudices inhiberi ne occasione illarum in causa procedere attentarent. Quibus id efficere non curantibus, idem Abbas ad nostram audientiam appellavit. At ipsi appellatione contempta sententiam excommunicationis in eum nihilominus protulerunt. Quare ipse nuntio ad sedem apostolicam destinato ad Abbatem sancti Arnulphi & conjudices suos à nobis obtinuit demandari ut si constaret eidem præfatum Abbatem post appellationem ad nos interpositam à præfato Episcopo suisque conjudicibus excommunicatum fuisse & processisse in causa dictum Episcopum post inhibitionem iudicum prædictorum, latam sententiam excommunicationis in eum denuntiantes penitus esse nullam, si prædictum monachum invenirent Cisterciensis ordinis habitum suscepisse & quod Abbas eum recepisset ignarus, eundem redire ad claustrum censura ecclesiastica coercerent, ab impetitione ipsius dictum Abbatem nihilominus absolventes. Quod ipsi super iis inquisita & cognita veritate fideliter exequi procurarunt, nobis humiliter supplicantes ut processum illorum, tamquam legitimum, dignaremur auctoritate apostolica confirmare. Cum igitur Capellanus prædictus hæc & alia quæ proposita fuerant coram eo nobis plenè ac fideliter retulisset, quia per confessionem ipsius I. fuisse receptum in alio monasterio constitit evidenter, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ne dictum cœnobium sancti Vincentij ulterius gravetur laboribus & expensis, ipsum ab impetitione ipsius I. sublato appellationis obstaculo absolvatis, eum ecclesiastica censura cogentes ut ad monasterium suum redeat & suum ibidem impendat Domino famulatum. Quod si

non omnes &c. tu ea, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Viterbij v. 11. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno duodecimo.

ILLVSTRI REGI ARMENIE.

*Epist. 45.
Persuadetur ut
treugas iucat
cum Comite
Tripolitano.*

SVper discordia quæ de principatu Antiocheno inter te occasione nepotis tui & Comitem Tripolitani peccatis exigentibus est suborta vehementissimè contristamur, verentes ne adhuc de ipsa proveniat grave rerum dispendium, multa corporum strages, & ingens periculum animarum, quodque non leviter est timendum, à perfidis Sarracenis nobilis Antiochia occupetur in tuam non solum & suam, verùm etiam totius Christianitatis injuriam & jacturam. Quantumlibet autem partem tuam iustificare nitaris, sicut per litteras tuas & dilectos filios Tarsensem electum & . . . fratrem hospitalis Theutonicorum nobis suggerere studuisti, videtur tamen viris prudentibus tam in divino quàm in humano jure peritis tua in hoc petito minus iusta quòd postulas ante litis ingressum absque iudicio nepoti tuo restitui Antiochiam vel apud alium sequestrari, cum etsi alterutrum fuerit faciendum, cognitione habita in iudicio per sententiam debeat diffiniri, cò quòd cum prædictus Comes ipsius civitatis possessionem obtineat, absque iudicio non debeat illa destitui secundum leges & consuetudines approbatas. In hoc etiam tua videtur intentio minus recta quòd super eodem negotio & iustitiam tibi postulas exhiberi & violentiam non desinis exercere, cum simul non sit & armis & legibus contendendum. Hæc autem, fili carissime, sententiando non dicimus, sed multorum sententias referendo, ut intelligas quàm benignè curaverimus te tractare, cum te hæcenus ab impugnatione Antiochiæ non cessante, ad tuam petitionem jam tertio causam istam diversis iudicibus duxerimus committendam, qui semper tibi secundum juris ordinem obtulerunt iustitiam exhibere. Vnde præfatus Comes de nobis conqueritur pro eo quòd te per censuram ecclesiasticam non compellimus ab ejus impugnatione cessare, cum ipse paratus sit secundum ordinem juris subire iudicium, & tu nolis. Multiplici tamen necessitate pensata, ita duximus providendum, ut dictum Comitem precibus, monitis, & consiliis efficaciter inducamus quatinus venerabili fratri nostro Petro Patriarchæ Antiocheno, viro utique honesto, provido,

& fideli, neutri parti de jure suspecto, castellum Antiochiæ tenendum committat donec in iudicio de iustitia cognoscat, ut ei tandem illud assignet pro quo fuerit iusta sententia promulgata, provisus sibi expensis à partibus ad ipsius castelli cultodiam opportunis, & promissione sibi à magistris Hospitalis & Templi solemniter facta quòd eum ad custodiendum ipsum castellum pro posse juvabunt. Nos enim auctore Deo virum à latere nostro dispositum destinare qui sine acceptione personarum & munerum de causa ista cognoscat, & eam sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo prævia ratione decidat. Vnde serenitatem tuam rogandam duximus & monendam, in remissionem tibi peccatorum injungentes quatinus cum præfato Comite treugas in eas & observes, ut præscripta possint discrimina evitari. Sicque Templarij, de quibus valde conquereris, à tua offensione cessabunt, dummodo tu illos desistas offendere, ac de castro Gaston postulatam sæpe iustitiam non deneges exhibere. Hæc est enim causa præcipua quam contra te habere videtur, quòd videlicet castrum illud eis restituere contradicis, nec etiam vis de illo eis exhibere iustitiam sæpe monitus & rogatus à nobis. Vnde cum vim vi repellere omnes leges & omnia jura permittant, ab iis maxime qui vim repellendo irregularitatem non contrahunt, cum Clerici non existant, videtur plerisque quòd contra te offendentem se possint defendere tibi que impugnant valeant repugnare, præsertim cum illa eis subtrahas violentè per que consueverunt & debent expugnare paganos, cumque tu castrum illud contra eos detineas & defendas, mirabile non videtur si ipsi contra te Antiochiam manent & defendant, in cujus pertinentiis non minimam obtinent portionem, cum longè aliud sit defendere quàm offendere, ac repugnare sit quàm impugnare diversum. Patentur enim hoc quoque sibi ex indulgentia bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri licere, postulantes id ipsum à nobis in instanti sibi necessitatis articulo indulgeri, alioquin plures ex ipsis terram sanctam se afferunt relictuos, quos tamen blandè studuimus consolari, volentes ut, si desuper datum fuerit, inter te & illos firma concordia reformetur: quia cum sint viri strenui & potentes, multum tibi & prodesse possunt &, quod Deus avertat, obesse. Monemus ergo celsitudinem tuam, quam sinceræ dilectionis bra-

*Vide supra
1. epist. 11*

*Epist. 45.
1. epist. 11*

ehis amplexamur, & exhortamur in Domino quatinus ad ea quæ prædiximus piæ habeas cum devotione respectum. Nec putes quod illa dixerimus in favorem præfati Comitæ, qui per illud horribile facinus quod in patrem & dominum suum iniquè commisit, favorem demeruit, nec ob gratiam Templariorum, quos magis volumus in suæ religionis puritate persistere quam adversum te hostiliter dimicare. Sed prudenti consilio ista pensavimus propter necessitates urgentes, ut communis utilitas præferatur. Quocirca modis omnibus expedit & oportet ut si etiam dictus Comes ad sequestrationem castelli non posset induci, cum ad eam non possit forsan de jure compelli, treugæ nihilominus fiant & firmiter observentur donec hujusmodi controversia mediante justitia terminetur, ad quam utique sopiendam virum prudentem, sicut prædiximus, cum Dei auxilio curabimus destinare, per quem testes qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, compelli mandabimus perhibere testimonium veritati. Si qua verò partium tam necessario & sano consilio noluerit acquiescere, per censuram ecclesiasticam & tam per indigenas quam etiam peregrinos eam præcipimus coerceri. Datum Viterbij 11. Non. Iunij, pontificatus nostri anno duodecimo.

ABBATI ET CONVENTUI
sancti Benedicti Floriacensis.

Quoniam per administrationem improvidam & dissolutam incuriam prælatorum pro alienationibus illicitis factis ab ipsis quamplures Ecclesiæ in temporalibus non modicum sustinent detrimentum, nobis, quibus est Ecclesiarum omnium sollicitudo commissa, ex officij debito pastoralis incumbit post causam taliter vulneratam remedium competens invenire, quod obducere possit & debeat hujusmodi vulnerum cicatrices. Cum igitur à nobis duxeritis postulandum ut revocandi ea quæ de bonis Ecclesiæ vestræ per Abbates ejusdem illicitè alienata fuerint vel concessa in ejus præjudicium & gravamen vobis auctoritatem tribuere dignamur, nos vestris precibus inclinati, vobis duximus concedendum ut ea quæ ab ipsis Abbatibus inveneritis alienata illicitè vel concessa vobis liceat ad jus ipsius appellatione remota legitimè revocare. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præ-

sumperit &c. usque incursum. Datum Viterbij Nonis Iunij, pontificatus nostri anno duodecimo.

E I S D E M.

Solet annuere sedes apostolica piis votis & honestis petentum precibus favorem benivolum impertiri. Eapropter dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos ex parte una & bonæ memoriæ Willelmum Archiepiscopum & Capitulum Senonense ex altera super Ecclesia de Loriaco inquam & scriptis authenticis roboratam, sicut sine pravitate providè facta est & ab utraque parte sponte recepta, & in eisdem authenticis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Viterbij 11. Kal. Iunij, anno duodecimo.

ABBATI ET FRATRIBVS
sancti Benedicti super Ligerim.

In litteris felicis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri hæc de verbo ad verbum perpeximus contineri. ALEXANDER Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Abbati & fratribus sancti Benedicti super Ligerim salutem & apostolicam benedictionem. Quod aliqua necessitate instante noscitur institutum, postmodum necessitate cessante debet & quod ejus gratia est inductum simili modo cessare. Hac siquidem consideratione provocati, & Ecclesiæ vestræ, quæ propriè beati Petri juris existit, tranquillitati & paci in posterum præcavere volentes, auctoritate apostolica duximus statuendum, ut licet Archiepiscopi aut Episcopi præsentiam nostram aliquod onus ad præfens obedientis vestris imponant, nulli eorum fas sit posthac occasione illa contra antiquam consuetudinem vestram à fratribus vestris per obedientias constitutis aliquas exactiones imponere aut quilibet ab eis exigere. Datum Senonis 11. Idus Martij. Quod igitur ab ipso prædecessore nostro provida fuit deliberatione statutum ratum & firmum habentes, ad exemplar ejusdem illud præcipimus inviolabiliter observari. Datum Viterbij 11. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno duodecimo.

Epist. 47. Confirmatur compositio facta cum Archiepiscopo Senonensi.

Epist. 48. Confirmatur eis quoddam privilegium Alexandri Papæ.

Vide supra lib. 10. capit. 214.

Epist. 46. Si bona alienata revocare possit.

E I S D E M.

Epist. 49.
 Ut burgenses
 suos non de-
 primant onere
 servitutis.

Nemini debet titulus servilis condi-
 tionis apponi qui privilegio debet li-
 bertatis gaudere. Inde est quod ad exem-
 plar felicitis recordationis Alexandri Papæ
 III. prædecessoris nostri auctoritate du-
 ximus apostolica prohibendum ne burgen-
 ses suos, qui infra tempus statutum legi-
 bus super statu suæ conditionis nulla sunt
 quæstione pulsati, deprimere quisquam
 præsumat onere servitutis. Datum Viter-
 bij 111. Kal. Iunij &c.

*ABBATI SANCTI
 Benedicti Floriacensis.*

Epist. 50.
 De limitatione
 parrochiarum de
 Villari.

EA quæ ratione prævia statuuntur, fir-
 ma debent & illibata persistere, &
 ne in recidivæ contentionis scrupulum
 relabantur apostolico convenit præsidio
 communiri. Eapropter, dilecti in Domi-
 no filij, vestris justis postulationibus incli-
 nati, limitationem parrochialis Ecclesiæ
 vestræ de Villari, sicut à bonæ memoriæ
 Henrico Senonensi Archiepiscopo ratio-
 nabiliter facta est, auctoritate apostolica
 confirmamus & præsentis scripti patroci-
 nio communimus. Nulli ergo &c. hanc
 paginam nostræ confirmationis infringere
 vel ei &c. usque incursum. Datum ut
 in aliis.

*ABBATI ET CONVENTUI
 beati Germani Antistodorensis.*

Epist. 51.
 Ut liceat illis
 revocare bona
 alienata.

Quoniam per administrationem im-
 providam & dissolutam incuriam
 prælatorum pro alienationibus illicitis fac-
 tis ab ipsis quamplures Ecclesiæ in tem-
 poralibus non modicum sustinent detri-
 mentum, nobis, quibus est Ecclesiarum
 omnium sollicitudo commissa, ex officio
 debiti pastoralis incumbit, post causam
 taliter vulneratam, remedium compe-
 tens invenire quod obducere possit & de-
 beat hujusmodi vulnerum cicatrices. Cum
 igitur à nobis duxeritis postulandum ut
 revocandi ea quæ de bonis Ecclesiæ ves-
 træ per Abbates ejusdem illicitè alienata
 fuerant vel concessa in ejus præjudicium
 & gravamen, vobis auctoritatem tribue-
 re dignemur, nos vestris precibus incli-
 nati vobis duximus concedendum ut ea
 quæ ab ipsis Abbatibus inveneritis aliena-
 ta illicitè vel concessa, vobis liceat ad jus
 ipsius appellatione remota legitimè revo-
 care. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ
 concessionis infringere &c. usque incurfu-
 rum. Datum Viterbij 111. Kal. Iunij,

pontificatus nostri anno duodecimo.

*ABBATI ET CONVENTUI
 sancti Benedicti Floriacensis.*

Iustis petentium desideriis dignum est
 nos facilem præbere consensum, & vo-
 ta quæ à rationis tramite non discordant
 effectu prosequente complere. Cum igitur
 monasterium vestrum, sicut in authen-
 tico bonæ memoriæ Alexandri Papæ præ-
 decessoris nostri perspeximus contineri,
 ad jus & proprietatem beati Petri nullo
 mediante pertineat, nos vestris precibus
 inclinati, auctoritate præsentium inhi-
 bemus ne quis Archiepiscopus vel Episcopus
 in Ecclesiis monasterio ipsi subjectas abs-
 que manifesta & rationabili causa excom-
 municationis vel interdicti sententias au-
 deat promulgare, vel ab eodem monaste-
 rio procuracionem exigere, vel correctio-
 nem in ipsum exercere præsumat nisi de
 mandato sedis apostolicæ speciali. Nulli
 ergo omnino hominum liceat hanc pagi-
 nam nostræ inhibitionis infringere vel ei
 &c. usque incursum. Datum Viterbij vi.
 Idus Iunij, anno duodecimo.

*EPISCOPO, ET STEPHANO
 Canonico, & Johanni Archiepiscopo
 sancti Johannis Sutrinensis.*

Cum dilectis filiis Ottoviano &... Ar-
 chipresbyteris & Clericis Ecclesia-
 rum sancti Laurentij de Capranica ex parte
 una & sanctæ Christianæ Sutrinensis dio-
 cesis ex altera litigantibus super bonis Vi-
 tæ quondam Archiepiscopi dilectum filium
 Alatrinum Subdiaconum & Capellanum
 nostrum concesserimus auditorem, ex parte
 Clericorum sancti Laurentij fuit pro-
 positum coram eo eundem V. annum
 quartumdecimum tunc agentem se suaque
 obtulisse ipsi Ecclesiæ materno interven-
 niente consensu, ac de bonis illius Eccle-
 siæ per quatuordecim annos & amplius
 enutritum, & in ea omnes ordines assecu-
 tum, necnon peritiam scribendi adeptum,
 litteras, cantum, & alia officia ecclesiasti-
 ca didicisse, quorum omnium exercitio
 hujusmodi acquisierat facultates, & eo in-
 tuitu asserere ad se bona omnia perti-
 nere ipsius, qui decesserat intestatus. Dic-
 ti autem Clerici sanctæ Christianæ propo-
 nere curaverunt è contra quod cum dic-
 tus V. ab Ecclesiæ suæ Clericis in eorum
 concanonicum electus fuerit, & per bonæ
 memoriæ diocesani Episcopum translat-
 us ad ipsam nullo penitus reclamante,
 necnon

necnon per decem & septem annos pacificè commoratus ibidem, ac per te, frater Episcopo, dicti Episcopi successorem Archipresbytero in sua Ecclesia institutus, Archipresbytero sancti Laurentij preces specialiter interponente pro ipso, ea quæ postmodum & primitus per parsimoniam, artificium, & studium suum, & puorum doctrinam nactus fuerat, ad eandem Ecclesiam devolvi debebant sine aliqua quaestione. Pars verò altera studuit replicare se à te, frater Episcopo, postulasse præfatum Archipresbyterum, tunc simplicem Canonicum, sibi restitui ut suum oblatum, & te precibus quorundam devictum id efficere noluisse, sicque suam negligentiam, si qua fuerat, excusabat. Nos igitur iis & aliis à partibus propositis coram auditore præfato intellectis, cum de oblatione ac pacifica translatione Archipresbyteri sæpèdicti nobis facta fuerit plena fides, ea quæ idem Archipresbyter habuerat antequam ad secundam Ecclesiam à prima translatus fuisset primæ, cetera omnia curavimus adjudicare secundæ; ita tamen quòd si probatum fuerit de bonis prioribus vel eorum proventibus ab eodem aliqua postea conquesta fuisse, illa ipsi Ecclesie sancti Laurentij applicentur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus id quod à nobis est sententialiter diffinitum faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Viterbij xii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno duodecimo.

ARCHIDIACONO ET W. & R.
Primericis Civitatisibus.

Cum olim inter Clericos sancti Severini de castro sancti Severi ex parte una & Clericos Ecclesiarum sancti Nicolai, sanctæ Mariæ, ac sancti Iohannis castri ejusdem Civitatis diocesis ex altera super processionibus in diebus rogationum tam in eundo quam redeundo ad sancti Severini Ecclesiam exhibendis, celebrando sextam ibidem, & sermonem in dominica palmarum ad populum faciendo, necnon etiam pulsationibus campanarum quaestio mota esset, Abbas Terræ majoris ordinarius iudex eorum de meritis ipsius causæ sufficienter instructus, Clericos prædictarum Ecclesiarum super præmissis omnibus Ecclesie sancti Severini per diffinitivam sententiam condemnavit; quam profectò sententiam cum iidem Clerici rece-

Tom. II.

piissent & aliquanto tempore sine contradictione servassent, nitentibus demum eis venire temerè contra ipsam, Clerici sancti Severini ad bonæ memoriæ Dragonariensem Episcopum & magistrum P. Canonicum Troianum apostolicas litteras impetrarunt, quarum auctoritate Clerici præfatarum Ecclesiarum ab Episcopo ipso citati, mandato apostolico intellecto, promiserunt se supradicta omnia firmiter servaturos, eaque inviolabiliter observare dictus Episcopus eis sub excommunicationis pœna præcepit, & sic postmodum quod per antedictum Abbatem & eundem Episcopum providè factum fuit, per sedem extitit apostolicam confirmatum. Nuper autem cum inter Nicolaum Episcopum sancti Severini ex parte una & Thomam sancti Nicolai ac Mauritium sanctæ Mariæ ex altera procuratores super iis quaestio vertetur, dilecto filio Tullio Subdiacono & Capellano nostro eos commissimus audientes; in cuius præsentia procuratores Clericorum dictarum Ecclesiarum, videlicet sancti Nicolai & sanctæ Mariæ, recognoverunt omnia supradicta, eo quod de sextâ canenda præmissum est duntaxat excepto. Ne igitur lites quæ justo iudicio sunt decisæ calumniantium vitio reviviscant, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dictos Clericos sancti Nicolai & sanctæ Mariæ ad hæc omnia inviolabiliter observandum, secundum quod à prædictis Abbate necnon etiam & Episcopo est statutum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Viterbij xii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno duodecimo.

CONSULIBVS ET CIVIBVS
Iannensibus.

Licet ubicunque locorum scissura discordiæ fraternitatem divideret Christianam, nos, qui secundum Apostolum non valemus quocunque scandalizante non uri, ferventi compassionis sartagine frigeremur, de discordia tamen inter vos & cives Pisanos exorta tanto ardentiori caritatis igne perurimur quanto graviora per eam & provenisse jam & posse adhuc etiam provenire pericula intuemur. Per hanc enim non solum grandia damna rerum & gravia discrimina personarum cum immanibus animarum dispendiis utrique supereminet civitati, verum etiam Ecclesia penè tota colliditur, & necessarium terræ

Epist. 55.
Vt treugas
incant cum
Pisanis.

T e

sanctæ subsidium impeditur; quin immo verendum est plurimum ne quatuor illi angeli quibus datum est secundum Iohannem nocere terræ ac mari, lethalia instrumenta sibi de civitatibus vestris faciant, per quæ maris & aridæ universitatem affligant, dum vos utriusque contermini per mutua seditionis offensas sic unius etiam littora supra concutitis quod alterius quoque non modica spatia conturbatis. Hoc igitur quidam patrum & prædecessorum nostrorum pro sui officio attendentes, multifariè multique modis operam impenderunt ut inter vos pacis fœdera reformarent; & cum in aliquibus aliqui profecissent, novissimè tandem felicitis recordationis Clemens Papa prædecessor noster pacem perfecit eandem; quæ cum postmodum, superfeminante zizania homine inimico, in malum fuerit discordiæ recidivæ relapsa, nos demum propitiante Domino ad officium summi pontificatus assumpti pacem inter vos, tum ex officij nostri debito, tum ex sincero quem circa utramque gerimus civitatem dilectionis affectu, zelantes multiformiter laboravimus per sollicitudines utique multiformes, sæpissime dirigendo litteras, nuntios, & legatos, ut ad unitatis concordiam & concordie unitatem reducere vos possemus; & nisi eo qui operibus pacis invidet faciente processus dilectorum filiorum de Tilieto & sancti Gualgani Abbatum, qui super hoc diu multumque studiosissimè laborarunt, impeditus fuisset, utraque jam civitas in delitiis bonæ voluntatis & requie opulenta sederet. Quapropter etsi re ipsa per astutias sathanæ in malignum redacta, ne novissima ejus fiant pejora prioribus formidetur, sperantes tamen in eo qui est actor pacis & caritatis amator quod sicut incipere nos permisit, ita quoque nos faciet hujusmodi sanctum pacis negotium consummare, universitatem vestram rogamus & obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta sub divini judicij obtestatione mandantes quatinus non tam privatis vestris incommodis quam publicis universalis Ecclesiæ dispendiis occurrendo quæ de prædicta noscuntur discordia provenire, cum memoratis civibus saltem treugas interim ineatis, quibus apostolica scripta direximus ut satisfaciant vobis de damnis quæ noviter intulisse diuntur, vel in manibus venerabilis fratris nostri Pisani Archiepiscopi cautionem præstent idoneam quod ad mandatum nostrum competenter satisfaciant super ipsis, & unà

cum eodem ac venerabili fratre nostro Ianuensi Archiepiscopo simul etiam & Abbatibus antedictis ac nuntiis Pisanorum, quos propter hoc ad nostram præsentiam evocamus, usque ad festum assumptionis beatæ Mariæ proximò venturum, vel antè, quam citius possit fieri, aliquos viros providos ad sedem apostolicam destinetis, commissa sibi plenaria potestate ut omnium vestrum vice circa singula contingentia processuri observanda recipiant quæ cum consilio nostro præsentibus Archiepiscopis memoratis prædicti Abbates super ipso providerint negotio disponenda, de nullo penitus hæsitantes: quia cum auctoritatem plenariam super eisdem habeamus Abbates, eos sicut oportuerit & decuerit inducimus ut non declinantes ad dexteram vel sinistram, regia tantum via, utriusque partis commoditate prospecta, procedant, adhuc etiam eis sub interminatione anathematis injuncturi ut in eo quod concorditer statuerunt aut modò statuent, vel in alio, si quod postmodum fuerit statuentum, debitam providentiam & reclusionis æquitatem observent. Alioquin, ne tantum periculum animarum, rerum damnum, & personarum dispendium negligere videamur, adversus eos qui tam sanctam exhortationem contempserint in enormem jacturam rotius populi Christiani, officij nostri debitum exequemur. Datum Viterbij xii. Kal. Iulij, anno duodecimo.

STEPHANO CANTVARIENSI
Archiepiscopo S. R. E. Cardinali.

AD nostram noveris audientiam pervenisse quod Decanus & Capitulum Lincolnensis Ecclesiæ recepto mandato nostro super electione Pontificis canonicè celebranda, dilectum filium Hugonem Vellensem Archidiaconum sibi concorditer in Episcopum elegerunt; cujus electioni Rex suum assensum dicitur præstitisse. Vtrum autem in ipsa electione canonicè sit processum, an illa prava consuetudo servata propter quam inter regnum & sacerdotium gravis est suscitata discordia, ignoramus. Tenor enim litterarum præfati Regis ad utrumque se habet, cum contineatur in ipsis quod Decanus & Capitulum Lincolnensise requisito assensu Regis ac præfati prædictum Archidiaconum in Episcopum elegerunt. Licet autem assensus hujusmodi electioni non factus sed faciendæ sit præstitus, potest tamen intelligi de assensu qui pro faciendâ Pontificis electione requiritur; & hoc non præjudi-

Epist. 16.
De electione
Episcopi Lin-
colniensis.
Vide M. A. S.
Paris ad m.
1109.
Vide infra
epist. 31.

cat ecclesiastica libertati, dummodo sine mora & difficultate præstetur, ne provisio vacantis Ecclesiæ nimium differatur. Et potest intelligi de assensu qui præstatur pro aliqua certa persona in Episcopi eligenda. Et hoc ecclesiasticam libertatem impugnat, quoniam electionis perit iudicium si eum eligi tantum oporteat quem Rex prius duxerat approbandum. Cum igitur à te sit hujus electionis confirmatio postulanda, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus tres ad minus Canonicos de iis qui præsen-tes interfuerunt universo ipsius electionis tractati tibi facias præsentari, & eos super electionis processu diligenter examines, adjurans illos districtè in virtute spiritus sancti sub obedientiæ debito quo nobis & tibi tenentur ut omni gratia & timore postpositis plenam & meram dicant per omnia veritatem, sub hac ipsa districtione injungens per litteras tuas Decano aliisque personis Ecclesiæ memoratæ ut singuli tibi sub testimonio litterarum suarum plenè ac districtè referant hujus electionis processum, & si per examinationes hujusmodi electionem ipsam inveneris de persona idonea canonicè celebratam, metropolitica illam auctoritate confirmes; alioquin ea penitus irritata, veritatem nobis non differas intimare. Circa personam autem electi quædam præsumptiones videntur esse notabiles, videlicet quòd cum ipse in curia Regis officium exercuerit Cancellarij, multas litteras sigillaverit de spoliationibus Clericorum, invasionibus Ecclesiarum, mutilatione membrorum, & aliis abusivis & injuriis multipliciter irrogatis, quòd etiam communicaverit illis qui propter expulsionem monachorum Cantuariensium auctoritate nostra sunt excommunicationis vinculo publicè innodati, quòdque de carnis incontinentia sit suspectus, cum filias habeat matrimonio copulatas. Quia verò præsumptiones hujusmodi validæ non videntur, cum non solum minores Clerici, verum etiam plures Episcopi sint quorundam Principum Cancellarij, quibus tamen non impingitur talis culpa, cum per alios ad hoc etiam deputatos possint hujuscemodi litteræ sigillari, nec facile posset ostendi quòd scienter communicaverit excommunicatis in casibus non concessis quòdque incontinentia ejus sit recens, maximè si parvulam prolem non habeat recentis incontinentiæ suæ testem, cum præmissam incontinentiam vel excusare conjugium vel poenitentia po-

Toni. II.

tuerit abolere, satis eas poteris pertransire, si non appareat coram te qui velit illas sufficienter opponere ac probare. Illud autem est æquanimiter tolerandum, si fortè Lincolnense Capitulum præfatum Archidiaconum sponte ad preces Regis elegit. Ne verò Ecclesiarum substantiam occasione fiharum ipsius deperire contingat, astringi poterit ad indemnitatem earum per idoneam cautionem. Datum Viterbij xi. Kal. Iulij, anno duodecimo.

EPISCOPO ET ABBATI
sancti Vedasti Atrebatensis.

Cum ad nostrum exequendum mandatum, maximè pro ecclesiastica libertate, promptos vos & paratos esse credamus, discretionem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus cum requisiti fueritis à venerabili fratre nostro Stephano Cantuariensi Archiepiscopo S. R. E. Cardinali, excommunicationis sententiam in Iohannem Regem Anglorum, assistentibus vobis venerabilibus fratribus nostris Londoniensi, Helieniensi, & Wigorniensis Episcopis, vel saltem duobus ex ipsis, secundum formam litterarum quas illis direximus, publicè ac solemniter proferatis. Quòd si non ambo &c. alter vestrum &c. Datum ut in alia per totum.

Epist. 57.
De excommunicatione Regis Angliæ.

Requisisti de his quæ testator pro anima sua legat in ultima voluntate, qualiter sint inter Episcopum & Ecclesias dividenda. Et quidem regulariter verum est &c. ut supra lib. xi. epist. cclxii. usque ad hæc verba, patrocinari non debet. Datum Viterbij 11. Kal. Iulij, anno duodecimo.

Epist. 58.

ABBATI SANCTÆ
Trinitatis de Malolcone.

Significasti nobis per litteras tuas quòd cum quidam maleficus ingressus Ecclesiam de Bleiseio, Dei timore posthabito, eucharistiam cum ornamentis altarium & libris ecclesiasticis extra ipsam Ecclesiam asportasset, dilectus filius Laurentius Presbyter lator præsentium Ecclesiæ tuæ regularis Canonicus, quem in præfata Ecclesia de Bleiseio institueras Capellanum, præfatum iniquitatis filium fossorio arrepto percussit; sed si ad mortem fuerit ictus hujusmodi, tu & ipse penitus ignoratis. Cum autem parrochiani Ecclesiæ memoratæ viderent prædictum male-

Epist. 59.
Irregulariter esse qui alium leth. liter. percussit.
Cap. Significasti. De homicidio.

T t ij

ficum ornamenta Ecclesie asportantem, arreptis gladiis & fustibus ipsum in eodem loco protinus occiderunt. Præfatus verò Laurentius de sua salute præcogitans, evoluta anno sub titulo confessionis tibi rei ordinem revelavit. Pro quo nobis humiliter supplicasti ut cum eo misericorditer agere dignemur. Licet autem contineatur in canone quod si quatuor homines aut quinque vel plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab iis mortuus fuerit vulneratus, quicumque illorum ei plagam imposuit homicida secundum statuta canonum judicetur, quia tamen in alio canone dicitur de Presbytero qui Diaconum equitantes percussit, & ipse cadens ex equo cervice fracta interiit, quod si non ad mortem percussus est, incaute agenti Presbytero est poenitentia indicenda, ita quod aliquanto tempore à Missarum suspensus solemnibus, denuo ad sacerdotale officium revertatur, quod si veraciter qualicumque percussione Presbyteri mortuus est Diaconus, nulla hic ratione more sacerdotis permittendus est ministrare, etiam si voluntatem non habuit occidendi, nos in præmissis casu credimus distinguendum utrum constare possit quod præfatus sacerdos non infixit percussione lethalem, de qua videlicet, si aliorum non fuissent vulnera subséquuta, percussus minimè interisset, quodque percussor voluntatem non habuit occidendi, nec ipsius studio, consilio, vel mandato processerunt alij contra illum. Et quidem si hoc ita se habet, quod forsitan ex eo posset ostendi si certa apparuisset percussio ab eodem inflata tam modica & tam levis in ea corporis parte in qua quis leviter percuti non solet ad mortem ut peritorum judicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis, cum de ceteris ipsi credendum sit sacerdoti, qui non accusatus vel denunciatus ab aliquo, sed per seipsum de sua salute sollicitus consilium expetit salutare, post poenitentiam ad cautelam injunctam in sacerdotali posset officio ministrare, religionis accedente favore, cum sit Canonicus regularis, & sine omni scandalo sacerdotale possit officium exercere. Quod si discerni non possit ex cujus ictu percussus interiit, in hoc dubio tamquam homicida debet ipse sacerdos, etsi forsitan homicida non sit, à sacerdotali officio abstinere, cum in hoc casu cessare sit tutius quam temerè celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.

Vtrum autem de illis sit simile sentiendum quorum unus, sed quis omnino nescitur, homicidium perpetravit, si forsitan ad recipiendos sacros ordines præsententur, ut omnes sint pariter repellendi, cum discerni non possit qui debeant inculpabiles judicari, diligens investigator advertat, quamvis hic casus sit ab illo valde diversus. Si verò, quemadmodum perhibetur, sacerdos iste prius ab illo percussus sacrilego, mox cum cum ligone in capite percussit, quamvis vim vi repellere omnes leges & omnia jura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatae tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem sacerdos à poena homicidij penitus excusandus, tum ratione instrumenti cum quo ipse percussit, quod cum sit grave, non solet levem plagam inferre, tum ratione partis in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis solet lethaliter lædi, maximè cum secundum vulgare proverbium asseratur quod qui ferit primò, ferit tangendo; qui verò ferit secundò, ferit dolendo. Vnde pensatis omnibus ei creditur expedire ut cum humilitate abstineat à sacerdotali officio exequendo. Datum Viterbij Kal. Julij, pontificatus nostri anno duodecimo.

FRATRI ASTORGIO
monacho de Manso Ade Cisterciensis
Ordinis.

Blata nobis tua petito continebat quod cum adhuc in seculo moraris & medendi officium exerceris, adhibuisti cuidam monacho medicinam, verum cum te illicitis negotiis implicato & tardante regredi ad eundem, ipse cum purgatus jam esset, mandatum quod ei dederas super sua custodia vilipendens, sibi à prohibitis non cavisset, morbum pariter & mortem incurrit. Licet autem de Abbatibus tui consilio sacros ordines gradatim fueris affectus, quia tamen ex eo conscientia te remordet quod si adhibuisses exactiorem diligentiam circa eum, eventum talem forsitan evitasset, nos consule re studuisti an in susceptis debeas ordinibus ministrare. Quocirca discretionis tue per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, & aliud canonicum non obstat, sub timore divino ministres in ordinibus jam susceptis, pro iis & aliis excessibus expiandis monasticam regulam diligentius observando. Datum Viterbij Kal. Julij, anno duodecimo.

25. q. 8. cap.
Si quatuor.

Epist. 61.
De monacho
qui medicum
exercuit.

Cap.
104.

Cap.
104.

10. q.
1. p. 1.
10. q.
1. p. 1.

PRIORI S. HONORATI ARELATENSIS.

EX tenore tuarum litterarum accepimus quòd cum Petrus & M. mulier in annis majoribus constituti per verba de presenti matrimonium contraxissent, quidam dicens illos quinto se consanguinitatis gradu contingere, coram te cœpit matrimonium accusare: qui de mum juxta formam canonis præstito juramento ad fundandam intentionem suam duos testes inducens, consanguinitatem ipsam taliter computavit. Malenutrita, inquiens, & vir ejus Causitum atque Mariam, Causitus vero Guiscardum, Guiscardus Mariam, Maria Gilium, Gilius nuptam Petro. Item Maria uxorem Bernardi Amalrisci, quæ Beatricem uxorem Bernardi Aldeberti, quæ Beatricem uxorem Bernardi de Regordano, qui Petrum de quo agitur genuerunt, quem alter testium in omnibus est secutus, reliquus verò consanguinitatis gradus hoc modo distinxit. Malenutrita & vir ipsius Causitum atque Mariam, Causitus autem Guiscardum, Guiscardus matrem Gilij, Gilius sponsam Petri. Item Maria uxorem Bernardi Amalrisci, uxor Bernardi Amalrisci uxorem Bernardi Aldeberti, uxor Bernardi Aldeberti Beatricem matrem Petri genuisse * noscuntur. Porro accusatoris pars consanguinitatem sufficienter probatam asseruit ex depositionibus prædictorum. Cum enim consanguinitatis gradus competenter distinxerint, nocere non poterat quòd nomina quarundam non expresserunt personarum, cum demonstratione seu circumlocutio loco proprii nominis habeatur, adiciens quòd etsi dictum unius testis, qui trium personarum nomina non expressit, reputaretur forsan invalidum, assertioni tamen accusatoris & testis alterius in hoc articulo standum erat, cum in decreto Paschalis inveniatur quòd in omni negotio principalis persona de re sibi nota veritatem dicens pro teste merito est habenda; cui quidem uno adhibito, duo testes efficiuntur. Præterea supervacuò videretur esse statutum ut cum juramento deberet recipi accusator, nisi ei crederetur in hoc articulo tamquam testi. Ad hæc autem fuit ex adverso propositum quòd cum juxta canonicas sanctiones non solum gradus distinguendi sint sed etiam personarum nomina designanda, & prædicti accusator & testes in quarundam defecerint nominibus personarum, profectò ex depositionibus eorundem nihil penitus probabatur. Nec obstat quòd altera pars

proposuit demonstrationem * vicem nominis obtinere, quia tunc demum demonstratio seu circumlocutio proprii nominis vicem supplet cum potest de corpore seu persona constare. Vnde cum personarum illarum quarum nomina minimè sunt expressa nulla prorsus memoria habeatur, utpote longis retroactis temporibus defunctarum, hujusmodi circumlocutio non est pro nomine proprio admittenda; maximè cum videatur ibi obscuritatem ingerere manifestam ubi dicitur, *Maria genuit uxorem Bernardi Amalrisci, uxor Bernardi Amalrisci genuit uxorem Bernardi Aldeberti*, cum ista compossibilia esse potuerint, ut & Maria uxorem Bernardi Amalrisci & alia uxor Bernardi Amalrisci uxorem Bernardi Aldeberti genuerit quæ Mariæ filia non fuisset, ut verbi gratia, si Bernardus Amalrisci diversas habuisset uxores. Ex eadem quoque fuit parte propositum regulariter esse verum ut nulli prorsus accusatori credi debeat tamquam testi, cum juxta sacrorum canonum instituta nullus in eodem negotio simul esse possit accusator & testis. Supradictum verò Paschalis capitulum dicebatur ad fraternæ correctionis causam, in qua non secundum judicium ordinem, sed potius juxta regulam evangelicam proceditur, restringendum. quod ex ipsius tenore capituli colligitur evidenter. Sic enim in evangelio continetur: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Si te non audierit, adhibe tibi unum vel duos testes &c.* Et tunc etiam hujusmodi testis adhibitus, non quidem commissi criminis, sed fraternæ commotionis potius testis erit. Fuit quoque subsequenter adjunctum quòd non ideo accusator cum juramento * recipitur ut ei credi debeat tamquam testi, sed cum in causa matrimonij quoad quædam laxius quam in aliis negotiis procedatur, dum ad testimonium admittuntur tam domestici quam affines, & recipitur etiam testimonium de auditu, cujusdam compensationis intuitu fuit à sacris canonibus introductum ut accusator cum solemnitate quadam, videlicet juramento, reciperetur. Nec tamen ideo ut testis debet recipi dictum ejus. Nam & in aliis controversiis, licet quis præstet calumniæ sacramentum, non tamen ei creditur tamquam testi. Præterea dictum unius testis, qui propinquitatem habere asserit per se notam, ex eo invalidum videbatur quia cum secundum communem loquendi usum, dum quis di-

* In tert. collect. proprii nom. etiam in Cod. Calbertino.

* In tert. collect. admittitur, etiam in Cod. Calbert.

cit librum aliquem per se nosse, intelligatur illum suo studio didicisse, dictus testis videbatur impossibile fuisse testatus; qui cum nondum quinquagesimum annum atigerit, illorum consanguinitatem suo studio se nosse proposuit qui jam centum annis elapsis decessisse noscuntur. Præterea cum alius testis ea quæ super consanguinitate deposuit à Maria Lamberti se didicisse firmaverit, ac Maria jurata postmodum dixerit se de illis nihil seisse penitus vel etiam audivisse, illorum dicta sic asseruit pars altera benignè interpretanda, ne alteruter de perjurio arguatur, ut videlicet ille quæ dixit didicerit à Maria, & Maria de illis nihil omnino novisset aut etiam audivisset, & tamen ea quæ nec scivit nec audivit ab aliquo, per se fingens dixerit ipsi testi. Vnde cum ipse de iis fuerit instructus ab ea quæ illa penitus ignorabat, hujusmodi testimonium debet invalidum judicari. Cum igitur nos duxeris consulendos quid tibi sit in præmissis negotio faciendum, nos tam supradictis quam aliis intellectis, devotioni tuæ taliter respondemus, quod cum tolerabilius sit aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere quam conjunctos legitime contra statuta Domini separare, per depositiones hujusmodi non est ad divortij sententiam procedendum. Datum Viterbij vi. Kal. Julij, anno duodecimo.

Vide Concil.
Lateran. In-
noc. III. c. 52.

H. SCHOLASTICO BREMENSIS.

Cum dilectus filius magister G. in nostra esset præsentia constitutus, coram nobis humiliter est confessus quod super scholastria Bremensis Ecclesiæ ac præbenda quas aliquando possederat in eadem te nec molestabat nec volebat in posterum molestare, sed observare diligenter arbitrium quod inter te ac ipsum super iis fuerat promulgatum. Vnde super eisdem ipsi perpetuum silentium duximus imponendum. Datum Viterbij vi. Non. Julij, anno duodecimo.

*ILLVSTRI REGI OTTONI
in Romanorum Imperatorem electo.*

Cum vir iniquus & apostata Waldemarum quondam Episcopus Slevvicensis ad sedem apostolicam accessisset, per eam de durissimo carcere libertatus in quo suis meritis diu fuerat detentus inclusus, & nos ei humanitatem omnimodam ostendere curassemus, exagitatus non divino spiritu, sed maligno, à nobis clamulo illicitiatus abscessit, collatæ sibi

Epist. 61.
Adversus Waldemarum Episcopum Slevvicensem.

gratiæ se ostendens ingratus, & administrationi Bremensis Ecclesiæ nequiter se ingessit, priori Ecclesiæ temerè derelicta, non curans advertere quod secundum canonicam instituta qui à cathedra priori deferta sine Romani Pontificis conniventia præsumpsit ad aliam se transferre, & prima carere debet, quam per superbiam sprevit, & repelli nihilominus à secunda, quam per avaritiam concupivit, præsertim cum in præsentia nostra dilectus filius Præpositus sancti Lucij Roskildensis ei læsæ majestatis, apostasiæ, adulterij, perjurij, dilapidationis, & conspirationis crimina objecisset, quodque irregularis existeret, utpote de duplici adulterio procreatus, dilapidatione ipsius olim ab apostolica sede per subreptionem obtenta, suppresso quod esset spurius & expreso quod existeret naturalis, cum & paternæ incontinentiæ imitator filios habeat post sacros ordines generatos. quæ omnia idem Præpositus contra eum se obtulit probaturum. Quamvis ergo durissimè animadvertere potuissimus in eum, quia tamen sedes apostolica consuevit mansuetudine temperare rigorem, pœnam ipsi debitam differentes ad tempus, venerabilibus fratribus nostris Magdeburgensi Archiepiscopo suisque ac Bremensis Ecclesiæ suffraganeis, Osnaburgensi præterea & Monasteriensi Episcopis districtè dedimus in præceptis ut præfato Waldemaro ex parte nostra districtè præciperent quatinus omni exultatione ac dilatione cessante infra mensem post commotionem eorum iter arriperet ad sedem apostolicam veniendi, veniam humiliter petiturus, alioquin ex tunc sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo depositum & degradatum ab omni ecclesiastico officio & beneficio auctoritate nostra nuntiarent eundem, & facerent tamquam anathematizatum usque ad satisfactionem condignam arctius evitari, omnibus nihilominus inhibentes ne quis ei communicare præsumeret vel favere, ita quod si qui venire in contrarium attentarent, laicos hujusmodi excommunicationi subiectos & à Bremensi Ecclesiæ beneficium obtinentes, eo in perpetuum spoliatos, Clericos autem auctoritate nostra nuntiarent omni ecclesiastico beneficio & officio destitutos, civitatem verò seu castrum aut hominum quodcumque commune, si contra inhibitionem hujusmodi dicto Waldemaro præsumerent adherere, supponerent districtissimè interdicto, ita quod præter pœnitentiæ morientium &

Vide Epist.
lib. 10. c. 103.

parvulorum baptisima nullum ibi divinum officium nullumque celebretur ecclesiasticum sacramentum, quod si quis Clericus violaret, ab omni ecclesiastico beneficio & officio deponeret violentem, si qui verò super re tam illicita iuramentum ei aliquod præstitissent, denuntiarentur eo penitus non teneri. Sed Waldemarum prædictum arcum sic tensum non metuens, nec fugiens à sagitta, in sua damnabiliter pertinacia perseverat, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbit, portionem, nisi resipuerit, habiturus. Cum igitur factum sit adeo insipiens cor ipsius ut videns non videat & auribus non percipiat, nec corde intelligat ut conversus sanetur, sed iram in die iræ ac revelationis iusti iudicii Dei sibi thesaurizare non cesset, ut ejus cervix indomita & suorum sequacium fortius valeat edomari, serenitatem regiam rogandam duximus & monendam quatenus sicut Deum times & Ecclesiam Romanam diligis & iustitiam amplexaris, taliter in eum & complices suos tuæ vim exerceas potestatis, eundem Waldemarum à civitate Bremensis & ejus finibus potenter expellens, & ubicunque fuerit tamdiu persequens tamquam Dei & Ecclesiæ inimicum donec sibi vexatio tribuat intellectum, illosque quos suos constiterit esse fautores, per poenas quas videris infligendas à tam temeraria præsumptione compescens quòd per effectum operis cognoscatur Deo te velle placere, nostramque injuriam vindicare, ac iustitiæ sedulò deservire. Insuper dilectos filios B. electum, H. Scholasticum, G. Cellarium, & H. Canonicum Bremenses, qui propter bonum obedientiæ suis redditibus hæcenus sunt privati, non permittas eisdem in posterum defraudari. Datum Viterbij v. Non. Julij, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem ferè modum venerabilibus fratribus Monasteriensis & Osnaburgensi Episcopis & Suffraganeis Bremensis Ecclesie usque non teneri. Cum igitur Waldemarum prædictum arcum sic tensum non metuens, nec fugiens à sagitta ad, apostolicam sedem non venerit infra terminum præfinitum à nobis, sed in sua pertinacia damnabiliter perseveret, per apostolica vobis scripta mandamus & districtè præcipimus quatenus eandem sententiam, quam incurrisse dinoscitur, per vestras & vicinas dioeceses publicantes, & contra eum & suos complices idem mandatum per omnia fideliter exequentes, in locis in quibus fuerint tam

divinum officium quam alia ecclesiastica sacramenta præter baptismata parvulorum & poenitentias morientium ipsis præsentibus faciatis omnino cessare, contradictores appellatione remota per censuram ecclesiasticam compescendo, & illos Canonicos qui juxta continentiam ejusdem mandati ad nos accedere contempserunt, ac sæpèdicto Waldemaro favere præsumunt, denuntiando in electionis negotio partes aliquas non habere, Clericos seu monachos vel etiam laicos qui eidem impertuntur favorem, excommunicationis vinculo innodetis, nisi admoniti resipiscant, eos qui abbatias vel alias prælaturas aut beneficia receperunt ab ipso, auctoritate nostra dignitatibus & beneficiis talibus sine spe restitutionis in perpetuum spoliantes. Datum Viterbij v. Non. Julij &c. ut in alia,

EPISCOPO CONCORDIENSI.

Sicut venerabilis frater noster Tervisinus Episcopus per suas nobis litteras intimavit, cum biennio jam elapso quidem Ecclesiæ suæ Canonicus corporis infirmitate detentus inter cetera cuidam confessus fuerit sacerdoti quòd ipse ac quidam laicus, Advocatus videlicet Ecclesiæ Tervisinae, à quodam consanguineo ejusdem Episcopi quasdam promissiones & securitates acceperant si eum episcopatum contingeret obtinere, idem consilio sacerdotis inductus hoc in secreto eidem Episcopo revelavit. Et licet Episcopus apud consanguineum supradictum precibus, terroribus, atque minis sæpius institisset ut eidem exponeret an securitatem aliquam seu promissionem pro sua electione fecisset, ipse tamen constanter universa negavit. Nuper autem jamdicto Episcopi consanguineo corporis infirmitate gravato, cum Episcopi conscientiam id quod à Canonico audierat stimularet, omni studio ac diligentia cœpit eundem laicum per eum qui judicaturus est vivos & mortuos obtestari ut si qua pro electione ipsius aliquando promississet, nullatenus occultaret. qui postmodum eidem Episcopo sic respondit, quòd bonæ memoriæ Conrado Episcopo Tervisino defuncto, Canonico & Advocato prædictis quandam promissionem fecerat si eundem contingeret ad episcopatum assumi, sed tunc nulla de ipso electio facta fuit, quodam alio E. videlicet nomine in Episcopum Tervisinum electo. Sed eodem E. post triennium carnis debitum exsolvente, idem Episcopi consanguineus pro electione ipsius quandam pecuniæ quantitatem

*Epist. 64.
Vt admittat
cessionem Episcopi
Tervisini
Vide lib. 16.
Epist. 19. 100.*

quandoquidem Paulus Apostolus dicat, *Cum essem astutus, dolo vos cepi, dolum appellans prudentiam quam multa dissimulando gerebat ut animas diabolica fraude deceptas multifariam multisque modis recederet ad illum qui via, veritas est & vita; cum & ipse longius se fixerit ire quando duobus discipulis se ostendit in effigie peregrina.* Quod si etiam à prisca consuetudine non subito recedat ex toto, aliquid sibi de illa reservans ut verecundia fortè parcendo quasi veterem legem sepe liat cum honore, nec sic est penitus confutandus, dummodo, sicut prædiximus, non aberrat in substantia veritatis. Consuetudinum quippe diversitas, in habitu præsertim extrinseco, deformitatem in sancta Ecclesia non inducit, cum assistat à dextris sponsi circumamicta variatæ Regina, velut castrorum acies ordinata. Verùm ista non dicimus quòd æmulationem hujusmodi approbemus, sed ut illius sequamur exemplum qui factus est infirmus infirmus, immo qui omnibus omnia factus est ut omnes lucrifaceret ei qui vult omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Numquid, amantissimi fratres, arguendus est medicus qui aliquid aliquando minùs sanum indulget ægroto nimium cupienti? Nequaquam: quoniam etsi parum obstat ad aliquid, nonnunquam tamen ad aliud valde prodest, cum & crustula non ab re permittatur ad tempus teneram contegere cicatricem donec ipsa sub illa melius solidetur, & renascente novo, vetus unguis non totus pariter excludatur. Vos ergo, fratres, hujusmodi supportetis in spiritu lenitatis, non abicientes sed allicientes eosdem: quia plerique homines facilius commonitionibus quàm comminationibus revocantur, & nonnullos affabilitas gratiæ magis corrigit quàm asperitas disciplinæ. Prius enim infundendum est oleum, & si necesse fuerit, super infundendum est vinum; quamvis circa conversos hujusmodi modò post vinum infusum sit oleum infundendum, cum dudum perversi excommunicationis fuerint mucrone percussi, nunc verò conversi communionis sint amplexu fovendi. Nam & prudens chirurgicus ad curationem diri vulneris prius adhibet medicamenta mordacia; sed cum sanari jam cœperit, curam ipsius suavi unguento consummat. Verùm si malè sanata cicatrix redit in vulnus, nonnunquam adhibet ferrum vel ignem, ne pars sincera contrahat corruptelam. Sic & vos, fratres, more

Tom. II.

prudentis medici faciatis, maximè si per miserint etiam cum murmure se curari, non calumniantes conversationis eorum propositum, quod in litteris nostris vobis ostenditur comprehensum, maximè datis eodem tempore cum præsentibus ad cautelam, cum pensatis undique circumstantiis non sit temerè improbandum. Quòd si vestram contempserint medicinam, relatione fideli nostris quantociùs auribus intimetis, ut adhibeamus remedium quod videbimus expedire. Sic enim erroneos ab hæretica pravitate intendimus revocare ut velimus fideles in catholica veritate fovere, cum tolerabilius sit perverfos in sua perversitate perire quàm justos à sua justitia declinare. Datum Viterbij 1111. Non. Julij &c.

TERRACONENSI ARCHIEPISCOPO
& suffraganeis ejus.

SI quemadmodum venerabiles fratres noltri Narbonensis Archiepiscopus & suffraganei ejus &c. sicut supra.

Epist. 68.
Super eodem.

DVRANDO DE OSCA ET
fratribus ejus reconciliatis ecclesiasticæ unitati.

GRAVEM contra vos venerabilium fratrum nostrorum Narbonensis Archiepiscopi & Biterrensis, Vticensis, Nemaufensis, & Carcaffonensis Episcoporum querelam recepimus quòd vos plus debito de gratiæ nostræ favore jactantes, adversus ipsos nimium insolecitis, adeo ut in eorum aspectu quosdam Valdenses hæreticos nondum reconciliatos ecclesiasticæ unitati duxeritis ad Ecclesiam ut vobiscum consecrationi dominici corporis interessent, participantes in omnibus cum eisdem. Quosdam quoque monachos, qui à suis monasteriis exierunt, & alios quosdam sui propositi desertores in vestro vos afferunt consortio retinere. Habitum etiam pristinæ superstitionis scandalum apud catholicos generantem in nullo vos penitus immutasse testantur. Occasione præterea doctrinalis sermonis, quem in schola vestra proponitis fratribus & amicis, ab Ecclesia multi recedunt, non curantes in ea divinum officium aut sacerdotalem prædicationem audire. Sed & Clerici qui sunt de vestro consortio in sacris ordinibus constituti, divinum officium secundum institutiones canonicas non frequentant. Adhuc insuper aliqui vestrum affirmant quòd nulla secularis potestas sine mortali peccato potest judicium sanguinis exercere.

Epist. 69.
De eadem re.
Vide lib. 11.
epist. 196.

V u

Nos igitur iis auditis tacti sumus dolore cordis intrinsecus, verentes non modicum ne tendat ad noxam quod providimus ad salutem. Ne igitur error novissimus fiat pejor priore, devotionem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus memores legis divinæ, secundum quam postea extra castra propter maculam lepræ sine iudicio sacerdotis non reducebantur ad illa, vos quoque illos studiosè vitetis qui propter labem hæreticæ pravitatis à gremio sunt Ecclesiæ separati, donec ad eam pontificalis auctoritatis iudicio revocentur; ne, si secus egeritis, & evangelicam & apostolicam sententiam contempnatis, cum is qui non audit Ecclesiam, sicut ethnicus sit & publicanus habendus, & hæreticus homo post primam & secundam admonitionem sit penitus devitandus. Nam qui tangit immundum, immundus efficitur; & qui piecem contingit, inquinatur ab ea. Modicum quippe fermenti totam massam corrumpit. Licet autem qui spiritu Dei aguntur non sint sub lege, quoniam ubi spiritus Dei est, ibi libertas, apostatas tamen, qui viri censentur inutiles, à suo proposito leviter recedentes in vestrum non admittatis consortium, nec retineatis admissos, sed eos ad suos remittatis prælatos, ut in ea vocatione permaneant in qua vocati fuerunt; quia tales non agit divinus spiritus, sed malignus; ne cum ipsi alterius professionis existant, & in quibusdam forsitan arctioris, si associaveritis eos vobis, contra divinum præceptum in bove aretis & asino, serentes agrum diverso semine, ac induentes vestem de lana linoque contextam. Cumque non sit in exteriori habitu sed in interiori potius regnum Dei, scandalum quod de pristino habitu adhuc à vobis retento fortius ingravescit, sedare curetis, ipsum habitum, prout nobis estis polliciti, taliter variando ut sicut interiori habitu, sic etiam exteriori vos ab hæreticis ostendatis esse divisos; ut secundum Apostolum quæ sunt pacis sectemini, & quæ ædificationis sunt invicem observetis, nolentes propter calciamenta destruere opus Dei, memores ejus quod idem Apostolus ait: *si propter cibum frater tuus scandalizatur, jam non secundum caritatem ambulat. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Quapropter si esca, inquit, scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Si ergo Apostolus hoc præcipit observandum de cibo, quanto magis

de calciamento est observandum, ut scandalum evitetur, maximè de cordibus infirmorum, propter quod veritas ait. *Si quis scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt &c.* Nam vix homini illi per quem scandalum venit. Ideoque monemus, consulimus, & hortamur ut ij qui de vobis nondum signum hujusmodi acceperunt, vel qui vobis fuerint associandi de cetero, non se astringant proposito utendi sandalis desuper perforatis, neque talibus calciamentis utantur, ut sic scandalum penitus evanescat. Vestros autem amicos & fratres, qui ad audiendum sermonem vestrum conveniunt, moneatis prudenter & efficaciter indubati ut frequentent Ecclesias & in eis audiant verbum Dei, maximè diebus statutis, ne sacrum templum aut sacerdotale officium contempnatur, cum utrumque pia devotione sit à fidelibus venerandum. *Domus enim mea domus orationis vocabitur, cunctis gentibus ait Dominus; quæ tantæ credenda est efficacis ad orandum in ipsa ut de templo etiam manufacto Salomon dicat ad Dominum: Si calam & cali caloram capere te non possunt, quanto magis domus hæc, quam ego construxi; sed respicias ad orationem servi tui & ad preces ipsius, Domine Deus meus: audi hymnum & orationem quam orat servus tuus coram te hodie, ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte & die, super domum de qua dixisti, Erit nomen meum ibi.* & cetera quæ magnificè de ipsius templi commendatione sequuntur. Vnde David Prophetarum eximius de se dicit in psalmo: *In conspectu angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum;* quoniam in sacris basilicis angeli sancti orantibus fidelibus creduntur adesse. Ideoque idem psalmista consulit dicens: *Adorate Dominam in aula sancta ejus.* Quapropter & Clerici vestri horas diurnas atque nocturnas secundum institutionem canonicam non abnuant in Ecclesiis celebrare, ne fortè sint clericalis ordinis transgressores. Illud verò, tamquam erroneum, nullus vestrum præsumat asserere, quòd secularis potestas sine mortali peccato non possit iudicium sanguinis exercere, cum lex potius quam iudex occidat, dummodo ad inferendam vindictam, non odio, sed iudicio, non incautè, sed consultè procedat, Apostolo de seculari potestate dicente: *Non sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.* Ecce, inquit Apostolus, *gladij duo hic;* de quibus respondit Dominus, *Satis est, quia, sicut ab ortho-*

doxis doctoribus & catholicis expositori-
bus perhibetur, non solum spiritualis gla-
dius, quo utitur sacerdotalis auctoritas,
sed etiam materialis, quem exerit secularis
potestas, est necessarius ad vindictam ma-
liefactorum, laudem vero bonorum. Ut au-
tem & vos spiritualem gladium, qui est
verbum Dei, adversus hereticos sine sus-
pitione commodius exeratis, volumus &
mandamus ut in praedicationis officio ad-
versus huiusmodi vulpes molientes vineam
Domini demoliri aliis catholicis praedica-
toribus vos jungatis, ejus exemplo qui
iussit segregari sibi Barnabam & Saulum in
opus quo illos assumpsit; ut quemadmo-
dum ex praecepto spiritus sancti antiquus
praedicator adjunctus est novo de persecu-
tore ad fidem converso, sic & vobis ab
errore nuper ad veritatem conversis praed-
icatores jamdudum in sana probati doc-
trina jungantur, ut ipsi vobiscum & vos
cum illis sine suspitione qualibet verbum
Domini seminetis, Archiepiscopis & Epis-
copis aliisque Praelatis obedientiam & re-
verentiam humiliter impendentes, ut su-
per humilitatis fundamentum aedificium
boni operis construatis, illius imitantes
doctrinam qui de se dicit: *Discite a me quia
mitis sum & humilis corde.* Datum Viterbij
11. Non. Julij, anno duodecimo.

PREPOSITO ET CAPITULO
sancti Michaelis de Buccaleonis
Constantinopolitan.

WILLELMO DE VLTAPORTU
Presbytero.

Cum a nobis petitur &c. usque effec-
tum. Eapropter, dilecte in Domino
filij, tuis justis postulationibus grato con-
currentes assensu, beneficium quod in Ca-
ligrant terra nobilis viri G. de Scornai te
canonicè proponis adeptum, sicut illud
justè possides & quietè, auctoritate tibi
apostolica confirmamus & praesentis scrip-
ti patrocinio communimus. Nulli ergo
omnino hominum liceat hanc paginam
nostrae confirmationis infringere &c. usque
incursum. Datum Viterbij v. Kal. Julij,
pontificatus nostri anno duodecimo.

*Epist. 71.
Confirmator
sibi beneficii.*

PREPOSITO ET CAPITULO
sanctae Mariae de Blakerna
Constantinopolitan.

Cum a nobis petitur &c. usque effec-
tum. Eapropter, dilecti in Domino
filij, vestris justis precibus inclinati perso-
nas vestras & dictam Ecclesiam, cujus estis
obsequio mancipati, cum iis quae in praesentiarum
rationabiliter possidet, aut in
futurum justis modis praestante Domino
poterit adipisci, sub beati Petri & nostra
protectione suscipimus & praesentis scripti
patrocinio communimus. Nulli ergo &c.
hanc paginam nostrae protectionis &c. us-
que incursum. Datum Viterbij v. Non.
Julij, pontificatus nostri anno duodecimo.

*Epist. 72.
Suscipiantur
sub protectione
apostolicae
sedis.*

ARCHIEPISCOPO ET
majori Praeposito & Capitulo
Maguntinensi.

Dilectus filius magister Petrus Viter-
biensis Capellanus noster in nostra
proposuit praesentia constitutus quod cum
olim tu, frater Archiepiscopo, sincerita-
tem suae devotionis erga te per exhibitio-
nem operis cognovisses, & forsitan exti-
mares quod pro familiari gratia in quam
eum suis meritis evocavimus gratum nobis
existeret beneficium quod tua sibi duceret
liberalitas impendendum, praebendam quae
primò vacaverat post Custodiam in Ec-
clesia Maguntina ipsi liberaliter concessis-
ti, eoque de ipsa per librum propriis ma-
nibus investito, ad osculum pacis recepisti
eundem in Canonicum Maguntinum, stal-
lum in Choro, vocem in Capitulo, locum
in mensa, & integrum ei stipendium con-
ferendo, sicut per publicum instrumen-
tum ac litteras tuo sigillo munitas eviden-
ter apparet. Cum igitur, si velitis atten-
dere quantum vobis & Ecclesiae vestrae

*Epist. 73.
Vt Petrum Vi-
terb. inducant
in possessione
praebendae Mo-
gunt.*

*fol. 70.
Inducantur
sub protectione
apostolicae
sedis.*

Cum a nobis petitur quod justum est
& honestum &c. usque effectum. Ea-
propter, dilecti in Domino filij, vestris ju-
stis postulationibus grato concurrentes as-
sensu, personas vestras & locum in quo
divino estis obsequio mancipati, cum his
quae in praesentiarum rationabiliter possi-
detis, aut in futurum justis modis praestan-
te Domino poteritis adipisci, sub beati Pe-
tri & nostra protectione suscipimus. Spe-
cialiter autem casale sancti Focardi cum
pertinentiis suis, sicut illud ex largitione
carissimi in Christo filij nostri Constanti-
nopolitani Imperatoris illustris justè ac pa-
cificè possidetis, vobis & Ecclesiae vestrae
per vos auctoritate apostolica confirmamus
& praesentis scripti patrocinio communi-
mus. Nulli ergo omnino hominum liceat
hanc paginam nostrae protectionis & con-
firmationis infringere &c. usque incursum.
Datum Viterbij 14. Non. Julij, pon-
tificatus nostri anno duodecimo.

possit idem Capellanus existere fructuosus, qui nobis ac fratribus nostris suae probitatis obtentu carus & acceptus existit, non solum jam concessa servare sibi utile putaretis, verum etiam concedenda largiri, universitatem vestram rogamus attentius & monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus concessionem omnium praemissorum *vobis factam ob reverentiam apostolicae sedis & nostram illibatam servantes, ipsum per dilectum filium Rotaldum Cellarium Maguntinum procuratorem suum in corporalem eorum possessionem inducere procuretis, proventus memorati stipendij medio tempore perceptos assignantes eidem, non obstante illo quod novi Canonici praesentialiter facere consuevissent dicuntur ibidem, preces apostolicas & mandatum taliter adimplendo quod & nos gerere possimus acceptum & idem Capellanus ad devotionem & obsequium vestrum fortius accendatur. Alioquin dilectis filiis Custodi Maguntino, Praeposito & Decano Pinguensi Maguntinensis diocesis dedimus in mandatis ut quod super hoc duxeritis faciendum nobis rescribere non omitant, ut per eorum relationem instructi, prout procedendum viderimus in ipso negotio procedamus. Datum Viterbij xiiii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est ipsis super hoc in eundem fere modum usque fortius accendatur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus praedictos Archiepiscopum, Praepositum, & Capitulum ad hoc inducere diligentius procurantes, quod super hoc duxerint faciendum nobis rescribere procuretis; ut per vestram relationem instructi, prout procedendum viderimus in ipso negotio procedamus. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum ut in alia.

CUSTODI MAGUNTINENSI,
*& Praeposito & Decano Pinguensi
 Maguntinensis diocesis.*

*Epist. 74.
 De eadem re.*

Qvanto dilectus filius magister Petrus Viterbiensis Capellanus noster dudum studuit venerabili fratri nostro Maguntinensi Archiepiscopo & adhuc etiam sese studet exhibere devotum, tanto speramus quod mandatum apostolicum sibi factum pro ipso debeat adimplere, maxime cum ignorare non debeat quin existat nobis acceptum quicquid honoris & gratiae sibi duxerit conferendum. Cum igitur, sicut eodem Capellano nobis innotuit exponen-

te, dictus Archiepiscopus liberaliter concesserit ei dudum Ecclesiam cujus proventus annui valeant decem marcas, sicut per litteras suas & instrumenta publica evidenter apparet, eidem Archiepiscopo per scripta nostra mandavimus ut dictam Ecclesiam dilecto filio R. Cellario Maguntinensi procuratori suo non differat assignare. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus praedictum Archiepiscopum ad hoc diligenter &c. *ut in alia usque in finem.* Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Viterbij xiiii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est eidem Archiepiscopo super hoc.

ILLVSTRI REGI OTTONI
in Romanorum Imperatorem electo.

Sincerissima caritatis affectio quam erga tuam regalem personam gerimus nos inducit ut quanto propensius regium zelamus honorem, tanto sollicitius tibi suadere curemus ne quid unquam per te vel tuos improvidè attentetur per quod ei valeat derogari. Sanè cum non solum a nobis, sed ab Ecclesia penè tota speretur quod necessarius terrae sanctae succursus tanto studiosius & potentius per tuam debeat magnificentiam promoveri quanto misericordius & miserabilius manus Dei specialiter te ob hoc creditur exaltasse, sine grandi & gravi multorum scandalo non est factum quod dilectus filius Vicecomes Castri Ayrardi & quidam alij peregrini de transmarinis partibus redeuntes de mandato, sicut dicitur, venerabilis fratris nostri Patriarchae Aquilegensis legati tui nuper apud Cremonam, qua de causa nescimus, detenti sunt, nec permitti ad propria liberè remeare. Cujus utique detestandi facinoris Patriarcham eundem executorem vix credimus extitisse, te verò nunquam fuisse credimus praepositorem, cum ille non ignoraverit cruce signatos hujusmodi eundo & redeundo sub speciali sedis apostolicae protectione consistere ac tam a se quam ab aliis Ecclesiarum praelatis non opprimi sed confoveri debere, tuque dudum excessum similem saltem in illustris memoriae Richardi Regis Angliae avunculi tui captione didiceris detestari, ut jam ipse committere perhorrescas quod prius in illo damnaveras cui te gaudemus in solio, non in scelere, successisse. Ceterum cum in detentione peregrinorum ipsorum non ipsi tantum offendantur, sed quivis alius, immo Christus, ut de nostra &

*Epist. 75.
 De pinguenti
 libetanus.*

Epist. 76.

apostolicæ sedis taceamus offensa, in cuius contumeliam id noscitur redundare, regali mansuetudini est summopere providendum ne de hujus enormitatis initio non solum gravitius scandalizetur Ecclesia, nisi per te, sicut sperat, quàm citò fuerit emendatum, verùm etiam & Dominus irascatur, cum in hoc jam ita graviter sit excessum ut quantalibet peregrini jam dicti festinantia dimittantur, minùs plenum remedium videatur adhibitum dispendio terræ sanctæ, nisi detentionem eorum tua regalis modestia ita sibi displicuisse demonstraret quòd ij qui forsàn audito qualiter isti fuerint per insidias deprehensi, torpere cœperunt in proposito quod conceperant de prædictæ terræ succursu, audito demum quanto zelo illos præceperis liberari, fiduciam succurrendi sibi securiori corde refu- mant. Quocirca serenitatem regiam rogandam duximus attentius & monendam, per nomen & potentiam Iesu Christi, cui flectitur omne genu, & cuius causam in hoc prosequimur, obstantes quatinus peregrinos prædictos, quacunque sint occasione detenti, cum omnibus rebus suis protinus facias liberari & in pace dimitti, ut zelus quem ad terram sanctam habere te credimus clareat in effectu, & macula tanti criminis in tua gloria non ponatur, sciturus pro certo quòd nisi hoc fuerit quantocius emendatum, nequaquam illud poterimus æquanimitè sustinere quin ad emendationem ipsius adversus impios præsumptores officij nostri debitum exequamur. Quod utique tuæ regali prudentiæ non solum non credimus fore molestum, sed speramus potiùs fore gratum. Datum Viterbij v. i. Idus Iulij, anno duodecimo.

P A T R I A R C H Æ
Aquilegensis.

Sincerissima caritatis affectio quam erga carissimum in Christo filium nostrum illustrem Regem Ottonem in Romanorum Imperatorem electum gerimus nos inducit ut quanto propensius regium zelamur honorem, tanto sollicitius ea cupimus devitari per quæ derogari possit eidem. Sanè &c. de mandato tuo nuper &c. facinoris te quidem executorem &c. redundare, præfato Regi & tibi, si veraciter eum diligis, est summopere &c. nisi detentionem eorum idem Rex & tu etiam in eo quod potes per ipsum tibi displicuisse demonstrares, quòd ij &c. audito demum quanto zelo iussi fuerint liberari &c. refumant. Quocirca fraternitatem tuam

rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatinus cum hoc ad divinam & nostram ac regiam redunder injuriam, dictos peregrinos, quacunque sint occasione detenti &c. liberari facias ac in pace dimitti &c. in magnifici Regis gloria non ponatur &c. usque in finem. Datum ut in alia.

In eundem ferè modum scriptum est nobili viro Camerario illustris Regis Ottonis in Romanorum Imperatorem electi usque in finem sicut in illa quæ mittitur Patriarchæ. Sperantes igitur quòd in hoc tuum studium possit utiliter operari, prudentiam tuam monemus attentius & hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatinus & dictum Patriarcham ad id diligenter inducas, & quantum in te fuerit, per te ipsum operam efficacem impendas. Datum ut in alia.

C R E M O N E N S I E T A L I I S
Episcopis in quorum diocesis peregrini redeuntes de transmarinis partibus deinentur.

Grave gerimus & indignum quòd, si-
cut nostris est auribus intimatum, dilectus filius Vicecomes Castri Ayraudi & quidam alij peregrini noviter redeuntes de obsequio crucifixi apud Cremonam, quæ de causa nescimus, detenti sunt, nec permisi ad propria remeare; licèt ab aliquibus asseratur quòd hoc attentatum fuerit de mandato venerabilis fratris nostri Aquilegensis Patriarchæ regalis aulae Legati, quod utique de sua religione de facili credere non valemus, cum credamus eundem erga terram sanctam zelum habere ferventem, ac nosse quòd sine grandi & gravi divina pariter & regali non sit hoc perpetratum offensa; ut de nostra & apostolicæ sedis injuria taceamus, in quam tantum facinus dinoscitur redundare, cum hujusmodi peregrini eundo & redeundo sub ejus speciali protectione consistant. Licèt igitur Patriarchæ jamdicto pro liberatione ipsorum nostras litteras dirigamus, quia tamen vix jam poterunt ita citò dimitti quin fortasse nonnulli ex auditu captationis eorum in proposito succurrendi prædictæ terræ torpescant, propter quod expedit ut iis quantocius liberatis de insécurité istorum quasi quædam securitas eis fiat, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus captos & detentores ipsorum auctoritate nostra moneatis prudenter & efficaciter inducatis ut præfatos peregrinos, quacunque sint occasione detenti, cum omnibus

*Epist. 77.
De eadem re.*

rebus suis sine mora deliberent & in pace dimittant. Quod si usque ad quindecim dies post commonitionem vestram efficere non curaverint, vos ex tunc in eos excommunicationis sententiam proferatis, & civitates seu villas in quibus iidem peregrini seu ipsorum aliqui taliter detinentur supponatis ecclesiastico interdicto, facientes utramque sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari, singulis diebus dominicis ac festivis pulsatis campanis & candelis accensis eam solemniter innovantes. Quod si non omnes &c. singuli vestrum &c. Datum Viterbij VII. Idus Iulij, anno duodecimo.

*ILLVSTRI REGI OTTONI
in Romanorum Imperatorem electo.*

*Epist. 73.
Commendat
civitatem Flo-
rentinam.*

Licet venerabilis frater noster Aquilegensis Patriarcha regalis aulae Legatus honorem & profectum imperij studiosè procuret, ubi tamen cognoscimus quòd illi possit prudentius promovere, libenter eum & monitis & consiliis in viam dirigimus meliorem: quoniam etsi tam ipse quàm etiam multi alij sincerè te diligant, nullis tamen in hac parte deferimus ut credamus quòd eorum circa te caritas sincerior sit quàm nostra. Probatio quippe dilectionis est operis exhibitio; & sicut arbor à fructu cognoscitur, ita caritas ab effectu. Cùm ergo dilecti filij Potestas & populus Florentinus præfatum Patriarcham pro reverentia nominis tui honorificè suscepissent, parati, sicut ab ipsis per publica instrumenta nobis ostensa didicimus, ei nomine tuo fidelitatem plenam & integram exhibere, ac insuper juramentum præstare quòd in adventu tuo tam de comitatu quàm de omni jure ad imperium pertinente tuo per omnia mandato parerent, ipse hoc minùs acceptans, nisi protinus restituerent universa quæ ipse dicebat ad jus imperij pertinere, non sine admiratione multorum eos in continenti decem milium marcarum banno subjecit, nolens eis inducias indulgere saltem usque ad reditum nuntiorum suorum quos ad tuam præsentiam destinarent. Quia verò civitas Florentina semper ad nostrum consilium devotam se tibi exhibuit & fidelem, prædicto Patriarchæ monendo & consulendo mandavimus ut agens modestius circa eam, oblata recipiat quæ à te ipso recipienda fuissent, cùm & arcus, ne vires amittat, non semper debeat esse tensus. quod utique verbum à te diligenti volumus meditatione pensari. Et certè nisi litteris nostris,

quas idem Patriarcha postulavit & impetravit ad Lombardos & Tuscos, necessario fuisset adjutus, forsitan ejus legatio non tam prosperè processisset; sicut ipse per suas litteras recognoscens, devotas propter hoc nobis gratiarum retulit actiones. Quocirca serenitatem regiam rogandam duximus & monendam, fideliter consulentes quatinus prædictam civitatem in his & aliis taliter habeas commendatam quòd & devotionem suam & intercessionem nostram apud te sibi sentiat fructuosam. Datum Viterbij v. Idus Iulij, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem serè modum scriptum est super hoc Patriarchæ Aquilegenfi. Licet honorem & profectum imperij studiosè procures &c. usque recipienda fuissent, & sic impositum ei bannum remittas, cùm & arcus &c. usque propterea curavisti devotas gratiarum actiones referre. Datum ut in alia.

*P A T R I A R C H Æ
Constantinopolitano.*

EX tuarum perpendimus serie litterarum quòd cùm lator præsentium Poluerel Presbyter post absolutionem obtentam à dilecto filio Benedicto tituli sanctæ Susannæ Presbytero Cardinali, qui tunc in partibus illis legationis officio fungebatur, super injectione manuum violenta, in quendam Clericum violentas manus instigante diabolo injecisset, à celebratione non abstinuit divinorum. propter quod tu eum tibi reatum suum humiliter confidentem ab officio beneficioque suspensum ad nostram duxisti præsentiam destinandum. Cùm igitur non sine multo labore ac dispendio ad nostram præsentiam properarit, volentes ei de misericordia, quæ superexaltat iudicio, gratiam exhibere, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus si aliud canonicum non obstitit, facias eum per triennium tantùm ab officio manere suspensum, & cum eo postmodum poteris misericorditer dispensare. Datum Viterbij VI. Idus Iulij, anno duodecimo.

*P O T E S T A T I E T P O P V L O
Vrbeyetano salutem & spiritum
consilij sanioris.*

Diu multùmque sustinimus expectantes si fortè benignitas nostra vos ad pœnitentiam revocaret. Sed ecce, quod dolentes referimus, ex patientia nostra gravius insolescitis, ut sint novissima vestra pejora prioribus & error novissimus fiat

peior priore; quoniam impius, cum venerit in profundum vitiorum, contemnit. Ad plagam quippe vestram curandam diversis sæpe tentavimus uti remediis, quibus vos semper estis abusi; ut jam non superfit nisi apponere ferrum vel ignem. Non enim vestris sufficit offensis nos in multis hac tenus provocasse, quæ longum esset per singula numerare, nisi & hoc adicere præsumpseritis ad cumulum offensarum, ut nuper in oculis nostris prædam abduxeritis ab Aquapendente, nulla nobis exposita vel oblata querela. Nolentes igitur vestram ulterius insolentiam æquanimitè sustinere, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatinus & prædam ex integro restituatis ablatam, & à molestatione prædicti burgi omnino cessetis, de terra insuper Vallis-lacus infra quindecim dies satisfacturi nobis ad plenum. Alioquin noveritis nos venerabili fratri nostro Episcopo vestro nostris dare litteris firmiter in præceptis ut ex tunc te, fili Potestas, Consiliarios & principales fautores tuos solemniter excommunicet & tam civitatem quam castra in quibus temporalem jurisdictionem quomodolibet exercetis districto subiciat interdicto, vosque denuntiet quatuor milium marcarum banno subiectos, ut de cetero sentiat pondus apostolicæ gravitatis, quæ contra vos etiam advocabit brachium secularè, ut duplici contritione vos conterat Dominus ultionum. Datum Viterbij v. Idus Iulij, anno duodecimo.

Scriptum est super hoc Episcopo Vrbevetano. Datum ut in alia.

*ABBATI SANCTI FELICIS,
& G. de Bagno Canonico Bononiensi.*

Epil. 81.
Infrascriptæ
ad eorum con-
silia.
Cui Oblata.
In appella.

In quarta col-
la. præfili-
tum, utam in
col. Collet.

Epil. 80.
Infrascriptæ
ad eorum con-
silia.

In quarta col-
la. adicere,
quia commu-
nitas litteras

Oblata nobis vestræ litteræ continebant quòd cum quidam iudices, quibus causa quæ inter de Sambro & de Rivocornaclanario plebes super quibusdam possessionibus vertebatur absque appellationis remedio fuerat ab apostolica sede commissâ, pro plebe Sambri sententiam * promulgassent, & à procuratore plebis de Rivocornaclario ad nos sine termino fuerit appellatum ab ipsâ, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus à iudicibus partibus assignatus, Plebanus de Sambro super observatione dictæ sententiæ, sicut rationabiliter lata erat, nostras ad vos litteras, & alia pars * super infirmam vel confirmandam eadem postmodum ad alios iudices impetravit, nulla in posterioribus litteris de

prioribus habita mentione. Vnde in dubium revocato an posteriores iudices vel vos de illa cognoscere debeatis, nos super hoc consulere * studuistis, adicientes nihilominus à quibusdam sapientibus pro parte fuisset propositum appellante quòd cum in tali articulo de legis beneficio annum habeat infra quem secundum se communitèrve ipsam exequi litem possit, medio tempore pro suo arbitrio, quando vellet, prosequi poterat appellationem eandem, nec ad id compelli debebat antequam idem temporis spatium laboretur. Quare nullius esse valoris primas litteras assererebant, etsi de ipsis nulla sit habita mentio in secundis. Pro parte verò altera quosdam alios jurisperitos dixisse quòd cum interesset ejusdem ne tamdiu sententia maneret suspensa & ipsius confirmatio differretur, & iudices qui eam protulerant appellationem prædictam non duxerint admittendam, tum quia fuerat à nobis inhibita, tum quia frivola videbatur, licet pars potuit appellata hujusmodi litteras interim impetrare; præsertim cum si aliter diceretur, gravem interdum Ecclesiæ sustinerent jacturam, cum in causis ecclesiasticis secundum canones appellare liceat quotiens gravamen occurrit vel alia justa causa. Vnde contingere posset si taliter annus cuiuslibet provocanti daretur, quòd causa usque ad sex vel octo annos debitum non fortiretur effectum. Quosdam insuper alios opinatos quòd primæ valebant litteræ, non secundæ, sed pars quæ appellaverat infra annum suam appellationem prosequi minimè tenebatur. Licet igitur appellanti legitime à sententia indulgeatur annus à lege aut etiam ex justa causa biennium ad appellationem interpositam prosequendam, quia tamen hujusmodi terminus potest restringi, non solum à provocante, verum etiam à iudice à cuius sententia provocatur, cum id fuerit constitutum, non ut terminus ipse præveniri non possit, sed ne valeat prorogari, credimus distinguendum in quo casu litteræ impetrentur. Et quidem quando certus terminus ab appellante vel iudice appellationi præfigitur prosequendæ, si eo tacito appellatus litteras impetraverit, hujusmodi litteræ, tamquam tacita veritate subreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si verò non sit aliquis certus terminus à iudice vel appellante præfixus, pars appellata potest infra terminum à lege statutum, dummodo nimium non præcurrat ut appellantem in impetranda commissione supplantet,

à nobis sup Ita-
dium codex Col-
bertinus.

* In quarta col-
la. voluistis,
etiam in cod.
Colbertino.

litteras impetrare quarum auctoritate in appellationis causa legitimè procedatur; ita quòd si appellans in causa voluerit appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento, nisi possit eum legitimè recusare. Quòd si agere noluerit appellans, appellatus nihilominus potest prosequi causam ipsam, maximè si ex dilatione sibi sentiat imminere gravamen. Superior quoque iudex si videat ex dilatione periculum imminere, potest & debet neutro prosequente appellationem occurrere, ut periculum evitetur. Puta, si à sententia lata super confirmatione alicujus electi fuerit provocatum, & utraque pars velit * usque ad annum prosecutionem appellationis differre, potest utique immo debet iudex superior, ad quem fuerat appellatum, * tempus providè moderari, ne gregi dominico diù desit cura pastoris. Ex iis igitur consultationi vestre noveritis esse responsum, quia per posteriores litteras non derogatur prioribus legitimè impetratis, per quas ad confirmandum vel infirmandum sententiam prævia potest ratione procedi. Datum Viterbij VII. Idus Iulij, anno duodecimo.

ABBATI ET MONACHIS
sancti Benedicti supra Padum.

Venientibus ad apostolicam sedem dilectis filiis S. monacho Cluniacensi & H. monasterij vestri procuratoribus, idem S. proposuit coram nobis quòd cum monasterium vestrum à felicitis recordationis Gregorio Papa prædecessore nostro Hugoni Cluniacensi Abbati & successoribus ejus fuerit dudum commissum, ut in ejus gubernatione atque custodia potestatem haberent & studium procurationis impenderent, ac obeunte Abbate ipsius loci, eorum diligentia provideret ut in loco regiminis juxta beati Benedicti regulam persona subrogaretur idonea, & quicquid in monasterio ad augmentum & observantiam monasticæ religionis instituti vel emendari etiam oporteret, eorum semper dispositione ac * magisterio impleteretur, prout in felicitis memoriæ Lucij & Clementis prædecessorum nostrorum authenticis asseruit contineri, vos Abbati Cluniacensi & Ecclesiæ suæ obedientiam & reverentiam subtrahentes, super præmissis & aliis graves eis injurias irrogatis, à sua & Ecclesiæ suæ subjectione vos ac monasterium vestrum subtrahere molientes; vos quoque, filij monachi, Abbatem vobis eligere non veremini absque Abbatis Clunia-

ensis & fratrum suorum conniventia & consensu. Procurator verò monasterij vestri proposuit ex adverso quòd cum monasterium ipsum ad jus & proprietatem Ecclesiæ Romanæ pertineat, & per privilegia Pontificum Romanorum fuerit ab antiquo libertate donatum, dicto Cluniacensi Abbati vel Ecclesiæ suæ respondere vel subesse in aliquo minimè tenebatur, quin immo ad fratres ejusdem loci tam dispositio quàm Abbatis electio pertinebat; adiciens insuper quòd etsi jus aliquod prædictorum privilegiorum intuitu Cluniacensi Ecclesiæ competierit, illud penitus est absorbtum, cum hæcenus neglexerit uti eis & monasterium supradictum longissimo tempore plena fuerit gævillum. Proposuit insuper monasterium vestrum super capitulis prænotatis per bonæ memoriæ Eugenij Papæ prædecessoris nostri sententiam * absolutum. Cum ergo super iis & quibusdam aliis procuratores ipsi non definerent altercari, & per venerabiles fratres nostros Iohannem Sabinensem & Nicolaum Tusculanum Episcopos de mandato nostro de amabili fuerit compositione tractatum, nobis mediantibus demum inter procuratores ipsos hujusmodi compositio intervenit, ut cum in monasterio vestro fuerit Abbatis electio celebranda, fratres ejusdem loci absque requisitione Abbatis & conventus Cluniacensis personam idoneam regulariter sibi eligant in Abbatem, qui si concorditer electus extiterit, munus benedictionis accipiat & liberè administret, nulla super iis ab Abbate vel conventu Cluniacensi licentia expetita; ita videlicet quòd is qui fuerit in Abbatem electus, infra spatium primi anni duos vel unum fratres cum suis litteris ad Abbatem & conventum Cluniacensem transmittat, in quibus eidem Abbati & successoribus suis super observantia monastici ordinis obedientiam repromittat; & tunc Cluniacensis Abbas per se vel alium ad monasterium vestrum accedat, ab Abbate ipsius loci corporalem super ordinis observantia obedientiam recepturus, vel transmissis sibi litteras, si maluerit, in testimonium obedientiæ sibi promissæ reserret. Quòd si Abbatis electio fuerit in discordia celebrata, pro dirimendo hujusmodi dissensionis articulo ad sedem apostolicam recurratur. Vos quoque de quadriennio in quadriennium aliquem ex confratribus vestris ad Cluniacense Capitulum destinatis, qui audiatur & recipiat quæ ibidem fuerint super observantia ordinis constituta. Præterea quolibet

* In quarta col-
lect. cxi. a.

* In quarta col-
lect. cxxviii.

Epist. 81.
Super electio-
ne, visitatio-
ne, & correc-
tione.

* In Bullario
Cluniac. mini-
strio.

* In Bullario
Cluniac. min-
istrio, lxxv.

Epist.
Monach.
finito.

quolibet quadriennio Cluniacensis Abbas duos ex fratribus suis ad visitandum monasterium vestrum mittat; quibus decenter ac benignè receptis, ab eodem monasterio moderata procuratio tribuatur, & ipsi Abbatis ejusdem loci consilio requisito corrigant si quid in ipso monasterio circa monachos & conversos aliasque personas corrigendum invenerint, & statuunt quod circa eos fuerit statuendum; si verò aliquid corrigendum invenerint in Abbate, ad Romanum Pontificem illud referant, & sicut ipse mandaverit, in ejus correctione procedant. Cùm autem Cluniacensis Abbas ad monasterium vestrum accesserit, Abbas ejusdem ei tamquam patri Abbati cedat in choro, Capitulo, & in mensa. Abbas verò Cluniacensis in membris corriget quod fuerit corrigendum; si quid fortè in Abbatis persona correctione dignum invenerit, id ad aures Romani Pontificis perferre procuret, ut juxta beneplacitum ejus in ipso negotio procedatur. Præterea Cluniacensis Abbas ad monasterium vestrum accedens, viginti quinque equitatus & triginta personis, fratres verò cùm illuc causa visitationis accesserint, quatuor equitatus & sex personis tantummodo sint contenti. Ut igitur in perpetuum compositio superscripta de procuratorum assensu facta inviolabiliter observetur, nos eam auctoritate apostolica confirmamus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere & c. usque incursum. Datum Viterbij: 11. Idus Julij, anno duodecimo.

NOBILI VIRO PETRO
Duci & populo Venetorum.

*Inf. 81.
Miser cor ut
miser ad ob-
sequium.*

Quoniam juxta sententiam Salomonis meliora sunt amici verbera quam oscula inimici, cùm ista correctionem, illa verò deceptionem inducant, non debetis ferre molestè si quando nos: qui de corde puro & conscientia bona & fide non ficta vestram diligimus civitatem, vos arguimus & corripimus in spiritu lenitatis; quia non indignationis, sed dilectionis est argumentum, eò quòd pater filium quem diligit corripit, & Deus quos amat arguit & castigat; maxime cùm ad hoc ex apostolica servitutis officio teneamur, juxta quod docet Apostolus dicens: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Memores igitur obsequiorum quæ apostolica sedi civitas vestra reverenter impendit & beneficiorum quæ apostolica sedes civitati

Tom. 11.

vestræ gratanter indulgit, gemimus & dolemus illam intervenisse materiam quæ non fuit ad præsens ut preces quas nobis multoties porrexistis pro palæo destinando Abbati sancti Felicis, quem vos Iadertinum Præfulem appellatis, cum nostra possimus admittere honestate, propter excessum quem in divina majestatis offensam, apostolicæ sedis injuriam, & terræ sanctæ jacturam in Iadertina civitatis excidio commisistis. Et certè nisi correctionem vestram ex paternæ benignitatis affectu voluissimus hæcenus expectare, potuissimus quidem ex canonici juris rigore in eo vos punire quo peccastis, subtrahendo patriarchæ vestro metropolim Iadertinam, quam ei apostolica sedes propter vestrum subjecit honorem. Adhuc autem experiri volentes si hujusmodi plagam medicinali possimus arte curare, disposuimus ad vos nuntium dirigere specialem, sicut dilectus filius B. nuntius vester, vir utique providus & fidelis, pio nobis suggessit affectu, per quem efficacius viva voce nostrum vobis beneplacitum exponamus; quatinus si cor vestrum gratia divina tetigerit ut propriam non excusetis sed accusetis offensam, satisfactionem congruam exhibendo, & in iis & in aliis quæ dignè duxeritis postulanda mereamini exaudiri. Quocirca devotionem vestram rogandam duximus & monendam, obsecrantes in Domino quatinus in ejus vos humiliantes conspectu qui exaltat humiles & deponit elatos, ad satisfaciendum ei vestros animos inclinetis, recepturi ab ipso & gratiam in præsentibus & gloriam in futuro. Datum Viterbij Idibus Julij, anno duodecimo.

* Vide gesta
Innoc. III. cap.
86. 89. 90.

GUIDONI SUBDIACONO
& Capellano nostro.

Aditis & intellectis attestacionibus & allegationibus universis in quaestione quam venerabilis frater noster Iohannes Albanensis Episcopus contra te moverat de Ecclesia sancti Laurentij posita in territorio civitatis Novinæ, te ab ipsius impetitione de fratrum nostrorum consilio decrevimus absolvendum, cùm nobis per testes constiterit quòd idem Episcopus tibi concessit Ecclesiam memoratam. Ut autem hæc nostra diffinitio perpetuam obtineat firmitatem, eam auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis & confirmationis infringere vel ei & c. usque incursum.

Epist. 84.
Confirmatur
ei Ecclesia S.
Laurentij.

X x

Datum Viterbij xiiii. Kalend. Augusti,
anno duodecimo.

CEPHALVDENSI EPISCOPO.

Epist. 83.
Dantur ei quorundam monita.

ET si secundum rigorem juris potuisset, quia tamen super eo quod tibi principaliter est obiectum, de castro videlicet Cephaludensi, juxta mandatum nostrum asseritur satisfactum, nos ad preces maxime regias duximus subsistendum, de at-

testationibus taliter provisuri quod per eas fama nominis tui non poterit denigrari. Quocirca fraternitatem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus talem te studeas exhibere quod apostolica sedi fias ex devoto devotior & regie celsitudini fidelior ex fideli, curam & sollicitudinem pastoralis diligenter ac fideliter exequendo. Datum Viterbij Idibus Iulij, pontificatus nostri anno duodecimo.

PROCESSVS NEGOTII RAYMVNDI
Comitis Tolosani.

CAP. I.
* Vide hist.
Albig. cap. xi.

Prima obligatio Comitis facta apud Valentiam. Manifestum sit universis quod anno dominice incarnationis MCCIX. mense Junij ego Raymundus Dei gratia Dux Narbonæ, Tolosæ, Marchio Provincia, mitto corpus meum & septem castella, scilicet Opedam, castrum de Monteferrando, castrum de Balmis, castrum de Monartio, castrum de Roccamaura, castrum de Furcis, castrum de Argentaria, scilicet Famavum, in misericordia Dei & libera potestate Ecclesiæ Romanæ, Domini Papæ, & vestra Domini Milonis apostolicæ sedis Legati ad satisfaciendum & cavendum vobis super illis capitulis pro quibus sum excommunicatus, & ex nunc confiteor me præfata castra nomine Romanæ Ecclesiæ possidere, & eadem quam citò volueritis & quibus volueritis corporaliter assignabo, & homines eorundem castrorum, quandiu ipsa castra in Ecclesiæ Romanæ fuerint potestate, custodibus castrorum, sicut ordinaveritis, juramenta faciam securitatis exhibere, non obstante fidelitate qua mihi tenentur. Insuper memorata castra meis custodiantur expensis.

*FORMA IVRAMENTI COMITIS.

CAP. II.
* In codice quo
Catalus utitur,
hic erat
titulus. Hæc est
forma juramenti
facta à Ray-
mundo Comite
Tolosano apud
sanctum Aggidium in manu
Domini Milonis.

In nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo, xiv. Kal. Julij. Ego R. Dux Narbonæ, Comes Tolosæ, & Marchio Provincia, sacrosanctis reliquiis, eucharistia, & ligno crucis dominicæ coram positus, supra sancta Dei evangelia corporaliter manu tacta juro quod super singulis & universis capitulis pro quibus à Domino Papa vel ejus Legato seu aliis vel ipso jure fui excommunicatus vel sum, stabo omnibus mandatis ipsius Domini Papæ ac vestris, magister Milo Domini Pape Notarie, apostolicæ sedis Legate, vel alterius Legati seu nuntij sedis apostolicæ, ita videlicet ut quicquid per te, litteras suas, nuntium, vel Legatum mihi præceperit super universis capitulis pro quibus excommunicatus fui vel sum, bona fide sine fraude ac malo ingenio adimplebo, super istis præcipue capitulis quæ hic nomino, videlicet quod pacem aliis jurantibus dicor noluisse jurare, item quod juramenta quæ feci super expulsionem hereticorum vel eis credentium non servasse dicor, item quod hereticos dicor semper fovisse eisque favisse, item quod de fide suspectus habeor, item quod ruptarios sive mainadas tenui, item quod dies quadragesimæ, festorum, & temporum, qui

securitate gaudere debebant, dicor violasse, item quod adversarius meis, qui se justitiam offerre pacemque juraverant, dicor noluisse justitiam exhibere, item quod Indeis publica commisi officia, item quod monasterij sancti Vvillelmi & aliarum Ecclesiarum possessiones & Ecclesias injustè detinco, item quod incastellavi Ecclesias & incastellatas detinco, item quod indebita pedagia vel guidagia colligo vel colligi facio, item quod Carpentoractensem Episcopum à propria sede depulsi, item quod de interfectione sanctæ memorie Petri de Castronovo suspectus habeor, pro eo maxime quod interfectorem ipsius in magnam familiaritatem recepi, item quod Vasionensem Episcopum & ejus Clericos cepi vel capi feci, & palatium ejusdem Episcopi & domos Canonicorum destruxi & castrum Vasionense per violentiam abstuli, item quod in religiosas personas manus violentas injecisse dicor & multas tapinas commisisse. Super iis salnariis & aliis, si qua poterunt inveniri, prædicto modo juravi & alios jurare feci, & septem castrorum tradidi cautiones, quorum nomina sunt hæc, Furcæ, Opeda, Balmæ, Roccamaura, castrum Mornacij, Famavus in Argenteria, Mons Ferrandi. Si autem ea quæ circa prædicta capitula & alia injuncta mihi fuerint in perpetuum bona fide non servavero, volo & concedo ut septem prædicta castra cadant in commissum Romanæ Ecclesiæ, & jus quod habeo in comitatu Melgoriensi ad Romanam Ecclesiam plenissime revertatur. Volo etiam & concedo ut persona mea excommunicetur & terra supponatur ecclesiastico interdico, & conjuratores mei tam Consules quam alij & successores eorum ex hoc ipso absoluti à fidelitate, jure, ac servitio quibus mihi tenentur, Romanæ Ecclesiæ pro feudis & juribus quæ habeo in villis, civitatibus, & castris de quibus erant tam Consules quam alij qui jurant fidelitatem facere teneantur pariter & servare. Item sub eodem juramento & eadem pena stratas publicas securas servabo. Eisdem penis subjacere volo si prædicta omnia non servavero vel aliquid prædictorum.

MANDATA ANTE ABSOLUTIONEM.

In nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo, xiv. Kal. Julij. Ego Milo Domini Papæ Notarius apostolicæ sedis Legatus præcipio tibi Domino Raymundo Comiti Tolosano sub debito præstiti juramenti

& sub pœna ejusdem juramenti adjecta ut Dominum Episcopum Carpentoratensem tam in civitate quam extra pleno jure restituas, & de damnis datis tam de rebus quam de fructibus eidem Episcopo refarciendis fidejussores pœstes idoneos, & universos cives Carpentoratenses à juramento quod citra triennium tibi vel alij tuo nomine præstiterunt absolvas omnino, & munitionem quam ibi fecisti fieri mihi vel cui jussero facias assignari. Item præcipio tibi sub eadem pœna ut Dominum Episcopum, Præpositum, & Canonicos Vafionenses tam in castris quam aliis pleno jure restituas, & de damnis datis, ædificiis destructis, & rebus aliis, & fructibus refarciendis eisdem fidejussores pœstes idoneos, castrum autem Vafionense mihi vel cui jussero facias assignari. Item sub eadem pœna tibi præcipio ut Aragonenses, ruptarios, Cotarillos, Bramenzones, Blafcones, mainadas, vel quocunque alio nomine censeantur, de tota terra tua & posse tuo prorsus expellas, nec in alienam terram eos immittas vel alij concedas, nec eorum auxilio tempore ullo utaris. Item sub eadem pœna tibi præcipio ut universos Iudæos in tota terra tua & posse ab omni administratione publica vel privata prorsus amoveas, nec unquam eos ad ipsam vel aliam restituas, vel alios Iudæos ad aliquam administrationem assumas, nec eorum consilio ullo tempore contra Christianos utaris. Item sub eodem juramento & eadem pœna tibi præcipio ut stratas publicas securas observes, Salvis iis quæ Dominus Papa vel ego vel alius de mandato ipsius eodem tempore vel diversis tibi duxerit in posterum injungenda.

MANDATA POST ABSOLVTIONEM.

CAP. IV. **I**N nomine Domini. Pontificatus Domini Innocentij Papæ III. anno duodecimo, xiiii. Kal. Julij. *Hæc sunt præcepta facta Domino Comiti Tolosano postquam fuit absolutus.* Ego Milo Domini Papæ Notarius apostolicæ sedis Legatus præcipio tibi Domino Raymundo Comiti Tolosano sub debito præstiti juramenti & sub pœna in forma ejusdem juramenti adjecta ut hæreticos & eorum manifestè credentes in tota ditione tua retineas tradendos cum rebus suis ad arbitrium signatorum, reliquos verò hæreticos & eorum credentes cum crucesignatis & sine illis fideliter in perpetuum persequaris. Item præcipio ut hæreticos de cetero nullo tempore foveas vel defendas, nec eis unquam pœstes consilium vel favorem. Item præcipio ut dies dominicales & quadragesimæ & alios in Lateranensi Concilio designatos nullo unquam tempore violes vel ab aliis pro posse tuo violari permittas. Item præcipio ut adversariis tuis & universis Ecclesiis & domibus religiosis & miserabilibus personis justitiam facias cum fuerit requisitus. Item præcipio ut per bajulos tuos facias coram eis conquerentibus justitiam exhiberi. Item ut Ecclesias incastellatas ad arbitrium dioecesanorum Episcoporum diruas, vel etiam reserves si quas duxerint reservandas; quas dioecesanis Episcopis vel aliis Ecclesiarum Prælati ad quos pertinet noscuntur continuo tradas, ut ab eis perpetuo possideantur. Item præcipio ut Ecclesias & domos religiosas in libertate plenaria conserves, videlicet quod in eis alberguarias, procuraciones vel exactiones quasunque nullatenus exigas vel

percipias, & defunctis earum Episcopis vel aliis rectoribus, ipsas nullo modo spolies, nec administrationi earum seu custodia occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia te immisceas, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus reserventur. Electioni etiam Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per te vel per quamcunque personam nullatenus te admisceas, nec aliquam violentiam facias vel impedimentum aliquod pœstes quò minus electio liberè & canonicè celebretur. Item præcipio ut pedagiorum seu guidagiorum exactiones tam in terra quam in aquis penitus dimittas, nisi quas Regum vel Imperatorum concessor e probaveris te habere, nec dimissa guidagia seu pedagia deinceps resumas. Item præcipio ut saluarias, ubicunque habeas, dimittas, nec alicubi de cetero instituas, nec impediatur liberum transitum viatorum tam in terris quam in aquis. Item præcipio ut pacem seu treugam secundum quod tibi injunctum fuerit observes. Item præcipio ut de te conquerentibus secundum meum vel alterius Legati seu judicis ordinarij vel delegati arbitrium justitiam facias. Item præcipio ut stratas publicas securas serves, nec transeuntes ab antiquis stratis deviare compellas. Item præcipio ut hæreticos quos dioecesanii Episcopi vel alij Ecclesiarum rectores hæreticos, receptatores, vel fautores eorum tibi vel tuis bajulis nominabunt, tamquam hæreticos habeas. Item præcipio ut pacem à Legatis statutam vel deinceps statuendam jures & serves inviolabiliter secundum ipsius pacis statuta, & universos homines tuos eandem pacem jurare facias & secundum statuta pacis servare. Item præcipio ut septem castra quæ mihi nomine Romanæ Ecclesiæ tradidisti vel aliquod non auferas per te vel per aliam quamcunque personam, & si aliquod illorum fuerit per quamcunque personam ablatum, cum toto posse tuo ad recuperandum illud viriliter laborabis, & statim illud pristinæ custodiæ restituas. Hæc omnia tibi præcipio perpetuo observanda, & si qua alia super prædictis capitulis vel aliis pro quibus excommunicatus fuisti Dominus Papa vel ejus Legatus tibi duxerit in posterum injungenda.

IVRAMENTVM CONSVLVM.

IN nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo, xiiii. Kalend. Julij. Nos Consules Avinionenses de consensu & voluntate Domini R. Comitis Tolosani præcisè juramus supra sancta Dei evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papæ Notario, apostolicæ sedis Legato, quòd bona fide, sine omni malo ingenio, & sine omni fraude consulemus & operam dabimus pro posse nostro quòd dictus Dominus Comes tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, & quòd ea in perpetuum servet; ita ut si quod illorum non fecerit, vel contraverit manifestè, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendemus, scientes ex hoc ipso dicti Comitis dilecto absolutos nos esse à fidelitate, si qua vel servitio illi nullo modo tenebamur;

CAP. V.

immo quousque plenè paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive Legatus nobis mandaverit faciendum, non obstante fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipsi ullo modo tenebamur; à quo tam tu quàm dictus Comes nos absolvistis & absolvistis, si fortè ipse, ut dictum est, contra præcepta quæ sibi facta sunt vel fuerint venerit manifestè. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis vel castris nostri consularum & ipsa civitate habere dinoscitur, fidelitatem Romanæ Ecclesiæ faciemus, ipsam eidem fideliter & perpetuò servaturi. Item stratas publicas securas servabimus & faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas à transcurrentibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quæ vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione constiterit nos habere. Item Ecclesias omnes & domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quàm extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quòd ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, & defunctis earum Episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodia occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi fortè rogati ab Episcopo vel Capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur. Et electioni Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quò minus electio liberè ac canonicè celebretur. Item pacem seu treugnam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si Episcopus vel Capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula aliqua, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, & eorum bona omnia infiscabimus. Hæc omnia singulis annis per manus Episcopi nostri successores nostros faciemus jurate. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo fortietur.

* In hist. Albig. cap. x. legitur s. Georg. Malè. At in codice Colbertino recitè sancti Egidij.

In eundem modum juraverunt alij Consules, scilicet Nemaufenses & sancti * Egidij, & multi alij quos exegi.

CAP. VI.

Hæc est indulgentia. Ego R. Dei gratia Dux Narbonæ, Comes Tolosæ, & Marchio Provinciæ pro animæ meæ remedio & progenitorum meorum omnibus Ecclesiis & domibus religiosis provinciarum Viennensis, Arelatenis, Narbonensis, Auxitanensis, Burdegalensis, & Bituricensis immunitatem * secundum statuta canonum & plenissimam libertatem concedo; ita videlicet quòd alberguarias, procuraciones, vel exactiones quasunque seu tallias nullo unquam tempore per me vel per alios requiram in eis, & requirentes sive postulantes pro posse meo fideliter coërcebo. Defunctis etiam earum Episcopis vel rectoribus aliis, ipsas vel domos earum per me vel per alium nullo modo spoliabo, nec admi-

* Hæc clausula deest in editione Catelli.

nistratiōni earum seu custodia occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia me ullatenus immiscebo; sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur. Electioni etiam Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per me vel per quamcunque personam me nullatenus immiscebo, nec aliquam violentiam faciam vel impedimentum præstabo quò minus electio canonicè ac liberè celebretur. Præterea possessiones omnes & jura Ecclesiarum, si qua injustè detineo, eis restituo pleno jure. Promitto insuper quòd omnia jura Ecclesiarum & domorum religiosarum, sicut decet catholicum Principem, in præfatis provinciis totis viribus protegam & defendam. Si quis autem contra præfatam immunitatem & libertatem à me indultam Ecclesiis & aliis domibus religiosis venire præsumperit, ipsum pro posse meo viriliter coërcebo. Itam autem concessionem & promissionem feci apud sanctam Agidiam anno pontificatus Domini Innocentij III. duodecimo, xii. Kal. Julij, ad mandatum & exhortationem magistri Milonis Domini Papæ Notarij apostolicæ sedis Legati, presentibus Domino Michaële Arelateni Archiepiscopo cum Episcopis infra scriptis, videlicet Mariliensi, Avinionensi, Cavellicensi, Carpentorateni, Vafionensi, Tricastrinensi, & Nemaufensi, & Agathensi, & Magalonsensi, Lodoventi, Tolosano, Biterrensi, & Domino Archiepiscopo Aqvensi, & Episcopo Foro Juliensis, & Niciensis, & Aptensis, & Sistericensis, & Archiepiscopo Auxitano, & Episcopo Auracensis, & Vivariensis, & Vicensis.

FORMA PACIS.

In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus Domini Innocentij Papæ III. x. Kalend. Julij. Ego Milo Domini Papæ Notarius apostolicæ sedis Legatus præcipio vobis Domino R. Comiti Tolosano & vobis Baronibus, scilicet Willelmo & Hugoni & Raimundo de Baucio, P. Bertrandi, Raicario, & aliis Baronibus & coadjutoribus vestris, sub debito præstiti juramenti & pena in eodem juramento adjecta, quatenus secundum statuta pacis olim à Legatis Romanæ Ecclesiæ promulgata, inter vos pacem perpetuam observetis, & eandem pacem à vestris hominibus & coadjutoribus faciatis jurati pariter & servari. Si verò ortæ sunt inter vos aliqua quæstiones vel in posterum forsitan orientur, per venerabiles patres Hugonem Regensem Episcopum apostolicæ sedis Legatum ad hoc de voluntate ipsius assumptum & Arelatensem Archiepiscopum & Episcopum Vicensensem & Avinionensem Præpositum, vel per alios qui pro tempore per Romanam Ecclesiam fuerint substituti, eas statim concordia vel judicio terminari. Salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato.

IVRAMENTUM QUOD PRÆSTITERUNT
custodes castrorum.

In nomine Domini. Pontificatus Domini Innocentij Papæ III. anno duodecimo, xii. Kal. Julij. Ego Michaël Arelatenis Archiepiscopus juro tibi Miloni Domini Papæ Notario apostolicæ sedis Legato quòd castra de Mornas & de Forcis sine omni malo ingenio & sine omni fraude pro

posse meo faciam fideliter custodiri, nec eadem castra vel eorum aliquod Comitum Tolosæ vel alij personæ restituiam vel restitui scienter permittam sine mandato Domini Papæ bullatis litteris ejus inserto, vel sine mandato tuo vel alterius Romani Pontificis nuntij sive Legati ad hoc specialiter cum litteris bullatis deputati. Sanè illi vel illis cui vel quibus Dominus Papa vel tu vel alius nuntius sive Legatus Domini Papæ cum supradicta forma ad hoc specialiter destinatus iusserit, prædicta castra restituiam, non obstant eorum quod eadem castra dicuntur ad meam Ecclesiam pertinere, tempore legitimo mihi tunc assignato; restituis tamen prius mihi universis expensis & usurarum gravaminibus pro castrorum custodia tunc factis juramento bajulorum meorum, quos in prædictis castris posuero, absque alia probatione declarandis. Expensas autem de concessione tua intelligo faciendas de redditibus & omnibus proventibus castrorum illorum & mandamentorum quos de voluntate Comitum & concessione & mandato tuo bajuli mei ibidem percipere debent, jurisdictionem plenariam duntaxat pro castrorum custodia & sufficientibus ad expensas redditibus colligendis per omnia exercentes. Porro si prædicti proventus ad prædicta complenda non sufficient, nec Comes nec aliquis pro eo expensas juxta voluntatis meæ moderamina ministraverit, ego ex mutua pecunia expensas faciam, nec prædicta castra tenebor restituere donec prædictæ expensæ cum omnibus suis gravaminibus mihi fuerint plenius restituta. Hæc omnia sicut supra scripta sunt bona fide servabo. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia.

Et ego Milo Domini Papæ Notarius apostolicæ sedis Legatus hanc fidelitatem auctoritate Domini Papæ & Romanæ Ecclesiæ accipiens, concedo tibi, Michaël Arelatenis Archiepiscopo, eadem auctoritate ut omnia supra scripta possis exigere & percipere & pro tua voluntatis arbitrio bona fide disponere, volens & statuens te & Ecclesiam tuam indemnem super expensis & omnibus gravaminibus occasione custodiæ memoratorum castrorum quocumque tempore factis conservari. Ad perpetuam autem omnium horum firmitatem hanc chartam sigilli mei munimine facio robotari.

In eundem modum juravit Vivariensis Episcopus pro castro de Fania sibi commissio. In eundem modum Abbas Montis majoris pro castro de Opeda. In eundem modum juraverunt Episcopus & Præpositus Avinionenses pro castris de Roccamaura & de Balmis sibi commissis. In eundem modum juravit Magalouensis Episcopus pro castro de Monteferrando.

IVRAMENTVM PRO PRINCIPIBVS crucisignatis & exercitū.

CAP. IX. **I**N nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus Domini Innocentij Papæ III. x. Kal. Iulij. Ego R. Dei gratia Dux Narbonæ, Comes Tolosæ, & Marchio Provincie juro super sancta Dei evangelia corporaliter manu tacta quod quando Principes crucisignati ad partes meas accedent, mandatis eorum parebo per omnia tam super securitate quam aliis quæ mihi pro utilitate ipsorum & totius exercitus duxerint injungenda.

Hæc juramentum exegi à Cornite cum sibi contra hæreticos crucem impoſui.

IVRAMENTVM BARONVM.

CAP. X. **I**N nomine Domini. Pontificatus Domini Innocentij III. Papæ anno duodecimo, xiv. Kal. Iulij. Nos Vvillielmus de Bancio & Hugo frater ejus, & Raimundus nepos noster, Draconetus, Guillelmus Arnaudi, Raimundus Dagout, Ricavus de Cariunpo, Bertrandus de Lauduno, & Vvillielmus frater meus, * Bernardus de Andusia, & P. Bermundi filius meus, & Rostagnus de Posqueriis, & Raimundus de Vicia, & filius meus Decanus, & Raimundus Gaucelini de Lunello, & Pontius Gaucelini, juramus tibi magistro Miloni Domini Papæ Notario apostolicæ sedis Legato coram sancta eucharistia & cruce dominica & sanctorum reliquiis supra sancta Dei evangelia corporaliter manu tacta quod stabimus omnibus mandatis Ecclesiæ seu tuis vel alterius nuntij seu Legati Domini Papæ super istis capitulis quæ inferius exprimuntur, videlicet super abjuracione mainadarum perpetua, item super Iudæis ab omni administratione seu officio perpetuo amovendis & nullo unquam tempore restituendis, vel aliis Iudæis ad aliquam administrationem nullatenus assumendis, item super pedagis & guidagiis dimittendis & nullo unquam tempore resumendis, item super pace vel treuga juxta mandatum tuum vel alterius Legati Domini Papæ instituta pariter & servanda, item super plena Ecclesiarum libertate servanda, item super Ecclesiis incastellatis demolendis & penitus dimittendis & nullo unquam tempore incastellandis, item super damnis per nos datis Ecclesiis & aliis personis sive laicis sive Clericis resarciendis, item quod de nobis querelantibus justitiam exhibebimus. Hæc omnia sicut supra scripta sunt, & in omnibus supra scriptis articulis & aliis, si qui forsitan emeruerint, & in cautionibus tibi dandis pro posse nostro fideliter adimplebimus. Sic Deus nos adjuvet & hæc sancta omnia. Similiter sub eodem juramento stratas publicas securas servabimus, & eos quos Episcopi nostri hæreticos nominabunt & receptatores & fautores eorum animadversione debita puniemus.

In eundem modum juraverunt alij Barones.

PRÆCEPTA BARONVM.

CAP. XI. **I**N nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo, xiv. Kal. Iulij. Ego Milo Domini Papæ Notarius apostolicæ sedis Legatus vobis Baronibus, videlicet Vvillielmo de Bancio, Hugoni de Bancio, R. de Bancio, Draconeto, Vvillielmo Arnaudi, R. Dagout, Ricavo de Cariunpo, B. de Lauduno, Vvillielmo de Lauduno, Bernardo de Andusia, Petro Bermundi, R. de Vicia, & Decano filio vestro, R. de Posqueriis, R. Gaucelini, & Pontio Gaucelini, sub debito præstiti juramenti præcipio ut mainadas nullo unquam tempore habeatis, item ut Iudæos ab omni administratione publica vel privata removeatis omnino, & nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restituatis, nec alios Iudæos ad administrationem aliquam assumatis, nec eorum consilio contra Christianos utamini. Item ut Ecclesiis incastellatas ad arbitrium diocesanorum Episcoporum dituatis, vel etiam reservetis si quas du-

duxerint reservandas; quæ dioecesanis Episcopis vel aliis Ecclesiarum Prælati, ad quos pertinere noscuntur, tradantur, & ab eis perpetuo possideantur. Item præcipio ut Ecclesiis & domos religiosas in libertate plenaria conservetis, videlicet quod in eis albergarias, procurationes, vel exactiones quasunque nullatenus exigatis vel percipiat, & defunctis earum Episcopis vel aliis rectoribus ipsas nullo modo spoliatis, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia vos immisceatis, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus reserventur, & electioni Episcopi vel alterius Rectoris Ecclesiæ faciendæ per vos vel per quancunque aliam personam vos nullatenus admisceatis, nec aliquam violentiam faciatis vel impedimentum aliquod præstetis quò minus electio liberè & canonicè celebretur. Item præcipio ut pedagiorum seu guidagiorum exactiones penitus dimittat, nisi quas Regum vel Imperatorum concessione probaveritis vos habere, nec dimissa pedagia seu guidagia deinceps resumatis. Item præcipio ut pacem seu treguam secundum quod vobis injunctum fuerit observetis. Item præcipio ut de vobis conquerentibus secundum meum vel alterius Legati vel judicis delegati arbitrium justitiam faciatis. Item præcipio ut stratas publicas securas servetis. Item præcipio ut eos quos Episcopi hæreticos nominabunt, receptatores vel fautores eorum, tamquam hæreticos habeatis.

**O B L I G A T I O C A S T R O R U M
Baronum.**

CAP. XII.

Noscant præsentis & futuri quòd anno dominicæ incarnationis **M C C I X**. mense Junio apud sanctum Ægidium, Vvilelmus de Baucio Princeps Auracæ & Hugo de Baucio & Raimundus de Baucio reddiderunt pro pignoribus pro se & pro proceribus qui morantur ultra Rhodanum, & pro filiis Rostagni de Fabrano, & pro Bertrando de Lauduno, & pro Vvillielmo fratre ejus, castrum de Vitrola & castrum Montimiriti & castrum de Clarenzaens in manu magistri Milonis apostolicæ sedis Legati, promittentes se stare ejusdem mandato & cognitioni de capitulis infra scriptis, scilicet de pedagiis & guidagiis & de Iudæis & de mainadis & de Ecclesiis incastellatis & earum libertatibus, & quòd de querelis Comitum justitiam exhibebunt.

**E A D E M O B L I G A T I O P R O A L I I S
Baronibus.**

CAP. XIII.

Noscant præsentis & futuri quòd P. Bermundi de Salve & R. Peleti & Rascatus de Veccia & R. de Posqueriis & R. Gancelini reddiderunt pro pignoribus pro se castrum de Grefoila & castrum de Roccaforcadâ & castrum de Sado in manu magistri Milonis apostolicæ sedis Legati, promittentes se stare mandato suo & cognitioni de pedagiis & Iudæis & de mainadis & de Ecclesiis incastellatis & earum libertatibus, & quòd de querelis Comitum justitiam exhibebunt.

M A N D A T U M E P I S C O P I S F A C T U M.

A R E L A T E N S I A R C H I E P I S C O P O.

Præsentium vobis auctoritate mandamus & præsentium quatinus ea quæ apud sanctum Ægidium his diebus statuta sunt Clericis & laicis vestrarum dioecesium solemmiter & fideliter publicetis, & ea faciatis per excommunicationis & interdicti sententias tam in locis quàm in personis inviolabiliter observari. Relaxetis etiam interdicti sententiam secundum formam in eodem colloquio vobis datam, quæ talis est. *De absentibus nominatim excommunicatis vel etiam interdictis. Si magna persona fuerint, hac forma servetur, ut cum literis dioecesanis veritatem rei continentibus absolventis ad aliquem Legatorum accedant. De minoribus militibus & popularibus personis hac forma servetur, ut dioecesanus per se vel per interpositam personam idoneam ad loca interdicta accedat, & receptis ab omnibus juramentis quòd pareant mandatis Ecclesiæ, prius extumulentur illi per eorum tumulatores qui interdicto durante fuerant tumulati, & postmodum relaxato interdicto solenniter tumulentur, nisi nominatim excommunicati fuissent, qui perpetuo careant ecclesiastica sepultura. & statim pacem jurare & ipsius statuta servare sub debito juramenti compellantur. Hæc dicimus observari in locis in quibus non sunt hæretici manifesti.*

In eundem modum scriptum est Archiepiscopis & Episcopis aliis.

**A R C H I E P I S C O P I S E T
Episcopis & Abbatibus & aliis Ecclesiarum Prælati & universis personis ecclesiasticis quibus hoc scriptum ab apostolica sedis Legatis fuerit exhibitum.**

Is qui dat omnibus affluenter & non improperat, qui non solum spiritualia dona concedit, sed etiam temporalia bona largitur, ita terrenæ nobis substantiæ administrationem indulsit ut bona nobis ad vitæ sustentationem commissa in necessitatis articulo nostro ministerio proximis dispensentur, & de iis eis quasi de propriis gratiam faciamus quæ communia omnibus fecerat jus naturæ. Licet autem ad succurrendum in necessitatibus proximis fideles quilibet teneantur, personæ tamen ecclesiasticæ, quibus commissum est patrimonium crucifixi, obligari ad hoc specialiter dinoscuntur, ut eo se potius in administratione ipsius exhibeant liberales quòd principalis est ad opus indigentium deputatum. Hinc est siquidem quòd cum fidelis populi multitudo ad impugnandum orthodoxæ fidei subversores viriliter se accingant assumpto caractere crucifixi, & absurdum sit procul dubio ut qui pro communi utilitate laborant, propriis tantum debeant stipendiis militare, aliquam ves-

rorum reddituum portionem deputare vos convenit in subsidium eorundem. Cum enim sacris sit canonibus institutum ut thesauri & alia bona Ecclesiarum ingruente necessitatis articulo in redemptionem exponi debeant captivorum, tunc proculdubio debent plenius dispensari cum periculis occurratur animarum quæ falsis dogmatibus captivata in erroris carceribus detinentur, cum pretiosior sit anima corpore, ac perditioni unius animæ multorum interitus corporum nequeat comparari. Illud etiam in hoc vobis est subtilius advertendum, quod quamvis illi qui ad capiendas vulpeculas quæ demoliuntur vineam Domini se accingunt, universorum fidelium causam agant, utilitatibus præcipue viro- rum ecclesiasticorum insistant, dum illi quorum intendunt duritiam inter clades bellicas edomare, apostolicam doctrinam impugnent, ecclesiasticam auctoritatem evacuent, & viris ecclesiasticis astruant non esse aliquatenus intendendum, dominis temporalibus magnifice servientes. Unde cum videatur consentaneum rationi ut Christi milites, qui pro vestris utilitatibus militant, vestris munificentis recreentur, universitatem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta in remissionem peccaminum injungentes quatinus illam vestrorum tuius anni proventuum portionem quam venerabilis frater noster Episcopus Regensis & dilecti filij Abbas Cisterciensis & magister Milo Notarius noster apostolicæ sedis Legati, quibus super hoc vices nostras committimus, deliberatione provida duxerint designandam, ad cruce signatorum subsidium assignetis. Alioquin, cum sustinere nolumus ut propter necessariorum defectum prædictorum signatorum exercitus dissolvatur, noveritis nos eisdem Legatis injungere ut vos ad id ecclesiastica censura compellant. Ne verò gravia vobis onera imponere videamur quæ digito nostro movere nolumus, quantamcunque vos gratis de vestris proventibus consuleritis portionem, nos profectò majorem de nostris offerimus largiendam. Datum Viterbij v. Kal. Augusti, pontificatus nostri anno duodecimo.

REGENSI EPISCOPO, ET
Abbati Cisterciensi, & magistro Miloni
Notario nostro, apostolicæ sedis Legatis.

Epif. 87.
De notem at-
pencio.

VThi qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandam hæreticam pravitatem vivificæ crucis characterem as-

sumperunt eò ferventiùs publicam causam gerant quò se viderint proximorum subsidiis adjuvari efficacius, à vobis, frater Episcopo, ac fili Abbas, & à nonnullis aliis nobis fuit sæpe suggestum quòd tam Clericos quàm laicos constitutos in terris nobilium qui contra Provinciales hæreticos sunt cruce signati cogi per censuram ecclesiasticam faceremus ut de proventibus suis saltem unius anni ad tam sanctum & sumptuosum opus implendum dictis cruce signatis portionem decimam largirentur. Et quidem commonitorias literas super hoc nos meminimus destinasse; sed ut ad id aliqui cogerebantur ad quod erant monitis & exhortationibus inducendi, nobis & fratribus nostris durum admodum videbatur. Ceterum ad multam vestræ suggestionis instantiam, quam ex devotionis credimus fervore procedere quem habetis ad explendum obsequium Iesu Christi, super hoc committendas vobis duximus vices nostras, ita videlicet quòd eosdem non præcisè tantum ad decimam, sed quantamlibet vobis expedire videbitur, sollicitis exhortationibus inducatis, ad coactionem, si aliter unquam poteritis, minime processuri. Quod si forsan inceptum negotium nequiverit aliter expediri, ne, quod absit, occasione tali dissolvatur exercitus & opus tam utile deseratur, volumus & mandamus quatinus universas personas ecclesiasticas tam regulares quàm alias, quibus transmissum ad eos mandatum apostolicum fuerit à vobis exhibitum, ad præstandam illam suorum reddituum portionem quam eisdem duxeritis designandam qua convenit censura cogatis, attentius provivuri ut ad compulsionem huiusmodi nullatenus procedatur à vobis si suscitari grave scandalum timeatur. Laicos verò, si fortè ad coactionem fuerit procedendum, compelli nullatenus volumus absque consensu principalium dominorum. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Viterbij vi. Kalend. Augusti &c. ut in alia.

UNIVERSIS FIDELIBVS
constitutis in terris nobilium qui adversus
Provinciales hæreticos sunt cruce signati.

CUm domini vestri pro defensione fidei orthodoxæ personas & res exposuerint ad obsequium Iesu Christi, universorum fidelium communem causam agentes, justum est ut à vobis & aliis recipiant subsidia opportuna, quibus adjuti tam sanctum & fructuosum propositum valeant

Epif. 88.
Super eadem
materia.

adimplere. Quocirca universitatem vestram rogandam duximus & monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatinus pro ejus amore qui vobis animam donavit & corpus & bona omnia quæ habetis, immo etiam qui seipsum vobis donavit in pretium ut suo sanguine pretioso redimeret vos à diaboli potestate, aliquam portionem de proventibus vestris, saltem unius anni, juxta dispositionem venerabilis fratris nostri Regensis Episcopi & dilectorum filiorum Cisterciensis Abbatis & magistri Milonis Notarii nostri sedis apostolicæ Legatorum tam hilariter quàm liberaliter conferatis; ut per hæc & alia bona quæ Domino inspirante feceritis, ad æternæ beatitudinis præmia mereamini pervenire. Nos enim eisdem Legatis vices nostras in hoc duximus committendas, habituri ratum & gratum quicquid piè ac providè super eo duxerint statuendum. Datum Viterbij vi. Kal. Augusti, anno duodecimo.

MAGISTRO MILONI
Notario nostro apostolicæ sedis Legato.

Epist. 89.
Mandatur ei
ut ceptum ne-
gotium peti-
quatur.

Sollicitudinis tuæ studium, quod per operis evidentiam declaratur, tanto nobis prudentiam tuam reddit amplius commendatam quanto cælestis altitudo consilij circa commissum tibi negotium majora dinoscitur per tuum ministerium operata. Illi ergo qui pertingit à fine usque ad finem fortiter & disponit suaviter universa, qui que cum imperet ventis & mari, facit in turbatione tranquillum, quas valemus gratias referentes, discretionem tuam dignis super hoc laudibus commendamus. Licet autem reditus tuus utilis nobis esset & præsentia tua grata, quia tamen in ministerij tui cura multis te fore credimus non solum necessarium sed etiam fructuosum, devotioni tuæ præsentium auctoritate mandamus quatinus prudenter considerans quòd non qui cœperit, sed qui perseveraverit, salvus erit, & finis non pugna coronat, his quæ ad injunctum tibi spectant officium sollicitè ac solerter intendas, ad illum principaliter habens absque intermissione respectum qui pro sua causa, quam agis, dirigit gressus tuos, reddetque tibi mercedis æternæ denarium pro labore, à nobis etiam, qui non sumus tuæ devotionis immemores, consolationis solatia percepturus. Datum Viterbij vi. Kal. Augusti, anno duodecimo.

NOBILI VIRO R. COMITI
Tolosano.

Gaudemus in Domino & in potentia virtutis ipsius quòd licet contra te dudum fuerint multa suggesta quæ famam tuam videbantur multiformiter denigrare, tu tamen, ut eam omnino purgares, totum te nostris exposuisti mandatis, exhibens cautiones quantas & quales dilectus filius magister Milo Notarius noster apostolicæ sedis Legatus exegit; & sic qui multis fueras in scandalum, factus es pluribus in exemplum; ut circa te manus Domini videatur mirabiliter operata. Cum ergo pro certo credamus quòd hoc tibi, non solum spiritaliter ad salutem, verum etiam temporaliter ad profectum debeat redundare, ut amodo inter fideles fructifices & abundes in pace catholica qui hæctenus inter perfidos dispegebas & consumebas in bellica clade, nobilitatem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus talem in omnibus te studeas exhibere quòd nos, qui tuum desideramus in Domino commodum & honorem, ad exhibendum tibi gratiam & favorem merito debeamus induci, pro certo confidens quòd indebitum tibi nolumus inferri gravamen. Datum Viterbij vi. Kal. Augusti, pontificatus nostri anno duodecimo.

STEPHANO CANTVARIENSI
Archiepiscopo, S. R. E. Cardinali.

Super negotio Lincolnienfis electi non solum discretionem spiritum, verum etiam discretionem spiritus te oportet habere, ne facilè credas omni spiritui, sed zelum habeas secundum scientiam, diligenter attendens quòd qui nimium emungit, elicit sanguinem, cum tempus & tempus sit omni rei quæ sub cælo consistit. Vnde: Omnia bona in tempore suo. Tuis ergo consultationibus breviter respondemus quòd si Lincolnienfè Capitulum alias literas de assensu regio vel noluerit vel nequiverit impetrare, sufficiunt impetratæ, ne fortè sub specie consuetudinis approbatæ querere videaris utilitatem magis propriam quàm communem. Si autem electus canonicam purgationem obtulerit super iis de quibus probabiliter est suspectus vel publicè infamatus, purgationem ejus accusatore deficiente recipias, moderando ipsam cum quinta probabilius personarum ordinis sui manu. Quòd si nec inquisitionem subire nec purgationem exhibere voluerit

voluerit super iis de quibus, ut diximus, probabiliter est suspectus vel publice infamatus impediens promotionem ipsius secundum canonicas sanctiones, electionem ejus poteris de jure cassare. Ad hæc, si Lincolnenses Canonici præcepto tuo juxta formam mandati nostri parere noluerint, in eos tamquam inobedientes & contumaces canonicam poteris proferre censuram. Ceterum hæc omnia tibi noveris non tamquam delegato, sed quasi ordinario, esse rescripta. Datum Viterbij 14. Kal. Augusti, anno duodecimo.

ABBATI ET CONVENTUI
Farsensi.

Cum venerabilis frater noster Sabiniensis Episcopus coram dilectis filiis nostris Rogerio tituli sanctæ Anastasiæ Presbytero & Pelagio sanctæ Lucie ad septa solis Diacono Cardinalibus, quos sibi & R. procuratori vestro concessimus auditores, Ecclesiam sancti Viti de Granica cum suis possessionibus & suis pertinentiis petisset, asserens eandem ad se tam in spiritualibus quam temporalibus pertinere, idem procurator, nondum ejusdem Episcopi intentione fundata, præproperè sic respondit, quòd etsi dicta Ecclesia dudum fuerit Ecclesiæ Sabiniensis, eam tamen Episcopus non poterat vendicare, quam ex permutationis causa Farsensè monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur quòd Theodo Episcopus cum suorum sacerdotum assensu prædictam Ecclesiam sancti Viti pro quibusdam Ecclesiis & rebus aliis in concambium vestro duxerat monasterio concedendam. Ad hæc autem Episcopus proposuit memoratus intentionem suam per responsionem hujusmodi esse fundatam. Cum enim pars vestra responderit se dictam Ecclesiam ex permutatione facta per Sabiniensem Episcopum obtinere quam etiam publico nitebatur instrumento probare, confiteri per consequentiam videbatur se credere quòd Ecclesia supradicta tempore permutationis pertinuit ad Ecclesiam Sabiniensem, cum permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio quam cum domino vel cum eo qui habetur loco domini legitime valeat celebrari, adiciens quòd etsi confessioni hujusmodi stare vellet in quantum contra vos facere videbatur, instrumentum tamen hujusmodi contra se minime admittebat, quod nec tabellionis auctoritate nec subscriptione

stium dinoscitur esse fulcirum. Sed ad hoc pars vestra respondit quòd cum procurator id in modum exceptionis objecerit, non videbatur ex adversæ partis intentione fuisse confessus: quia juxta legitimas sanctiones qui exceptione utitur, non æstimatur de intentione adversarij, cum quo agitur, confiteri, adjungens quòd etsi permutationis tempore cœnobium Farsensè crediderit dictam Ecclesiam sancti Viti ad Sabiniensem Ecclesiam pertinere, procurator tamen prædictus ex certis causis seu verisimilibus conjecturis credulitatem suam postmodum potuit taliter informare ut nunc crederet eandem Ecclesiam ad Sabiniensem Ecclesiam tunc temporis non spectasse. Porro memoratus Episcopus ad probandum quòd jamdicta Ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur ostendere quòd tam dictam Ecclesiam quam molendina, terras, & alia bona ejus Sabinienses Episcopi diutius possederunt, de illis pro suæ voluntatis arbitrio liberè disponendo. Quiddam quoque testes ad probandam præscriptionem ex vestra fuerunt parte producti, per quorum aliquos vester procurator asseruit sufficienter ostensum quòd à nonaginta annis eandem Ecclesiam cum molendinis & aliis bonis ejus vestrum monasterium possederat in quiete. Sed ad hoc pars Episcopi respondebat quòd etsi quiddam testes de nonaginta annis deponere videantur, quia tamen de juris ordine tempora schismatum quæ temporibus bonæ memoriæ Innocentij & Alexandri Romanorum Pontificum intercessisse noscuntur, & de nostra indulgentia speciali Episcopo memorato concessa tempus Conradi quondam Sabiniensis Episcopi, cum propter ejus absentiam, qui pastorem curam gessit in Ecclesia Maguntinensi, & illorum incuriam quibus Sabiniensis episcopatus diversis temporibus fuit cura commissa, ejusdem episcopatus jura neglecta fuerint, debeant de computatione subduci, cum eundem Episcopum in eo statu quoad defendenda Sabiniensis episcopatus jura duxerimus reponendum quem habuit quando idem Conradus Sabiniensis Ecclesiæ præfulatum accepit, residuum temporis proculdubio ad legitime præscriptionis limitem minime pertinebat. Super iis igitur & aliis propositis coram Cardinalibus supradictis deliberatione cum fratribus nostris habita, intelleximus supradictum Episcopum intentionem suam minime fundavisse per depositiones testium vel procura-

* Vide supra lib. 11. capit. 84. 147.

Y y

Tom. I I.

toris supradicti responfionem, qui, ficut præmiſſum eſt, exceptionem obiciens, de intentione adverſæ partis non intelligitur fuiſſe conſeſſus, vel etiam per instrumentum ex adverſo exhibitum, cum in eo Theodo Epifcopus, à quo permutatio facta proponitur, non dicatur Epifcopus Sabinenſis, quamquam in tranſcripto quo procurator utebatur appoſitum fuerit *Sabinen*, per vitium falſitatis. Licet autem nimis exceſſerit qui tranſcriptum illius instrumenti falſavit, quia tamen delictum perſonæ non debet in damnum Eccleſiæ redundare, ac non ſolum ante ſententiam, verum etiam poſt, obici poteſt exceptio falſitatis, cum falſorum instrumentorum prætextu lata ſententia uſque ad viginti annorum ſpatium valeat retractari, veritate comperta nolumus ut id veſtro monaſterio præjudicium generaret. Quia verò nobis conſtitit ſupradictam Eccleſiam ſancti Viti conſtitutam eſſe in dioceſi Sabinenſi, epifcopale jus in omnibus ſpiritualibus eidem Epifcopo adjudicavimus in eadem, illis duntaxat exceptis quæ per authentica ſcripta ei diſcoſcuntur eſſe ſubtracta, cum per privilegium vel præſcriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta. Verum quia dictus Epifcopus, qui eandem Eccleſiam ſibi quoad temporalia vendicabat, munitum ſe ſuper hoc præſcriptione legitima non oſtendit, quamquam probaverit Epifcopos Sabinenſes bona ejuſdem Eccleſiæ aliquanto tempore poſſeſſiſſe, vos ab impetitione ipſius quoad temporalia ejuſdem Eccleſiæ ſententialiter duximus abſolvendos. Nulli ergo &c. hanc paginam noſtræ diffinitionis infringere vel ei &c. uſque incurſurum. Datum Viterbij i .i. Non. Auguſti, anno duodecimo.

E I S D E M.

Cum venerabilis frater noſter Iohannes Sabinenſis Epifcopus coram dilectis filiis noſtris Rogerio tituli ſanctæ Anaſtaſiæ Preſbytero & Pelagio ſanctæ Lucie ad ſep̄ta ſolis Diacono Cardinalibus, quos ſibi & Ricardo procuratori veſtro conceſſimus auditores, Eccleſiam ſancti Angeli de * Tancia cum ſuis poſſeſſionibus & pertinentiis petiſſet, aſſerens eandem ad ſe tam in ſpiritualibus quam temporalibus pertinere, primò poſſeſſorium & poſtea petitorium intentando, allegavit ante omnia jus commune, quia cum eadem Eccleſia ſit conſtructa in Sabinenſi dioceſi, ut dicebat, ſub ipſius debebat conſiſtere poteſtate juxta canonicas ſanc-

tionem. Verum cum ex veſtra fuiſſet parte negatum eandem Eccleſiam in prædicta dioceſi conſtitutam, idem Epifcopus ad hoc probandum privilegium bonæ memoriæ Anaſtaſij Papæ prædeceſſoris noſtri coram ipſis exhibuit, in quo mons Tancia pro Sabinenſis epifcopatus termino ponitur, & inter alias Eccleſias Sabinenſis epifcopatus eadem Eccleſia ſancti Angeli numeratur, ac in prædicto monte dicitur eſſe conſtructa, hoc idem per publicum instrumentum quo procurator veſter utebatur oſtendens, in quo dicitur quòd dicta Eccleſia ſita eſt in territorio Sabinenſi, cum Sabinenſis dioceſis longè amplius quam Sabinenſe territorium extendatur. In temporalibus quoque ad ſe dictam Eccleſiam pertinere idem Epifcopus nitebatur oſtendere per publicum instrumentum, in quo continetur expreſſè * Iohannem Epifcopum Sabinenſem Hugoni Farfenſi Abbate & duobus perſonis poſt ipſum Gualdum Pontianellum, in quo eſt dicta Eccleſia, cum ſuis pertinentiis locaviſſe pro annua quatuor ſolidorum Papienſium penſione in Aſſumptione beatæ virginis perſolvenda. Sed pars veſtra propoſuit instrumento prædicto nullam fidem penitus adhibendam propter ſuperlinearem ſcripturam & raſuram in loco ſuſpecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recenſetur. Fuit inſuper ex Epifcopi parte propoſitum quòd cum * Eccleſiæ ſancti Angeli nomine multo tempore fuerit certa penſio Eccleſiæ Sabinenſis ſoluta, manifeſtè liquebat ad eandem Eccleſiam, à qua locatio facta fuerat, ſupradictam Eccleſiam jure proprietario pertinere. Præterea cum bonæ memoriæ Lucius Papa prædeceſſor noſter injunxerit Sabinenſibus ut ad recuperationem Tancie, quam eo tempore tenebatis, intenderent, & per eodem Petro de Bono tunc Sabinenſis epifcopatus procuratori tam Tancia quam Eccleſia ſancti Angeli fuerit reſtituta, & vos eandem Eccleſiam poſtea duxeritis occupandam, ejuſdem erat Epifcopo reſtitutio faciendæ, ſicut idem Epifcopus ea omnia per idoneos teſtes aſſerebat eſſe probata. Ad hæc autem procurator reſpondebat prædictus quòd etſi quidam teſtes ſe vidiffe depoſant Eccleſiam ſancti Angeli penſionem quatuor ſolidorum Sabinenſi Epifcopo perſolviſſe, nullum tamen ex hoc veſtro monaſterio poterat præjudicium generari, cum non appareat penſionem ipſam ex parte monaſterij fuiſſe ſolutam. Quamquam etiam teſtes aſſerant ſe vidiffe mul-

Epif. 93.
De eadem re.
Cap. cum venerabilis. De relig. homin.

* In quarta capit. l. i. Tancia

* Videtur
l. i. de
184.

* In prima
l. i. de
ca. f. d. non
ne monaſterium
velit m. i.

* In
l. i. de
l. i. de
de Cal
in un

* In
l. i. de
l. i. de
de Cal
in un

rotiens prætaxatam pensionem exolvi, non tamen ostenditur tanto tempore præstita quòd usque ad præscriptionem legitimam porrigitur. Item, sicut ad rei propria probationem locatio facta non sufficit, ita nec solutio nec perceptio pensionis. Licet etiam idem Lucius prædecessor noster scriptum mandatum Sabinensibus dederit circumventus, credens, prout ei suggestum fuerat, ad Sabinensem episcopatum prædictum locum & Ecclesiam pertinere, ac Farfenses monachi propulsando injuriam ab eisdem Sabinensibus irrogatam retinere curaverint Ecclesiam memoratam, propter hoc non erat Episcopo restitutio facienda; maximè cum è vicino contrariam esset sententiam super petitorio excepturus, & qui petit quod redditurus est, dolum facere dinoscatur, sicut in civilibus legibus continetur. Medietatem quoque oblationum specialium quorundam dierum idem Episcopus in eadem sibi Ecclesia vendicabat, quam eidem de plano procurator vestri monasterij recognovit. His igitur & aliis intellectis quæ coram Cardinalibus supradictis pars utraque proponere procuravit, quia nobis constitit supradictam Ecclesiam sancti Angeli constitutam esse in diocesi Sabinensi, de consilio fratrum nostrorum episcopale jus in omnibus spiritualibus eidem Episcopo adjudicavimus in eadem, illis duntaxat exceptis quæ per authentica scripta ei dinoscuntur esse subtrahenda; hoc ad cautelam expresso, ut medietatem oblationum prædictorum dierum, quæ, sicut dictum est, ipsi procurator recognovit jamdictus, in eadem Ecclesia * percipit annuatim. Quia verò instrumentum prædictum, per quod Episcopus supradictam Ecclesiam intendebat sibi quoad * temporalia vendicare, ad faciendam super hoc fidem invalidum esse cognovimus, utpote propter prædicta de jure suspectum, vos ab impetitione ipsius quoad temporalia ejusdem Ecclesie sententialiter duximus absolvendos, eidem super hoc silentium imponentes. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ diffinitionis &c. usque incursum. Datum Viterbij 11. Non. Augusti, anno duodecimo.

PADVANO ET CENETENSI
Episcopis, & Abbati sancti Martini
de Colle Cenetenfis diocesis.

EX litteris venerabilis fratris nostri Duraciensis Archiepiscopi nostris est auribus intimatum quòd cum Ecclesie Duraciensis Canonici eundem in Archiepiscopum elegissent, & venerabilis frater noster Constantinopolitanus Patriarcha electionem &c. ut in alia usque Receptor Venetorum apud Duracium commorantium &c. ut in alia usque recedere coegit ab illa. Cum igitur hæc, si vera sunt, in præjudicium sint libertatis ecclesiasticæ

copum elegissent, & venerabilis frater noster Constantinopolitanus Patriarcha electionem confirmasset ipsius & in Episcopum consecrasset, eumque direxisset ad regimen Ecclesie memoratæ, . . Receptor Venetorum, qui domos, possessiones, thesaurum, & alia bona dictæ Ecclesie occuparat, non permisit eundem Duraciensem ingredi civitatem nec in ejusdem territorio commorari, & cum quadam vice tamquam extraneus eandem civitatem intrasset, ipsum per suos satellites recedere coegit ab illa; propter quod accedens Venetias, à nobili viro Duce Venetorum & Consiliariis ejus humiliter petiit ut archiepiscopatum prædictum ipsum permetterent liberè possidere; sed iidem non solum preces non admiserunt ipsius, verum etiam noluerunt aliquatenus sustinere quòd ipsum quisquam Archiepiscopum nominaret, asserentes neminem in suo districtu nisi Venetum debere vel posse perfrui ecclesiastica dignitate, nisi forsitan de ipsorum consensu extiterit ordinatus. Cum igitur hæc, si vera sunt, in præjudicium sint libertatis ecclesiasticæ attentata, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus prædictos Ducem & populum Venetorum ut ipsum in archiepiscopatu prædicto, prout ad ejus officium pertinet, permittant liberè ministrare, præcipientes Receptor & Venetis apud Duracium commorantibus ut restitutis bonis Duraciensis Ecclesie universis, eidem super archiepiscopatu præfato & pertinentiis ejus nullam inferant molestiam vel gravamen, moneatis prudenter & efficaciter inducatis, ipsos ad hoc, nisi aliquid rationabile quare id fieri non debeat objectum fuerit & ostensum, per censuram ecclesiasticam subblato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo compellentes. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Viterbij x v. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

ALBANIENSI EPISCOPO.

EX litteris venerabilis fratris nostri Duraciensis Archiepiscopi nostris est auribus intimatum quòd cum Ecclesie Duraciensis Canonici eundem in Archiepiscopum elegissent, & venerabilis frater noster Constantinopolitanus Patriarcha electionem &c. ut in alia usque Receptor Venetorum apud Duracium commorantium &c. ut in alia usque recedere coegit ab illa. Cum igitur hæc, si vera sunt, in præjudicium sint libertatis ecclesiasticæ

*Epist. 95.
De eadem re.*

Y y ij

attentata, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratum Rectorem & Venetos apud Duracium commorantes, ut restituis bonis Duracensis Ecclesiæ universis, eidem super archiepiscopatu præfato & pertinentiis ejus nullam inferant molestiam vel gravamen, prudenter moneas & inducas, ipsos ad hoc &c. *ut in alia usque* compellens. Datum Viterbij xv. Kal. Septembris, anno duodecimo.

NOBILI VIRO MICHALICIO
Cuminiano Romanie.

*Epist. 96.
Super eadem
materia.*

SI te servum recognoscis illius qui servos suos adoptat in filios & coronat in Reges, ipsius sponfam, quæ à dextris ejus in vestitu deaurato consistit, non solum te convenit non offendere, verum etiam honoribus prævenire. Inde est quod nobilitatem tuam rogamus attentius & moneamus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus venerabilem fratrem nostrum Duracensem Archiepiscopum possessiones quas ejus Ecclesia in terra tua obtinere dinoscitur permittas pacificè possidere, fructus quos ex illis à morte prædecessoris ipsius diceris percepisse sibi restituens universos, ejus intuitu qui bonum irremuneratum aliquod non relinquit & malum non præterit impunitum. Datum Viterbij xvi. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

ABBATI SANCTI PETRI
de Lingariga, & Archidiacono Duracensi.

*Epist. 97.
De eadem re.*

Querelam venerabilis fratris nostri Duracensis Archiepiscopi recepimus continentem quod nobilis vir Dametrius judex Albanorum quasdam possessiones Ecclesiæ suæ ac alia bona contra justitiam detinet occupata. Vnde ipsi nostris dedimus litteris in mandatis ut possessiones ipsas & alia cum fructibus perceptis ex eis Archiepiscopo memorato restituat, ut teneatur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus Dametrius quod mandavimus neglexerit adimplere, vos eum ad restitutionem ipsorum per censuram apostolicam appellatione remota justitia mediante cogatis. Datum Viterbij xvi. Kal. Septembris, anno duodecimo.

Scriptum est eidem nobili super hoc. Datum ut in alia.

MARTINO ABBATI ET
*fratribus monasterij sancte Marie
de Serena.*

IN nostra præsentia constitutis tibi, fili Abbas, & dilecto filio F. venerabilis fratris nostri Episcopi Lucani procuratori de rato litteras exhibenti audientia benigna concessa, tu alienationem integræ medietatis Podij castelli, curtis de Monte castello, cum omnibus casis, casalinis, terris, & rebus ad prædictum castellum & ejus curtem pertinentibus, & cum omnibus casis, casalinis, terris, & rebus quas dictum monasterium ullo modo habet vel requirere potest à Cecina usque ad Arnun & usque ad Ellam, scilicet in curte de colle Carrelli, & in loco & curte de Taverle, ac in curtibus de Padule, de Capanule, de sancto Petro de Camulliano, de Ceule, de Perrignano, de Lucagnano, de Lavaiano, de Miliano, de Aghi, de Morrono, de Scupeturo, & de Cumulo, à Guidone prædecessore tuo Lucano Episcopo dudum factam petisti humiliter revocari, allegans venditionem ipsam in enormem monasterij læsionem, cum ultra quintuplum fuerit tunc deceptum, & contra formam canonicam, utpote cui nec superioris auctoritas, id est, Romani Pontificis, cui nullo medio suberat, nec consensus seu subscriptio monachorum accessisse dinoscitur, attentatam. Ad quod procurator Episcopi sic respondit, quod dicta venditio non in monasterij detrimentum sed utilitatem potius facta fuit, cum de centum libris denariorum veterum solutorum pro ipsa, qui longè cariores erant usualibus denariis qui nunc currunt, utiliores possessiones ad opus monasterij emptæ fuerint, & residui in ejusdem loci utilitatem conversi. Præterea de consilio fratrum & fidelium monasterij dictus prædecessor tuus ad hujusmodi alienationem processit, sicut evidenter arguitur ex instrumenti tenore super ipsa confecto. Sed hoc ultimum tu prorsus inficiens, ad id quod præmissum est respondebas quod licet Abbas in instrumento profiteatur venditionem hujusmodi se fecisse de fratrum suorum & fidelium voluntate, de illorum tamen assensu non constat, quem intercessisse tabellio non testatur. Adjecit insuper procurator quod cum Ricoverus olim Abbas ejusdem loci movisset super hoc Lucano Episcopo questionem, & bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster Wlterrano Episcopo & Priori sancti Fridiani Lucanensis & magis-

tro I. Pisano Canonico, quibus causam ipsam commiserat, injunxisset ut ante omnia laborarent ad compositionem amicabilem faciendam, per quosdam prudentes viros fuit compositum inter eos, ita quod dictus Abbas trecentis & duabus libris ab Episcopo de novo receptis, de consilio & assensu G. Presbyteri Ecclesie sancti Blasij de Bibon, ut dicebatur, ad monasterium pertinentis, & Rusticelli Castaldionis, Hugolini Guidonis, & quorundam aliorum fidelium ejusdem monasterij, ut dicebant, finem, refutationem, transactionem, & pactum de non petendo fecit de omnibus supradictis. Processu quoque temporis inter Lucanum Episcopum & monasterium tuum super premissis questione suborta, coram Abbate sancte Marie de Masio & Mercato iudice arbitris electis a partibus Aimericus Abbas predicti loci, sexaginta octo libris ab Episcopo Lucano receptis, cum consilio & assensu H. monachi, A. conversi, & laicorum quorundam fidelium monasterij, ut dicebant, eo modo quo Ricoverus Abbas fecerat omnia refutavit. Unde cum compositionem predictam idem predecessor noster postmodum confirmavit, suam ad id intelligitur prestitisse auctoritatem, praesertim cum usque adeo conventionem illam duxerit approbandam ut confirmationis sue litteris tenorem ejus de verbo ad verbum fecerit annotari. Praeterea coram magistris B. & C. Pisanis Canonicis iudicibus delegatis a nobis ad observationem compositionis ipsius poena interposita te astrinxisse dicebat. Unde firmiter assererat te contra venditionem & compositiones predictas nullatenus audiendum, sed potius condemnandum ad poenam tam in alienationis contractu quam in compositionibus comprehensam. Verum ex parte tua fuit ad praemissa responsum quod per compositiones hujusmodi laedi monasterium non debebat, tum quia ipsis quae speciem alienationis praetendunt nec superioris auctoritas nec Capituli consensus accessit, tum etiam quia etsi predicti Abbates pecuniam componendo receperint, nihilominus tamen monasterium tam in prima compositione quam etiam in secunda ultra quadruplum laedebatur. quod facile probari posse dicebas. Sed nec obstare poterat confirmatio praehabita, utpote per nimiam ejusdem predecessoris nostri occupationem obtenta, qui licet tenorem compositionis jufferit annotari, cum tamen deprehendere nequiverit ex eodem quam graviter mo-

nasterium laedebatur, absque alterius partis injuria vel jactura confirmationem illam intelligitur concessisse. Sic etenim in jure civili reperitur expressum, quod si quis a Principe simpliciter impetraverit ut in publico loco aedificet, non est intelligendum ut cum incommodo alicujus id fiat, nisi forsan & hoc fuerit impetratum. Et ideo cum rescriptum contra jus elicitum, nisi tale sit quod petenti proficit nec laedat alium, ab omnibus debeat refutari, ex confirmatione hujusmodi dictus Episcopus commodum consequi non debebat. Praeterea irrefragabili argumento videbatur ostendere quod intentionis predecessoris nostri non exiit compositionem predictam in dispendium monasterij confirmare. Cum enim post modicum temporis dictus predecessor tuus, qui predicta distraxerat, super diversis fuisset excessibus inculatus, & Suanensis Episcopus de mandato ejusdem predecessoris nostri inquisisset super illis plenius veritatem, ac pro eo praecipue quod confessus est coram eo se medietatem Montis Castelli & trium villarum pro trecentis duodecim libris & una cultra Lucano Episcopo vendidisse, ipsum ab administratione removerit abbatiae, dictus predecessor noster quod a Suanensi Episcopo factum fuerat approbando mandavit ut quamvis venditionem factam Lucano Episcopo confirmasset, nihilominus tamen idem Episcopus super possessionibus ab Abbate predicto emptis taliter cum substituto componeret ne ad eum propter id querimonia perferretur. Fuit insuper ex tua parte propositum quod monasterio nocere non poterat quod tu nuper compositionem ipsam promissisti coram supradictis delegatis a nobis iudicibus observare, cum hoc nimis incaute in monasterij laesionem absque nostra & tui Capituli connivencia promississet. Sed ad hoc pars altera respondebat quod etsi a principio consensum Capituli non habuerit, postea tamen litteras super hoc obtinuit ab eodem, licet non fuerint iudicibus praesentatae. Verum tu hoc prorsus inficiens allegasti quod cum nobis de promissione hujusmodi postea constitisset, nos nolentes quod incurta vel delictum personae in damnum Ecclesiae redundaret, dictis dedimus iudicibus in praecipis ut juxta mandati nostri tenorem in negotio procedere non tardarent. Sed nec quadragenaria praescriptio, de qua, licet persuntorie, mentio facta fuerat, locum sibi poterat contra monasterium vindicare: quia licet quia.

quaginta & unus anni à tempore venditionis elapsi sint, quia tamen cùm quarto anno pontificatus ejusdem C. prædecessoris nostri coram iudicibus à sede apostolica delegatis super prædictis possessionibus lis fuerit contestata, tam quatuordecim anni à tempore motæ litis elapsi quàm etiam tempus vitæ illicitè alienantis debent juxta sanctiones canonicas de computatione subdaci, residuum temporis ad quadraginta annorum limitem non accedit. His igitur & aliis intellectis quæ tam tu quàm pars altera proponere curavistis, de fratrum nostrorum consilio tam alienationem quàm compositiones etiam supradictas duximus revocandas, procuratorem prædictum super iis sententialiter condemnantes, ita videlicet ut tam ad recuperationem supradictæ pecuniæ quàm etiam expensarum quæ pro melioratione rerum monasterij forsitan factæ sunt idem Episcopus, cùm voluerit, suam justitiam prosequatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 1 v. Idus Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

EPISCOPO ET F. ET V.
Archidiaconis Salamantinis.

Epist. 99.
Confirmatur
sententia lata
pro monaste-
rio Colim-
briensi.

Inver dilectos filios Priorem & conventum monasterij sanctæ crucis Colimbriensis ex parte una & M. & I. Presbyteros, G. I. P. & M. Diaconos & P. I. & M. ac quosdam alios Clericos Capellæ monasterij memorati ex altera, quos ad præsentationem eorundem Prioris & fratrum ad titulum ipsius monasterij dicebatur venerabilis frater noster Colimbriensis Episcopus ordinasse, super ordinatione ipsorum & restitutionis sententia à dilecto filio magistro P. Priore sanctæ Mariæ Montis majoris & conjudicibus suis auctoritate nostra lata pro eis exorta materia quæstionis, post altercationes multiplices & varias allegationes propositas coram venerabili fratre nostro Episcopo & dilectis filiis Decano & Cantore Zamorensibus, quibus ultimò commisimus causam ipsam, quasdam ejusdem Colimbriensis Episcopi litteras exhibuerunt duo ex Clericis memoratis, videlicet P. Bartholomæi & I. Nunonis, in quibus continebatur expressè quòd P. Colimbriensis Episcopus ad titulum monasterij sanctæ crucis & præsentationem Prioris & conventus ejusdem promoverat quosdam Clericos, unum in Presbyterum, & alios in Diaconos & Subdiaconos & Hof-

tiarios, quorum nomina in suis litteris exprimebat, inter quæ videbantur præscriptorum Clericorum nomina contineri, quibus in ejus præsentia competens fuerat beneficium repromissum. Cùmque fuisset à Priore & fratribus allegatum easdem litteras nunquam de conscientia Episcopi emanasse, ac super hoc fuisset aliquandiu litigatum, in hoc demum partes pariter convenerunt, abrenuntiatis omnibus quæ gesta erant in causa, ut si Colimbriensis Episcopus tenorem recognosceret litterarum, ipsi iudices juxta suum arbitrium facerent Clericis ipsis, pro quibus prædicta sententia lata fuerat, in monasterio provideri, si verò non recognosceret tenorem earum, ex toto abolverent Priorem & conventum ab impetitionibus Clericorum. Cùm autem iudices certiorari per dictum Episcopum petissent, licet Episcopus nimis obscure primitus rescripisset, postmodum tamen minùs intricatè respondit hoc modo. *Recordamur quosdam Clericos Ecclesie sancte crucis ad titulum monasterij & præsentationem duorum vel trium Canonicorum ejusdem loci promovisse ad ordines ac eisdem super ordinatione sua nostras litteras concessisse; sed qui fuerint, & an litterarum tenor de nostra conscientia emanaverit, non recolimus.* Super hujusmodi verò responzione conscribi fecit idem Episcopus tria paria litterarum, quarum unum sæpeditorum Clericorum parti & aliud Prioris & fratrum nuntio assignavit, apud se ad cautelam tertio reservato. Verùm cùm utraque pars traditas sibi ab Episcopo litteras iudicibus præsentasset, pars Prioris & fratrum asseruit litteras Colimbriensis Episcopi Clericis traditas per eosdem fuisse falsatas, cùm in eo loco in quo scriptum fuerat *utrum litterarum tenor de nostra conscientia emanaverit, non recolimus*, loco negativæ particule affirmativa particula, videlicet *etiam*, litteris quibus utebantur Clerici poneretur. Porrò cùm tam super hoc articulo quàm etiam super alio, an videlicet ex iis quæ rescripsit Episcopus recognovisset continentiam litterarum, fuisset utrinque diutiùs allegatum, iudices de consilio peritorum sententiando dixerunt Episcopum sæpeditum litterarum recognovisse tenorem, Priori & fratribus injungentes ut prædictis duobus Clericis providerent juxta formam in authentico eorundem expressam, pro ceteris sententiam confirmationis quam tulerant super prædicta restitutionis sententia, sed ad tempus se suspendisse fatebantur eandem, in statum pristinum reducendo, & præci-

piendo eam firmiter observari. Quorum sententiam magister I. monasterij procurator nuper apud sedem apostolicam constitutus coram dilecto filio nostro Pelagio sanctæ Lucie ad septa solis Diacono Cardinali, quem ipsi & prædicto Iohanni Nononis procuratori Clericorum ipsorum auditorem concessimus, petiit revocari, allegans eos contra conventionis seu compromissi tenorem sententiam protulisse, quia cum Colimbriensis Episcopus scripserit se non recolere an litterarum tenor de sua conscientia emanasset, ergo an is tenor litterarum fuerit dubitavit; ergo tenorem ipsum minimè recognovit; & ideo mandare iudices nequiverunt supradictis Clericis provideri, utpote conditione in compromisso apposta non extante. Proposuit insuper manifestè constare litteras quas iudicibus Clerici supradicti obtulerant fuisse falsatas, cum litterarum tenor quas nobis nuper Colimbriensis Episcopus super eodem facto transmisit litteris quibus pars monasterij usâ fuerat, sicut idem Episcopus asserit, omnino concordet, à quibus Clericorum litteras non est dubium discordasse. Ceterum procurator Clericorum easdem litteras fuisse falsatas prorsus inficiens, proponebat alterius tenoris fuisse litteras quibus monasterium usum fuerat quam sint illæ quas ad nos Episcopus destinavit, adiciens quòd etsi ejusdem tenoris forsitan extitissent, contra sententiam tamen auctoritate apostolica promulgatam in præjudicium Clericorum credendum non erat Episcopo in hac parte, cum non juratus extra iudicium testimonium dedit, & sit in assertionem propria singularis, & ideo sibi soli credendum non erat, quantumque fulgeat dignitate. Allegavit præterea compromissi verba non captiosè, sed sanè potius esse intelligenda, ut scilicet verba negativè concepta in affirmationem resolvantur hoc modo; si Episcopus tenorem recognosceret litterarum, secundum arbitrium iudicum provideretur Clericis memoratis; si verò non recognosceret, idest, si recognosceret non fuisse illam continentiam litterarum, Prior & fratres ab impetitione absolventur ipsorum. Et hæc interpretatio videbatur meritò admittenda, tum quia negantis factum per rerum naturam nulla est probatio juxta legitimas sanctiones, tum quia multi potuissent casus occurrere in quibus Episcopus non recognovisset continentiam litterarum; ut si forsitan interim fuisset mortuus, vel mutus seu mente captus effectus, aut

in remotis partibus agens, vel etiam præfens, & requisitus nollit aliquatenus respondere; & sic Clerici debita fuissent provisione frustrati, quod intentioni tam partis quam iudicum obviasset. Adjecit etiam quòd illa verba, *Si Episcopus tenorem recognosceret litterarum*, non ad verborum seriem sed ad factum de quo in litteris agebatur erant potius referenda. Vnde cum Episcopus dixerit se recolere quosdam Clericos Capellæ sanctæ crucis ad præsentationem quorundam fratrum ejusdem loci ad titulum monasterij ordinasse ac dedisse litteras ordinatis, oblatas sibi litteras super quibus erat contentio recognoscens proprio sigillo munitas, licet dixerit se non recolere an litterarum tenor de sua conscientia emanasset, tenorem recognovisse intelligitur litterarum quas veras & authenticas reputabat; sicut si aliqua nobis littere offerrentur nostra bulla munita, quæ nec rasæ nec cancellatæ nec abolitæ viderentur in aliqua sui parte, neque vitium appareret in filo, stilo, charta, vel bulla, nec in honestum continerent aliquid vel iniquum, etsi non essemus memores sic fuisse in facto processum quemadmodum litterarum series contineret, quia omnium habere memoriam divinum est potius quam humanum, procul dubio litteras approbaremus easdem, & per consequentiam eandem intelligeremur continentiam approbare. His igitur & aliis coram prædicto Cardinale propositis plenius intellectis, de fratrum nostrorum consilio sententiam prædictorum iudicum Zamorensium approbantes, illam auctoritate apostolica confirmamus. Quocirca discretionem vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eandem sententiam faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores, si quos inveneritis, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcope, cum eorum altero &c. Datum Viterbij 111. Non. Augusti, anno duodecimo.

CANONICIS REGVLARIBVS
Ecclesie beati Petri de Torquona.

CUm à sede apostolica postuletur quod æquitati sit consonum & convenienti rationi, ad concedendum debemus prompti & faciles inveniri & iusta poscentium vota propensiori cura & sollicitudine promoveri, ut tanto in amorem & devotionem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ ferventius exardescant quanto se cognoverint majore

*Epist. 100.
De Canonicis
instituentis in
Ecclesiis parochialibus.*

rem apud eam affectionem & gratiam invenisse. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, ad exemplar felicitatis recordationis Alexandri Papae praedecessoris nostri auctoritate vobis apostolica indulgemus ut in Ecclesiis vestris, cum vacaverint, liberum sit vobis quatuor vel tres ad minus de Canonicis vestris instituere, ex quibus unum diocesano Episcopo praesentetis ut ab eo curam suscipiat animarum, & vobis de temporalibus, illi vero de spiritualibus debeat respondere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere vel ei &c. usque se noverit incursum. Datum Viterbij III. Non. Septembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

SOFFRIDO PISTORIENSI
Episcopo, ejusque successoribus canonicè
substituendis in perpetuum.

Epist. 101.
De confirmatione privilegiorum.

Quoniam universalis Ecclesiae curam Deo, prout ipsi placuit, disponente suscepimus, oportet nos fratres nostros Episcopos ampliori caritate diligere & Ecclesias eorum gubernationi committas protectione sedis apostolicae communire, quantum tam eis quam Ecclesiis quae ipsorum regimini sunt committae sub apostolica tuitione manentibus, & Apostolorum principis patrocinium contra pravorum incursum adeptis, & ipsi officij sui prosecutioni valeant propensius imminere, & committae ipsorum pastori oves dominicae vitae pabulum apud eos, cessantibus pravorum molestiis, uberius & quietius possint jugiter invenire. Eapropter, venerabilis in Christo frater Soffride Pistoriensis Episcopo, & tuae honestatis & antiquae devotionis qua Pistoriensis Ecclesia semper in apostolicae sedis reverentia & veneratione permansit consideratione inducti, ad exemplar felicitatis recordationis Urbani, Paschalis, Innocentij, Anastasij, Alexandri, & Urbani tertij praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum eandem Ecclesiam sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & praesentis scripti patrocinio communitus, statuentes ut quaecunque possessiones, quaecunque bona eadem Ecclesia in praesentiarum iuste & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitate Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis praestante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus & illibata permaneant. Sancimus etiam ut dioecesis Pistoriensis episcopus,

sicut ejus termini praedictorum praedecessorum nostrorum privilegis distincti sunt, sic in jure & conditione Pistoriensis Episcopi sine alicujus molestia vel inquietudine perseverent, per quos minorum terminos subscriptae Capellae & Ecclesiae constitutae esse noscuntur, Capella videlicet de Capraria, Capella hospitalis de Rosaria, plebs de Massa, Capella de Vincio, Capella de Bucuniano, Capella de Castellonovo, Capella sancti Martini in Monteculli, Capella sanctae Mariae Magdalenae in Colle, Capella de Valazano, Capella de Verruca, super quam praefati praedecessoris nostri Urbani post tertiam & quartam discussionem est prolata sententia, Capella hospitalis de Fanano, Capella Prati Episcopi, Capella de Rotie, Capella de Cerbaria, Capella Montisacuti, Capella de Insula, Capella sancti Salvatoris sita prope Pratum juxta flumen Bisentium, Capella sancti Martini in Coiano, curtem etiam quae vocatur Pavana infra Pistoriensem comitatum cum castello Sambucæ infra curtis confinia constructo, sanctae Pistoriensis Ecclesiae confirmamus, sicut à venerabilis memoriae Comitissa Mathilde beati Petri filia post diu examinatum à compluribus iudicibus ac jurisperitis actionem per iudicium Bernardi S. R. E. Praebyteri Cardinalis & jamdicti Paschalis Papae Vicarij in manus dignae recordationis Ildebrandi praedecessoris tui & fratrum ejus restituta esse cognoscitur. Porro decimationes de Montemurlo, de Prato, de sancto Paulo, de Colonita, de Montemagno, de Casale, de Lamporechio, de Creti, de Spanarechio, quas de laicorum manibus solertia praedicti praedecessoris tui eripuit, nullus unquam ab Ecclesiae jure & Clericorum usibus alienare praesumat. Idipsum de ceteris curtibus praedictae praecipimus quae hodie in Ecclesia Pistoriensis possessione persistunt, videlicet de Lizano, de Mammiano, de Caumana, de Batoni, de Satornana, Brandellio, Piscia, Gropuale, Vinaciano, Tobiano, publica silva mortua, Vizule, Plathaneze, Celleri, & de terra sita infra episcopatum Bononiensem, quam tenuerunt homines de Valle Biderla, curte de Spallio. Insuper confirmamus vobis plebem sancti Hippolyti in Alpe, plebem sancti Laurentij, plebem in Montemurlo, plebem de Villiano, plebem sancti Quirici, plebem in Monte Cuculi, plebem in Satornana, plebem de Brandellio, plebem de Caumana, plebem sancti Marcelli, plebem de Lizano, plebem

hem de Popillio, plebem de Pitellio, plebem de Furfalo, plebem de Celle, plebem de Calloria, plebem de Vinaziano, plebem de Massa, plebem de Creti, plebem de Lamporecello, plebem de Limite, plebem de Artimino, plebem de Seiano, plebem de Quarrata, plebem de Montemagnano, plebem de Tobiano, plebem sancti Hippolyti, plebem sancti Pauli, plebem de Aiolo, plebem sancti Iusti, plebem de Colonica, in Prato plebem sancti Stephani. Ad hæc adicientes sancimus ut occasione privilegij quod Pratenfes à Romana Ecclesia se habere congaudent, nulla injuria vel diminutio aut inobedientia matri suæ Pistoriensis Ecclesie seu cuilibet supradictarum plebium, videlicet sancti Pauli, sancti Hippolyti, sancti Petri de Aiolo, sancti Iusti, & de Colonica, vel alicui in aliquo inferatur, nec Pratenfis Ecclesia vel Clerici ipsius loci eodem scripto contra iustitiam vel dignitatem aut obedientiam Ecclesie seu Episcopi Pistoriensis utantur, sed quemadmodum prædecessorum nostrorum Urbani, Paschalis, Innocentij, & Alexandri, atque aliorum, seu etiam bone memorie Petri & Ildebrandi Pistoriensium Episcoporum tempore extitit, ita jandicta Pratenfis Ecclesia absque aliqua diminutione potestatis aut dignitatis Pistoriensis Ecclesie vel Episcopi, eis in omnibus & per omnia obediens & subiecta permaneat. Prohibemus insuper ne infra episcopatum tuum ullus Ecclesiam vel oratorium sine assensu tuo vel successorum tuorum de novo construere audeat. Salvis tamen privilegijs Romane Ecclesie. Liceat quoque tibi & successoribus tuis baptismales Ecclesias in eodem diocesi constituere, si necessitas visa fuerit imminere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Pistoriensem Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra & illibata serventur tam tuis quam tuorum fratrum & pauperum usibus profutura. salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena

Tom. II.

fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus &c. usque in finem. Amen. Amen. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij xiv. Kal. Novembris, Indictione xiiii, incarnationis dominicæ anno mcccix. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno duodecimo.

LVNDENSI ARCHIEPISCOPO.

EX tuarum perpendimus serie litterarum quòd cum quædam terra quæ Fialanda dicitur operante patre luminum, à quo omne datum optimum & omne donum perfectum descendit, nuper quorundam nobilium mediante sollicitudine ad fidem conversa sit Christianam, in qua modo puer Iesus proficit sapientia & ætate, Episcopo ejusdem terra, postquam in propagatione catholicæ fidei cursum suum ibidem legitime consummavit, ad cælestis remunerationis bravium evocato, nullus est ei hæcenus substitutus. Nam cum propter novellam plantationem & ejusdem regionis hominum pertinaciam ac loci etiam intemperiem electus ibidem non ad honorem assumptus sed expositus martyrio reputetur, nullus ferè ad illius regimen sedis aspirat nisi qui divini verbi zelo succensus pari exoptat pro Christi nomine cruciatus. Verùm cum vir quidam moribus, ut asseris, & ætate maturus & scientia & virtutibus redimitus, qui propter verbum Dei, quod populo illi aliquandio predicavit, ab eis plura jam sustinuit piacula passionum, ad illius Ecclesie regimen sit vocatus, ut sic præsit aspirans ad illud quòd magis consequatur martyrium quàm honorem, ipsi, ex eo quòd non est de legitimo matrimonio natus, sine licentia nostra munus consecrationis impendere noluit. Cum igitur urgens exposcat necessitas & evidens utilitas id requirat, nobis humiliter supplicasti ut cum eo dispensare misericorditer digneremur. Nos igitur tuis postulationibus inclinati, per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, cum eo vice nostra dispenses, injungens eidem ut, sicut incepit, eandem novellam plantationem informet verbo pariter & exemplo & insistere studeat diligenter ad extirpandum paganitatis errorem & terminos Christianæ fidei dilatandos, quia licet omnes virtutes ad bravium, sola tamen perseverantia coronatur. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno duodecimo.

Z z

Epist. 102.
De conversio-
ne Fialandæ.

ILLVSTRI REGI DACIÆ.

Epist. 103.
Suadet ut
pugnet adver-
sus paganos.

SVggestor scelerum serpens antiquus, qui semper querens quem devoret, tamquam leo absorbet fluvium nec miratur, habens fiduciam quod Iordanis influat in os ejus, quosdam jumentis insipientibus, quibus verè sunt similes, comparandos adeo excœcavit quod factorem suum, qui pelle ac carnibus illos vestit, nervisque compactis & ossibus vitam & misericordiam eis dedit, penitus ignorantes, reverentiam exhibent creaturæ quam deberent impendere creatori, & damnabiliter idolorum cultibus inhærentes, Christiani nominis professores abhorrent, eoque qui sibi prædicant verbum Dei tamquam maleficos persequuntur. Licet autem adversus hujusmodi barbaras nationes regno tuo conterminas prælium Domini præliando multos sæpe labores sustinueris & expensas, nuper tamen imber divinæ gratiæ terram cordis tui sanctæ prædicationis vomere diligenter excultam adeo fecundavit quod divinæ zelo legis accensus apprehendere arma & scutum iteratò proponis, ut juxta parabolam evangelicam debiles & infirmos, cecos & claudos ad nuptias summi Regis intrare compellas, tractisque barbaris nationibus in sagem fidei orthodoxæ, illuc viror junci & calami valeat suboriri ubi habitaverant hætenus strutiones. Nos igitur tuum propositum in Domino commendantes, devotionem regiam monemus attentius & hortamur, & in remissionem tibi peccaminum injungimus quatinus amore illius qui captivitatem nostram sua duxit virtute captivam, ad extirpandum paganitatis errorem & terminos Christianæ fidei dilatandos viriliter te accingas, neque timeas passiones hujus sæculi, quæ condignæ non sunt ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, sed in forti brachio & extento confundas cum suis idolis spurcitiæ paganorum, ac tamquam strenuus miles Christi fortiter & potenter in hujus certaminis agone contendas, gloria sempiterna, quæ in cor hominis non ascendit, si legitime certaveris, coronandus. Datum Laterani 11. Kal. Novembr. &c. *ut in alia.*

OTTO NI ILLVSTRI
Romanorum Imperatori semper Augusto.

Epist. 104.
De eodem ar-
gumento.

SVggestor scelerum serpens antiquus &c. *ut in alia usque* persequuntur. Licet autem charissimus in Christo filius noster Waldemar Rex Danorum illustris

adversus hujusmodi barbaras nationes regno suo conterminas prælium Domini præliando multos sæpe labores sustinuerit & expensas, nuper tamen imber divinæ gratiæ terram cordis ejus sanctæ prædicationis vomere diligenter excultam adeo fecundavit quod idem zelo divinæ legis accensus apprehendere arma & scutum iteratò proposuit &c. *ut in alia usque* hætenus strutiones. Sed quoniam Rege ipso in tam sancta peregrinatione profecto quidam Theutonici regnum ejus crudeliter devastarunt, ex eo forsitan fumentes audaciam delinquendi quod Rex absens eorum non poterat incursum obviare, idem nobis devotissimè supplicavit excellentiam tuam nostris litteris admoneri ut ex tua fiat permissio securus quod quoad fuerit in executione peregrinationis ejusdem, ipsum ab æmulis & persecutoribus regni sui sub imperiali potestate degentibus non oporteat formidare. Cum autem idem Rex nostris exhortationibus invitatus magnificentiæ tuæ semper in necessitatibus tuis astiterit, tuumque procuraverit incrementum modis quibus potuit & honorem, decet imperialem excellentiam, tum ex hoc, tum etiam quia pergit in servitium Iesu Christi, tuum favorem impendere ac ipsius petitioni præstare consensum. Monemus igitur celsitudinem tuam attentius & hortamur quatinus universos tibi subditos ab ejusdem regni molestatione ita cohibeas & refranes quod pium ipsius Regis propositum propter infestationem ipsorum non possit vel non debeat impediri, sed interim regnum ejus taliter assécures quod hujus peregrinationis particeps effici merearis, & tam Regem ipsum quam alios qui audierint te ipsi vices debitas impendisse per hoc devotius ad servitium imperatoris sublimitatis inclines. Quod autem super hoc duxeris faciendum, imperialis nobis celsitudo rescribat. Datum Laterani 11. Kal. Novembr. &c. *ut supra.*

In eundem modum scriptum est universis Christi fidelibus in regno Daciæ constitutis, usque strutiones. Nos ergo pium ipsius Regis propositum in Domino commendantes, universitatem vestram monemus attentius & hortamur, vobis in remissionem peccaminum injungentes quatinus amore illius qui captivitatem nostram &c. usque dilatandos, cum ipso Rege vos viriliter accingatis, neque timeatis passiones hujus sæculi, quæ condignæ non sunt ad futuram gloriam quæ in nobis revelabitur, sed in forti brachio & extento confundentes cum

idolis suis spurcitiā paganorum, Regi vestro taliter assistatis quōd tamquam strenuus miles Christi fortiter & potenter in hujus certaminis agone contendat, pro tam sanctæ peregrinationis labore retributionis aeternæ præmium recepturi. Datum Laterani 11. Kal. Novembris, anno duodecimo.

L I T T E R Æ M I S S Æ
Domino Papæ.

117. 109.
Degeogor
in aut.

Reverentissimo in Christo Patri ac Domino Innocentio Dei gratia sanctæ sedis apostolicæ summo Pontifici I. Salernitanis, P. Pandonensis, I. Galipolensis Episcopi, licet indigni, tam promptum quam devotum famulatus obsequium. Sanctitatem vestram scientes nullis in sua velle deesse justitia cunctisque qui vestræ protectionis implorant subsidium pro qualitate suæ petitionis libenter velle semper adesse, quanto magis obedientiæ filium vestræ propitiationis gratitudine credimus confovendum, tanto minus judicamus alicui fore tutum si vel remissus pro viribus adimplere non curaverit quod pro justitia vestra paternitas ei iusserit faciendam. Proinde cum detractoribus, Pater sanctissime, sit à quolibet qui Deum rectè colit & sanctorum patrum regulas custodire dinoscitur studiosis & vivaciter occurrendum, Domino Patriarchæ Constantinopolitano qualiter quod in vestris super institutione sanctæ Sophiæ recepit in mandatis fuerit efficaciter prosecutus, ne miscendo falsa veris pestifera medicorum perniciēs vitam maculet innocentis & justus extimetur injustus, testimonium perhibendum duximus veritatis. Litteras igitur ad eundem super causa quæ vertebatur inter ipsum & Clericos peregrinos qui Constantinopolim conveniunt moraturi cum vestra paternitas destinasset, eas, sicut in veritate recognovimus, ea qua debuit devotione suscepit, nosque licet indignos Episcopos & alios festinanter ad se, secundum quod eorundem litterarum tenor comprehendebat, convocavit. Verum quia temporis asperitas alios qui de longinquo vocati fuerant ad ejus vocationem venire prohibuit, nobis & aliis quibusdam, quos sibi fideliter consulturos sperabat, in sua presentia constituit, litteras quas ex parte vestra susceperat, ut ex omni parte, licet ejus sufficientia super hoc interprete non indigeret, certius per vestrum posset irreprehensibiliter adimplere mandatum, presentavit & fecit perlegi diligenter, à nobis consilium postulans instantissime super eo quod præter eos quos Dominus Benedictus instituit à se Canonicos & à Domino Petro Cardinale nominatim recipi præceperat, contra quos & nullos alios qui sanctæ Sophiæ Canonicos à prædictis Cardinalibus se dicerent institutos, ad vestram per appellationem confugerat audientiam, de quibus tantum vestra præceptio quæ facta fuerat à partibus per ordinem memorando satis apertè, secundum quod arbitramur, faciebat mentionem, nullis aliis etiam ad examen vestræ sanctitatis, qui contra Dominum Patriarcham super canonicatum sanctæ Sophiæ moverent querimoniam per se vel per suos nuntios acce-

Vide lib. 11.
117. 76-77.

dentibus comparebant & alij, qui eum litteras concessionis canonicatus sanctæ Sophiæ demonstrarent quas à Domino Benedicto tempore sui recessus, sicut creditur, receperant & hæcenus occultaverant, vestrum pro se recipiendis, sicut pro aliis qui per se vel per nuntios suos vestro conspectui præsentarunt, ad Dominum Patriarcham firmiter astruebant emanasse rescriptum, cujus tenore dicebant se velle canonicatum repetere nominatum. Quocirca licet in jamdicto rescripto nullius dubitationis scrupulus esse videretur, ejus tamen tenore vigilantius examinato, prout ingenij nostri capacitas potuit comprehendere, nos prædictas rationes considerantes, & quia generalis est & juri conveniens hæc apostolica sedis consuetudo quod de iis tantum quæ sunt in quæstionem deducta diffiniat ordine judiciario, Domino Patriarchæ consilium quod nobis rectius videbatur dedimus hujusmodi, vestræ non fuisse scilicet intentionis quod alios Dominus Patriarcha per litteras vestræ sanctitatis recipere teneretur quam quos Dominus Benedictus à se Canonicos instituit & à Domino Petro Cardinalibus nominatim præceperat recipiendos; qui postquam nostro fuit & aliorum prudentum viroorum consilio confirmatus, prosequendi mandatum vestrum festinanter sibi præparans opportunitatem, cunctum clerum civitatis convocavit, coramque nobis & illis presentibus vestræ dispositionis litteras, quas prima die Iovis intante mense Novembris se recepisse dicebat, Clericis peregrinis hæc etiam consentientibus in omnium audientiam decimo octavo Kalend. Januarij fecit à quodam suo Capellano publicè recitari; quæ plures continentes excessus quibus ab adversariis suis coram vestra paternitate dictus erat fuisse transgressus, ipsum jurasse Venetis memorabant quod in Ecclesia sanctæ Sophiæ nullus nisi foret Venetus vel Venetis per decennium commoratus institueretur Canonicus, & Canonicos omnes quos in eadem reciperet, Ecclesia ad consumile faciendum cogeret juramentum, firmiter etiam promittens eidem quod per totam Romaniam pro posse suo nemo nisi Venetus Episcopus crearetur vel Archiepiscopus. Dicebatur etiam quod non solum Cardinalibus, verum etiam iustitiam vestræ steterat inobediens, immo, quod detertius est, ut non posset obedire de cetero præstiterat sacramentum. Suam quoque centum milibus marcarum argenti & eo amplius expolians Ecclesiam, non solum dilapidasse, sed & alias, peregrinorum videlicet Ecclesias, bonis suis expoliasset ferebatur. Super quibus omnibus qualiter ab ipso foret procedendum vestræ moderationis provisio cum statuisset, in eisdem litteris eidem super sacramento præmemorato specialiter duxistis districtius præcipiendum quatinus si spontaneus hujusmodi juramentum se fecisse recognosceret, ipsum deberet publicè cunctis presentibus abjurare, & quod illud de cetero non servaret, similiter juramento firmaret. Ad quæ Dominus Patriarcha sub hac verborum serie, secundum quod tam fideliter quam memoriter potuimus recolligere, vel sub aliis verbis eandem sententiam continentibus respondit dicens: F R A T R E S, tamquam filius obedientiæ, utpote qui præceptis sedis apostolicæ Dominoque meo Papæ Innocentio cupio semper esse fidelis & devotus existere & ab ejus obedientia pro-

Vide lib. 11.
epist. 76. 77.
lib. 11. ep. 18.

» nulla causa quandoque divertere, coram Deo &
 » vobis verè protestor quòd hujusmodi sacramen-
 » tum quod Dominus Papa narrando vobis audien-
 » tibus me fecisse commemorat in suis literis non
 » debeo nec possum spontaneus salva conscientia per
 » singulas sui partes recognoscere me fecisse, cum
 » plura contineat quæ tanto magis distant à verita-
 » te quanto magis ab adversariis meis ipsa non du-
 » bito Domino Papæ mendaciter fuisse suggesta.
 » Nihil enim de promovendis vel non promovendis
 » Episcopis nisi Veneti forent à me fuit per Vene-
 » ros vel alios aliquando requisitum, nec aliquam
 » feci super hoc eis aliquando sponfionem, nec ul-
 » lam Venetis præstiti sacramentum per quòd aliquo
 » tempore Domino Papæ reverentiam non exhibe-
 » rem vel exhibere non possem tam debitam quàm
 » devotam, vel quod in aliquo suorum mandatorum
 » mihi licentiam demere videretur ei semper & ubi-
 » que perfectius famulandi. Nihilominus tamen ea
 » quæ de his quæ per adversarios meos contra me
 » fuerunt proposita, ne super hæc aliqua dubietas
 » in cordibus vestris, quæ me vobis suspectum red-
 » dere possit, ulterius remaneat, cum omnimodæ
 » simpliciter puritate vobis per ordinem declara-
 » bo. Me igitur Roma redeunte, prius quam Vene-
 » tias pervenissem, jam deductis iis ad notitiam
 » Venetorum quæ super Ecclesia sanctæ Sophiæ
 » communiter & indifferenter omnibus participan-
 » da Dominus Papa mihi præceperat, Ducis filius
 » cum suis consiliariis & popularium numerofitas
 » adversum me, quàm citò Venetiis applicui, tu-
 » multorosiùs exclamando surrexerunt, mihi quic-
 » quid factum fuerat imputantes. Dolentes etenim
 » multum timere videbantur ne si de natione qua-
 » libet in Ecclesia jamdicta Canonici fierent indif-
 » ferenter, eadem quæ mediante pactione quam
 » Dominus Imperator & ipsi tempore divisionis im-
 » perij concorditer celebrarunt cesserat in partem
 » suam, tandem multiplicato numero peregrinorum,
 » processu temporis ad alios deveniret. Quocirca re-
 » media laborantes studiosius invenire quibus eva-
 » cuare vel impedire possent quod Dominus Papa
 » rectè faciendum statuerat, quoddam postularunt
 » à me sibi fieri sacramentum; quod quia sæpius &
 » instantissimè requisitus eis facere non consensi,
 » mihi passagium denegabant & civitatis egressum.
 » Creditores quoque mei, quibus sacramento tene-
 » bat Venetiis pecuniam reddere mutuam, cum
 » tanta duritia requirebant eandem ut inducias ad
 » solutionem pecuniæ vel modicas indulgere mihi
 » nullatenus consentirent; præcipuè cum recessum
 » meum, quem Veneti præpedierant, timerent plu-
 » rimùm retardari; & ita creditorum me coarcta-
 » bat importunitas ut non soluta pecunia, quam so-
 » lius adjutus patrimonij facultate restituere non
 » poteram, nec aliquis qui me vellet ab eorum ma-
 » nibus absolvere creditor comparebar, mihi, etiam
 » si copia recedendi cum passagio concederetur, sine
 » perjurio recedere non liceret. Ex alia parte præte-
 » rea vehementissimè perurgebar, pro eo quòd si
 » quamlibet moram me Venetiis ulterius detinere
 » contingeret, imminere mihi pariter & Ecclesiæ
 » prævidebam periculum. Nam Veneti propter
 » Constantinopolim proficisci jam parati, de basilica
 » sanctæ Sophiæ thesauri residuum quod ibi re-
 » manserat, de quo mihi debebat & servitoribus
 » Ecclesiæ in posterum provideri, violentè recipere

» proposuerant, & hoc se facturos manifestè mi-
 » nabantur. quod jam dicti creditores evenire posse
 » pertimescentes, prædictum debitum, cum subla-
 » to per Venetos memorato thesauro non sperarent
 » aliunde fore solvendum, fortis & instantis re-
 » petebant. Inter hæc igitur mihi diutius fluctuanti
 » de consilio prudentum virorum, quorum fati erat
 » celebris auctoritas, occurrit nihil aliud consultius
 » faciendum quàm Venetis facere sacramentum,
 » per quod eis quoquo modo satisfieri videretur,
 » & meus Constantinopolim acceleratus accessus
 » efficeret ut quod ipsi se facturos in absentia mea
 » nequiter cogitaverant & etiam prædicabant, me
 » præsentè cohibiti facere non attentarent. quod in
 » veritate, præsentiam meam postmodum reveren-
 » tes, cum effectu facere nullatenus præsumps-
 » erunt. per quod etiam sacramentum sedis apostoli-
 » cæ vigor in aliquo perdere minimè videretur au-
 » thoritatem. Juravi siquidem quòd nullus in Ecce-
 » sia sanctæ Sophiæ per me reciperetur Canonici
 » nisi foret Venetus natione vel in Ecclesiis Veneto-
 » rum decemium commoratus, & quòd neminem
 » canonicam qui simile non faceret sacramentum;
 » non ita tamen præcisè sicut à principio Veneti
 » postulabant, sed cum tali adjectione; salva scilicet
 » obedientia sedis apostolicæ & juramento quod
 » exhibui Domino Papæ Innocentio, salvoque speci-
 » ciali mandato quod ipse vel ejus successores mihi
 » super hoc aliquando demandarent; & operam
 » me daturum bona fide promisi quod per to-
 » tam Romaniam nullus promoveretur in Archie-
 » piscopus nisi foret Venetus. Hæc igitur &
 » nulla alia quæ spectant ad præfens negotium,
 » me fecisse salva conscientia spontaneus recognos-
 » co; quæ, sicut Dominus Papa mihi mandavit, ab-
 » jurare vobis presentibus non recuso.] Quibus die-
 » tis, manibusque libro superpositis, prædictum sa-
 » cramentum, & quòd in posterum illud non serva-
 » ret libenter juramento firmavit, Canonicos etiam
 » cogens abjurare quod in sua receptione se jurave-
 » rant servaturos. Quo facto, Clericos omnes super
 » quibus cum vestrum constabat recepisse manda-
 » tum, recepit in Canonicos, præter illos quos in-
 » terim gradus sublimior ad episcopalem vocaverat
 » dignitatem, taliter quòd illos quos habere potuit
 » præsentès, omnes in osculo pacis recepit, locum-
 » que singulis assignans in choro, constantè eidem
 » contra quoslibet qui mandato vestro contradicen-
 » tes eis nocere molirentur usque ad mortem suam
 » pro viribus se daturum protectionem promisit.
 » Absentes verò, quos animo jam receperat, se pro-
 » misit, quando Constantinopolim redierint, cor-
 » poraliter admittendum, dicens etiam quòd à prin-
 » cipio, si voluissent ejus consiliis acquiescere, lon-
 » go jam retro tempore peractum fuisset quod vide-
 » batur tunc ultimò consummatum. Consequenter,
 » ut per experientiam super Ecclesiæ communitate
 » manifestè monstraret semper observare se velle
 » quod mediante sacramento de vestra jussione pro-
 » miserat, quemdam Clericum natione Placentinum,
 » qui dicitur magister Blasius, cunctis præsentibus
 » instituit ibidem Canonicum. Ad ea verò quæ con-
 » tra ipsum super Ecclesiæ quarundam expolia-
 » tione dicebantur sic respondit, suum dirigens ad
 » omnes sermonem: Vobis universis & singulis
 » ex parte Dei omnipotentis & sub obtentu fidelitatis
 » & obedientiæ quam jam mihi fecistis distictè

» Vide qd
 » Innoc. III
 » 489. pp. 1
 » infra qd
 » 147.

LITTERÆ MAGISTRI MILONIS
missæ ad Dominum Papam.

præcipio quatinus super expoliatione Ecclesiarum, de qua nuntij peregrinorum apud Dominum Patrem me diffamarunt, veritatem non taceatis, sed si quis vestrum scit quòd res Ecclesie sue vel aliterius furtivè vel alias injustè vel quoquo modo receperim, palam dicat coram omnibus, in instanti duplicia recepturus. Nemine verò proficiente quòd de suis vel Ecclesiarum quicquam recepisset, adjunxit dicens: S V M M A M thesauri quem de basilica sanctæ Sophiæ dicor usque ad centum milia marcarum subtilisse, decem & octo milia marcarum cunctis qui tunc erant Canonici præsentibus & scientibus vix fuisse protector. Super eo autem quòd ab Imperatore sexcenta hyperpera dicebatur injustè recepisse, quorum restitutionem, sicut in vestris litteris continebatur, Clerici requirebant instanter, respondit, nullius reprehensionis notæ de hoc tali ratione se demonstrans obnoxium, & ab eorum petitione sese penitus absolvendum. Dicebat enim quòd illa trecenta hyperpera quæ ratione quartæ spectabant ad ipsum, cum nondum tamen per vos quota fit ejus pars futura fuerit terminatum, recepit ideo, nec in procuracionem Domini Cardinalis easem, sicut Clerici postulabant, erogaverit, quia computatis iis quæ non adjutus à communitate de suis bonis in procuracione dicti Cardinalis expendit, & collatis cum iis quæ Dominus Imperator, qui communitati Clericorum tenebatur in ejusdem sustentacionem, de bonis eorundem distraxit, non eis ipse debitor appareret, sed ipsos ei multa restituere potius oporteret, de quo ne liceret eis aliquatenus dubitare, paratus erat per illos quorum ministerio Dominus Cardinalis ex parte sua fuerat procuratus, eos manifestis certificare. Alia verò trecenta hyperpera, quæ non sibi sed Clericis à debitoribus communitatis cum instantia magna receperat, eundem Clerico nomine Theodorico, qui tunc temporis Clericorum fuerat procurator, se fatebatur assignasse: qui præsens ibi confessus fuit eandem pecuniam se nomine Clericorum jam longo tetto tempore suscepisse, Silentium verò cunctis tenentibus, cum adversus ea quæ Dominus Patriarcha tam rationabiliter proposuerat respondere minimè prævalerent, surrexerunt illi de quibus supra memoratum est, qui litteras quas Dominus Benedictus Cardinalis eis super Ecclesia sanctæ Sophiæ concesserat demonstrabant, supplicantes Domino Patriarchæ quatinus mandatum vestrum, quod in aliis fuerat prosequutus, in eis, ipsos in Canonicos recipiendo, similiter observaret. Quibus Dominus Patriarcha rationes opponens prædictas, rescriptum vestrum super eorum receptione se recepisse penitus denegabat, dicens quòd vestra sanctitas de iis nullatenus diffiniret, de quibus ei per auctores causarum vel eorum nuntios nihil penitus innotisset, multipliciter etiam astutus quòd si de illis ei sicut de ceteris constitisset, licet tanto numero Clericorum facultates Ecclesiæ minimè suppetere non dubitentur, tamen in eis integre mandatum vestrum prosequi libentissimè non omisit.

In eundem serè modum scripsit universitas Clericorum apud Constantinopolim commorantium.

Sanctissimo Patri & Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Milo humilis servus ejus voluntarium debita servitutis obsequium. Postquam cum exercitu signatorum à Lugduno per Provinciam usque ad Montempellulanum processsi, reverendo patri Cisterciensi Abbati & Principibus visum fuit plurimum expedire quòd ad terram nobilium virorum Comitum Provincie & Fulcalariensis, partim pro reformanda concordia inter eos, partim pro collecta facienda per Ecclesias ad opus & subsidium exercitus Iesu Christi, celeriter remearem. Cumque ad Arelatensem civitatem venissem, oculata fide perspexi quòd aliàs fama intellexeram * nuntiare, videlicet quòd vir nobilis Vvillelmus Porcelleti munitionem quandam fortissimam super duabus Ecclesiis & in cimiterio ipsarum constructam in insula quadam juxta ripam Rhodani non longè ab eadem civitate in perniciem transeuntium possidebat, domusque Domini converteret in speluncas latronum. Innumera enim maleficia, rapinæ scilicet, exactiones indebitæ, furta, & ceteræ abominaciones committebantur in ea, & timebantur nihilominus in futurum committi. Propter quod me cum circumstantibus civitatibus continuo ad ipsam delatandam accinxim. Et quia timuit dictus nobilis ne terra ipsius tota in exterminium & direptionem veniret, non expectata manu militari, quamvis invitus, præfatam munitionem mihi tradidit subvertendam. Ea igitur funditus demolita, continuo Massiliam properavi, civesque Massilienses diligenter admonui ut pacem & alia quæ circumadjacentia loca juraverant jurarent & ipsi, & præcipue de facto Roncelini, in quo multum Ecclesiam Dei scandalifaverant, satisfacerent competenter. In quorum nullo preces meas seu mandatum exaudire curarunt, excusaciones in peccatis suis frivolæ, scilicet Roncelini absentiam, allegantes; & quod non sine verecundia multa & robore sustinui, mihi publicè, licet falsò, in faciem objecerunt quòd cum Romana Ecclesia ei communicasset in multis, non tanquam apostatam seu excommunicatum ipsum vitare debebant. Exinde per Aquensem civitatem Avinionem revertens, præfatum Comitem Fulcalariensem vocavi, eum diligenter inducens ut sicut Comes Tolosanus, ceteri Barones & civitates, se ad observantiam pacis & eorum quæ statuta fuerunt apud sanctum Egidium obligaret. Ad quòd, licet à principio difficilis multum extiterit, postmodum tamen secundum voluntatem meam & consilium Archiepiscoporum & Episcoporum qui apud Avinionem ad Concilium fuerant congregati, ad observandum quæcunque volui præcipere tam suam quam multorum commilitum suorum juratoriam mihi & insuper trium castrorum pignorativam exhibuit cautionem; quæ castra quibusdam discretis personis ecclesiasticis nomine vestro custodienda commisi. Circa verò Comitem Provincie ac terram ipsius, pro eo quòd in Siciliam cum sorore profectus fuerat, quæ stabilienda fuerant stabilire nequivi. Ad communem tamen utilitatem & quietem totius provincie multa in præfato Concilio statuta fuerunt; & prædictus Roncelinus præcipue tanquam

Epist. 106.
De negotio fidei in Provincia.

* nuntiata

Vide lib. 14.
epist. 95.

apostata & perjurus cum omnibus fautoribus suis & complicitibus fuit nominatim anathematis vinculo innodatus, totaque civitas Massiliensis & terra ipsius ecclesiastico districtissime interdicto subiecta. Præfati quoque Domini Cisterciensis Abbatis fuit consilium & voluntas ut formam juramenti Baronum, civitatum, aliorumque locorum, sicut in authenticis quæ penes me habeo continetur, vobis seriatim transmitterem, ponendam, si vestra sanctitati videbitur, in regestis, quæ forma ab originalibus sumpta & diligenter correctæ in quaterno meo sigillo signato, quem attulit lator præsentium, plenius continetur. Quia igitur, sancte Pater, ad hoc res per Dei gratiam jam devenit ut in tota Provincia sit summa pax & tranquillitas reformata, dummodo facile non solvantur quæ multa sunt deliberatione statuta, beatitudinem vestram humiliter supplicatione deprecor quatinus si forsitan, sicut à multis creditur, Tolosanus Comes, pacis & justitiæ inimicus, ad præsentiam vestram accesserit pro recuperandis castris quæ mihi vestro nomine assignavit, quod se jactat posse facile obtinere, non vos moveat ejus lingua solis mendaciis & contumeliis erudita, sed, sicut meruit, de die in diem manus ecclesiæ sentiat graviores. Cùm enim super quindecim ad minus capitulis præter alias juratoriam ab eo receperim cautionem, ferè in omnibus manifestissime dejeravit, in his præcipue quæ in aliis literis continentur factis * nomine Domini Regensis & meo. Vnde à jure quod habet in civitate Melgorij cecidit manifestè, & septem munitissima castra quæ de suis habeo in commissa Romana ecclesiæ ceciderunt. Avinionenses quoque, Nemausenses, & homines sancti Egidij, sicut in forma juramenti quod mihi vestro nomine præstiterunt plenius continetur, de omni jure quod in civitatibus illis habet hominum Romana ecclesiæ parati sunt exhibere. Verùm, sicut in præfatis habetur literis, adhuc usque ad proximum festum omnium sanctorum expectabitur; in quo si non venerit satisfactorius de omnibus, contra ipsum tam spiritualiter quam temporaliter procedetur. Castra siquidem quæ de suis habeo adeo sunt artificio & natura loci munita ut cum auxilio civitatum, locorum etiam & Baronum, qui ecclesiæ multa sunt devotione ac juramento astricti, facillimum sit ipsum exterminare de terra quam sua vita turpissima diutius maculavit. Ad hæc, in eo quod Romana ecclesiæ tenet castra ullaenus ipse non læditur; immo per hoc & his diebus extremum evasit supplicium, & illæsa remansit alia terra sua. Comes quoque Fulcalcarientis multique alij Barones & nobiles, qui mihi multa castra munitissima reddiderunt, non solum ea non repetunt, sed offerunt alia incessanter, quoniam id tranquillitati provincie admodum expedire cognoscunt. Si autem, quod Deus avertat, idem Tolosanus Comes sine alia satisfactione recuperaverit sua castra, quicquid factum est contra hæreticos & pro pace ac quiete provincie stabilitum, prorsus ad nihilum redigetur, & melius esset nihil inchoatum fuisse quam relinquere taliter inchoata. Parcat mihi vestra benignitas, sancte Pater, si prolixius vel aliter quam debuerim forsitan scripsi. Nam ex abundantia cordis eo loquitur; & zelum

* Vide epist. seq.

bonum habeo, qui utinam scientia sit conditus. Licet enim tam Comes ipse quam præfatus nobilis, cujus adeo munitionem destruxi quod pro centum milibus solidorum in statum pristinum reparari non posset, occultè mihi exitum machinetur, sicut multorum certa relatione cognovi, nihil me tamen ab eo quod cepi poterit revocare, quamvis uterque mortem fuerit machinatus Legati. Nam & Comes semper postea interfectorum ipsius familiarem habuit & amicum, cùm esset antea inimicus, & Vvillelmus Porcelleti germanum interfectoris ejusdem postea semper habuit commensalem.

DOMINO PAPA.

Sanctissimo Patri ac Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Hugo Regensis Episcopus, & Milo humilis servus ejus, voluntarium debite servitutis obsequium. Cùm nuper apud civitatem Avinionensem pro statu Provincie cum multis Archiepiscopis & Episcopis & aliis Ecclesiasticis Prælatibus essemus in Concilio congregati, de consilio & assensu reverendi patris Abbatis Cisterciensis & sacri approbatione Concilii Commitem Tolosanum anathematis vinculo innodavimus & totam ipsius terram ecclesiastico suppositum interdicto pro eo quod idem Comes venerabiles patres Carpentoratensem & Vasionensem Episcopos cum suis Clericis non restituit pleno jure, sicut ego Milo ei præceperam sub religione præstiti juramenti & pena in ipso juramento adjecta, pro eo etiam quod hæreticos & credentes de terra sua non expulit, nec eos ad arbitrium tradidit signatorum, Ecclesiis quoque & religionis domibus ac personis miserabilibus justitiam, sicut ei præceptum fuerat, non exhibuit, nec ad respondendum de se conquirentibus aliquos constituit responsales, similiter incastellatas Ecclesias ad diocesanorum Episcoporum arbitrium non destruxit, & pedagia seu exactiones indebitas non dimisit. Hanc autem sententiam ita duximus moderandam, quod si Comes ipse usque ad proximum festum omnium sanctorum ad præsentiam nostram accesserit & super prædictis satisfecerit competenter, non sit hæc excommunicatione ligatus. alioquin tam ipse quam terra ipsius, ut supra diximus, & excommunicationis & interdicti sententia teneatur. Quia igitur, sancte pater, veridica multorum relatione didicimus quod Comes ipse ad sedem est apostolicam accessurus, ut intercessione illustris Regis Ottonis, Regis quoque Francie, ac plurium aliorum, de quorum dilectione se jactat, terræ suæ, quæ tota penè in manibus vestris consistit, restitutionem obtineat, & sic esset novissimus error longè priore deterior, totius negotij veritatem vestrae sanctitatis acribus duximus declarandam; ut si forsitan idem Comes ad vos, sicut speratur, accesserit, in succellere Petri petra, quæ Christus est, inveniat firmitatem, indubitanter scientes quod per Dei ac vestram gratiam taliter est ligatus quod deinceps recalcitrare non poterit nec vestris sanctis iustitiis obviare, nisi forsitan, quod Deus avertat, quod circa ipsum factum est aliquorum instantia dissolvatur. Roncelinum quoque sancti Victoris Massiliensis monachum apostatam & perjurum in eodem Concilio anathematizavimus & maledi-

Epist. 105.
Super de
Comitiis
Tolosa.

mus, non solum propter quendam nobilem quam tradidit, sed propter alias causas multiplices quas, cum sint notoriae, supervacuum credimus enarrare. Hugonem etiam ferum castaldum ipsius Roncelini seu bajulum excommunicavimus nominatum, & omnes qui ei sicut ipsius castaldo vel bajulo de cetero responderent. Multos alios quoque nobiles & burgenses Massilienses sententia eadem ligavimus, qui dictum Roncelinum in sua iniquitate defendunt. Civitatem Massiliensem similiter ac totam aliam terram Roncelini praedicti ecclesiastico suppositimus interdicto pro eo quod eundem Roncelinum de monasterio per violentiam extraxerunt, & ipsum in sua malitia & pertinacia manentenerunt, huc usque ejus dominium tanto tempore sustinentes. Item pro eo quod violentiam quam hominibus Montispelessani & peregrinis

tam in rebus quam in personis idem fecerat Roncelinus non prohibuerunt, cum possent. Pro eo etiam quod ea quae statuta fuerant apud sanctum Agidium pro quiete ac statu totius provinciae noluerunt sicut aliae civitates & castra jurare. Praefatus etiam Dominus Abbas de consilio omnium Praelatorum Ecclesiae qui fuerant in exercitu congregati, Consules & Consiliarios Tolosanos excommunicationis sententia inuodavit & totam civitatem ecclesiastico suppositus interdicto pro eo quod haereticos & credentes, quorum ibi est maxima multitudo, noluerunt cum rebus suis ad arbitrium tradere signatorum. Haec ideo, pater sancte, vestris auribus duximus intimanda, ut si forsitan aliqui praedictorum ad praesentiam vestram miserint vel acceperint, de his quae acta sunt circa eos sciatis plenius veritatem.

*FORMA IVRAMENTI BARONVM, CIVITATVM,
aliorumque locorum Domino Papa danda.*

CAP. I. IN nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papae III. duodecimo, xlv. Kal. Julij. Nos Consules villae sancti Agidij de consensu & voluntate Domini Raymundi Comitis Tolosani praecise juramus super sancta Dei evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papae Noratio, apostolice sedis Legato, quod bona fide, sine omni malo ingenio, & sine omni fraude, consulemus & operam dabimus pro posse nostro quod dictus Dominus Comes tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quae videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam abolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiae, & quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contraverit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendemus, scientes ex hoc ipso dicti Comitis delicto absolutos nos esse a fidelitate, si qua vel servitio illi ullo modo tenebamur. Immo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive Legatus nobis mandaverit faciendum; non obstantem fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipsi ullo modo tenebamur; a quo tam tu quam dictus Comes nos absolvistis & absolvetis, si forte ipse, ut dictum est, contra praecpta quae sibi facta sunt vel fuerint venerit manifeste. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis nostri consulatus & Ecclesiae sancti Agidij, scilicet in villa de Seura & de Staggello & de sancta Columba & de Speirano & de toto territorio Camarinnani, & in aliis, si qua sunt, quae ipsa villa sancti Agidij habere dinoscitur, fidelitatem Romanae Ecclesiae faciemus, ipsam eidem fideliter & perpetuo servaturi. Item stratas publicas securas servabimus, & faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transentibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quae vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione constiterit nos habere. Item Ecclesias omnes & domos religiosas in nostro districtu tam

in villa quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, & defunctis earum Abbate vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiam occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab Abbate vel Capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, & electioni Abbatis vel alterius rectoris Ecclesiae faciendae per nos vel per quancunque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum praestabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si Abbas vel Capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos haereticos praedicare vel facere conventicula aliqua, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, & eorum bona infiscabimus. Haec autem omnia singulis annis per manus Abbatis nostri successores nostros jurare faciemus. Si quis autem haec jurare noluerit, ipsum tamquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur.

CAP. II. **E**Go Vvillhelmus de Balcio Princeps Aurascensis pro animae meae remedio & progenitorum meorum omnibus Ecclesiis & domibus religiosis sitis in meo districtu immunitatem secundum statuta canonum & plenissimam libertatem concedo, ita videlicet quod albergarias, procuraciones, vel exactiones quascunque seu tallias nullo unquam tempore per me vel per alios requiram in eis, & requirentes sive postulantes pro posse meo fideliter coeetabo. Defunctis etiam earum Episcopis vel rectoribus aliis, ipsas vel domos earum per me vel per alium nullo modo spoliabo, nec administrationi earum seu custodiam occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia me nullatenus immiscebo, sed sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur. Electioni etiam Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiae faciendae per me

vel per quamcunque aliam personam me nullatenus immiscebo, nec aliquam violentiam faciam vel impedimentum præstabo quò minus electio canonicè ac liberè celebretur. Præterea possessiones omnes & jura Ecclesiarum, si quæ injustè defuncto, eis relicto pleno jure. Insuper promitto quòd omnia jura Ecclesiarum & domorum religiosarum, sicut decet catholicum Principem, in præfato meo districtu totis viribus protegam & defendam. Si quis autem contra præfatam immunitatem & libertatem à me indultam Ecclesiis & aliis domibus religiosis venire præsumperit, ipsum pro posse meo viriliter coercere. Istam autem concessionem & promissionem feci apud sanctum Egidium anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo, xlii. Kal. Julij, ad mandatum & exhortationem magistri Milonis Domini Papæ Notarij apostolicæ sedis Legati.

CAP. III.

IN nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duo decimo, xlii. Kal. Julij. Nos Consules Nemaufenses de consensu & voluntate Domini Raymundi Comitis Tolosani præcisè juramus super sancta Dei evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papæ Notario A. S. L. quòd bona fide, sine omnimodo ingento, & sine omni fraude, consulimus & operam dabimus pro posse nostro quòd dictus Dominus Comes tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundam quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, & quòd ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contra venerit manifestè, nos ei nullum consilium, vel auxilium, seu obsequium per nos vel per homines seu amicos nostros aliquatenus impendamus, scientes ex hoc ipso dicti Comitis delicto absolutos nos esse à fidelitate si qua vel servitio illi ullomodo tenebamur. Immo quousque plenè paruerit faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesiæ vel ejus nuntius sive Legatus nobis mandaverit faciendum, nonobstante fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipsi ullomodo tenebamur, à quo tam tu quam dictus Comes nos absolvistis & absolvitis, si fortè ipse, ut dictum est, contra præcepta quæ sibi facta sunt vel fuerint venerit manifestè. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis & castris nostri consulatus & ipsa civitate habere dinoscitur, fidelitatem Romanæ Ecclesiæ faciemus, ipsam eidem fideliter & perpetuò servaturi. Item stratas publicas securas servabimus & faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas à transeuntibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quæ vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione constiterit nos habere. Item Ecclesiis omnes & domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quòd ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, & defunctis earum Episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione aliqujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi fortè ro-

gari ab Episcopo vel Capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus referentur, & electioni Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quò minus electio canonicè ac liberè celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si Episcopus vel Capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos nominaverit vel eredentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula aliqua, ipsos persequemur secundam legitimas sanctiones, & eorum bona inhæbimus. Hæc omnia singulis annis per manus Episcopi nostri successores nostros faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo fortietur.

IN nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo, xli. Kal. Julij. Ego Milo Domini Papæ Notarius A. S. L. tibi Vvillielmo Porcellæ sub debito præfati juramenti præcipio ut mainadas nullo inquam tempore habeas. Item ut Judæos ab omni administratione publica vel privata removeas omnino, & nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restituas, nec alios Judæos ad administrationem aliquam assumas, nec eorum consilio contra Christianos utaris. Item ut Ecclesiis incastellatas ad arbitrium dioecesanorum Episcoporum dirnas, vel reserves si quas duxerint reservandas; quæ & dioecesanis Episcopis vel aliis Ecclesiarum Prælaris, ad quos pertinere noscuntur, tradantur, & ab eis perpetuò possideantur. Item præcipio ut Ecclesiis & domos religiosas in plenaria libertate conferres, videlicet quòd in eis albergarias, vel procuraciones, aut exactiones quascunque nullatenus exigas vel percipias, & defunctis earum Episcopis vel aliis rectoribus, ipsis nullo modo spoles, nec administrationi earum seu custodiæ occasione aliqujus consuetudinis vel aliqua alia te immisceas, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus referentur, & electioni Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per te vel per quamcunque aliam personam te nullatenus admisceas, nec aliquam violentiam facias vel impedimentum aliquod præstes quò minus electio liberè ac canonicè celebretur. Item præcipio ut pedagogiorum seu guidagiorum exactiones penitus dimittas, nisi quas Regum vel Imperatorum concessione probaveris te habere, nec dimissa pedagia seu guidagia deinceps resumias. Item pacem seu treugam secundum quòd tibi injunctum fuerit observes. Item ut de te conquerentibus secundum meum vel alterius Legati vel judicis delegati arbitrium iustitiam facias. Item præcipio ut stratas publicas securas serves.

IN nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus Domini Innocentij Papæ III. vii. Kal. Julij. Nos Consules & Consiliarij Anrafricanenses de consensu & voluntate Domini Vvillielmi de Baucio Principis nostri præcisè juramus super sancta Dei evangelia

evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papae Notario, apostolicae sedis Legato, quod bona fide, sine omni malo ingenio, & sine omni fraude contulerimus & operam dabimus pro posse nostro quod Raymundus Comes Tolofanus tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus excommunicatus fuit, quae videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolvetur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiae, & quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contra venerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines vel amicos nostros aliquatenus impendamus, immo quousque paruerit plenè, faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius vel Legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas securas servabimus & faciemus per totum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas à transeuntibus per stratas vel etiam flumina nullatenus accipiemus, nisi quae vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione constiterit nos habere. Item Ecclesias omnes & domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, & defunctis eorum Episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiae occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab Episcopo vel Capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, & electioni Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiae faciendae per nos vel per quamcumque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum praestabimus quò minus electio canonicè ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si Episcopus vel Capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos nominaverit vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos haeresim praedicare vel facere conventicula, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, & eorum bona omnia iniscabimus. Haec omnia singulis annis per manus Principis nostri praedicti successores nostros faciemus jurare. Si quis autem haec jurare noluerit, ipsum tamquam haeticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo fortietur.

blica vel privata penitus in meo removebo districtu, nec illos vel alios unquam ad aliquam administrationem assumam. Ecclesias incastellatas secundum mandatum dioecani Episcopi destruiam, vel ei restituiam, nec aliquas de cetero incastellabo vel incastellatas retinebo. Ecclesias in plena libertate servabo. Et confiteor quod pro his omnibus observandis & aliis, si qua mihi praecpta fuerint, ut dictum est; castrum meum de Rosilone vobis nomine Romanae Ecclesiae tradidi, quod neque vobis neque custodibus ejusdem castri per me vel per aliam quamcumque personam auferam vel auferri faciam, immo si ab aliquo fuerit ablatum, pro posse meo ad recuperandum illud & restituendum vobis vel custodibus qui pro tempore fuerint dabo operam bona fide. Volo etiam ut idem castrum meis sumptibus custodiatur. Haec omnia, sicut supra scripta sunt, bona fide observabo. Sic Deus me adjuvet & haec sancta Dei evangelia.

IN nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus Domini Innocentij Papae III. vi. Non. Julij. Nos Episcopus, Decanus, Vicarius, & ceteri Canonici Valentini praesens juramus super sancta Dei evangelia tibi magistro Miloni Domini Papae Notario apostolicae sedis Legato quod si Raymundus Comes Tolofanus tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quae videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolvetur juravit, non paruerit omnibus mandatis Ecclesiae, vel ea in perpetuum non servaverit, vel contra ipsa vel aliquod illorum venerit manifeste, ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per amicos seu homines nostros aliquatenus impendamus, immo quousque plenè paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive Legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas securas servabimus & faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas à transeuntibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quae vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione constiterit nos habere. Item pacem seu treugam, sicut nobis à Legato vel nuntio Romanae Ecclesiae injunctum fuerit, bona fide observabimus, & faciemus nostros homines observare pariter & jurare. Item haereticos & credentes seu receptores & fautores eorum prout poterimus persequemur, eorum bona omnia, ubi potestatem habebimus, iniscantes. Et haec omnia facimus unversos cives nostros & alios homines jurare, & faciemus tam eos quam successores eorum in posterum, prout melius poterimus, observare.

IN nomine Domini. Anno ab incarnatione Domini MCCI. IV. Idus Julij. Ego Milo Domini Papae Notarius A. S. L. vobis G. Aidemari & Lamberto Dominis de Montilio sub debito praestiti juramenti praecipio ut pedagia seu guidagia in toto vestro districtu tam in terra quam in aquis nullo unquam tempore accipiatis, nisi quae antiqua Regum vel Imperatorum concessione probaveritis vos habere. Item praecipio ut pacem seu treugam, secundum quod vobis injunctum fuerit, A a a

IN nomine Domini. Anno pontificatus Domini Innocentij Papae III. duodecimo, v. Non. Julij. Ego Artaudus de Rosilo juro tibi magistro Miloni Domini Papae Notario, apostolicae sedis Legato, quod quicquid Dominus Papa vel tu seu nuntius alius vel Legatus ejus mihi de pedagijs seu guidagijs tam in terra quam in aquis dimittendis praecperit, bona fide observabo. Similiter stratas publicas securas servabo. Item pacem seu treugam, secundum quod mihi injunctum fuerit, jurabo & tenebo. Item haereticos vel credentes pro posse meo persequar, & eorum bona ubi potero occupabo. Iudaeos ab administratione pu- Tom. II.

observetis, & faciatis à vestris hominibus observari pariter & jurati. Item præcipio ut de vobis conquerentibus secundum meum vel alterius Legati vel judicis delegati seu ordinarij arbitrium justitiam faciatis. Item præcipio ut stratas publicas securas servetis, & cruce signatos tam in eundo quam in redeundo pro posse vestro ab omnibus defendatis. Item præcipio ut eos quos Episcopi vel alij Clerici vobis hæreticos nominabunt & receptatores vel fautores aut credentes eorum tamquam hæreticos & puniatis per bonorum infestationem & alijs secundum legitimas sanctiones. Item præcipio ut Ecclesias & domos religiosas in libertate plenaria conservetis, videlicet quod in eis albergarias, procuraciones, vel exactiones quasunque seu tallias nullatenus exigatis vel percipiat, & defunctis earum rectoribus, ipsas nullo modo spoliatis, nec administrationi earum seu custodia occasione alicujus consuetudinis vel alia vos immisceatis, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, & electioni rectoris Ecclesie faciendæ per vos vel per quemcumque aliam personam vos nullatenus immisceatis, nec aliquam violentiam faciatis vel impedimentum præsteris quò minus electio canonicè ac liberè celebretur. Item præcipio ut Iudæos ab administratione publica vel privata removeatis omnino, & nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restituatis, nec alios Iudæos ad administrationem aliquam assumatis, nec eorum consilio contra Christianos utamini. Item præcipio ut Ecclesias incastellatas ad arbitrium dioecesanorum Episcoporum ditatis, vel etiam reservetis si quas duxerint reservandas; quas ipsis dioecesanis Episcopis tradatis, vel alijs Ecclesiarum Prælati ad quos pertinere noscuntur, ut perpetuò possideantur ab eis. Item præcipio ut si Comes Tolosanus tam per se quam per heredes suos contra præcepta quæ sibi facta sunt vel sicut in posterum super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, venerit manifestè, vos nullum consilium vel auxilium seu obsequium per vos vel per vestros homines seu amicos ei aliquatenus impendatis, immo quousque plenè paruerit, faciatis contra ipsum pro posse vestro quicquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive Legatus mandaverit faciendum. Item præcipio ut per vos vel vestros homines vel aliam quamcumque personam consilium vel opem non detis ut mutationes vestre, quas modò facio per Vivariensem Episcopum nomine Romane Ecclesie custodiri, eidem vel custodibus ejus vel alijs qui pro tempore fuerint auferantur, & si fortè aliquò casu eis ablata fuerint, modis omnibus quibus poteritis laborabitis ut recuperentur & restituantur eisdem. Item præcipio ut homines de Montilio faciatis Vivariensi Episcopo fidelitatem pro custodia munitiorum secundum voluntatem ipsius jurare, & pro expensis quas in munitioribus vestris Montilij custodiendis fecerit, cum eas à vobis petierit, secundum suum arbitrium ei etiam antequam factæ fuerint, si voluerit, satisfaciatis. Item præcipio ut si fortè per vos vel heredes vestros contra supradicta vel aliquod prædictorum aliquando veneritis manifestè, jus omne quod habet Ecclesia Romana in Monti-

lio & ejus pertinentiis in ipsius potestate sine contradictione aliqua penitus dimitatis, ita quod Dominus Papa per se vel Legatum suum disponat & faciat de castro illo sicut decreverit faciendum. Similiter tibi G. Aidemari præcipio ut si fortè, ut dictum est, per te vel heredes tuos contra supradicta veneris manifestè, jus omne quod habes in castro de Rochamaura Vivariensi Episcopo qui pro tempore fuerit penitus sine aliqua questione dimitas, sicut tu ipse, quando mihi jurasti, te ad hoc obligasti spontanea voluntate.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem incarnationis M C C I X. IX. Kal. Augusti, anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo. Nos Consules Montispessulani juramus super sancta Dei evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papæ Notario A. S. L. de mandato & auctoritate tua quòd bona fide, sine omni malo ingenio, & sine fraude, consulemus & operam dabimus pro posse nostro quòd Dominus Raymundus Comes Tolosanus tam per se quam per heredes suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesie, & quòd ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit, vel contravenit manifestè, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendemus, immo quousque plenè paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive Legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum nostrum episcopatum securas servabimus & faciemus inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas à transseuntibus per stratas episcopatus nostri vel etiam per aquas nullatenus accipiemus vel accipi permittemus, nisi quæ vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione consistit nos vel alios habere. Item Ecclesias omnes & domos religiosas in nostro episcopatu tam in villa Montispessulani quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quòd ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, & defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodia occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi fortè rogati ab Episcopo vel Capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, & electioni Episcopi vel alterius rectoris Ecclesie faciendæ per nos vel per quemcumque aliam personam nullatenus nos immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabitur quò minus electio canonicè ac liberè celebretur. Item pacem seu treguam, sicut nobis per Ecclesiam Romanam vel ejus Legatum seu nuntium inunctum fuerit, bona fide observabimus, & faciemus per nostrum episcopatum pro posse nostro in perpetuum observari. Item si Episcopus vel Capitulum Magalonense vel alia persona ecclesiastica aliquos hæreticos nobis in episcopatu nostro nominaverint vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere

conventicula illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, & eorum bona omnia pro posse nostro infiscabimus. Item Iudæos ab omni administratione publica vel privata omnino removebimus, & nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eandem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos utemur, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittemus habere; & si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenerint, tam Iudæorum quam Christianorum morantium cum eis bona omnia infiscabimus. Item Ecclesias incastellatas nostri episcopatus ad arbitrium diocesani nostri Episcopi vel aliorum Prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas; quas ipsi Episcopo vel aliis Prælati trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum tuum vel alterius Legati seu iudicis delegati seu ordinarij arbitrium justitiam faciemus. Item si quis de nostro episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, & communitus ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos * Mulgoriensis auferemus, immo quolibet mense in quo excommunicatus permanferit, ei summam auferemus præstatam; si verò solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos dicimus facturos, si ab ecclesiastico iudice certiorati fuerimus. Hæc omnia successores nostros singulis annis faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tamquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et ego supra memoratus Milo Domini Papæ Notarius apostolicæ sedis Legatus auctoritate legationis qua fungor ad prædicta exequenda vobis prædictis Consulibus & successoribus vestris potestatem & auctoritatem concedo. Hæc omnia pro posse suo bona fide & sine aliquo malo ingenio corporaliter juraverunt se observaturos B. Capur de bove, Deodatus de Rocennaco, P. de Bisanchis, Regordus, P. Belliani, & G. de Planterio Consules. Et hoc idem simpliciter juravit se tenere pro posse suo, pro seipso, I. Luciani Montispeffulani Bajulus. Actum est hoc in Ecclesia sanctæ crucis in præsentia Domini Vvilelmi Magalonenfis Episcopi, B. Præpositi, B. de Mefca Sacristæ, P. de Agrifolio, P. de Lumello, I. de Montelauro Archidiaconi, B. de Maurino sacerdotis, Michaëlis de Sauzeto Diaconi, Berengarij Lamberti, I. de Latis, P. de Montelauro Causidicorum, & Vigenis Laurentij Notarij publici, qui rogatus hæc scripsit.

CAP. X. **I**N nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem incarnationis MCCIX. III. Kal. Augusti, anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo. Nos Consules civitatis Arelatensis juramus super sancta Dei evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papæ Notario apostolicæ sedis Legato de mandato & auctoritate tua quod bona fide, sine omni malo ingenio, & sine fraude, consulemus & operam dabimus pro posse nostro quod Dominus R. Comes Tolosanus tam per se quam per heredes suos super iis pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet ex-

Tom. II.

primuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, & quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contraverit manifestè, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendemus; immo quousque plenè paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesiæ vel ejus nuntius sive Legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum nostrum episcopatum securas servabimus & faciemus inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas à transeuntibus per stratas episcopatus nostri vel etiam per aquas nullatenus accipiemus vel accipi permittemus, nisi quæ vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione nos vel alios habere constiterit. Item Ecclesias omnes & domos religiosas in nostro episcopatu tam in ciuitate Arelatensi quam extrà in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu talliis nullatenus exigemus, & defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi fortè rogati ab Archiepiscopo vel Capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, & electioni Archiepiscopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nullatenus nos immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quò minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per Ecclesiam Romanam vel ejus Legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus & faciemus per nostrum episcopatum pro posse nostro in perpetuum observari. Item si Archiepiscopus vel Capitulum Arelatense vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos in episcopatu nostro nominaverint vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, & eorum bona omnia pro posse nostro infiscabimus. Item Iudæos ab omni administratione publica vel privata omnino removebimus, & nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eandem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos utemur, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittemus habere; & si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenerint, tam Iudæorum quam Christianorum morantium cum eisdem bona omnia infiscabimus. Item Ecclesias incastellatas nostri episcopatus ad arbitrium diocesani nostri Archiepiscopi vel aliorum Prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas, quas ipsi Archiepiscopo vel aliis Prælati trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum tuum vel alterius Legati vel iudicis delegati seu ordinarij arbitrium justitiam faciemus. Item si quis de nostro episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, & communitus ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem,

A a a ij

ei centum solidos Mulgor. auferemus, immo quolibet mense, ex quo excommunicatus permanferit, ei summam auferemus praefatam; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos dicimus facturos si ab ecclesiastico iudice certiorati fuerimus. Haec omnia singulis annis successores nostros faciemus jurare. Si quis autem haec jurare noluerit, ipsum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et ego supra memoratus Milo Domini Papae Notarius A. S. L. auctoritate legationis qua fungor ad praedicta exequenda vobis praedictis Consulibus & successoribus vestris potestatem & auctoritatem concedo. Haec omnia pro posse suo bona fide & sine aliquo malo ingenio corporaliter juraverunt se observaturos B. Roniada, R. Petrus de super Rhodano, Cabritus, B. Ferreoli, R. de Farnaria, R. Garmerus, Consules. Et hoc idem juraverunt simpliciter se tenere pro posse suo civis Arelaten. infra scripti, scilicet Vgo de Atenis Cepo, P. de Leone, R. Berennus, B. Scopha, P. Bonus, D. de Nemauso, M. Gervasius, P. de Thoro, P. Raymundi, V. de Thoro. Actum est hoc in palatio Domini Archiepiscopi super portam sancti Stephani, in praesentia S. Praepositi Arelatenensis Ecclesiae, Ber. Sacristae, Thedilij Canonici Ianuensis, & P. Fortis Notarii Arelatenensis, qui rogatus haec scripsit.

CAP. XI.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem incarnationis M C C I X. IV. Non. Augusti anno pontificatus Domini Innocentij Papae III. duodecimo. Nos Consules & omnes homines Argentariae juramus super sancta Dei evangelia manutaeta vobis Burno Vivariensi Episcopo & G. Bodi ad hoc specialiter delegatis a Domino Milone Domini Papae Notario A. S. L. de mandato & auctoritate ipsius Legati quod bona fide, sine omni malo ingenio, & sine fraude, consulemus & operam dabimus pro posse nostro quod Dominus R. Comes Tolosanus tam per se quam per heredes suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quae videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiae, & quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contraverit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per amicos nostros aliquatenus impendamus, immo quousque plenè paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quicquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive Legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum Vivariensem episcopatum securas servabimus & faciemus inviolabiliter observari. Item Ecclesias omnes & domos religiosas in Vivariensi episcopatu tam in civitate Vivariensi quam extra in plenaria conservabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, & defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiae occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab Episcopo vel Capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus referentur, & electioni Episcopi vel

alterius rectoris Ecclesiae faciendae per nos vel per quamcumque aliam personam nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum praestabimus quò minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per Ecclesiam Romanam vel ejus Legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus, & faciemus per episcopatum Vivariensem pro posse nostro in perpetuum observari. Item si Episcopos vel Capitulum Vivariensem vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos haereticos in episcopatu Vivariensi nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos haereticos praedicare vel facere conventicula illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, & eorum bona omnia pro posse nostro infiscabimus. Item Indeos ab omni administratione publica vel privata omnino removebimus, & nullo unquam tempore eodem vel alios ad eandem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos utemur, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium eorum permittemus habere; & si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenerint, tam Indeorum quam Christianorum morantium cum eis bona omnia infiscabimus. Item Ecclesias incastellatas Vivariensis episcopatus ad arbitrium diocesani nostri Episcopi vel aliorum Praelatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas; quas ipsi Episcopo vel aliis Praelatis trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum arbitrium magistri Milonis Domini Papae Notarii A. S. L. vel tuum, Domine Vivariensis Episcopi, vel alterius Legati seu iudicis ordinarii vel delegati justitiam faciemus. Item si quis de Vivariensi episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, & communitus ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos Podienfes auferemus; immo quolibet mense, in quo excommunicatus permanferit, ei summam auferemus praefatam; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos dicimus facturos si ab ecclesiastico iudice certiorati fuerimus. Haec omnia singulis annis successores nostros Consules faciemus jurare. Si quis autem haec jurare noluerit, eum tanquam haereticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et nos B. Vivariensis Episcopus & G. Todi vobis ex parte Domini Legati supra dicti ad praedicta omnia exequenda auctoritatem & potestatem concedimus vobis praedictis Consulibus & toti populo Argentariae. Haec omnia pro posse nostro nos observaturos juramus in animam nostram & in animam totius populi ego Vv. Garns, R. Befceda, Ber. Roquerius, Argentariae Consules, P. Mazel, S. Mascals, R. Chairicus, Bern. Dalbiges, Ermengaus, R. de Ribeira, R. Salgues, Ber. de Fijac, Vv. Esteves, P. Faber, & totus populus Argentariae.

Nos Vgo & R. nepos ejus de Baucio promittimus vobis Domino Miloni Domini Papae Notario A. S. L. sub debito juramento quod vobis apud sanctum Aegidium praestitimus quod quam

CAP. XII.

citò per vos vel nuntium vestrum fuerimus requisiti, castrum de Alansone vobis vel cui manducaveritis assignari omni occasione postposita faciemus, & ex nunc idem castrum profitemur nos vestro nomine possidere. Volumus etiam ut idem castrum nostris custodiatur expensis.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem incarnationis M C C I X. 11. Non. Septembris, anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo. Ego G. de Fabrano Dei gratia Comes Fornalcaricenis juto super sancta Dei evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papæ Notario A. S. L. quod stratas publicas per totum meum districtum securas servabo & faciam inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas à transeuntibus per stratas mei districtus vel etiam per aquas nullatenus accipiam vel permittam accipi, nisi quæ vel quas antiqua Regum vel Imperatorum concessione me habere constiterit. Item Ecclesias omnes & domos religiosas in toto meo districtu in plenaria libertate servabo, videlicet quòd ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigam vel exigi faciam, & defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum minime spoliabo vel faciam spoliari, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogatus ab Episcopo vel Capitulo, me immiscere præsumam, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, nec electioni Episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per me vel per quancunque aliam personam me immiscebo, nec aliquam violentiam faciam vel impedimentum præstabo quò minus electio canonicè ac libere celebretur. Item pacem seu trequam, sicut mihi per Ecclesiam Romanam vel ejus Legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide servabo & faciam per meum districtum pro posse meo inviolabiliter observari. Item si aliqua persona ecclesiastica in meo districtu aliquos hæreticos nominaverit vel credentes, vel per me ipsum cognoscere potero aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula illicita, ipsos persequar secundùm legitimas sanctiones, & eorum bona omnia infiscabo. Item Judæos ab omni administratione publica vel privata penitus removebo, & nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eandem administrationem assumam vel aliam, nec eorum consilio utat contra Christianos, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittam habere, & si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenerint, tam Judæorum quam Christianorum morantium cum eisdem bona omnia infiscabo. Item Ecclesias incastellatas mei districtus ad arbitrium diocesani Episcopi vel aliorum Prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruam, vel etiam reservabo si quas duxerint reservandas, quas ipsis Prælatibus tradam, ut perpetuò possideantur ab eis. Item de me conquerebantibus secundùm tum vel alterius Legati vel judicis delegati seu ordinarij arbitrium justitiam faciam. Item si quis de meo districtu propter suos excessus excommunicatus fuerit, & commonitus ab ecclesiastico judice non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos monetæ cursil, auferam, inno quo-

libet mense in quo excommunicatus permanserit, ei summam auferam prætaxatam; si verò solvendo non fuerit, cum ponam sub banno. Hæc autem me dico facturum si ab ecclesiastico judice fuero certioratus. Ve autem hæc omnia per me ac successores meos firmius observentur, hæc castra, videlicet castrum de Lursmarin, & Perosum, & Cesaristam, tibi duxi obliganda nomine Romanæ Ecclesiæ, & cuicumque & quando-cunque volueris assignabo corporaliter possidenda, meis custodienda expensis, nec ea per me vel alios auferam, & si ablata fuerint, bona fide recuperabo ea, & restituum custodibus qui per te vel Romanam Ecclesiam fuerint deputati. Cum Comite juraverunt Bertrandus de Vilamauri, Ricavus de Insula major, Raimaldus Dalsini, Vv. de Sabrano, Vv. Gaufridus de Avinione, Vv. Cucuton, Bertrandus de sancto Maximo, Guigo Roza, R. de Sabrano, Vv. Raimundi de Vacheriis, Bertrandus de Pertuso.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ejusdem incarnationis M C C I X. 1 v. Idus Septembris, anno pontificatus Domini Innocentij Papæ III. duodecimo. Nos Consules & cives Cavellenses juramus super sancta Dei evangelia manu tacta tibi magistro Miloni Domini Papæ Notario A. S. L. de mandato & auctoritate tua quòd bona fide, sine omni malo ingenio, & sine fraude, consulemus & operam dabimus pro posse nostro quòd Dominus R. Comes Tolosanus &c. sicut in forma juramenti quod præstiterunt homines de Montepessulano plenius continetur.

DOMINO PAPA.

Sacratissimo Patri & Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici, frater Arnaldus dictus Abbas Cistercij, & Milo humilis servus ejus, tam debitum quam devotum voluntarie servitutis obsequium. Benedictus omnipotens Dominus, qui cum sit magnus in magnis, mirabilia gloriosius operatus in minimis, prosperum fecit verbum quod egressum est de ore vestro contra fidei subvertes, qui peccatis exigentibus nimium pullularant in provincia Narbonensi. Ipso siquidem faciente dissipati sunt inimici ejus, & mox à facie ipsius fugerunt qui eum oderant & dissipaverant legem ejus. Advenientibus sanè illustri Duce Burgundie aliisque magnatibus cum tanta multitudine signatorum quanta inter Christianos non creditur aliquando convenisse, in eorum adventu usque adeo invalit tremor hypocritas ut quasi miraculosè fugerent ante faciem subsequen-tium, maxime post civitatis Biterrensis excidium & ruinam. Licet enim cives civitatis ejusdem per nos & suum Episcopum diligenter commoniti fuerint, eisdemque sub excommunicationis pena duxerimus injungendum ut vel hæreticos quos habebant cum rebus suis crucesignatis traderent, vel si hoc non possent, exirent de medio eorundem, alioquin sanguis eorum super capita sua esset, ipsi tamen nostris non acquieverunt monitis & mandatis, immo super defendenda civitate contra signatos cum ipsis hæreticis juramento interposito convenerunt. Appropinquante igitur exercitu civitati, domini quorundam castrorum adjacentium malè sibi conscij, à facie

Epif. 108.
De victoria
habita contra
hæreticos.

signatorum fugerunt; sed milites & fideles reliqui castrorum ipsorum ad exercitum fiducialiter accedentes, se, sua, & ipsa castra in manus signatorum dederunt, fidelitatem eis & hominum facientes; & in vigilia beatae Mariae Magdalene redditum fuit nobis nobile quoddam castrum quod dicitur Servianum, cui alia plura castra, & ipsa bona admodum, appendebant. In crastino vero, in festo sanctae Mariae Magdalene, in cuius Ecclesia cives Biterrenses dominum * suum dudum proditorialiter interfecerant, manè obfessa est civitas; quae quidem natura loci, viris, & victualibus adeo videbatur munita quòd per longum temporis putaretur posse quantumlibet exercitum sustinere. Verùm quia non est fortitudo, non est consilium contra Deum, dum tractaretur cum Baronibus de liberatione illorum qui in civitate ipsa catholici censebantur, ribaldi & alij viles & inermes personae non expectato mandato Principum in civitatem fecerunt insultum, & mirantibus nostris, cum clamaretur *Ad arma, ad arma*, quasi sub duarum vel trium horarum spatio transcensis fossatis ac muro capta est civitas Biterrensis, nostrique non parcentes ordini, sexui, vel aetati, ferè viginti milia hominum in ore gladij peremerunt; factaque hostium strage permaxima, spoliata est tota civitas & saccenta, ultione divina in eam mirabiliter sentiente. Disseminato ergo rumore tanti miraculi usque adeo territi sunt universi ut montana petentes & in via inter Bitterrensem & Carcassonam reliquerunt castra nobilia plusquam centum, referta tamen cibariis & reliqua suppellectili quam fugientes secum nequiverant asportare; inter quae castra erant quamplurima adeo natura loci, viris, divitiisque munita ut viderentur insulsum nostri exercitus posse facile longissimo tempore sustinere. Inde duce Domino, cuius ducebatur amore, in festo sancti Petri ad vincula totus Christi exercitus Carcassonam pervenit, civitatem utique populosam, & in sua perfidia tam loci fortitudine quam divitiarum abundantia gloriantem. Obfessa igitur civitate, in crastinum nostri fecerunt insultum in primum suburbium; quod utique licet vallo, muro, & propugnaculis valde munitum esset, nostri tamen inter imbres lapidum, inter tela balistarum, inter lanceas & gladios defendentium, quasi sub duarum horarum spatio omnia transcendentem, tam potenter quam mirabiliter intravere suburbium, ipsumque incendio vastaverunt. Inde verò erectis machinis, octavo die captum est majus suburbium, & ab ipsis civibus incendio devastatum. Conclusis igitur hostibus infra civitatis angustias, cum supra quam crederetur à nostris multa interius cives ipsius laborarent inedia, se ac sua omnia & civitatem ipsam obtulere signatis, dummodo eis vita ex misericordia servaretur, & deducerentur securi tantummodo una die. Habito itaque communi consilio, quasi necessario Principes sunt induti ad hanc misericordiam faciendam; tum quoniam apud homines non videbatur civitas facile posse capi, utpote loci positione & humana industria munitissima, licet hoc facile Deo esset, qui omnia faciebat; tum quia plurimum timebamus ne si vi civitas caperetur, sicut de aliis locis jam contigerat, etiam invidis Principibus, sive ab his qui nobiscum erant corpore sed non mente, sive

ab ipsis hostibus omnia incendio vastarentur; & sic huiusmodi necessitate ducti, sub praedicta forma recipi permittimus civitatem, ut ea per catholicos viros munita, reliquae civitates & castra quae occupavit exercitus ab haeresi per catholicorum prudentiam expientur, qua per incolarum nequitiam fuerant haecenus turpiter maculata. Ut igitur terra quam in fervorum suorum manibus Deus dedit, ad honorem ipsius sanctaeque Romanae Ecclesiae ac totius Christianitatis servetur, nobilis vir Simon de Monteforti, sanctitati vestrae, sicut credimus, bene notus, vir armis strenuissimus, fide devotissimus, ac totis viribus persequi desiderans haereticam pravitatem, in Principem & dominum terrae ipsius de communi consilio est electus; cuius quantum sit desiderium circa reparandum in partibus illis Ecclesiae Dei statum ex hoc evidenter apparet quoniam iam ipse disposuit ut de tota terra quam ibidem dederit ei Deus decimae & primitiae Ecclesiae cum integritate solvantur, ac si quis huic suo proposito contraret, ipsum tamquam suum & Ecclesiae inimicum totis viribus impugnet, ac de singulis latibus terrae suae vult annuatim Romanae Ecclesiae denarios tres persolveri; & ne possit in ditione sua censura ecclesiastica vilipendi, constituit ut si castellanus per quadraginta dies in excommunicatione permanerit, antequam reconcilietur Ecclesiae centum solidos, si Miles fuerit, vel burgensis quinquaginta, si plebeius quilibet, viginti solidos componat; & in recognitionem domini Romanae Ecclesiae aliorum dominorum in omnibus salvo jure, dispostuit annis singulis certam vobis solvere pensionem. Pro ipso igitur & cum ipso beatitudini vestrae preces offerimus humiles & devotas quatinus in suis petitionibus, quas faciet per solemnes nuntios qui sunt pro eo ad sedem apostolicam accessuri, eum solita pietate dignemini exaudire; ut per favorem Romanae Ecclesiae terram illam prorsus emundet ab haeretica pravitate. Licet enim major pars exercitus ad partes suas redierit, expedito per Dei gratiam duorum mensium spatio quod vix sperabatur posse per biennium vel triennium expediri, adhuc tamen tot Milites alijque probi homines cum dicto nobili remanserunt quòd, dummodo ab Ecclesia, cuius negotium ipse gerit, in expensis juvetur, facile sibi erit non solum acquisitam terram defendere, sed expulsi prorsus haereticis, praeter Tolosam, totam aliam occupare. Cum enim, praeter civitates, plusquam ducenta optima castra possideat, ac Vicecomitem Bitterrensem haereticorum pessimorum defensorum teneat vinculis compeditum, evidenter apparet eum ad manendam terram huiusmodi & aliam acquirendam multis viris ac viribus indigere. Multa quae desunt praedicti nuntij sanctitati vestrae referent viva voce, sicut qui semper praesentes fuerunt.

DOMINO PAPAE.

Sanctissimo Patri & Domino Innocentio Dei gratia apostolicae sedis summo Pontifici Simon Comes Leicesteriae, Dominus Montisfortis, Bitterrensis & Carcassonensis Vicecomes, salutem, & tam debitae subjectionis quam reverentiae plenitudinem. Noverit sanctitas vestra quòd audito mandato vestro mihi specialiter destinato, omni

* Trincavelum. Vide hist. Albig. cap. 15. & Guill. de Poit. Laur. c. 13.

Vide hist. Albig. cap. 16.

Vide hist. Albig. cap. 17.

Vide hist. Albig. cap. 18.

Appl. 100. De capto- cione baro- corum. 7 de infid. 111.

mora postposita ad partes Albienses iter meum super hereticos preparavi; ubi Dei vocatione & assensu procerum crucifigaturum, quamvis indignus, ad terræ illius regimen & dominatum advocatus & unanimiter electus, ibi ad honorem Dei & fidei catholice supplementum, si valeam, propositum remanere, spem habens in Domino præcipuum quod pravitas heretica in illis partibus funditus destruetur, si vestro fruatur auxilio, præveniente gratia Dei. quæ duo mihi conferunt spem totius consilij post laborem. Veruntamen quia labor est sumptuosus duplici de causa, oportet ut cura pervigili, sicut bono inchoastis principio, sine peroptimo terminetis. A terra enim illa proceres terrarum qui ibi in expeditionem super hereticos confluerant, me ferè solum inter inimicos Christi per montes & scopulos vagantes cum non multo milite reliquerunt; & terram præ nimia paupertate, cujus bona destructa sunt, sine vestro & fidelium auxilio non potero diutius gubernare. Ipsi enim heretici partim castella reliquerunt vacua & subverta fugientes, partim verò ex illis fortioribus adhuc tenent, Dei exercitui resistentes, donec ipsorum spurcicia victrice Dei dextera comprimat. Oportet siquidem me conducere soldarios qui mecum remanserunt grandiori pretio quam in alijs guerris. Vix enim possum aliquos retinere nisi duplici remanerentur remuneratione. Statutum est verò quòd Ecclesia Romana, quæ caput nostrum & fidei catholice esse dinoscitur fundamentum, solutione trium denariorum ab unoquoque hospicio annuatim per illam terram perenniter congaudebit; & hoc peto à vestra sanctitate firmiter confirmari. Decimas siquidem, quas huc usque heretici detinuerunt, dignum duxi Ecclesie terræ & Ecclesiarum ministris sine aliqua diminutione per totam terram fideliter dispensare. Ceterum his ita jam pro posse meo ad honorem Dei dispositis, vestram mea parvas depositi sanctitatem ut dictam terram, quæ mihi ex parte Dei & vestra & per Legatum vestrum Abbatem Cistercij, communicato super hoc tenus exercitui consilio, mihi & heredibus meis, illis etiam qui laboris participes ejusdem terræ secundum merita acceperint portionem, benignè dignemini confirmare. Venerabilem siquidem virum Abbatem Cistercij præ ceteris negotio Dei fidelitorem & promiorem in omnibus inveni, sermone, opere, consilio, fide integra constantiorem. Et quia non nocet admissio subdere calcari equo, vestre supplico paternitati ut de me & de terra sit ipse sollicitus, sicut consuevit, per apostolicam monitionem dignemini commone. Verum quia quæ expediunt non valeo penitus prænotare, sanctitati vestre dilectum & fidelem meum nobilem virum R. latorem præsentium transmittere decrevi, cujus absentiam graviter me expedire sustinere, cum ipse mihi fuerit pars consilij & auxiliij supplementum, ut quæ vestre sanctitati ex parte mea dixit firmiter rata habeatis.

ADVLPHO QVONDAM
Colonienſi Archiepiſcopo.

Solet annuere sedes apostolica piis votis, & honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, provisionem ducentarum & quinquaginta marcarum quam tibi venerabilis frater noster Colonienſis Archiepiſcopus de consilio & assensu Priorum & conventia nobilium terræ ac ministerialium & civium Colonienſium ad mandatum nostrum percipiendam annis singulis assignavit, sicut in ejus authentico continetur, auctoritate tibi apostolica confirmamus & præſentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei &c. Si quis autem hoc attentare præſumpserit &c. usque incurſurum. Datum Laterani VII. Idus Novembr. pontificatus nostri anno duodecimo.

Epist. 110.
Confirmatur ei
penſio 150.
marcarum.

PRIORI ET FRATRIBVS
Ierolymitani hospitalis sancti Egidij.

Cum à nobis petitur quod iustum est & honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officij nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, castrum, burgum, & palatium de Manualcha & alia omnia cum suis pertinentiis à Guillelmo quondam Comite Forcalcarienſi domui vestre piè concessa, sicut ea iustè ac pacificè possidetis, & in instrumento ipsius Comitis continetur, vobis & per vos domui vestre auctoritate apostolica confirmamus & præſentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem cautelam instrumentum prædictum de verbo ad verbum huic nostræ pagine duximus inferendum; cujus tenor est talis. EGO GVIL-
LELMVS Dei gratia Comes Forcalcarien-
sis, filius Domini Comitis Bertrandi & Do-
minæ Comitissæ Iaucerandæ, pietatis in-
tuitu & in redemptione peccatorum meo-
rum & parentum meorum, & in compen-
satione damni Hospitalis & fratribus à me
illati, dono & jure perfectæ donationis in-
ter vivos trado in perpetuum, sine omni
retinemento, Domino Deo & fratribus
Hospitalis Ierolymitani præsentibus &
futuris in manus de te fratre Petro de Fal-
cone ejusdem Hospitalis Priore propriam
domum meam, scilicet palatium de Man-

Epist. 117.
Confirmatur
eis donatio fa-
cta à Comite
Forcalcarienſi,

" vascha, cum omnibus pertinentiis suis,
 " quod meis sumptibus ædificavi, & præte-
 " rea quicquid quocunque jure ad me perti-
 " net vel quocunque pertinuit in burgo
 " & castro de Manuascha & in eorum perti-
 " nentiis & in totas auras intus & extra, cum
 " terris cultis & incultis, pratis, nemoribus,
 " aquis, aquarum decursibus, & cum homi-
 " nibus & feminabus, & cum justitiis, fir-
 " mantiis, & jurisdictione, & explectis, si-
 " cut melius generaliter vel specialiter posset
 " nominari, sicut ego vel aliquis de genere
 " meo per nos vel per alium unquam melius
 " vel plenius habuimus vel possedimus vel
 " habere vel possidere visi sumus ubicunque
 " in omnibus superscriptis territoriis, seu in
 " quolibet eorum, hoc est, usque ad territo-
 " rium sanctæ Tulie, & usque ad territorium
 " Petre viridis, & usque ad territorium Mon-
 " tisfuronis, & usque ad territorium sancti
 " Martini, & usque ad territorium Dalsini,
 " & usque ad territorium de Vols, & usque
 " ad flumen Durentie, quæ utique omnia in
 " eadem donatione in formam superscriptam
 " concludo, & profiteor & in veritate re-
 " cognosco me eandem dudum domui Hof-
 " pitalis celebrasse donationem, & à tempo-
 " re prædictæ donationis omnia prædicta pro
 " domo Hospitalis possedisse. Et modò in
 " præsentem totum prædictum palatium & bur-
 " gum & castrum de Manuascha & totas au-
 " ras & si quid meo nomine in prædictis vel
 " infra prædicta loca possideo, nomine Hof-
 " pitalis & fratrum ibidem Deo servientium
 " præsentium & futurorum me constituo pos-
 " sidere, tantùm dum vixero, ut exinde fra-
 " tres Hospitalis sua auctoritate, nullius re-
 " quisito consilio, nec alicujus voluntate ex-
 " pectata, omnium superscriptorum posses-
 " sionem absque contradictione valeant oc-
 " cupare & ut proprium habere ad omnes
 " voluntates suas inde faciendas. Præterea
 " corpus meum vovens & offerens pro se-
 " pultura cimiterio domus Hospitalis, profi-
 " teor & in veritate recognosco Guigonem
 " avunculum meum bonæ memoriæ prædic-
 " torum locorum omnium domui Hospitalis
 " & fratribus præsentibus scilicet & futuris
 " fecisse donationem, quam specialiter bona
 " fide & sine dolo laudo & in perpetuum
 " confirmo. Omnia itaque & singula sicut
 " superius scripta sunt me perpetuò bona fi-
 " de servaturum per me successoresque meos
 " nec aliquo jure scripto vel non scripto vel
 " ratione contraventurum per stipulationem
 " promitto, & me & meos inde devestio, &
 " domum sive domos Hospitalis & fratres
 " scilicet præsentis & futuros inde investio.

Et ut prædicta donatio & omnia superscrip-
 ta post obitum meum majori & perpetua
 gaudeant firmitate, Barones & proceres
 meos & homines de Manuascha, quorum
 nomina infra scripta sunt, per sacramen-
 tum fidelitatis & hominij quo mihi tene-
 tur astricti commoneo eosque de novo ju-
 rare præcipio ut prædictam donationem
 tam devotè factam pro posse suo servent
 & servari procurent, & si quis in posterum
 contra prædictam munificentiam aliquo
 modo venire tentaret, contra illum vel il-
 los pro posse suo domui & fratribus Hof-
 pitalis auxilium & consilium impendant,
 ab omni violentia defendant, & ipsis Hof-
 pitalaris homines de Manuascha in omni-
 bus & per omnia tamquam veris dominis
 obedientes existant, & de prædictis, si ne-
 cessitas exigeret, testimonium ferant. Præ-
 dictæ quoque donationi specialiter adicio,
 scilicet ut jure perfectæ donationis habeant
 in perpetuum omnes hereditates seu pos-
 sessiones vel honores qui fuerunt Militum
 vel hominum castri de Manuascha, quas
 pro malitia seu perfidia vel prodicione
 quam contra me commiserunt jure confis-
 cationis occupavi, ita ut nullus eorum ali-
 quo tempore suas valeat possessiones recu-
 perare nisi ad cognitionem Domini Prio-
 ris pro tempore in prioratu Hospitalis re-
 sidentis à crimine tantæ perfidiæ ac prodio-
 tionis sese purgaverint. Ad majorem om-
 nium superscriptorum firmitatem atque
 cautelam hanc chartam præsentari volo
 Domino Papæ & Domino Imperatori, &
 in eorum notitia quicquid in ea continetur
 deduci, & ad perpetuam rei memoriam &
 indubitabilem fidem eorum sigillis præsen-
 tem paginam precor communiti. Ad hæc,
 nos Barones & proceres & homines infra-
 scripti piæ Domini Comitis donationi gra-
 tum præbentes assensum, bona fide pro-
 mitimus & tactis sacrosanctis evangelij ju-
 ramus quòd omnia & singula & prædicta
 pro posse nostro domui & fratribus Hofpi-
 talis præsentibus & futuris defendemus &
 contra omnes ad tuitionem prædictæ do-
 nationis auxilium & consilium ipsis præsta-
 bimus, & nos homines de Manuascha ipsis
 post obitum Domini Comitis tamquam
 dominis fideliter obediemus. Illi itaque qui
 juraverunt sunt ij. W. de Sabrano, Raim-
 baudus Ofasica, & Raimundus frater ejus,
 Bertrandus de Villamuro, Guigo Roze,
 Isnardus de Dalsino, Langerius de sancto
 Maximo, & Bertrandus frater ejus, Petrus
 Ferulfus, Durandus Basili, Tibanus, Gui-
 go Barbatorta, Vgo de Manuascha, Ar-
 betetus

betetus Mimus, W. de Cucurone, Guiberrus de Rellania, Lambertus de Rellania frater ejus, Vgo de Montejustio, Petrus Nigrellus, Bertrandus Savini, Laugerius Savini, W. Cornuti, W. de Forcalle, Ramundus Riperti, Rostagnus Roze, W. de Villamuro, Bertrandus Cornuti, Bertrannetus de Villamuro, W. Petri de Manuascha, Garnerius, Ramundus Bonustofius, Bertrandus Felicius, W. Vetula, Bertrandus de Sannone, W. Garnerij, Iohannes Petri, W. Rainaudi, Isnardus Rainaudi, Petrus Rostagni, Geraudus Ebraudi, W. Symon, Bernardus Ricolus, Petrus Niger, W. de Terrallo, Stephanus Mercerij, W. de Croso, Paganus, Poncius Rainaudi, Petrus Gaudi, Iohannes Capuci, Marthæus, Petrus Bona & filius ejus Petrus, Rainaudus de Bariolo, Rostagnus de sancto Petro, Bernardus Cafarius, Stephanus Bochiardi, W. Vetus, Imbertus Mazellari, Guerrinus, Petrus Raxenni, Bernardonus, Odo, W. Marquisius, Petrus Scoferius, Iohannes Vncator, Isnardus Cufenderius, Petrus Blanchuberius, Ruffus Veridiz, Cor de Roure, Ramundus Sestaronus, W. Bergononus, W. Faber, Bernardus Banniator, Petrus Niger, Croginus, Iohannes Rueme, Bertrandus Furnerius, Geraudus Maurelli, Iacobus Malpel, Petrus Rueme, W. de sancto Martino, Bertrandus de Arelato, W. Micolavi, Redonnus, Geraudus Buerius, Bertrandus Mazellarius, Guigo Arquerius, W. Aurici, Petrus Breti, Petrus Gallina, Petrus Radeire, Fulquerius, Petrus Andreas, Vv. Benedictus, Vv. Martelli, Arnaudus Agrena, Iohannes Defcalcius, Petrus Rascatus, Arbertus de Villamur, Adam, Vv. Iohannes, Vv. Vincenci, Tedanus, Vv. de Leuno, Iacobus de Pruneris, Vv. Feutrierius, Petrus Barreti, Martinus Croterij, Michaël Ginaridi, Iohannes de Operè, Iohannes de Nonai, Stephanus Recobreire, Iohannes Saxa, Iacobus Breti, Stephanus Rossalpaix, Petrus Stephanus, Bartholomæus Monachus, Bonetus Aifre, Vv. Garemberga, Totas auras, Rogerius, Vv. Blanc, Petrus Bernardus, Bertrandus Vetus, Rofre, Andreas Paneri, Poncius Sartor, Giraudus Sartor, Petrus Sartor, Raimundus Durandi, Iohannes Ricardus Mauranneus, Stephanus Serrator, Vv. Rainaudi, Iohannes Ruffus, Iohannes Raxenni, Petrus Autricus, Petrus Adam, Geraudus de Valanciola, Petrus Monachus, Petrus Bramancionus, Maurannus Rostagnus ber-

Tom. II.

bergerius, Petrus Bona, Michaël Arnulfi, Bertrandus Gali, Vincentius Saguator, Iohannes Brunelli, Radulfus de Volvei, Ramundus Barreti, Ramundus Barbarotti, Bertrandus Corcoffon Buerius, Bertrandus de Malafogacia, Petrus Botellerius, Michaël Cotalonga, Petrus Robaudus, Vgo Bernardus, Iohannes Garinus, Iohannes Frenerius, Iohannes Mercerius, Vv. Bos, Bernardus de Recluso, Columbus Pipeti, Vgo Martini, Poncius Gebelini, Vv. Robaudus, Roma Senoreti, Geraudus Furgoni, Bertrandus de Salto, Vv. Gafe, Vv. Furgoin, Germanus Audebertus de Valentiola, Vv. Bibensaquam murator, Iohannes Faber, Iacobus Borgarelli, Vv. Imberti, Ramundus Rainaudi, Imbertus Faber, Petrus Barbaroti, Vv. Felicius, Iohannes Niger, Petrus Gontardus, Vv. Bibensaquam berbergerius, Poncius Mexoneri, Aymus Capuci, Guigo Capuci, Petrus Olive, Vv. Garemberge, Petrus de Curello, Petrus Squire, Raimundus Motetus, Petrus Remufati, Bernardus Faber, Simon Ramundus Bexonius, Martinus Garini, Ramundus Buerius, Rostagnus Hospitalarius, Bertrandus Telta, Vv. Recobreire, Petrus Bernardus, Vv. Ramundus, Geraudus Faiditi, Vv. Gaufredi, Vv. Guido, Isnardus Cosini, Martinus Corderij, Iohannes Furnerius, Martinus Florentij, Ramundus Arnaudus, Ramundus Sauneri, Isnardus Rostagni, Petrus Revelli, Iohannes Fretun, Petrus Robaudi, Geraudus Gerini, Is. Iohannes Merceri, Vv. Bos, Bernardus Vv. Robaudi, Bernardus Iacobus, Ramundus Guavaudani, Iohannes Burferi, Petrus Alvernaci, Poncius Cabreri, Iohannes berbergeri, Vv. Braidun, Gaufredus Ranulfi, Petrus Berni, Ramundus Astorgo, Petrus de Mura. Petrus Notarius Domini supradicti Comitis Vv. mandato hanc hujus piæ donationis chartam dictavit, & propriis manibus conscripsit, & cum hoc presentis plumbeo sigillo ipsius Comitis corroborando publicè sigillavit.] Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Kal. Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

NOBILI VIRO PONCIO

Lugdunensi.

Cum à nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitas conferenda

Epist. 312.
Datur ei facultas conferendi decimas.

Bbb

rudinem officij nostri ad debitum perducat effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, ut decimas possessionum castri de Keriscoth & Calavath Ecclesie ipsius castri cum Episcopi diocesani assensu sine juris præjudicio alieni possis conferre, auctoritate tibi præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 14. Non. Novembr. anno duodecimo.

CONSTANTINOPOLITANO
Patriarche.

Epist. 113.
Vt quendam
Canonicum re-
cipi faciat.

SI preces apostolicas pro iis tibi dirigimus & mandatum quorum habes notitiam plenior, tanto nos convenit facilius exaudiri quanto eis pro quibus scribimus, præter nostra monita, propria merita suffragantur. Inde est quod pro dilecto filio G. Clerico carissimi in Christo filij nostri Henrici Constantinopolitani Imperatoris illustris fraternitatem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus eundem pro reverentia beati Petri & nostra, intuitu quoque Imperatoris ejusdem, qui nobis pro eo humiliter supplicavit, in Ecclesia sanctæ Sophiæ recipi facias in Canonicum & in fratrem, mandatum apostolicum taliter impleturus quod tua fraternitas possit exinde merito commendari. Datum Laterani &c. ut in alia.

VARISSIENSI, THEBANO,
& Larissensi Archiepiscopis.

Epist. 114.
De fidelitate
prestanda Im-
peratori.

CARISSIMUS in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus Imperator illustris sua nobis conquestione monstravit quod quidam tam Latini quam Græci Archiepiscopi & Episcopi & imperialium monasteriorum Abbates de toto imperio Romanie fidelitatem ei debitam facere contradicunt. Nolentes igitur quod idem sua justitia defraudetur, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus Imperator de aliquo Prælatorum ipsorum, qui ei recusant fidelitatem debitam exhibere, suam coram vobis deposuerit questionem, vos eos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo prævia ratione cogatis. Quod si non omnes iis exequendis &c. duo vestrum &c. ut in alia.

ARCHIEPISCOPO VARISSIENSI,
& Episcopo Salimbriensi, & Decano sancte Mariæ de Blakerna Constantinopolitano.

GRAVEM ad nos carissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus Imperator illustris querimoniam destinavit quod venerabilis frater noster Patriarcha Constantinopolitanus in præposituris ad eum spectantibus pro suæ voluntatis arbitrio volens Præpositos ordinare ipso penitus inconsulto, Præpositos instituit in eis & earundem Clericos tamquam excommunicatos evitat in ipsius præjudicium & gravamen. Vnde eidem dedimus in mandatis ut ab ipsius super præmissis molestatione indebita conquescentes, Præpositos institutos in eis taliter in pace dimittat, quod inter eum ac Imperatorem ipsum, quod absit, non possit scandalum exoriri. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta mandamus quatenus dictum Patriarcham ad id moneatis attentius & inducere procuretis. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani ut in alia.

PATRIARCHÆ
Constantinopolitano.

GRAVEM ad nos &c. in eundem ferè modum usque gravamen. Cum igitur illius jura debeas servare illæsa qui te super tuis justitiis non molestat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ab ipsius super præmissis molestatione indebita conquescentes, Præpositos institutos in eis taliter in pace dimittas quod inter te ac Imperatorem ipsum, quod absit, non possit scandalum exoriri. Datum Laterani 11. Non. Novembris anno duodecimo.

E I D E M.

OBATA nobis carissimi in Christo filij nostri Henrici Constantinopolitani Imperatoris illustris questio patefecit quod episcopatus Dan. & Euthlochi existentes in parte ipsius archiepiscopatus Erachiensis existenti in parte Venetorum uniti eo penitus inconsulto in ipsius præjudicium & gravamen. Cum igitur &c. ut in alia usque mandamus quatenus si est ita, unionem ipsam taliter studeas revocare quod inter te &c. usque suboriri. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Varissiensi & Episcopo Salimbriensi & dilecto filio Decano sancte Mariæ de

Epist. 117.
De Præpositis
ab Imperatore
constitutis.

Epist. 116.
De eadem m.

Epist. 115.
Non licet Po-
triarchæ nisi
fides episcopis
ita.

Blakerna Constantinopolitano dedimus nostris litteris in mandatis ut quod in præjudicium ipsius Imperatoris super præmissis præsumptum invenerint, sublato appellationis obstaculo non differant legitime revocare, significaturi nobis si ad uniendas episcopales sedes, quod sine speciali mandato nostro tibi non licet, procedere attentati. Datum Laterani 11. Non. Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est ipsis in eundem modum usque quod venerabilis frater noster Patriarcha Constantinopolitanus &c. usque univit &c. *ut in alia usque gravamen.* Vnde eidem dedimus in mandatis ut, si est ita, unionem ipsam taliter studeat revocare quod inter eum &c. usque suboriri. Quo circa discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus Patriarcha mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos quod in præjudicium ipsius Imperatoris super præmissis præsumptum inveneritis, sublato appellationis obstaculo non differatis legitime revocare, significaturi nobis si ad uniendas episcopales sedes, quod sine speciali mandato nostro sibi non licet, idem Patriarcha procedere attentavit. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani 11. Non. Novembris, anno duodecimo.

OTTONI ILLVSTRI
Romanorum Imperatori semper
Augusto.

Quantumcunque sit detestabile illud horribile facinus quod in nece claræ memoriæ Philippi quondam Ducis Sueviæ commissum fuit à filiis Belial, detestandum est tamen & illud iniquum iudicium quod contra venerabilem fratrem nostrum Pabembergensem Episcopum occasione necis illius nimis extitit inordinatè præsumptum: quoniam etsi fortè culpabilis super hoc idem Episcopus potuisset ostendi, ordinato tamen & æquo debuerat examine judicari. Vnde nos ipsum negotium volentes reducere ad tramitem rationis, dudum venerabili fratri nostro Hugolino Hostiensis Episcopo & dilecto filio Leoni tituli sanctæ crucis Presbytero Cardinali tunc apostolicæ sedis Legatis illud commissimus sub hac forma, ut si super nece prædicti Ducis, accusatore contra prædictum Episcopum legitimo comparente, fuisset coram ipsis culpabilis comprobatus, ab omni eum officio & beneficio ecclesiastico sublato cujuslibet contradictionis & appel-

lationis obstaculo deponere procurarent; alioquin indicere ei purgationem canonicam; in qua si fortè defeceret, censura eum simili condemnarent; quod si legitime se purgaret, denuntiarent eum super objecto crimine penitus innocentem; ante omnia providentes ut si quid contra eum vel ejus Ecclesiam esset perperam attentatum, in statum debitum revocarent. Cùmque postmodum ab eisdem Legatis memoratus Episcopus evocatus, se gravibus exponens periculis, ad ipsorum præsentiam accessisset, ejusdem impediens adversariis & ad sedem apostolicam appellantis, in negotio non extitit memorato processum. Verùm licet præfixo ab illis termino propter hoc idem Episcopus ad apostolicam sedem accesserit, hi tamen qui duxerant appellandum, quamquam in comitatu tuo fuerint cùm coronandus ad nostram præsentiam accessisset, coram nobis tamen contra dictum Episcopum comparere per se vel responsales idoneos minimè curaverunt. Licet ergo juxta juris rigorem aliter potuerimus in negotio ipso procedere, ad abundantiorè tamen cautelam venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Maguntino & Herbipolensi Episcopo & dilecto filio Abbati Fuldensi Herbipolensis diocesis nostris damus litteris in præceptis ut in statum pristinum revocent quicquid contra sepefactum Episcopum vel ipsius Ecclesiam perperam invenerint attentatum, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per excommunicationis sententiam in personas & interdicti, si necesse fuerit, in terras eorum, appellatione postposita coercendo, nonobstante sententia quæ contra ipsum dicitur promulgata, cùm ipso jure nulla penitus sit censenda. Denuntiatione verò publicè facta, si super nece præfati Ducis, accusatore legitimo infra tres menses contra dictum Episcopum comparente, culpabilis coram eis fuerit comprobatus, ab omni eum officio & beneficio ecclesiastico sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo deponere non postponant. Alioquin ex tunc omni contradictione, appellatione, ac excusatione cessante, purgationem canonicam eidem indicant; in qua si fortè defecerit, eum simili censura condemnent. Quod si legitime se purgaverit, denuntient eum super objecto crimine penitus innocentem, molestatores ipsius per censuram canonicam appellatione postposita compescendo. Quocirca serenitatem tuam rogan-

dam duximus & monendam quatenus diligenter efficias ut quod à nobis rationabiliter est provisum, efficaciter impleatur, non permittens ut quisquam difficultatem ingerat vel impedimentum opponat, universis rebus dicti Episcopi & Ecclesie sue, quas, prout asseritur, detines, eidem sine difficultate qualibet restituis. Datum Laterani Idibus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

MAGYNTINO ARCHIEPISCOPO,
& Episcopo Herbipolensi, & Abbati
Fuldensi Herbipolensis diocesis.

Epist. 119.
De eadem re.

Quantumcunque sit detestabile illud horribile facinus quod &c. *ut in alia per totum usque* quamquam in comitatu fuerint carissimi in Christo filij nostri Ottonis illustris Romanorum Imperatoris cum ad nos coronandus accessit, in nostra tamen presentia contra dictum Episcopum comparere per se vel responsales idoneos &c. *ut in alia usque* cautelam, discretioni vestre presentium auctoritate precipiendo mandamus quatenus in statum pristinum revocetis quicquid contra saepertatum Episcopum &c. *in eundem ferè modum ut in alia usque* culpabilis coram vobis fuerit comprobatus, ab omni eum officio & beneficio ecclesiastico sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo deponatis &c. *in eundem ferè modum ut in alia usque* compescendo. Quod si non omnes &c. Datum ut in alia.

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Epist. 120.
De eadem re.

Quantumcunque sit detestabile illud &c. *ut in alia usque* judicari. Cum igitur dilectus filius nobilis vir Dux Austriae quaedam bona ipsius & Ecclesie sue occasione hujusmodi detineat, sicut dicitur, occupata, eundem nobilem rogamus attentius & monemus per apostolica sibi scripta mandantes ut bona ipsa cum fructibus medio tempore perceptis ex eis dicto Episcopo vel ejus nuntio sine qualibet difficultate restituere non postponat. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta precipiendo mandamus quatinus si dictus Dux quod mandamus neglexerit adimplere, tu eum ad id per excommunicationis sententiam in personam & interdicti, si opus fuerit, in terram suam appellatione remota compellas. Datum Laterani &c. ut in alia.

NOBILI VIRO DVCI AVSTRIÆ.

Quantumcunque sit detestabile illud facinus &c. *ut in alia usque* judicari. Cum igitur quaedam bona ipsius & Ecclesie sue occasione hujusmodi detineas, sicut dicitur, occupata, nobilitatem tuam rogamus attentius & monemus, per apostolica tibi scripta precipiendo mandantes quatinus bona ipsa cum fructibus medio tempore perceptis ex eis dicto Episcopo vel ejus nuntio sine difficultate qualibet restituere non postponas. Alioquin venerabili fratri nostro Salzburgenfi Archiepiscopo nostris damus litteris in preceptis ut te ad id per excommunicationis sententiam in personam & interdicti, si opus fuerit, in terram tuam appellatione remota compellat. Datum Laterani Idibus Novemb. pontificatus nostri anno duodecimo.

NOBILI VIRO SIMONI
de Monteforti, Comiti Lecestrie,
Vicecomiti Biterrensi.

Abuisse bajulos dominici verbi fidei ad sinapis evangelicæ quantitatem felix tuae translationis promotionis ostendit, dum nominationis tuæ non solum sed & denominationis vocabula bonis interpretatus operibus, in auditu auris obedienti secundum nomen tuum in locum peregrinationis exire, ac sicut mons infirmas partes Ecclesie muniturus, ad verbum prædicatorum fidelium es translatus, ut tuæ denominationis deludendo vocabulis in bello Domini fortis esses, pugnandoque cum ministris antiqui serpentis, atrum hereticorum atrium à forti dudum custoditum armato fortior superveniens de ipsius erueres potestate, & non solum ejus spolia distribueres, verum etiam arma in quibus confidebat auferres. Hujus itaque considerationis obtentu, cum in manibus tuis & aliorum fortium quos in sanctum exercitum congregatos zelus Domini contra fidei subversores armavit necnon etiam Legatorum nostrorum Carcallonensem & Biterrensem civitates ac alias hereticorum terras mirabiliter altissimus tradidisset, Principes ejusdem exercitus cum præfatorum Legatorum consilio tuo ipsas regimini commiserunt, sperantes in Domino quod per providentiam tuam omnis ab ea debeat hæreticæ pravitatis eliminari spurcitia & ibidem salubriter reformari puritatis catholice disciplina. Nos igitur quod ab ipsis pie ac provide factum est ratum & gratum habentes, civitates & terras ipsas,

sicut tibi sunt ad divinæ majestatis honorem pro tutela pacis & fidei defensione concessa, tibi & heredibus tuis in fide catholica & devotione sedis apostolicæ permanentibus auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communitus, principalium dominorum & aliorum etiam, si quibus fortè competit, jure salvo; exceptis prorsus hæreticis, fautoribus, credentibus, defensoribus & receptatoribus eorundem; in quos etiam secundum sacræ legis censuram auctoritatis est aculeus dirigendus, cum facientes & consentientes pari poena canonica provisio persequatur. Ad indicium autem quod terras ipsas in devotione apostolicæ sedis & sancta religione conservare disponas, tres denarios statuisi per singulas domos ejus annualiter Ecclesiæ Romanæ solvendas, & illorum pravam consuetudinem qui secundum partium finitimarum abusum decimas & primitias ecclesiasticas hereditario jure immo injuria sibi vendicant, abolere, ipsas juxta legitimas sanctiones ad Ecclesiâ revocando. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

NOBILI VIRO SIMONI de Monteforti.

Nuntios & apices tuos paterna benignitate recepimus, & suggesta per ipsos intelleximus diligenter, omnipotenti Deo laudes & gratias referentes de iis quæ contra pestilentissimos hostes suos per te simul & alios ad hoc opus orthodoxæ fidei zelo succensus misericorditer est & mirabiliter operatus. Illud autem auditui nostro dedit gaudium & lætitiâ quod terris hæreticorum contagione purgatis consilium altissimi te præfecit, cum speremus in Domino quod per prudentiam tuam in his quæ gesta sunt & gerenda Ecclesiâ sua sit multipliciter profectura. Quapropter petitiones tuas nobis oblatas, in quantum honestas potuit gratiæ præstare favorem, grateranter admisimus, terras ipsas tibi ac heredibus tuis, prout expedire cognovimus, confirmantes, & litteras ad nonnullas provincias & potentes viros ac nobiles mulieres pro tuo succursu, cum aliis quoque litteris ad idem negotium facientibus, concedentes, carissimos in Christo filios nostros Ottonem Romanorum Imperatorem, Aragonum ac Castellæ Reges illuf-

tres ad hoc satis affectuosè per speciales litteras exhortando. Et fortassis amplius fecissimus, nisi propter necessitatem urgentissimam terræ sanctæ per magnos & speciales nuntios ad nos inde transmisos pro succursu ejus paulò antè destinassemus litteras generales, quarum proculdubio impediremus effectum, si & alias pro re hac & vestigio mitteremus; cum jam ij quorum animæ inter ejusdem terræ penè penitus deficientes arumnas, in sola post Deum auxilij quod hinc vadat expectatione respirant, nobis graviter sunt conquesti quod ex indulgentia quam concessimus hæreticorum expugnantibus, succursus prædictæ terræ periculosè fuerit impeditus. Monemus ergo strenuitatem tuam & exhortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatinus attendendo prudenter quod non minor est virtus quam quærere parta tueri, hoc quod Ecclesiæ Dei tuis & aliorum est laboribus acquisitum, à cunctis expiatum perversitatibus & adversitatibus expeditum, in sancta religione studeas conservare, ac taliter juxta mandatum Legatorum nostrorum ad extirpandas reliquias hæreticæ pravitatis intendere quod gratiam divinam & nostram inde possis uberius promereri; sciturus pro certo quod hæc agens, in quibus illud duxeris requirendum, consilium à nobis recipies & auxilium opportunum. Datum Laterani 11. Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

OTTONI ILLUSTRIS Romanorum Imperatori semper Augusto.

Licet ad promovendum quelibet opera pietatis prompta debeat imperialis celsitudo consistere, in his tamen quæ fidei causam continent speramus eam, prout etiam exoptamus, voluntariam invenire. Sanè cum in provincia Narbonensi hæretica dudum pestis usque adeo pullulasset ut veluti cancer serpens partes etiam timeretur finitimas infectura, quin immo in aliquibus infecisset, multifariè multisque modis eam secundum traditam nobis à Domino sancti spiritus disciplinam laboravimus abolere, ita quod post multorum prædicatorum & exhortatorum instantiam, post occisionem denique viri justi, qui à nobis missus ad ipsos gloriosius demum creditur occisus profecisse quam vivus, novissimè fide magnus & numero catholicorum exercitus per inspirationem divinam & sollicitudinem apostolicam congregatus, de ipsis mirabiliter triumphavit.

Epist. 124. Ut opem ferat Simoni de Monteforti.

Vide supra lib. 11. epist. 29.

vit, captisque ferè quingentis tum civitatibus tum castellis, quæ per possessos suos diabolus habitabat, spiritui paraclito in repletis suis sanctum est ibi habitaculum reparatum. Cum igitur terra ipsa taliter ab hæretica pravitate mundata dilecto filio nobili viro Simoni de Monteforti superno consilio sit commissa, & non solum ad eam in sancta religione servandam, verum etiam ad extirpandas reliquias hujus pestis, Christianæ fraternitatis ei necessarius sit succursus, parumque prole lolium de una parte messis avelli si radicaturum in alia transplantetur, imperialem magnificentiam rogamus attentius & monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatinus orthodoxæ fidei zelo succensus, per vires & viros imperij tui subditos necessarium opis & opum consilium & auxilium illuc pro tantæ opere pietatis promovendo transmittas, & si quos hæreticorum exinde depulso confugere contigerit in imperium, non solum recipi non permittas eosdem, verum etiam piissimam Augustorum in eos facias exerceri censuram, ut per hæc & alia bona quæ Domino feceris inspirante augeat tibi Deus & gratiam in præsentem & gloriam in futuro. Datum ut in alia, anno duodecimo.

*ILLVSTRI REGI
Aragonum.*

*Epist. 115.
De eadem re.*

Licet ad promovendum quælibet opera pietatis prompta debeat regalis celsitudo consistere &c. ut in alia usque transplantetur, regalem magnificentiam &c. usque per vires & viros potentia tua subditos &c. ut in alia usque verum etiam piissimam sacræ legis in eos facias exerceri censuram &c. ut in alia usque in futuro. Illud autem te ab hujusmodi non revocet pietate quod pro suspecto paganorum incursu ad exterminandum pestilentes jamdictos tibi sit opera minor danda, cum etiam reputandi utriusque sint hostes, quanto ex his exonerare tibi curaveris unum latus, tanto aliud possis adversus aliorum machinamenta firmare, illo insuper ad tuam fortitudinem accedente, quod in loco vicinorum hæreticorum catholicos amodo vicinos habebis, & tales quorum obsequia domi militiæque gratiosiora tibi esse poterunt quam illorum. Datum ut supra.

*In eundem modum scriptum est illustri Regi
Castellæ.*

*ABBATIBVS ET ALIIS
Ecclesiarum Prælati in partibus Narbonensibus, Biterrensibus, Tolosanis, & Albigensibus constitutis.*

Opravimus ut orthodoxæ fidei subversores, qui se in partibus vestris à communionem fidelium præciderunt, non solum ea quæ sua dicebant, hæreticam pravitatem imitando, non perderent, sed ad puritatem catholicam redeundo, nobiscum in caritate ac pace quæ nostra sunt etiam possiderent. Verum quia propter impenitentem eorum super iniquitates suas Dominus de cælo prospexit, ad exterminationem suam rerumque publicationem suarum secundum constitutiones civiles & canonicas est processum; ut, quemadmodum scriptum est, impiorum spolia iusti tollant, & divitias thesaurizent ipsorum. Licet igitur ea quæ apud vos quidam hæretici deposuisse dicuntur, sicut & alia res eorum, pro confiscatis sint merito computanda, quia tamen Christianæ religionis non est ex occasione legalium præceptorum obtentu cupiditatis hoc fieri quod potius causa debet correctionis impleri, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ea quæ penes vos ab hæreticis sunt deposita, nisi forsitan ad hoc præmoniti sine dilatione curaverint ad Ecclesiæ unitatem redire, ut sic de miserationem Domini multitudine sit cum eis misericordia facienda, dilecto filio nobili viro Simoni de Monteforti, cui terra de hujusmodi pestilentium sordibus expiata noviter est commissa, cum consilio & mandato Legatorum nostrorum assignare & tradere procuretis, in pios usus pro publicis ejusdem terræ utilitatibus expendenda. Datum ut in aliis.

*ABBATI SANCTI VICTORIS,
& sanctæ Genovesæ & sancti Victoris
Prioribus Parisiensibus.*

Attemptantes devotionem dilecti filij nobilis viri Roberti Malivicini, qui orthodoxæ fidei zelo succensus contra pestilentes hæreticos non solum laudabiliter jam pugnavit, verum etiam constanter disponit amodo ad ipsorum exterminationem intendere, terram de qua per manum Domini sunt depulsi cum aliis catholicis habitando, dignum duximus eum pro ecclesiastica libertate pugnantem Ecclesiæ patrocinio confovere. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus si quis cum ac

focios suos in his quæ pacificè possidebant cum iter arripuerunt ad huiusmodi Dei seruitium exequendum molestare præsumpserit, aut ea quæ sibi tenentur reddere solvere recuserint, seu etiam unicum eius filium auferendo nobilem offenderit memoratum, vos eum ut ab eorum omnino vexatione desistat, & de damnis ac iniuriis irrogatis satisfaciat competenter, eisdem per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo, sicut iustum fuerit, compellere procuretis, matrem & sororem ejusdem nobilis viduas, quarum ipse solus quasi post Deum tutor & custos existit, in iure proprio defendentes, & quemlibet injustè molestantes easdem appellatione remota distractione simili facientes ab earum indebita molestatione cessare. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani II. Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

E I S D E M.

Attendentes devotionem dilecti filij nobilis viri Buchardi, qui orthodoxæ fidei &c. ut in alia usque recuserint, seu etiam alias indebitè nobilem offenderit memoratum &c. ut in alia usque procuretis, matrem ejusdem nobilis viduam, cuius ipse solus quasi &c. usque injustè molestantem eandem appellatione remota distractione simili facientes ab ejus indebita molestatione cessare. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum ut in alia.

NOBILIBVS VIRIS BARONIBVS & Militibus qui cum nobili viro Simone de Monteforti de signatorum exercitu remanserunt.

Devotionem vestram dignis in Domino laudibus commendamus quod orthodoxæ fidei zelo succensi, contra nostræ fidei subversores tam piè quàm strenuè certavistis, ac recepto mirabili de ipsorum contritione triumpho, terraque dudum à præambulis Antichristi possessa ad fidem Iesu Christi redacta, in defensionem ipsius cum dilecto filio nobili viro Simone de Monteforti, cujus est commissa regimini, remansistis, attendendo prudenter quod non minor est virtus quàm querere partem tueri. Quia igitur finis non pugna coronat, nobilitatem vestram rogamus attentius & monemus, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus laudabile propositum vestrum laudabilius studenter perseverantia coronare, ad protegendum

eandem terram præfate nobili viriliter assistatis, expensis contenti à proximo Pascha deinceps, donec novum auxilium, quod multipliciter procuramus vobis & eidem Domino transmittatur. Datum Laterani Idibus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

ABBATI ET PRIORI sancti Victoris, & Priori sanctæ Genovesæ Parisiensis.

Præsentium vobis auctoritate mandamus quatinus elemosynas piis locis à nobili viro Roberto Malovicino & matre sua provida pietate concessas faciatis à locis ipsis auctoritate nostra quàm justè tam pacificè possideri, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compefcendo. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani IV. Idus Novemb. anno duodecimo.

ABBATI CISTERCIENSI apostolicæ sedis Legato.

Rosfecturus ad habitandum dilectus filius nobilis vir Robertus Malufvicinus terram ab hæreticis nuper incolis expiatam, nobis humiliter supplicavit ut aliquem Clericum religiosum vel secularem per tuam faceremus sibi sollicitudinem deputari, cujus consilio, quandiu in terra ipsa morabitur, ad salutem animarum suarum in confessionibus & huiusmodi tam ipse quàm ejus uxor utatur. Nos igitur annuentes huiusmodi proposito pietatis, discretionis tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus petitionem suam in hoc, prout expedire cognoveris, cum consensu diocesani Episcopi auctoritate nostra non differas adimplere. Datum ut in alia.

ABBATI DE VALLIBVS Cisterciensis ordinis.

Cum dilectus filius Abbas Cisterciensis A. S. L. tibi dare providerit in mandatis ut ad terram nuper ab hæretica pravitate mundatam accedas, dilecto filio Simoni de Monteforti, cujus est commissa regimini, & aliis ibidem ad Dei servitium residentibus salutare consilium præbiturus, discretionem tuam monemus attentius & hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ad exequendum opus huiusmodi pietatis secundum Abbatis prædicti monitionem accedere non postponas. Datum Laterani V. Idus Novemb. anno duodecimo.

Epist. 114. De similitudinibus.

Epist. 119. Inducatur ut assistant Simoni de Monteforti.

Epist. 117. Ut restant obsequii Mervicini. Vide infra Epist. 110. 111.

Epist. 110. De elemosynis concessis piis locis. Vide supra Epist. 127. & infra Epist. 133. 134. 135.

Epist. 117. De quodam privilegio concessio R. Malovicino. Vide supra Epist. 127.

Epist. 112. Ut accedat ad Simonem de Monteforti.

NOBILI VIRO ROBERTO
de Malovicino, matri & uxori ejus.

Epist. 133.
Ejusdem argu-
menti cum e-
pistola 130.

SOlet annuere sedes apostolica piis vo-
tis & honestis petentium precibus fa-
vorem benivolum impertiri. Eapropter,
dilecti in Domino filij, vestris justis peti-
tionibus annuentes, elemosynas piis locis
à vobis caritative collatas, sicut eas loca
eadem justè possident & quietè, ipsis au-
ctoritate apostolica confirmamus & præ-
sentis scripti patrocinio communimus. Nul-
li ergo omnino hominum liceat hanc pa-
ginam nostræ confirmationis &c. usque in-
cursurum. Datum Laterani v. Idus No-
vembris, pontificatus nostri anno duode-
cimo.

MONIALIBVS PARRASII
Cisterciensis ordinis.

Epist. 134.
Ejusdem argu-
menti.

IVtis petentium desideriis dignum est
facilem nos præbere assensum, & vota
quæ à rationis tramite non discordant
effectu prosequente complere. Eapropter,
dilectæ in Christo filia, vestris justis peti-
tionibus annuentes, elemosynas quas no-
bilis vir Robertus de Malovicino & mater
ipsius vobis pietatis intuitu contulerunt, &
alia bona Ecclesiæ vestræ, sicut ea justè ac
pacificè possidetis, vobis & per vos eidem
Ecclesiæ auctoritate apostolica confirma-
mus & præsentis scripti patrocinio commu-
nimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nos-
træ concessionis infringere &c. usque in-
cursurum. Datum ut in alia.

GALTERO PRESBYTERO
Ecclesiæ de Corberon.

Epist. 135.
De eodem ar-
gumento.

CVM à nobis petitur quod justum est
& honestum, tam vigor æquitatis
quàm ordo exigit rationis ut id per sollici-
tudinem officij nostri ad debitum perduca-
tur effectum. Eapropter, dilectè in Domi-
no fili, tuis justis petitionibus annuentes,
elemosynas à nobili viro Roberto de Ma-
lovicino tibi pietatis obtentu collatas &
alia bona Ecclesiæ tuæ, sicut ea justè pos-
sides & quietè, auctoritate apostolica con-
firmamus & præsentis scripti patrocinio
communimus. Nulli ergo &c. hanc pagi-
nam nostræ &c. usque incursum. Datum
ut in alia.

ARELATENSI ARCHIEPISCOPO
& suffraganeis ejus.

Epist. 136.
De negotio
hæreticorum.

GLoriantes hæcenus in malitia & in
sua iniquitate potentes destruere
tandem incipiens manus Dei, miraculosè

jam fecit eos de suis tabernaculis emigrare,
dum eo terram populi sui misericorditer
emundante, pestis hæreticæ pravitatis,
quæ serpens ut cancer Provinciam penè
totam infecerat, mortificata depellitur,
captivæ in potentissima manu sua nume-
rosis castris & civitatibus quas per possessos
à se diabolus habitabat, in locis expulso-
rum hæreticorum spiritui paraclito per re-
pletos ab ipso sanctum habitaculum præ-
paratur. Super quo laudes & gratias om-
nipotenti referimus, quòd in una eadem-
que misericordia suæ causa duo dignatus
est iustitiæ opera exercere, ita perfidis fa-
ciendo dignam superuenire perniciem ut
quammulto fideles meritam assequerentur
ex ipsorum exterminatione mercedem,
cùm etsi eos in solo spiritu oris sui potuis-
set quandocunque contere, suorum ta-
men exercitui signatorum in illorum con-
tritione dignatus sit salutis causam immo
salvationis occasionem præbere; quo nu-
per sub nostrorum magisterio Legatorum
de ipsis mirabiliter triumphante, dilectus
filius nobilis vir Simon de Monteforti, vir
utrique strenuus & catholicus, terris à qui-
bus illi depulsi sunt provida est delibera-
tione præfectus, ut per prudentiam ejus in
his quæ gesta sunt vel gerenda negotij
pacis & fidei possit ibidem efficacius pro-
moveri. Quia igitur, etsi tantæ pietatis
initia prosperè huc usque processerint, si-
ne tamen non sunt adhuc necessario soli-
data, fraternitatem vestram rogandam du-
ximus attentius & monendam, per apo-
stolica vobis scripta præcipiendo mandan-
tes quatinus apud subditos vestros studio
sedulæ prædicationis & exhortationis inf-
tetis ut ad reliquias hujus pestis penitus
extirpandas, cùm ad similitudinem hydræ,
quæ locupletior fertur fieri damno capi-
tum, gravius possent, si neglectæ fuerint,
reviviscere, tam per se quàm per sua ob-
sequium Deo devotum & auxilium Eccle-
siæ opportunum impendant, scientes re-
missionem peccaminum à Deo ejusque Vi-
cario universis indultam qui orthodoxæ fi-
dei zelo succensi se ad opus accinxerint hu-
jusmodi pietatis, ut eis labor tam sanctus
ad operis satisfactionem sufficiat super illis
offensis pro quibus cordis contritionem &
oris confessionem veram obtulerint vero
Deo. Cùm autem pro fraterna defensione
pugnantes à fraternis deceat injuriis ex-
pediri, volumus & mandamus ut si qui no-
bilibium, Clericorum, seu etiam laicorum
contra pestilentes hujusmodi proceden-
tium ad præstandas usuras juramento
tenentur

renentur affrici, creditores eorum in vestris diocesisbus constitutos, cum ab ipsis fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis ut eos a juramento penitus absolventes, ab usurarum penitus exactione desistant. Quod si quisquam creditorum ad solutionem ipsos coegerit usurarum, eum ad restituendas ipsas, postquam fuerint persolutae, simili censura sublato appellationis obstaculo coarctetis, creditores talium quam diligentius poteritis inducentes ut terminos ad solutionem debitorum praefixos, donec illi labori vacaverint huiusmodi pietatis, elongent, quod sic demum retributionis eorum gaudeant participio quorum certamen tali promoverint adjumento. Praeterea cum non absolum videatur ut qui publicam causam gerunt, publicis stipendis sustententur, universos Clericos per vestras dioceses constitutos efficaciter moneatis, in remissionem sibi peccaminum suadentes, quatinus cum praedictae terrae desertae sint & vastatae, atque ad defensionem ipsarum sumptus sint non modici necessarii, aliquotam de suis proventibus partem ad ejus sustentationem transmittant, deputatis aliquibus viris providis & fidelibus ad elemosinam huiusmodi colligendam, qui collectam assignent sicut praedicti Legati duxerint disponendum. Quia igitur apud eos distractio forsitan proficiet temporalis a quibus super hoc spiritualis inductio non admittitur, illos qui super ludaeos in vestris diocesisbus permanentes habere noscuntur dominium temporale diligenter inducere procuretis ut eos inducant & tradita sibi potestate compellant quod suis debitoribus in huiusmodi Dei obsequium profecturis omnino relaxent usuras & terminos ad exolvendum sortem praefixos, si fieri potest, prorogent competentem. Datum Laterani 111. Idus Novemb. pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem modum Bisuntino Archiepiscopo & suffraganeis eius. In eundem modum scriptum est Viennensi Archiepiscopo & suffraganeis eius. In eundem modum Aquensi Archiepiscopo & suffraganeis eius. In eundem modum Narbonensi Archiepiscopo & suffraganeis eius. In eundem modum Lugdunensi Archiepiscopo & suffraganeis eius. In eundem modum Archiepiscopo Ebredanensi & suffraganeis eius. In eundem modum Auxitano Archiepiscopo & suffraganeis eius. In eundem ferè modum Albiensi Episcopo. In eundem modum Ruthenensi Episcopo. In eundem modum Episcopo Agen-
Tom. II.

nensi. In eundem modum Caturcensi Episcopo.

CONSULIBVS
Arelatensibus.

GLoriantes haecenus in malitia &c. ut in prima usque solidata, universitatem vestra rogandam duximus & monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatinus ad reliquias hujus pestis penitus extirpandas &c. ut in alia usque reviviscere, tam per vos quam per vestra obsequium Deo devotum & auxilium opportunum Ecclesiae impendatis, scientes &c. usque vero Deo. Quapropter expurgiscimini, boni filij, & ad palmam hujus gloriosi certaminis festinate, piaque poenitentia ducti quod tam secundis ejus principiis neglexeritis interesse, felicissimo fini vestram studeatis & operam & praesentiam exhibere: quia cum evangelicus retributor illis aequaliter retribuerit qui novissime venerunt in vineam & qui primo, licet hi qui ceperunt forsitan amplius laborarint, praecedentibus tamen atque sequentibus par merces pro pari devotione reddetur. Datum Laterani 111. Idus Novembr. anno duodecimo.

In eundem modum Avinionensibus Consulibus. In eundem modum Consulibus sancti Egidij. In eundem modum Consulibus Nemausensibus. In eundem modum Consulibus Montispeffulani. In eundem modum nobili viro Amalrico & civibus Narbonensibus. In eundem modum Consulibus Terasconensibus. In eundem ferè modum scriptum est nobili viro Folcalariensi Comiti. In eundem modum nobili viro Comiti Sancio. In eundem modum nobili viro Comiti Sarvoye. In eundem modum nobili viro Comiti Gebennensi. In eundem modum nobili viro Comiti Stephano. In eundem modum nobili viro Comiti Vv. Matisonensi.

EPISCOPO SEGVNTINO.

Olim nobis per tuas litteras intimasti quod cum te praesente Archiepresbyter quidam Missam in sua Ecclesia celebraret, & populi multitudo in chorum Canonicorum & usque ad altare se ingereret importunè, tu diligenter monuisti ministris ut turbam irruentem arcerent, quatinus sic divina possent liberius officia celebrari. Quibus id efficere non valentibus, extimans quod super hoc tibi majorem reverentiam exhiberent, populum arcere accepto baculo incepisti, quosdam impellens, quosdam percutiens leviter, quosdam terrens, ut sic saltem opportunitas praerberetur sacris officiis peragendis. Alij

Epist. 137. Super extirpatione haereticorum.

Epist. 138. Indicitur ei purgatio super quosdam facinoros.

siquidem tecum percutiebant cum baculis populum repellendo, inter quos juvenis quidam in capite dicitur fuisse percussus, qui postea per mensem sanus apprensus, & indifferenter utens cibis & potibus universis, ad lapides ferendos & calcem in diebus Maij, prout sibi expediebat, locavit operas suas ad vineas fodendas, intrans nihilominus balnea & tabernas. Post tricesimum verò diem ad suggestionem quorundam, te quidem inficio & ignaro, quidam medicus imperitus & senex carnem capitis ejus & testam secuit indiscretè, licet nulum percussione signum in capite apparet, quem in sectione illa quatuor supervenientes medici erravisse dixerunt, asserentes hujusmodi sectionem inducere causam mortis. Juvenis autem quarta decima die post sectionem eandem diem clausit extremum, post cujus obitum in populo rumor insonuit quòd ex percussione tua mortuus fuerat homo ille. quæ quidem infamia, sicut firmiter per easdem litteras intimaisti, à personis vilibus, æmulis, atque malivolis dinoscitur initium habuisse. Unde humilitatis causa, licet tua te conscientia minimè reprehenderet, abstinendum duxisti à celebratione Missarum donec super hoc nostræ reciperes beneplacitum voluntatis. Nos autem dilecto filio Toletano electo nostris. dedimus litteris in mandatis ut inquireret super hoc diligentissimè veritatem, & si ei de præmissis constaret, tibi daret licentiam cum timore Dei divina officia celebrandi, injungens etiam ut de cetero studiosius vacares operibus pietatis, pro eo quidem quòd verbum Apostoli minus providè observasti dicentis, *Oportet Episcopum esse non percussorem*, cum et si non illum, alios tamen leviter percussisse dicaris, ex quo rumor hujusmodi est subortus, oblocutores insuper & infamatores tuos, ut ab hujusmodi præsumptione desisterent, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere non differret. Præfatus verò electus, sicut ex litteris ejus accepimus, nostris volens obedire mandatis, accessit ad Ecclesiam Seguntinam, & ab omnibus Canonicis quos ibidem invenit amicis & inimicis tuis juramenta exigens, ab unoquoque super prædicto facto rei veritatem diligentissimè inquisivit, & quæ dixerat in scriptis redigens, licet jurisperiti & quidam Episcopi ei consulerent ut tibi licentiam concederet celebrandi, quia tamen ei consultius visum fuit ut negotium ipsum ad nos instructum remitteret, dicta Canonorum & aliorum

suo sigillo signata nobis destinare curavit. Ceterum nobis inquisitionem ipsam examinari cum diligentia facientibus, examinatores ipsius nobis fideliter retulerunt quòd unus tantum de visu deposuit, alij de auditu. Duo verò chirurgici & unus physicus jurati dixerunt quòd non ex percussione, sed indiscreta incisione obierat juvenis memoratus. Nos igitur inter culpam & infamiam distinguentes, quia culpa probata non est, tuæ te conscientia relinquitur quoad Deum, & super infamia quoad homines ita tibi duximus providendum ut clero & populo convocatis chirurgicorum & physici testimonia publicentur, qui tuam videntur innocentiam expurgare; ut cum infamia conqueverit, pontificale officium liberius exequaris, dantes venerabili fratri nostro Episcopo Segobienfi & dilectis filiis Palentino electo & Archidiacono Septempubliensi Segobienfis diocesis in mandatis ut si quis super hoc te præsumperit temerè molestare, ut ab hujusmodi præsumptione desistat monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant. Datum Laterani VI II. Kal. Decemb. pontificatus nostri anno duodecimo.

*EPISCOPO SEGOBIENSI,
& Palentino electo, & Archidiacono Septempubliensi Segobienfis diocesis.*

Olim per litteras suas significavit nobis venerabilis frater noster Episcopus Seguntinus quòd cum eo præsentem Archipresbyter quidam Missam in sua Ecclesia celebraret, & populi multitudo in chorum Canonicorum & usque ad altare se ingereret importundè, ipse ministros monuit diligenter &c. *in eundem ferè modum ut in alia usque subortus, oblocutores &c. ferè in eundem modum usque differret.* Præfatus verò electus, sicut ex litteris ejus accepimus &c. usque publicentur. Quocirca discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus in eodem negotio juxta præscriptam formam procedere procuretis. Si quis autem super hoc eum temerè molestare præsumperit, ut ab hujusmodi præsumptione desistat monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcope, cum eorum altero &c. Datum ut in alia.

CONSTANTINOPOLITANO Patriarchæ.

ergo &c. hanc paginam nostræ concessio- nis &c. usque incursum. Datum ut in alia.

E I D E M.

Requisivit à nobis tua fraternitas an venerabili fratri nostro Patracensi Archiepiscopo sit à nobis privilegium exemptionis indultum. Super quo fraternitati tuæ insinuatione præsentium innotescat nos eidem Archiepiscopo nullum exemptionis privilegium concessisse. Ipse tamen constanter asseruit coram nobis Patracensem Archiepiscopum immediatè ad sedem apostolicam pertinere. Datum Laterani &c. ut in prima.

ARCHIEPISCOPO ERACLIENSI & Salmbriensi Episcopo, & Decano de Blakerna Constantinopolitano.

Venerabilis frater noster Constantinopolitanus Patriarcha nostro ap- o- tolatus referavit quòd cum homines de Spigant, ubi nunquam Episcopus exiit, dari sibi Episcopum postularent, idem hoc facere metuens absque nostra licentia spe- ciali, ad eorum instantiam episcopatus de Pario commisit eosdem. Cumque post- modum Episcopum de Pario accedentem ad ipsos admittere recusassent, in ipsos post admonitionem sæpius iteratam Patriarcha præfatus excommunicationis sententiam promulgavit, quam auctoritate petiit apo- stolica confirmari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus dictam excommunicationis sen- tentiam, sicut rationabiliter est prolata, faciatis auctoritate nostra usque ad satis- factionem condignam appellatione post- posita firmiter observari. Quòd si non om- nes &c. duo vestrum &c. Datum ut in aliis.

E I S D E M.

EX conque- sitione venerabilis fratris no- stri Patriarchæ Constantinopolitani ad nostram noveritis audientiam pervenisse quòd quidam tam Clerici quam laici in partibus Romanie quedam patriarchalia monasteria contra justitiam detinent in ejus & Ecclesiæ suæ præjudicium & gra- vamen. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus tam Clericos quam laicos memoratos ut mo- nasteria patriarchalia, videlicet quæ ad Patriarchæ jurisdictionem de jure spectant, eidem sine difficultate qualibet restituant, ut tenentur, monitione præmissa per cea- Ccc ij.

Sicut ea quæ circa Ecclesias vel eccle- siasticos viros circumspicione provi- da disponuntur, apostolica dignum est auctoritate fulciri, sic illa quæ præsum- ptuosa temeritate nequiter attentantur, ejus magisterio convenit in statum rectitudinis revocari. Cum ergo, sicut accepimus, dum per Venetias transitum faciens ad Constantinopolitanam Ecclesiam propere- rares, & Veneti tibi passagium denegantes, ad perjurium te consequenter urgen- do, qui nisi ad Ecclesiam Constantinopo- litanam accederes, creditoribus satisfacere non poteras de pecunia mutuata, super confirmatione quarundam Ecclesiarum quas Constantinopoli detinent coactione multiplici quoddam extorserint publicum instrumentum, nos honestati ecclesiasticæ providere volentes, præsentium auctori- tate decernimus instrumentum ipsum per hujusmodi coactionem extortum viribus omnino carere. Nulli ergo &c. hanc pagi- nam nostræ diffinitionis infringere &c. usque incursum. Datum Laterani 1x. Kal. Decembris, anno duodecimo.

E I D E M.

Acrosancta Romana Ecclesia devotos & humiles filios ex assuetæ pietatis of- ficio propensius diligere consuevit, & ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis postula- tionibus inclinatus, præsentium tibi auctori- tate concedimus ut ab Ecclesiis tuæ dio- cesis cathedraticum exigere valeas, & per censuram ecclesiasticam appellatione post- posita Græcos cogere ad decimas tibi de- bitas persolvendas. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ concessio- nis infringere &c. usque incursum. Datum ut in alia.

E I D E M.

Um avaritiæ fervor in tantum ani- mos quorundam accenderit ut, sicut nostris est auribus intimatum, ligna & arma prohibita in Alexandriam deferant, per quæ in injuriam nominis Christiani subsidia infidelibus subministrant, fraternitati tuæ præsentium auctoritate conce- dimus quatenus hujusmodi tibi subjectos ut à sua super hoc temeritate desistant mo- nitione præmissa per censuram ecclesiasti- cam appellatione remota compellas. Nulli Tom. I I.

Epist. 140. Calatur pro- missio facta Venetiis. Vnde legitur epist. 143. de lib. 11. 498-77.

Epist. 141. De decimis sacculis.

Epist. 142. Arma non esse tribuenda infidelibus.

Epist. 143. De exemptione Archiepiscopi Patracensis.

Epist. 144. Eis committitur executio cujusdam sententiæ.

Epist. 145. De monasteriis patriarchalibus.

suram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Testes autem qui fuerint nominati &c. Quod si non omnes &c. duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani 1x. Kalend. Decembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

ARCHIEPISCOPO ET
Decano & P. de Lagerio Canonico
Remensi.

Epist. 146.
Executoria super quadam Ecclesia.

Cum dilecti filij magister D. & H. procurator G. Presbyteri ad sedem apostolicam accessissent, dilectum filium nostrum Guidonem sancti Nicolai in carcere Tulliano Diaconum Cardinalem ipsis concessimus auditorem. Coram quo magister proposuit memoratus quod cum olim in forma communi pro eo bonae memoriae Sueffionensi Episcopo, qui eundem ordinat in Subdiaconum, scripsissemus, & postmodum dicto Episcopo nostris nolente obtemperare mandatis, idem contra ipsum executores obtinuisset a nobis, tandem illis quod mandavimus nolentibus adimplere, dictus magister ad praesentiam nostram iterato accedens, ad iudices Cameracenses nostras litteras impetravit, ut videlicet praefatum Episcopum vel officiales ejusdem ad providendum ipsi juxta mandati nostri tenorem censura ecclesiastica coercerent. Qui attendentes rebellionem ipsorum, a collatione beneficiorum tam eos quam dictum Episcopum tamdiu decrevere suspensos donec esset supra dicto magistro in beneficio competenti provisum. Verum cum illi postmodum sibi vellent insufficiens beneficium assignare, dicti iudices super hoc veritate comperta praefatam suspensionis sententiam innovarunt. Unde praefati officiales quadraginta solidos & unum modium bladi assignarunt eidem nomine pensionis sub expectatione beneficij competentis, dicta tamen sententia in suis viribus permanente, donec mandatum nostrum super provisione ipsius foret effectui mancipatum. Demum vero cum memoratus Episcopus a Constantinopolitanis partibus ad propria remeasset & per biennium moram fecisset ibidem, ipse dicta suspensionis sententia vilipensa, Ecclesiam quandam vacantem supra dicto G. assignare praesumpsit. Quod cum innotuisset iudicibus memoratis, ipsi concessionem hujusmodi penitus irritantes, discretis mandavere personis ut dictam Ecclesiam, utpote de jure vacantem, praefato magistro auctoritate apostolica facerent assignari. quorum mandatum fi-

deliter exequentes, ipsi eandem Ecclesiam contrulerunt, & tunc Abbas de Cartovoro pro saepesato G. nepote suo in eorundem apparens praesentia responsalis, illorum factum per quasdam exceptiones frivolas nisus est multipliciter impedire. Sed idem magister nihilominus ad juris sui tuitionem contra eundem G. nostras postmodum litteras ad Decanum & Cantorem sancti Frambaudi & R. de sancto Medardo Silvanectensem Canonicum impetravit. In quorum praesentia cum esset hinc inde diutius disputatum, parte altera proponente dictam Ecclesiam fuisse a suspensio collatam, & alia id negante, tandem testes super hoc recipere curaverunt, depositiones eorum sub sigillis suis nostro apostolatu transmittentes. Quare dictus magister nobis humiliter supplicavit ut praefatam Ecclesiam, concessione a suspensio facta nequaquam obstante, faceremus ab ipso, qui pro beneficio obtinendo totiens ad sedem apostolicam laboravit, pacifice possideri. Ad hac vero procurator praedicti G. proposuit ex adverso quod cum saepesato Episcopus dictam sibi Ecclesiam canonicè contulisset, supra dictus magister per subdelegatos ab executoribus quos obtinuerat contra Episcopum memoratum post appellationem ad nos rationabiliter interpositam postmodum in ejusdem se fecit possessionem in ipsius gravamen induci, & ut posset eundem amplius fatigare, ad praemissos iudices contra ipsum super praefata Ecclesia, quam se mentiebat canonicè assecutum, cum id postea non probarit, nostras litteras impetravit: qui causam sufficienter instructam, prout superius est expressum, sub sigillis suis nobis fideliter remiserunt. Unde dictus G. a nobis humiliter postulavit ut super jam dicta Ecclesia sibi a praefato Episcopo tunc temporis non suspensio canonicè assignata, praesertim cum iudices supra dicti illum suspendere non valuerint fines mandati apostolici excedendo, jam dicto magistro silentium imponentes, ipsum faceremus ejusdem pacifica possessione gaudere. Cum igitur Cardinalis praedictus haec & alia quae proposita fuerant coram eo nobis plenè ac fideliter retulisset, nos attendentes praedictam suspensionis sententiam in eundem Episcopum laram nullam penitus extitisse, praefato D. Clerico super ipsa Ecclesia silentium duximus imponendum, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus quod a nobis est ratione praevia diffinitum faciat auctoritate nostra firmiter observari,

contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quòd si non omnes &c. tu, frater Archiepiscopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani 111. Kal. Decembris, anno duodecimo.

*FVLCONI PRIORI ET
conuentui sancti Martini de Campis
Parisiensis.*

Epil. 147.
Apostolicat
de maiest
proventuum
Ecclesie S. Ia
cobi de Carin
tania.

Olim coram dilecto filio nostro Benedicto tituli sanctæ Sufannæ Presbytero Cardinale, quem dilectis filiis Archipresbytero sancti Iacobi Parisiensis & magistro H. procuratori vestro concessimus auditorem, idem proposuit procurator quòd cum vos, ad quos jus patronatus Ecclesiæ sancti Iacobi pertinet, coram Abbate sancti Iohannis de Valleia, Archidiacono & Cantore Carnotensibus, iudicibus delegatis à nobis, medietatem proventuum eiusdem Ecclesiæ sancti Iacobi petissetis; ad vestram fundandam intentionem instrumentum bonæ memoriæ Stephani Parisiensis Episcopi ostendistis, in quo videbatur idem Episcopus inter cetera profiteri quòd concessione antecessorum suorum & sua monasterium vestrum cum præsentatione Presbyteri medietatem omnium beneficiorum, quæ pro presbyterio Ecclesiæ sancti Iacobi ad Presbyterum vel ejus utilitatem quoquo modo perveniunt, in eadem Ecclesia obtinebat. Quòd Archipresbyter prorsus inficians allegavit se vel Ecclesiam suam non nisi tantum in decem libris annuatim solvendis Ecclesiæ vestræ pensionis ratione teneri. Cùmque super hoc coram præmissis fuisset iudicibus litigatum, super eo utraque pars testes induxit. Verùm cùm interim pars vestra proponeret se per dictum Archipresbyterum centum solidis pendente iudicio spoliatam, & pars altera nullam penitus rationem quare hoc fecerat allegaret, iudices Archipresbytero præceperunt ut usque ad certum terminum solidos restitueret prætaxatos: qui mandato iudicum parere contemnens, excommunicatus exitit ab eisdem. Sed Archipresbytero se postmodum per contumaciam absentante, cùm iudices de sententia ferenda tractarent, Prior sancti Victoris, Archipresbyter sancti Severini, & Magister P. Pulverel Canonicus Parisiensis quasdam eis litteras transmiserunt, per quas injungebant eisdem ne in præjudicium jurisdictionis ipsorum, quibus appellationis causa super prædictis centum solidis committebatur à no-

bis, in causa procederent vel aliquid statuerent in gravamen Archipresbyteri memorati. Sed iudices attendentes appellationis causam à prædicta interlocutoria interposita, quæ tantummodo commissa videbatur eisdem, negotium non contingere principale, maximè cùm eo tempore quo Archipresbyter procuratorem miserat ad sententiam audiendam partes non fuerint secundarum litterarum auctoritate citata, instrumento Parisiensis Episcopi diligenter inspecto, & utriusque partis rationibus intellectis, habito prudentum consilio, sæpèdictum Archipresbyterum ad reddendum annuatim Ecclesiæ vestræ medietatem omnium proventuum Ecclesiæ sancti Iacobi condemnarunt, quam sententiam procurator vester petiit confirmari. Cùm igitur hæc & illa quæ Archipresbyter ad impugnandam tam interlocutoriam quàm diffinitivam sententiam iudicum prædictorum proposuit coram eo idem Cardinalis nobis fideliter retulisset, nos interlocutoriam supradictam, pro eo quòd juris ordine non servato à duobus tantum iudicibus, tertio se nullatenus excusante, prolata fuerat, irritam decrevimus & inanem. Verùm quoniam Archipresbyter ad diffinitivam sententiam reprobendam hanc viam à nobis requisitus elegit ut instrumentum Parisiensis Episcopi, quod secuti iudices sententiam tulerant, non fuisse jure subnixum ostenderet, dilectis filiis Abbati sanctæ Genovefæ, & W. Archidiacono Parisiensi, & Decano Meldensi dedimus in mandatis ut audirent quæcunque Archipresbyter memoratus contra instrumentum, infra sex menses postquam foret exhibitum, coram eis duceret proponenda, & si tale quid contra ipsum objectum esset forsitan & ostensum propter quod meritò reprobari deberet, ipsi sententiam iudicum prædictorum, qui fidem instrumenti sequentes eandem tulerant, sublato appellationis obstaculo retractarent, Ecclesiæ vestræ super medietate proventuum Ecclesiæ sancti Iacobi perpetuum silentium imponentes, cùm per depositiones testium, quas inspicere fecimus diligenter, vel alio legitimo modo nihil sufficienter constaret esse probatum. Alioquin cùm Archipresbyter nihil proposuisset aliud quod valeret contra sententiam supradictam, ipsi eandem auctoritate nostra appellatione postposita confirmantes, ipsam per censuram ecclesiasticam facerent inviolabiliter observari. In quorum postmodum præsentia partibus

constitutis, Archipresbyter quædam contra prædictum proposuit instrumentum, propter quæ asseruit nullam ei fidem penitus adhibendam. Primò, quia in sigillo eidem appposito nova cera commixta videbatur antiquæ. Secundò, quia legi ejusdem sigilli literæ non valebant; quamquam contra juris auctoritatem, secundum quod nihil debuit pendente iudicio innovari, dictum sigillum inter moras iudicij fucatum fuerit & positum. Tertiò, quia Parisiensis Capituli sigillum non erat eidem instrumento appositum, cujus consensus de jure fuerat in concessione hujusmodi requirendus. Quartò, quia paucorum Canonicorum subscriptiones annotatæ videbantur in ipso. Quintò, quia concessiones prædecessorum Stephani Parisiensis Episcopi, de quibus in eodem instrumento fit mentio, nullatenus apparebant. Præscriptionem insuper ad reprobandum instrumentum prædictum Archipresbyter memoratus objecit. Sed licet super iis omnibus fuisset hinc inde coram dictis iudicibus litigatum, & Archipresbyter quæ objecerat se assereret probaturum, nihil tamen ex ipsis probare curavit infra semestrem tempus in nostris litteris comprehensum. Quo transacto, post duos menses præsentiam prædictorum iudicum adiens allegavit prædicti Episcopi concessionem ipso jure viribus caruisse, cum non constaret ad hoc intervenisse consensus Presbyteri Ecclesiæ memoratæ, qui requirendus non immeritò fuerat, cum ex hoc ei præjudicium pararetur. Vnde cum super his & aliis partes non desinerent altercari, iudices de consilio peritorum vos & partem alteram cum negotio sufficienter instructo ad sedem apostolicam remiserunt. Partibus itaque propter hoc nuper in nostra præsentia constitutis, cum Archipresbyter suprascripta, quæ contra instrumentum objecerat, coram nobis etiam iterasset, adiciens nihilominus quòd prædicta concessio per Episcopum absque Presbyteri parochialis assensu erat invalida iudicanda, pars vestra inter cetera sic respondit, quòd super iis quæ Archipresbyter contra instrumentum objecerat non erat ulterius audiendus, cum illa nequaquam probaverit infra tempus præfinitum à nobis. Sed & illud pars vestra frivolum reputabat quòd de consensu Presbyteri, qui non intervenerat, Archipresbyter ultimò introduxit, cum non probandi Episcopi concessionem invalidam sed reprobandi solummodo instrumentum facultas ei dudum

fuerit reservata; maximè cum infra prætaxati temporis spatium hoc proponere non curavit. His igitur & aliis quæ utraque pars proposuit intellectis, de fratrum nostrorum consilio sententiam prædictorum iudicum approbantes, Archipresbyterum sæpeditum super medietate omnium proventuum Ecclesiæ sancti Iacobi annuatim monasterio vestro reddenda sententialiter duximus condemnandum. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ diffinitionis infringere &c. Si quis autem &c. usque incursum. Datum Laterani XI. Kal. Ianuarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

DECANO ATREBATENSIS.

CVM quidam Presbyteri Atrebatensis Ecclesiæ altario ministrantes, orarium utriusque humero imponendo, illud supra pectus in modum crucis disponant, publicè proponentes quòd qui aliter portant illud, excommunicationis sunt vinculo innodati, & tam ibidem quàm in nonnullis Ecclesiis in modum crucis orarium à Presbyteris minimè præparetur, quid in hac diversitate tenendum sit à nobis tua devotio requisivit. Super quo devotioni tuæ taliter duximus respondendum quòd licet inveniatur in Concilio Bracarensi ut sacerdos de uno eodemque orario cervicem pariter & utrumque humerum premens, signum crucis in suo pectore præparet, si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ sit subjectus, quia tamen juxta Ecclesiæ Romanæ consuetudinem aliter observatur, tam hoc quàm illo modo potest orarium à Presbyteris absque omni culpa disponi. Datum Laterani Non. Ianuarij, anno duodecimo.

CAPITULO TULLENSIS.

IMpetito dudum [Mahero] quondam vestro Episcopo super dilapidatione atque perjurio & super eo etiam quòd suspensus proponebatur divina officia celebrasse à Gaufrido Tullesi Archidiacono coram nobis, venerabilibus fratribus nostris Cabilonensi & Cathalaunensi Episcopis & dilecto filio Priori Clarevallesi sub certa forma commisimus causam ipsam, attestaciones quasdam post litem in nostra præsentia super prædictis articulis legitime contestatam receptas eisdem transmittentes inclusas. Coram quibus postmodum partibus constitutis, iidem iudices demum tam attestaciones ipsas quàm alias ab utraque parte receptas ab eis solemniter publicarunt; & licet amba partes à iudicibus

requisitæ se velle in testium personas obicere respondissent, testes tamen aliquos contra testes productos inducere neglexerunt, altercatione inter ipsos exorta utra illarum prius testes producere teneretur. Vnde cum super hoc interlocutoriam postularent, iudices eidem super sedentes negotio, illud ad nos instructum cum utriusque partis attestacionibus remisit. Cumque propter hoc nuper tam magister Pontici procurator Episcopi quam prædictus Archidiaconus ad nostram præsentiam accessissent, quamquam procurator ipse dilationem ad reprobandos testes cum instantia postulasset, quia tamen Episcopus coram iudicibus memoratis id facere neglexerat sapius requisitus, & per testes ipsius fides fiebat non minima contra ipsum, petitioni ejusdem procuratoris non duximus annuendum. Attestacionibus ergo diligenter inspectis, intelleximus supradicta, super quibus denunciatus fuerat Episcopus memoratus, sufficientissimè fuisse probata. Vnde venerabilis frater noster Hugolinus Hostiensis Episcopus juxta Romanæ morem Ecclesiæ nobis & fratribus nostris in auditorio residentibus, eundem Episcopum per sententiam ab Ecclesia Tullensi prorsus amovit, dando vobis liberam facultatem alium eligendi. Quocirca præsentium vobis auctoritate mandamus quatinus convenientes in unum, sancti spiritus gratia invocata, personam idoneam, quæ prodesse velit potius quam præesse, ac tanto congruat oneri & honori, eligatis vobis canonicè in pastorem. Alioquin venerabili fratri nostro Cathalaunensi Episcopo & dilectis filiis de Insula Cisterciensis & Flabonimontis Præmonstratensis ordinum Abbatibus Tullensis diocesis nostris damus litteris in mandatis ut nisi infra quindecim dies post commonitionem vobis ab eis factam mandatum nostrum executi fueritis per vos ipsos, ipsi vobis auctoritate nostra sublato cujuslibet appellacionis obstaculo personam idoneam in Episcopum præferre procurent, contradictores, si quos invenerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo. Datum Laterani Non. Januarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

CATHALAVNENSI EPISCOPO,
& de Insula Cisterciensis & Flabonimontis Præmonstratensis ordinum Abbatibus Tullensis diocesis.

bis, tibi, frater Cathalaunensis, & venerabili fratri nostro Cabilonenfi Episcopis ac dilecto filio Priori Clarevallensi sub certa forma commisimus causam ipsam, attestaciones quasdam &c. usque prorsus amovit, dando dilectis filiis Capitulo Tullensi liberam facultatem alium eligendi. Quare per nostras litteras eidem dedimus in præceptis ut convenientes in unum &c. ut in alia usque honori, eligant sibi canonicè in pastorem. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus nisi ipsi infra quindecim dies post commonitionem eis factam à vobis mandatum nostrum executi fuerint per se ipsos, vos eis auctoritate nostra sublato cujuslibet appellacionis obstaculo personam idoneam præferre in Episcopum procuretis, contradictores, si quos inveneritis, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcope, cum eorum altero ea nihilominus exequaris. Datum Laterani Non. Januarij, anno duodecimo.

INDICIBVS, CONSVLIBVS,
& universo populo Beneventano.

Solet annuere sedes apostolica piis votis & honestis petentium precibus favore benignum impertiri. Cum igitur Imperator Henricus, dum ratione claræ memoriæ Constantiæ Reginæ Siciliæ conjugis suæ regnum Siciliæ obtineret, tam vobis quam Ecclesiis & personis ecclesiasticis civitatis præstaciones quasdam, quæ fidantiæ vulgariter appellantur, remisit, statuendo ut possessionibus omnibus quæ propter cessationem earum occupata fuerant restituis, piscua vobis habere ac cædua incidere ligna liceret in suo demanio per dietam dimidiam in circuito Beventi, & carissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliæ Rex illustris, prædicti patris sui vestigiis inhærendo, eadem vobis nuper duxerit concedenda, prout in authenticis exinde confectis plenius continetur, nos vestris precibus inclinati concessionem ipsam, sicut piè ac providè facta est, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communitus. Nalli ergo &c. hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Idus Januarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

*Epist. 111.
 Eis confirmatur remissio fidantiatum.*

* Vide glossat. Dufresnoij.

Impetito dudum . . quondam Tullensi Episcopo &c. ut in alia usque coram no-

NARBONENSI ET ARELATENSI
Archiepiscopis.

Epist. 151.
De negotio
Comitis Tolosani.

* Vide supra
Pag. 346.

Veniens ad presentiam nostram nobilis vir R. Tolosanus Comes sua nobis exposuit questione se super processu Legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, & licet bonae memoriae magister Milo Notarius noster gravia mandata eidem injunxerit, illa tamen pro magna parte se asserit implevisse, ad hoc quarundam Ecclesiarum testimoniales litteras exhibendo in quibus continebatur expresse quod eisdem satisfecerat competenter, adiciens se paratum ad ea quae nondum impleverat sufficienter implenda. Unde a nobis suppliciter postulavit ut super fide catholica, de qua dudum, licet injuste, habitus est suspectus, indicta sibi purgatione legitima, in nostra praesentia ipsum purgari ac demum sua sibi castra restitui faceremus, ne sub praestita cautionis obtentu in perpetuum illa detineri contingat in ejus praedictum & gravamen. Quamvis autem juxta obligationis ab eo praestitae formam castra eadem asserantur ad jus & potestatem Romanae Ecclesiae devoluta, cum multa ex iis quae sibi fuerant injuncta non curaverit adimplere, quia tamen non deest Ecclesiam cum aliena jactura ditari, nos eundem Comitem apostolica benignitate tractantes, de fratrum nostrorum consilio ita duximus providendum, ut propter hoc a praedictorum castrorum jure Comes ipse non decidat, nec ei obstet quod quosdam subditorum suorum a jure ac servitio & debito fidelitatis absolvit si ea quae injuncta fuerant non impleat, dum tamen adhuc devotus adimpleat quae injuncta sibi esse noscuntur; cui ex eo quoque curavimus utiliter providere quod terram suam illaem fecimus conservari ab exercitu Christiano qui ad expugnandum haereticos de mandato nostro processit, & per eundem adversarij ejus penitus sunt destructi. Quia vero inter ceteras causas quae ad apostolicae sedis magisterium referuntur, in illa est cum subtiliori examine ac maturiori providentia procedendum in qua de articulis agitur fidei Christianae, Legatis nostris duximus injungendum ut infra tres menses postquam litteras nostras receperint, in competenti loco Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Priorum, Baronum, Militum, & aliorum etiam quorum praesentiam noverint opportunam, Concilio convocato, si ante completum Concilium contra praesentem

Vide lib. 16
epist. 39.

tum Comitem, quem interim ea quae injuncta sibi sunt praecipimus adimplere, super deviatione fidei orthodoxae ac nece sanctae memoriae Petri de Castronovo tunc apostolicae sedis Legati legitimum apparuerit accusator, ipsi auditis utrinque propositis, usque ad sententiae diffinitionem procedant, & remittentes ad nos causam sufficienter instructam, praesigant partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent sententiam recepturae, quod si accusator non apparuerit contra eum super articulis antedictis, ipsi consilio prudenti deliberent cum qualibus & qualiter idem Comes legitime debeat se purgare, ut ubi orsa est ejus infamia moratur, & si purgationis formam ab ipsis cum Concilij approbatione provisam dictus Comes duxerit acceptandam, ipsi eam indicant eidem; in qua si forte defecerit, iidem, praefatis castris in sua potestate retentis, nobis rei seriem intimare procurant; id ipsum facturi si forsan ex hujusmodi forma indicendae sibi purgationis queratur injuste sibi imminere gravamen, & in utroque casu apostolicae responsionis oraculum expectetur; quod si legitime se purgaverit, sicut ab ipsis receperit in mandatis, ipsi eum virum catholicum publice nuntient, & super dicti Legati nece penitus innocentem, supradicta castra plenarie restituentes eidem cum ea quae sibi mandata fuerunt ab ipso fuerint adimpleta; recepta tamen super observatione pacis, ad quam se in perpetuum obligavit, alia idonea cautione; proviso prudenter ne propter malitiosas & frivolas questiones mandati nostri valeat executio impediri. Datum Laterani pontificatus nostri anno duodecimo.

Deest in hoc loco adnotatio diei quo data est haec epistola. Verum ex epistola c. lxxviii. videtur posse colligi istam datam fuisse v. l. i. Kal. Februarij.

EPISCOPO REGENSI, ET
magistro Thediso Iannensi Canonico.

Veniens ad presentiam nostram nobilis vir R. Tolosanus Comes sua nobis exposuit questione se super processu vestro & aliorum Legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, & licet bonae memoriae magister Milo Notarius noster &c. usque fidei Christianae, volumus & mandamus ut infra tres menses post susceptionem praesentium &c. usque quorum praesentiam noveritis opportunam, Concilio convocato &c. ut in alia usque accusator, vos auditis utrinque propositis &c. usque ad sententiae calculum procedatis, & remittentes

remittentes ad nos causam sufficienter instructam, præfigatis partibus terminum competentem &c. usque articulis antedictis, vos prudenti deliberetis consilio cum qualibus & qualiter idem Comes &c. usque acceptandam, vos ipsam indicatis eidem, in qua si forte defecerit, vos, præfatis castris in vestra potestate retentis, nobis rei seriem intimetis &c. ut in alia in eundem serè modum usque mandati nostri valeat executio impediri. Quòd si non omnes &c. duo vestrum sublato cuiuslibet contradictionis & appellationis obstaculo ea &c.

NOBILI VIRO R. COMITI
Tolosano.

SVper quibusdam mandatorum articulis tibi à bonæ memoriæ magistro Milione Notario nostro tunc apostolicæ sedis Legato factorum apud quosdam dubitatione suborta, tua devotio postulavit à nobis qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum illos in hoc casu intelligendos manifestos hæreticos qui contra fidem catholicam publicè prædicant, aut profitentur seu defendunt errorem, vel qui coram Prælatiis suis convicti sunt vel confessi aut ab eis sententia- liter condemnati super hæretica pravitate, quorum bona propria confiscentur, & ipsi juxta sanctiones legitimas puniantur. Præterea cum pedagia, guidagia, & salnarias tibi Legatus interdixit memoratus, auctoritate præsentium duximus declarandum illa esse pedagia, salnarias, & guidagia interdita quæ non apparent Imperatorum vel Regum ante Lateranensè Concilium largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore cujus non extat memoria introducta. Rursum cum ab eodem in mandatis acceperis ut de te conquerentibus secundum suum vel alterius Legati seu iudicis ordinarij vel etiam delegati arbitrium justitiam exhiberes, hoc taliter intelligendum esse censuimus, ut in omni causa quæ ratione personarum vel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet, ac super universis capitulis quæ pro pace servanda per jamdictum Legatum statuta sunt, vel auctoritate apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus tenearis in ecclesiastico iudicio respondere. Volumus insuper ut ab Ecclesiis & domibus religiosis albergarias vel procuraciones nullatenus exigas, sicut in mandatis dinosceris recepisse; quas tu etiam liberalitate propria remisisti. Item cum incastellatas Ecclesias ad arbitrium

Tom. II.

diocesanorum Episcoporum diruere ac servare, si quas ipsi servandas duxerint, tenearis, volumus ut circa Barones & Milites alios qui aliquas incastellatas Ecclesias detinent censura similis observetur. Præterea cum Legatis nostris per alias litteras duxerimus injungendum ut postquam universa compleveris quæ in eisdem litteris sunt expressa, super observatione pacis, ad quam in perpetuum observandam dinosceris obligatus, idoneam recipiant cautionem, eisdem etiam injungemus ut secundum modum & statum tuum talem à te cautionem recipiant qualem ab aliis magnatibus & Baronibus juxta modum & statum suum duxerint exigendam. Datum Laterani.

In hoc loco deest adnotatio diei quo data est hæc epistola. Sed cum ea ejusdem sermone tenoris sit cum epistola 119. illa verò data sit X. Kal. Februarij, probabile est istam quoque eodem die fuisse scriptam.

CVm nobilis vir R. Tolosanus Comes adversus quosdam injuriatores suos, qui tunc temporis cum excommunicationis erat vinculo innodatus ei damna gravia intulerunt, suam disponat prosequi rationem, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus eundem agentem vel reconvenientem etiam per seipsum vel procuratorem suum liberè admittatis in causis quarum ad vos spectat examen. Datum Laterani &c.

CISTERCIENSI ABBATI
Apostolicæ sedis Legato.

Litteras tuas paterna benignitate recepimus, & quæ continebantur in eis intelleximus diligenter. Cum autem omnia Dei opera ipsum benedicere nos admo- neant, ex his quæ ad honorem nominis sui noviter est per tuam sollicitudinem operatus, benedicere, laudare, ac superexaltare debemus eundem, instantiæ tuæ laborem & laboris instantiam quam in extirpatione pravitate hæreticæ ac reformatione fraternæ pacis hætenus habuisti dignis in eo laudibus commendantes, qui per magnam misericordiam suam fecit ut tantus labor nequaquam infructuosus existeret, quin immo fructum, non solum tricesimum aut sexagesimum, verum etiam centesimum reportaret, reposita tibi corona justitiæ, quam reddet in illa die Dominus justus iudex. Scimus equidem & veraciter confitemur quòd ea quæ in hujus pietatis opere tu fecisti, tua specialiter bona sunt, quæ verò collegatorum religio seu devotio signatorum peregit, bona tua

D d d

Epist. 155.

Epist. 156.
Vt absolvat ci-
ves Tolosanos
à censuris.

sunt communiter & ipsorum, eò quòd per gratiæ prævenientis & subsequentiæ auxili-um initiorum, tuorum æmulatoribus ipse qui cæperas tribuisti sanctæ consecutionis effectum. Specialiter autem ea quæ recolen-dæ memoriæ magister Milo Notarius noster egit, manifestissimum tuæ perhibent testimonium sanctitati: qui cum ita in Ecclesiæ causâ & proficiendo processerit & procedendo profecerit ut per hoc nullatenus ambigamus placuisse Domino vias ejus, tuam non diffidentur ipsius opera sapientiam, utpote qui ad ea viam sibi aperuisti & subministraisti doctrinam. Quapropter exemplo boni navigatoris, qui cum subito gubernaculis destituitur quibus navicula regebatur, ad omnia quæ potest regiminis argumenta confugit, tibi est sollicitè providendum ut subito quasi casu boni regiminis adminiculo destitutus, navim inter imminetia circumquaque naufragia sub tuo regimine fluctuantem ita fatagas per anchoram providentiæ tuæ regere ne dominicas merces in ipsa positas pelagi possit fremitus absorbere, considerando prudenter quòd cum aliquem de ferentibus simul pondus deficere sub ipso contigerit, socius bonus statim, ne fascis corruat, humerum suum fortius ipsi suffigit, & tota plerunque fabrica, quæ diversis columnis regitur, una cadente, per aliam sustentatur. Cum ergo jam totum ædificij sancti pondus, quod super inceptio-nis tuæ fundamentis excrevit, tibi quasi columnæ unicæ innitatur, eoque per alterius subtractionem nutante ruinæ timor immineat, nisi humerus tuus ei fortiter se suffigat, discretionem tuam rogamus attentius & monemus, per apostolica tibi scripta in remissionem peccaminum in-jungentes quatinus cautè proviso quòd res est in articulo tali sita ut si necessaria cau-tela non adsit, parta metuamus amittere, ne dum quærere alia confidamus, postpo-sitis aliis tuis occupationibus universis qui-bus per alios intendere poteris opportunè, ad loca legationis tuæ sine dilatione qua-libet personaliter revertaris, & negotium pacis ac fidei tibi commissum unà cum ve-nerabili fratre nostro Regensi Episcopo apostolicæ sedis Legato studeas, sicut Do-minus tibi dederit, efficaciter promovere. Ceterum licet nobilem virum R. Comitem Tolosanum ad sedem apostolicam ac-cedentem ac omnimoda satisfactione pro-missa veniam humiliter postulantiem cura-verimus honorare, illud tamen quod im-petravit à nobis datæ super hoc ei litteræ

te poterunt edocere. Quia verò cautelam quam dudum in reconciliatione ipsius per præfatum Notarium adhibuimus, & nunc etiam necessariam esse putamus, dilecto fi-lio magistro Thedifio Clerico & familiari quondam antedicti magistri, eò quòd in-structus est de negotio, & à multis ac bo-nis ei laudabile testimonium perhibetur quòd ferventi zelo & ardenti animo idem negotium æmulatur, sollicitudinem super hoc duximus injungendam; non utique quòd ei * legationis officium committa-mus, cum etsi laudata sit satis ipsius boni-tas, nobis tamen per experientiam non sit nota, sed ut tamquam delegatus quod ei-dem injungimus exequatur; ante omnia & in omnibus observato ut prorsus in ver-bo vel opere non procedat nisi quemadmo-dum ei tu dictaveris procedendum, sed in proponendis gerat se velut organum, & in disponendis se tibi exhibeat instrumentum, in hamo sagacitatis tuæ positus quasi esca, ut per eam piscem capias fluctuantem, cui tamquam saluberrimam tuæ piscationis ab-horrenti doctrinam quodam prudenti man-suetudinis artificio severitatis ferrum ne-cessarium est abscondi, quatinus exemplo dicentis Apostoli, *Cum essem astutus, dolo vos cepi*; per hujusmodi sancti doli capia-tur astutiam, & more languidi, cui miti-gat amor medici potionis horrorem, per alterius manum patientius tuam accipiat medicinam. Præterea nolumus te latere quòd nuntij Tolosanorum civium ad nos-tram præsentiam accedentes, super iis pro- quibus censuram ecclesiasticam incurre-runt satisfactionem nobis omnimoda ob-tulere, quamplurium magnorum virorum litteras exhibendo pro ipsis rogantium & cum ipsis ut absolutionis beneficium eis impendere dignaremur. Vnde volumus & mandamus ut, secundum quod in aliis lit-teris continetur expressum, necessaria cau-tione recepta, lata in eos sententia relaxe-tur, & inuncto eis quod secundum Deum videbitur expedire, si forsan illud negle-xerint observare, non solum in priorem sententiam reducantur, verum etiam ve-herentius onus temporalis oppressionis in-ducatur in ipsos. Datum Laterani pontifi-catus nostri anno duodecimo.

*ILLVSTRIBVS REGIBVS
& Principibus & universis Dei fidelibus
regno Dacie circumpositis catholicam ser-
vantiibus unitatem.*

Quantò specialius regnum Dacie ad Romanæ Ecclesiæ noscitur jurisdic-

* Hinc per
errem dca
postem
one Cui
loci ubi
pag 44. 14
20. 26. To
ditus vna
Legatus
colonia.

Epist. 157.
Rex Dacie
participat ab

tionem spectare, tanto ad conservationem
 ejus propensiori studio debemus intende-
 re; quia non immeritò multa reprehensio-
 ne digni existere videremur, si quod est
 juris Romanæ Ecclesiæ pateremur immi-
 nui vel turbari. Inde est quòd ad exemplar
 felicitis recordationis Alexandri Papæ præ-
 decessoris nostri sub interminatione ana-
 thematis districtius inhibemus ne quis
 præscriptum regnum invadere vel turbare
 præsumat, aut jura carissimi in Christo fi-
 lij nostri illustris Danorum Regis vel he-
 redum suorum minuire audeat, vel sibi
 quomodolibet usurpare. Si qui autem hu-
 jus nostræ prohibitionis transgressores ex-
 titerint, indignationem nostram & Roma-
 næ Ecclesiæ se noverint incururos & ana-
 thematis jaculo feriendos. Datum Laterani
 III. Kal. Februarij, pontificatus nostri
 anno duodecimo.

BONO SENENSI EPISCOPO
ejusque successoribus canonicè substituendis
in perpetuum.

IN eminenti sedis apostolicæ specula,
 licet immeriti, disponente Domino
 constituti, fratres nostros tam propinquos
 quàm longè positos fraterna tenemur cari-
 tate diligere & Ecclesiis quibus Domino
 militare noscuntur suam dignitatem & jus-
 titiam conservare. Eapropter, venerabilis
 in Christo frater Bone Episcopo, tuis jus-
 tis postulationibus clementer annuimus,
 & præfatam Ecclesiam, in qua Deo aucto-
 re præesse dinoscis, prædecessorum no-
 strorum felicitis memoriæ Celestini, Euge-
 nij, Anastasij, Adriani, Alexandri, & Cle-
 mentis Romanorum Pontificum vestigijs
 inhaerentes, sub beati Petri & nostra pro-
 tectione suscipimus & præsentis scripti pri-
 vilegio communimus, statuentes ut Eccle-
 siæ, xenodochia, & castella cum omnibus
 bonis & possessionibus que in præsentiarum
 justè Ecclesia tibi commissa & legitimè pos-
 sident, aut in futurum concessione &c. usque
 permaneant, in quibus hæc proprijs du-
 ximus exprimenda vocabulis. Baptismales
 siquidem Ecclesias cum prioratibus earum
 atque capellis quæ ad jurisdictionem Ec-
 clesiæ tibi commissa pertinere noscuntur,
 plebem videlicet sanctæ Agnetis cum om-
 nibus antiquis pertinentiis suis, plebem de
 Liliano, plebem de Lornano, plebem de
 Sciata, plebem sancti Andree de Bozone,
 plebem sancti Martini in Graina cum om-
 ni jure quod habes in eodem castello & in
 Villanova, plebem sanctæ Christinæ de Li-
 ciniano, plebem de Sparena, plebem san-

cti Nazarij, plebem de Saturniano cum
 omni jure quod habes in Ecclesia sanctæ
 Mariæ quæ est in burgo sancti Quirici in
 Ozenna & in circumadjacentibus locis,
 plebem de Oppiano, plebem de Ancaia-
 no, plebem de Monte Codano, plebem
 sancti Georgij in Valona, plebem sancti
 Valentini, plebem de Coppiano, plebem
 sanctæ Innocentiæ, plebem de Karli &
 Murlo, plebem de Creola, plebem sanctæ
 Christinæ in Caio, plebem de Monte Al-
 cino, Ecclesiam sanctæ Mariæ de burgo
 sancti Quirici, Cascianum etiam quod spe-
 cialiter ad tuam gubernationem & provi-
 dentiam pertinet, titulum sancti Angeli de
 Tressa, plebem de Cortiano, plebem de
 Ricensa, plebem de Ruscia, plebem de
 Pentulina, plebem de Suvicelle, plebem
 de Folliano, plebem sancti Iusti in Cas-
 ciano, plebem de Marmoraria, cum om-
 nibus rebus & pertinentiis earum. Castel-
 lum de Porclano, castellum de Pognia,
 castellum de Monticlo, castellum de Fur-
 cule, castellum de Suvicelle, castellum de
 Murlo, castellum de Creole cum arce no-
 minis ejusdem, castellum de Monteciano
 cum curte sua & omnibus eorum perti-
 nentiis. Quod habes in castello Silvulæ.
 Quod habes in Montepiscino & in Valera-
 no. Medietatem de silva & lacu de Verra-
 no, medietatem de lacu & palude de Vaia-
 no, quintam partem de Aquatico, quar-
 tam partem decimarum & oblationum in
 Ecclesiis ad jus Senensis Ecclesiæ pertinen-
 tibus, quintam partem de Monte Acuru-
 lo, qui est super fluvium de Rufa, tertiam
 partem de castello & curte de Radi in epif-
 copatu Vltterrano, quartam partem de
 castello & curte de Valle aspera in episco-
 patu Massanensi, cum omnibus pertinenti-
 is partium suprascriptarum. Castella quo-
 que & possessiones quæ à Traduto filio
 Bernardi Comitis tam in comitatu Senen-
 si quàm Vltterrano, Florentino, & Fesulano,
 Senensi Ecclesiæ concessæ sunt. Il-
 lud quod dedit Adalasia de Bibiano, quod
 Rigettus filius Reinaldi dedit in Paterno
 putido, quod habes de hereditate Rolan-
 dini Longobardi, possessiones quas habes
 in comitatu castelli Felicitatis, quod habes
 in castello de Strove & in Castellione, cas-
 tella & possessiones omnes quas tu vel alius
 per te tener in comitatu Senensi, Vltter-
 rano, Florentino, Fesulano, & Aretino.
 Ordinationes etiam Ecclesiarum quæ sunt
 in tua jurisdictione constitutæ, sicut præ-
 decessores tui eas habuerunt, & tu ipsas
 hæcenus habuisti, devotioni tuæ auctori-

D d d ij

tate apostolica confirmamus. Decernimus ergo ut nulli omnino &c. usque profutura. Salva nimirum per omnia apostolica sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hanc nostrae constitutionis &c. usque subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura &c. usque inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctae Mariae in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij, III. Non. Februarij, Indictione tertiadecima, incarnationis dominicae anno millesimo ducentesimo nono, pontificatus vero Domini Innocentij Papae III. anno duodecimo.

RANERIO PLEBANO PLEBIS
de Lornano.

Epist. 159.
Suscipitur sub
protectione se-
dis apostolicae.

Cum à nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officij nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis quae in praesentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis praestante Domino poteris adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus. Specialiter autem concessionem parochiae ac decimarum tibi pia liberalitate à venerabili fratre nostro Bono Senensi Episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, & in ipsius authentico plenius continetur, ac tu ea justè possides & quietè, tibi & per te plebi tuae auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostrae protectionis & confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani xiiii. Kalend. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

E I D E M.

Epist. 160.
Super eodem.

Cum à nobis petitur &c. usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis precibus inclinati, personam tuam &c. usque. Specialiter autem Ecclesiam sanctae Mariae de Porghian cum pertinentiis suis, sicut eam justè possides & quietè, auctoritate tibi apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae protectionis & confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani iv. Kalend. Februarij, anno duodecimo.

PRESBYTERO DIETAVVÆ
Rectori Ecclesiae sancti Pauli.

Cum à nobis petitur &c. usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis quae in praesentiarum &c. usque suscipimus. Specialiter autem concessionem Ecclesiae sancti Pauli tibi pia liberalitate à venerabili fratre nostro Bono Senensi Episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, & in ipsius authentico plenius continetur, ac tu eam justè obtines & quietè, tibi auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostrae protectionis & confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum ut in alia.

SPINELLO RECTORI
Ecclesiae sancti Georgij Senensis.

Cum à nobis petitur &c. usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, diffinitivam sententiam quam venerabilis frater noster Bonus Episcopus Senensis pro Ecclesia sancti Nicolai de Maiano contra populum ipsius Ecclesiae super parochiali jure ac aliis controversis exigente iustitia promulgavit, sicut est justa nec legitima provocatione suspensa, & in instrumento publico confecto exinde plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani III. Non. Februarij &c.

E I D E M.

Cum à nobis petitur &c. usque tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, diffinitivam sententiam quam venerabilis frater noster Bonus Senensis Episcopus pro Ecclesia sancti Georgij Senensis contra Ecclesiam sancti Angeli de Monton super quibusdam domibus, sepulturis, & rebus aliis exigente iustitia promulgavit, sicut est justa nec legitima provocatione suspensa, & in instrumento confecto exinde plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostrae confirmationis &c. usque incursum. Datum La-

terani 111. Non. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

*GVIDONI RECTORI
Ecclesie sancti Matthei Senensis.*

Soler annuere sedes apostolica piis votis, & honestis petentium precibus favorem benivolum impertiri. Eapropter, dilecte in Domino filij, tuis justis precibus inclinati, personam tuam & Ecclesiam sancti Matthei Senensis, in qua divino es obsequio mancipatus, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quae in praesentiarum eadem Ecclesia rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis praestante Domino poterit adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus. Specialiter autem libertatem quam venerabilis frater noster Bonus Senensis Episcopus eidem Ecclesiae provida deliberatione concessit, sicut in authentico confecto exinde plenius continetur, tibi & per te ipsi Ecclesiae auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 1 v. Kalend. Februarij, anno duodecimo.

*IOHANNI RECTORI
Ecclesie sancti Andreae Senensis.*

Ivis petentium desideriis dignum est nos facilem praebere consensum, & vota quae a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino filij, tuis justis precibus inclinati, concessionem parochiae tibi & Ecclesiae sancti Andreae Senensis pia liberalitate a venerabili fratre nostro Bono Senensi Episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, & in ipsius authentico plenius continetur, ac eadem Ecclesia eam iuste obtinet & quiete, tibi & per te ipsi Ecclesiae auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 1 v. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

*PRIORI MONASTERII
de Hikelinge, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris rogatarem vitam professis in perpetuum.*

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse praesidium, ne

forte cujlibet temeritatis incursum aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacrae religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & monasterium sanctae Dei genitricis & virginis Mariae sanctique Augustini de Hikelinge, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & praesentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem itatentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum & beati Augustini regulam in eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quascunque possessiones, quaecunque bona idem monasterium in praesentiarum iuste ac canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis praestante Domino poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permanent, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo praefatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, parochialem Ecclesiam omnium sanctorum de Hikelinge, cum Capella beatae Mariae & omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam sanctae Mariae & Capellam sancti Andreae de Perham cum pertinentiis suis, Ecclesiam & Capellam omnium sanctorum de Hachetum cum pertinentiis suis, Ecclesiam de Hannevirche cum pertinentiis suis & decimis de Ruckon, jus quod habetis in Ecclesia sancti Iohannis Baptistae de Wastonesham, jus quod habetis in Ecclesia sanctae Margaritae Norwicensis sita in Vvestvvic, jus patronatus Ecclesiae sanctae Margaritae de Palinge, totam terram quam habetis de feudo de Palinge & de Vvastonesham, terras & redditus quos habetis in civitate Norwicensi, terras & redditus quos habetis in villa de Gernemue, & annuum redditum quatuordecim marcarum quas ex dono quondam Hamonis de Valens debent vobis monachi de Gervalle nomine villae de Rocvvic. Sanè novalium vestrorum quae propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere praesumat. Liceat quoque vobis Clericos vel laicos liberos & absolutos è seculo fugientes ad conversionem recipere & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem

D d d iij

Epil. 114.
De confirmacione privilegiorum.

Epil. 114.
De confirmacione privilegiorum.

Epil. 114.
Confirmacione privilegiorum.

Epil. 114.
Confirmacione privilegiorum.

Epil. 114.
Confirmacione privilegiorum.

Epil. 114.
De confirmacione privilegiorum.

nem fas sit sine Prioris sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem verò absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Cùm autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Auctoritate quoque apostolica prohibemus ut nullus in vos vel monasterium vestrum excommunicationis vel interdicti sententias sine manifesta & rationabili causa promulgare, seu novis & indebitis exactionibus vos aggravare præsumat. Christma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes Clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, à diocesano suscipietis Episcopo; siquidem catholicus fuerit & gratiam & communionem sacrosanctæ Romanæ sedis habuerit, & ea vobis voluerit sine pravitate aliqua exhibere. In parochialibus verò Ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere & diocesano Episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, Episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis verò de temporalibus debeant respondere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat. Salva tamen justitia illarum Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte verò te nunc ejusdem loci Priore vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum major pars consilij sanioris secundum Deum & beati Augustini regulam providerint eligendum. Libertates præterea & immunitates antiquas & rationabiles consuetudines Ecclesiæ vestræ concessas & hæcenus observatas ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Paci quoque & tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu

quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate & diocesani Episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona &c. usque subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij 111. Non. Februarij, Indictione XIII. incarnationis domini cccc. x. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno duod.

*PRIORISSÆ AC MONIALIBVS
de Campesieia.*

I Vstis petentium desiderijs dignum est nos facilem præbere consensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras & locum in quo divino estis obsequio mancipatæ, cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri & nostræ protectione suscipimus. Specialiter autem terras, possessiones, & alia bona vestra, sicut ea omnia justè ac pacificè possidetis, vobis & per vos eidem loco auctoritate apostolica confirmamus & presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ protectionis & confirmationis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Non. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

AGENNENSI EPISCOPO.

Veniens ad præsentiam nostram nobilis vir R. Comes Tolosanus sua nobis exposuit questione se super processu Legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, & licet bonæ memoriæ magister Milo Notarius noster gravia mandata eidem injunxerit &c. sicut in alia per totum, quæ scripta est in tertio tomo folio supra usque in finem. Datum Laterani v 111. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

E I D E M.

Super quibusdam mandatorum artium. Quis dilecto filio nobili viro R. Comiti

Tolosano à bonæ memoriæ magistro Milone Notario nostro tunc apostolicæ sedis Legato factorum apud quosdam dubitatione suborta, ipsius Comitis devotio postulavit à nobis qui sint dicendi hæretici manifesti. super quo eidem duximus respondendum &c. sicut continetur in ^{id est epist.} *alia supra in eodem tertio folio usque* puniantur. Præterea cum pedagia, guidagia, & salnarias ipsi Comiti Legatus interdixit memoratus, auctoritate litterarum nostrarum duximus declarandum &c. *ut in ipsa usque* introduc-
 ta. Rursum cum præfatus Comes ab eodem Notario receperit in mandatis &c. *ut in alia usque* iustitiam exhiberet, hoc taliter intelligendum esse censemus &c. *usque* personis miserabilibus teneatur in ecclesiastico iudicio respondere. Volumus insuper &c. *in eundem serè modum ut in alia usque in finem.* Datum Laterani x. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

ARCHIEPISCOPO, ET SANCTI ANDRÆ & SANCTI SEVERINI DECANIS BURDEGALENSIBUS.

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. Comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, venerabilis frater noster Agennensis Episcopus adversus eum proposuit questionem quod ab ipso ac suis Ecclesiis albergarias & procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur idem Comes illas, sicut à bonæ memoriæ magistro Milone Notario nostro apostolicæ sedis Legato in mandatis dinoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem huiusmodi approbantes, auctoritate litterarum nostrarum duximus inhibendum ne quis eundem Episcopum aut suas Ecclesias super albergariis & procuracionibus huiusmodi molestare præsumat, sed ipse pariter & successores sui perpetuò earum immunitate latentur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si præfatus Comes contra prohibitionem nostram super hoc eundem Episcopum aut suas Ecclesias molestaverit, præsumptionem ejus per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes &c. tu, frater Archiepiscopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani i v. Non. Februarij, anno duodecimo.

E I S D E M.

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. Comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, venerabilis frater noster

Agennensis Episcopus est conquestus quod tam ipse quàm nobilis mulier uxor ejus in villa Marmanda & in Villafranca necnon etiam aliis locis dioecesis Agennensis nova passagia extorquebat. Quia igitur idem Comes ab huiusmodi passagiorum extortione desistere se promisit, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si fortè, quod non credimus, idem Comes in memoratis locis contra Lateranensis statuta Concilij passagia præsumpserit extorquere, præsumptionem huiusmodi per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes &c. tua, frater Archiepiscopo &c. Datum Laterani i r. Non. Februarij, anno duodecimo.

EPISCOPO VASATENSI, & PRIORI SANCTI MACHARII & ARCHIDIAcono VESALMENSI BURDEGALENSIS & AGENNENSIS DIOECESUM.

Cum manifestis hæreticis à dioecesi Agennensi divina providentia depulsis, quidam credentes & fautores eorum latent in eadem, Ecclesiarum & ecclesiasticorum virorum molestacionibus insistentes, sicut venerabilis frater noster Agennensis Episcopus proposuit coram nobis, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus eis qui legitime convicti fuerint super huiusmodi pravitate feodis, possessionibus, & bonis aliis quæ ab Ecclesiis detinent spoliatis, eadem ad jus & potestatem Ecclesiarum ad quas pertinent devolvantur, pœnam consimilem Ecclesiarum agricolis & hominibus infligentes qui convicti fuerint super hæretica pravitate. Quod si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani v. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

AGENNENSI EPISCOPO.

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. Comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, adversus eum proposuisti querelam quod à te ac tuis Ecclesiis albergarias & procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, sicut à bonæ memoriæ magistro Milone Notario nostro apostolicæ sedis Legato in mandatis dinoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem huiusmodi approbantes, auctoritate præsentium inhibemus ne quis te aut Ecclesias tuas super albergariis & procuracionibus huiusmodi molestare præsumat, sed tu pariter & successores tui

Epist. 1727. Ut hæretici priventur rebus quas tenent ab Ecclesia.

Epist. 179. Eisdem argumentis cum epistola 176.

id est epist. 174. huius 11.

Epist. 170. Scilicet ei pro Episcopo Agennensi. Titulus epist. 171.

Epist. 171. Eisdem argumentis cum epistola 176.

Epist. 179. Eisdem re.

earum immunitate perpetuò gaudeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere &c. usque incursum. Datum Laterani 1 v. Non. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

CAPITVLO ECCLESIE
sancti Caprasij Agennensis.

Epist. 74.
Supra eodem.

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. Comes Tolosanus in nostra presentia constitutus, Stephanus Canonicus & procurator vester adversus eum proposuit questionem quòd ab Ecclesia vestra albergarias & procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur &c. *in eundem ferè modum ut in alia usque incursum.* Datum Laterani 1 v. Non. Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

CAPITVLO ECCLESIE
de Manso.

Epist. 175.
: a per eodem.

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. Comes Tolosanus in nostra presentia constitutus, adversus eum venerabilis frater noster Agennensis Episcopus procurator vester proposuit questionem quòd à vobis albergarias & procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, sicut à bonæ memoriæ magistro Milone Notario nostro apostolicæ sedis Legato in mandatis dinoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem hujusmodi approbantes, auctoritate presentium inhibemus ne quis vos super albergariis & procuracionibus hujusmodi molestare presumat, sed vos pariter & successores vestri earum immunitate perpetuò gaudeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere vel ei &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Non. Februarij, anno duodecimo.

PRIORI MEDICINI
Cluniacensis ordinis.

Epist. 176.
Super eodem.

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. Comes Tolosanus in nostra presentia constitutus, adversus eum P. monachus procurator tuus proposuit questionem quòd à te albergarias & procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas &c. *in eundem ferè modum ut in alia usque incursum.* Datum Laterani Non. Februarij, anno duodecimo.

EPISCOPO ET S. DE AVNES
Archidiacono Oscensibus, & Decano
Tirasonensi.

Cum olim tam contra illegitimum processum electionis venerabilis fratris nostri Pampilonensis Episcopi quam etiam contra personam ipsius, qui de simoniaca pravitate, dilapidatione, lapsu carnis, & quibusdam aliis excessibus culpabilis dicebatur, multa fuissent nostris auribus intimata, venerabili fratri nostro Aquis Episcopo & dilectis filiis Abbati de Oliva Pampilonensis diocesis & R. de Luco Archidiacono Baionensi dedimus in preceptis ut ad Pampilonensem Ecclesiam accedentes, tam super premissis quam aliis proponendis sive contra Episcopum sive pro defensione ipsius inquirerent diligentius veritatem, & quæ invenirent fideliter redigentes in scriptis, ad nos sub sigillis propriis destinarent. Qui juxta mandatum nostrum veritatem super propositis inquirentes, depositiones ipsorum per quos inquisitio facta fuit ad nostram transmiserunt presentiam consignatas. Nuper autem Hel. procurator dicti Episcopi & S. Pampilonensis Canonico propter hoc apud sedem apostolicam constitutis, procurator ipse duodecim ex testibus introductis, scilicet G. de Leotz & Roscidæ vallis Priores, L. de Tafalia & S. de Lioz Archidiaconos, P. de Navaz Cantorem, & A. de Ponte, P. de Leoz, P. de Andrequiam, I. Lupi, I. Martini, S. Petri, & Garfiam Canonicos Pampilonenses, proposuit repellendos, utpote conspiratores & criminosos ac inimicos Episcopi capitales. quod se tempore opportuno asseruit probaturum, adjungens Episcopum ipsum super premissis omnibus premonitum non fuisse. Verum parte altera respondente quòd per testes alios, in quos procurator ipse nihil objecerat, quæ contra Episcopum proposita fuerant probabantur, depositiones easdem publicari fecimus & inspicere diligenter. Sed idem S. postmodum requisitus à nobis an illorum depositionibus quibus nihil opponebatur velle esse contentus, respondit malle decisionem negotij prorogari quam depositionibus illorum non uti in quos prædicta objecerat procurator, per quas utique quæ fuerant objecta Episcopo evidentius asserere esse probata. Nos igitur de utriusque partis assensu idem negotium sub hac forma vobis duximus committendum, attestaciones easdem sub bulla nostra vobis transmittentes inclusas, ut nisi

nisi prædicti duodecim testes ab Episcopo fuerint legitime reprobati, vos depositionibus omnium, vel si aliqui forsitan reprobati fuerint, residuorum dictis diligenter inspectis, si ea quæ objecta fuerunt Episcopo memorato vel eorum aliquod quod sufficiat ad condemnationem ipsius probata legitime fuerint, vos eundem sublato appellationis obstaculo à Pampilonensi Ecclesia remove curetis, facientes eidem de persona idonea per electionem canonicam provideri, contradictores per censuram ecclesiasticam compellendo. Quod si nihil probatum fuerit quod sufficiat ad condemnationem Episcopi memorati, vos ab impetitione præfati Canonici absolvatis eundem. Quia verò nobis est aliquatenus de dilapidatione suspectus, volumus & mandamus ut circa temporalium administrationem dilectos filios majorem Priorem, R. Archidiaconum de Longuida, & A. de Ponte Canonicum Pampilonensem coadjutores interim assignetis eidem, sine quibus de bonis episcopalibus disponere nihil possit, & ipsi sibi circa distractionem eorum nullum præsumant adhibere consensum. Quod si alterutra partium maluerit per nostram sententiam negotium diffiniri, vos ipsum sufficienter instructum ad nostram præsentiam remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent recepturæ à nobis dante Domino iudicium æquitatis. Quod si non omnes &c. tu ea, frater Episcope, cum eorum altero &c. Datum Laterani 111. Idus Februarij, pontificatus nostri anno duodecimo.

& Ecclesie Romanæ devotos, in quibus expedit confovendo, non permittatis eos à fidei exercitu signatorum in aliquo contra justitiam molestari. Datum Laterani Kalendis Martij, pontificatus nostri anno duodecimo.

MICHAELI ABBATI SANCTI Michaelis de Verruca, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Cum omnibus Ecclesiis & personis ecclesiasticis debitores ex apostolica sedis auctoritate existamus, illis tamen attentius providere non convenit, & eas à pravorum incurfibus hominum defendendo arctiori debemus caritate diligere quas beato Petro & sanctæ Romanæ Ecclesie non est dubium specialius adherere & tamquam jure proprio subjectas esse. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & beatæ Mariæ semper virginis ac sancti Michaelis monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis recordationis Paschalis, Innocentij, Eugenij, Adriani, Urbani, & Clementis Romanorum Pontificum sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut idem cœnobium & monachi ad ipsum pertinentes ab omni secularis servitij sint infestatione securi, omnique mundanæ oppressionis gravamine liberi in sanctæ religionis observantia Domino cooperante persistant, nec ulli alij nisi Romanæ atque apostolicæ sedi, cujus juris est locus ipse, aliqua teneantur occasione subjecti. Præterea quæcunque bona, quæcunque possessiones à bonæ memoriæ Hugone Duce atque Marchione ipsius cœnobij fundatore seu ab aliis Dei fidelibus eidem loco pro animarum suarum remedio sunt collatæ, universa etiam quæ in præsentiarum idem cœnobium justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, cum omnibus decimis tam dominicatum quam earum rerum quas coloni possident, duntaxat ex proprio jure, sicut eas à quadraginta retro annis præfatum monasterium quietè & inconcussè habuisse dinoscitur, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monaste-

Epist. 179. De confirmatione privilegiorum.

APPENDIX

LIBRI DVODECIMI.

EPISCOPO REGENS I, Cisterciensi Abbati, & magistro Miloni, apostolicæ sedis Legatis.

Qvanto Montispessulani homines nunc & hætenus sese mundos conservasse noscuntur & nobis & apostolicæ sedi se semper exhibere devotos, tanto nos decet sollicitius providere ne per aliqujus pravæ suggestionis astutiam ab his qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandos hæreticos se accingunt quicquam injuriæ patiantur. Quapropter discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus homines memoratos & terram eorum, tamquam viros catholicos

Tom. II.

Epist. 178. In committente nota civium Montispessulani.

E e e

rium situm est cum omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam sancti Nicolai secus muros Pisanæ civitatis, cum cimiterio, parochia, & oblationibus, ceterisque ad eam pertinentibus, Ecclesiam sancti Leonardi positam in Pratuscello, salvo jure Pisanæ Ecclesiæ, hospitale sancti Nicolai juxta eandem Ecclesiam sancti Leonardi positum, Ecclesiam sanctæ Vivianæ juxta fluvium Serchi, Ecclesiam sanctæ Mariæ in Monticulo, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Ponticulo super fluvium Arni, Ecclesiam sancti Christophori in pede montis, Ecclesiam sancti Laurentij in silva longa montis, Ecclesiam sancti Hilarij in silva longa, Capellam sancti Petri in valle, Capellam sancti Bartholomæi de Gucciano, patronatum Ecclesiæ sancti Petri à Farneti, quicquid juris habetis in Ecclesia sancti Martini de Crespignano, villam de Montemagno, Callare de stagno quod dicitur Bordone, & quicquid in presentiarum loco vestro pertinere cognoscitur in Vico, in Beviti, in Selcia, in Cintoria, in Blentina, in Monticulo, in territorio, in vada, in collinis, in aqua viva, in Caprona, in Crispignano, in Macagio, in Sambra, in Grecciano. Placitum quoque de villa de Montemagno, & de Bethano, & totum placitum quod habetis à Calci, à Caprona usque ad Ceule, tibi tuisque successoribus regularibus regendum, disponendum, possidendumque firmamus. Pratum quoque Vicalterij, & id quod bonæ memoriæ Baldus quondam Pisanus Archiepiscopus vestro monasterio in concambium noscitur tradidisse, nos vobis auctoritate apostolica confirmamus, ita quod nullus Archiepiscopus vel aliqua persona super his deinceps vos molestare præsumat. Salvo super decimis moderamine Concilij generalis. Liceat quoque vobis Clericos vel laicos liberos & absolutos à seculo fugientes recipere & eos sine contradictione aliqua in vestro collegio retinere. Prohibemus ne ulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, nisi arctioris religionis obtentu, sit fas sine Abbatis sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem verò absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis & interdictis, suppressa voce, dummodo causam non dederitis interdicto, divina officia celebrare. Chrisma verò, oleum sanctum &c. usque catholico suscipietis Episcopo.

Ad hæc adicimus ut nulli Episcoporum facultas sit prædicti cœnobij & ejusdem Ecclesiarum monachos & conversos seu familiam regulari professioni obnoxiam, quæ intra ipsam Verrucæ arcem ad monasterij custodiam commorantur, interdicto vel excommunicationi subicere, siquidem in debita sanctæ Romanæ Ecclesiæ fidelitate persistant. Prohibemus etiam ne ullus in dicta Ecclesia sancti Michaelis & sanctæ Mariæ aut ejus officinis aliquam violentiam audeat exercere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati qui se illic sepeliri voluerint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint aut etiam publici usurarij, nullus obstat. Salva tamen justitia illarum Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte verò te &c. usque vel fratrum major pars consilij sanioris secundum Dei timorem & beati Benedicti regulam, sive de suo, aut de alieno, si opportunum fuerit, collegio providerint eligendum. Electus autem ad sedem apostolicam benedicens accedat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam seu monasterium temerè perturbare &c. usque profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate & in supradictis Ecclesiis diocesanorum Episcoporum canonica justitia. Ad indicium autem hujus à sede apostolica perceptæ libertatis, & quod idem cœnobium beati Petri juris existit, nobis nostrisque successoribus duos aureos annis singulis persolvetis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica &c. usque subjaceat, cunctis autem eidem loco &c. usque inveniãt. Amen. Datum Viterbij per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij vii. Idus Junij, Indictione xii. incarnationis dominicæ anno MCCXI. pontificatus vero Domini Innocentij Papæ III. anno duodecimo.

*DILECTIS FILIIS
Doctoribus & universis scholaribus
Parisiensibus.*

Quotiens pro communi utilitate aliqua statuuntur per quæ paci ac tranquillitati consultum ac publicæ honestatis & honoris procuratur augmentum, conveniens est & decens ut eadem ab omnibus irrefragabiliter observentur. Cum igitur, sicut accepimus, quidam ex vobis ad tractanda negotia universitatis vestræ communiter deputati statuta & ordinatio-

*Epist. 111
Confirmat
rum statuta*

nes & alia quæ utilitati & honori vestro congruere noscuntur certa pœna & iuramentis interpositis decreverint observanda, univèrsitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attentè, per apostolica scripta mandantes quatinus si est ita, statuta & ordinationes prædictas & alia perinde ordinata studeatis inviolabiliter observare. Datum Anagninæ iv. Nonas Iulij, pontificatus nostri anno duodecimo.

BARTHOLOMÆO EPISCOPO
Theatino, ejusque successoribus canonicè
substituendis in perpetuum.

IN eminenti sedis apostolica specula disponente Domino constituti, ex injuncto nobis à Deo apostolatus officio fratres nostros Episcopos sincera caritate diligere & Ecclesiis sibi commissis suam debemus justitiam conservare; pro ipsorum quoque statu nos oportet satagere, atque eorum quieti salubriter auxiliante Domino providere. Eapropter, venerabilis in Christo Episcopo, tuis justis postulationibus clementer annuimus, & ad exemplar felicitis memoriæ Nicolai, Paschalis, Eugenij, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum cum beati Thomæ Theatinam Ecclesiam, cui Domino auctore præfessè dinosceris, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & presentis scripti privilegio communimus, statuente ut quascunque possessiones, quæcunque bona &c. usque permanent. in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Parrochiam Teatinam Ecclesiæ, sicut antiquis & justis limitibus terminatur, scilicet à Staffilo inter montes, & ipso monte de Vrfa, & quomodo pergit in Cola, & ponit terminum in aqua subtus terra usque ad aquam Sonutam, & quomodo pergit in Cola, & ponit terminum in aqua subtus terra usque ad aquam Sonutam, & quomodo pergit usque in montem de Teste, & cadit per Crinis montem, & qualiter pergit usque montem Selavi, & quomodo pergit in ipsum flumen quod dicitur Triguum usque ad littora maris, & per littora maris usque in Piscariam, & redit in priorem finem, videlicet in priori Staffello. Præterea ipsam Theatinam civitatem, castellum Trivilianum, Villam magnam, Montem Filardi, castellum Orui, castellum Mucela, castellum sancti Pauli, castellum quod dicitur Furca, castellum Genisteale, castellum sancti Cesidij, cum eorum pertinentiis. Ultra Piscariam verò castellum montis Silvani, Ec-

Tom. II.

clesiam sanctæ Mariæ in Rigoli, castellum Sculcolæ, castellum Lastiniam, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Palatio, Ecclesiam sancti Iusti cum pertinentiis suis. In Aterno plebem sancti Leguntiani & Domitiani, Ecclesiam sancti Thomæ, sancti Salvatoris, Ecclesiam sanctæ Ierusalem, & Ecclesiam sancti Nicolai, cum omnibus earum pertinentiis. Decimam pontis & portus Nicini. In Bucelania Ecclesias sancti Salvatoris & sancti Angeli, cum decimis Comitum. Plebem sancti Silvestri. Decimas Comitum in castello sancti Angeli, in castello Trium Fontium, & decimas castellorum quæ in Theatino episcopatu sub dominio Comitum Roberti de Rotello fuerunt, & quod Theatina Ecclesia in castello Septi tenet, Ecclesiam sanctæ Mariæ in Bari, Ecclesiam sancti Blasij in Lanciano, monasterium sancti Martini de Palectu, Ecclesiam sancti Leciri in Atissa cum omnibus pertinentiis suis, monasterium sancti Iohannis in Aoelano, monasterium sancti Angeli in Comacula cum omnibus pertinentiis suis. In monte Oderisij Ecclesiam sancti Nicolai, & medietatem Ecclesiæ sanctæ Mariæ, Ecclesiam sancti Salvatoris, & Ecclesiam sancti Petri, cum pertinentiis earum, monasterium sancti Mauri cum beneficio suo, monasterium sancti Salvi, Ecclesiam sancti Nicolai de Eremitorio. In Ortona Ecclesiam sanctæ Mariæ & sancti Georgij cum earum pertinentiis, monasterium sanctæ Mariæ in basilica. In civitate Luparelli plebem sancti Petri cum pertinentiis suis, monasterium sancti Mandi in palatio, Ecclesiam sancti Iacobi de Turcella cum pertinentiis suis, monasterium sancti Pancratij, monasterium sanctæ Mariæ de Lecto cum casali aliisque ad ipsum pertinentibus, monasterium sancti Martini in Valle, monasterium sancti Iusti in Decosule. In caltra Gessi plebem sanctæ Mariæ cum pertinentiis suis, plebem sancti Martini filiorum Tresidij, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Casa Candidilla, Ecclesiam sancti Petri in castro Lori, Ecclesiam sanctæ Mariæ in Biarrio, Ecclesiam sancti Blasij, monasterium sancti Petri in campo, Ecclesiam sancti Nicolai de Suanno viculo, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Lacento in Abbateio, plebem sancti Martini cum pertinentiis suis, Ecclesiam sancti Iohannis de plebe, plebem de Iuliano, plebem sancti Cecolidi, plebem de Pizzo Corbario, Ecclesiam sanctæ Lucie de Argelli, Ecclesiam sancti Lini, plebem de Oracula, plebem sanctæ Mariæ in Valle, plebem sanctæ Ma-

E e e ij

riae de Caramanico, plebem sancti Iohannis de Abbateo, Ecclesiam sancti Celidij & Ecclesiam sancti Ponti de sancto Valentino. In castello de Tocco Ecclesiam sancti Eustachij, Ecclesiam sancti Martini de Fara inter montes, Ecclesiam sancti Iohannis de Pedara, Ecclesiam sancti Nicolai de Cantalupo, Ecclesiam sancti Salvatoris de Linari, Ecclesiam sanctae Mariae de Sparpalia, Ecclesiam sanctae Mariae de Ilice, Ecclesiam sancti Salvatoris de Valle Surda, Ecclesiam sanctae Mariae de Valle Coruvelli, Ecclesiam sanctissimae Trinitatis de Fragne, Ecclesiam sancti Iohannis de Vicaldo, cum omnibus pertinentiis earum, Ecclesiam sancti Petri de Troia, & Ecclesiam sanctae Mariae de Tasso. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat praedictam Ecclesiam temere perturbare &c. usque profutura. salvo beati Petri jure proprietatis & apostolicae sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona &c. usque subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus &c. usque inveniunt. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctae Mariae in Cosmidin Diaconi Cardinalis S.R.E. Cancellarij xiv. Kal. Novemb. Indictione xii. incarnationis dominicae anno MCCIX. pontificatus vero Domini Innocentij Papae III. anno duodecimo.

*ROFFRIDO TITVLI
sanctorum Marcellini & Petri Presbytero
Cardinali Abbati Casinensi.*

*Epist. 182.
Dantur ei quaedam monita.*

Dilecti filij Iohannes & Thomas monachi Casinenses in nostra propofuerunt praesentia constituti quod cum olim inter cetera opera pietatis quibus monasterium Casinense pollebat, hospitale fuerit ibi ad erogandas elemosynas deputatum, nunc ad tantam tenuitatem est idem hospitale redactum quod possessionibus & tenementis ejus alienatis & illicitè distractis, vix aliquid in eo reperitur solitae pietatis. Cum autem apostolica dudum fuerit auctoritate statutum ut Notarius qui de contractibus monasterij publica conficeret instrumenta, juramento deberet astringi ne de possessionibus ejus ullum fieret instru-

mentum praeter consensum Capituli aut senioris partis ejusdem, tu, relicto Notario qui monasterio fuerat astrictus hujusmodi, alium sacramento assumpsisti, per quem in detrimentum monasterij supradicti nonnulla sunt instrumenta confecta. Mutationes & castra insuper, quae semper consueverunt per monachos custodiri, de quo grave, quod absit, posset monasterio incommodum evenire, laicorum custoditiae commisit. Fideles etiam monasterij nunquam datis & tallis aggravasti, cum nec tibi nec eidem monasterio expediret. Quia igitur haec, si vera sunt, coniventibus nec volumus nec debemus oculis praeterire, discretionem tuam monemus attentius & per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus hospitale praedictum juxta monasterij facultates ad solitas elemosynas reformare procurans, quae de possessionibus & tenementis ipsius illicitè sunt distracta legitime ad ipsum studeas revocare, Notarium vero, quem ab executione commissi sibi officij removisse diceris in praedictum monasterij, vel resumas ad ipsum, vel illum quem postmodum assumpsisti prelibatum juramentum monasterio facias exhibere, instrumenta illa quae per eum in detrimentum ipsius confecta dicuntur, sicut justum est, infringi facere non postponens, & memorata castra, sicut tibi jam tibi dicimus injunxisse, remotis laicis ab eisdem, reducas ad custodiam monachorum, homines abbatiae datiarum vel talliarum indebita non praesumas exactione gravare, praesertim ea quae in utilitatem non fuerint monasterij convertenda, monachos vero, in quorum aliquos interdum diceris ultra quam deceat effervescere, nec capi facias enormiter nec expelli, sed si quos in aliquo constitit excessisse, in eorum correptione regularis disciplinae modestiam non excedas; ut erga subditorum languores videaris medici vices agere, non in ejus poenis ipsis languoribus desavere; sciturus pro certo quod nisi admonitionem nostram curaveris adimplere, nequaquam ea dissimulare poterimus quin ad ipsa te per officij nostri debitum compellamus.

FINIS LIBRI DVODECIMI.